

SZEGÉNY EMBER OKOS LEÁNYA

ROMÁN NÉPMESÉK

**FORDÍTOTTA:
BÖZÖDI GYÖRGY
IGNÁCZ RÓZSA
JÉKELY ZOLTÁN**

TARTALOM

**SZEGÉNY EMBER OKOS LEÁNYA
AZ ÖREGSÉG NÉLKÜLI FIATALSÁG ÉS A HALÁL NÉLKÜLI ÉLET
A KÉT ARANYHAJÚ GYERMEK
PRISLEA VITÉZ ÉS AZ ARANYALMÁK
BOLOND CÁLIN
A KŐEMBER
TUGULEA, ÖREGAPÓ MEG ÖREGANYÓ FIA
CRÎNCU, AZ ERDEI VADÁSZ
BORS PÉTER ÉS VIRÁGOS FLOREA
KAPOTT JÁNOS
TÜNDÉR ILONA
A JUHÁSZLEGÉNY MEG A KIRÁLYLEÁNY
SIRÁLY KIRÁLY
A VIZEK TÜNDÉRE**

SZEGÉNY EMBER OKOS LEÁNYA

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy ember meg egy asszony. Olyan szegények voltak, hogy nem volt mire vizet inniuk. Se házuk, se asztaluk, se semmijük nem volt, csak a pusztá lelük. Dolgozott a szegény ember reggeltől késő estig az asszonnal együtt, hogy csak úgy szakadt róluk a verejték. De ne adj' isten, hogy többre vitték volna.

Úgy követte őket a szerencse - ahogy mondani szokták -, mint az út pora a kutyát.

Csak kóboroltak a cókókjukkal té s tova, de arra való helyet, hogy megtelepedjenek, nem találtak. Mert ugyan kicsoda fogadta volna be koldus fejüket azzal a tenger sok gyermekkel...

Mert elfelejtettem mondani, hogy annyi gyermekük volt, mint a rosta lika. A nagyobbcskák mind lányok, a kicsinyek fiúk, s úgy álltak sorban, mint a csuprok a polcon.

Ha az Isten bár csak egyszer odavezényelt volna, hogy lássátok, amikor a szegény ember megjött a munkából, menten elszaladtok, mert ahány rongyos, szutykos cingár-nyápic éhenkórász porontya volt, az mind elébe futott, s nagy csatarával rontott rá szegény fejére: „Apám, éhes vagyok, apám, éhen halok!”

Kétségbeesett apjuk azt se tudta, melyikhez forduljon először, s odaadta nekik egész napi szerzeményét. De azt hiszitek, elegendő volt az a kis semmiség, amit hozott? A fél fogukra se volt elég...

Szegény apjuk, szegény anyjuk sokszor hajtotta le nyugovóra étlen a fejét. A szívük szakadt meg a fájdalomtól, de hát mit tehettek volna?! S hogy gyermekeiket elcsendesítsék, megígérték, hogy másnap majd többet hoznak. Így valahogy szép szóval, ámitással elaludtak az ártatlanok is, abban a reményben, hogy másnap majd jobb lesz a soruk.

Mindnyájuk közül a legnagyobb leány volt a legcsendesebb és legokosabb. Amikor a szülők dolgozni mentek, húgaival és öccseivel ő maradt, s istápolta, zabolázta, intette túrésre-megértésre őket, hogy ne keserítsék el végképp a szüleiket. De süket embernek hiába dobolsz! Azaz hogy mit mondok? Mert, hogyan lehettek volna szegények türelmesek, ha a gyomruk folyton korgott, és sokszor lázította őket sorsuk ellen.

Hogy, hogy nem, a bojárnak, akinek a birtokán tanyáztak ezek az Isten mostohái, megesett a szíve rajtuk, s amikor egy napon a szegény ember elment, hogy szállást kérjen tőle, így szólt:

- Látom, hogy derék ember vagy, a sok munkától majd meggebedsz, de semmi hasznát nem látod. Megkönyörülök rajtad, s adok neked egy darabka földet, legyen örökre a tiéd. Eredj, s válaszd ki magadnak, ahol tetszik, s fogj hozzá tüstént a kunyhóépítéshez.

- Alássan köszönöm, jó uram. Ahonnan adsz, ott áldás fakadjon! - felelte a szegény ember. Elment, kiválasztotta a földet, s estig a kunyhó gödrét is szépen megásta.

De vesztére, mert az a föld, amelyet választott, véletlenül szomszédos volt egy gazdag parasztéval, aki olyan dölyfös volt, hogy karóval sem érhetted volna el az orrát.

Éjnek idején - hogy történt, hogy nem - a gazdag embernek egy marhája beleesett a gödörbe, s eltörte a bordáját.

Másnap reggel, mikor a gazdag meglátta a döglött marhát, nagy ordítózva nekiugrott a szegény embernek, mellen ragadta, és vonszolta a bojár elé, hogy ítélkezzenek.

Nagyot nézett a bojár, amikor megpillantotta őket:

- Mit kerestek itt?

A gazdag paraszt így szólt:

- Nagy jó uram, ez a hitvány ember, a mi falunkba betolakodott sehonnai, vitte volna az ördög akárhová... miután egy darab földet adott neki nagy kegyesen, éppen mellettem választott helyet kunyhóépítéshez. Ez az egyik dolog. Vigyázz, mert milyen szegény, olyan magasan hordja az orrát! A másik: a gödröt, amit kunyhójának ásott, nemcsak jó nagyra és mélyre ásta, de esze ágában sem volt, hogy be is fedje valamivel éjszakára, csak azért, hogy nekem kárt okozzon. Hát nem beleesett egy marhám, s kitorpte a nyakát, ítélj meg most már, uram, nem köteles-e megfizetni? Azt mondja, nincs miből. De törődöm én vele!

- Nagy jó uram - szólalt meg alázatosan a szegény ember könnyel a szemében. - Nagy jó uram, szólni sem tudok, üss agyon, akasztass fel, mitévő legyek, ha a kár így meglátogatott. Úgy van, ahogy gazdag szomszédom elmondta. S merthogy az igazság Istennek tetsző dolog, azt mondom, ami igaz: megástam a gödröt, még hozzá nagyot, hogy a kunyhóba egész családom beférjen, de eszem ágában sem volt, hogy neki kárt okozzak. S távol állt lelkemtől a gőgösség vétke is, mert ugyan mire lettem volna büszke, mikor őkegyelme mellett választottam helyet? Most pedig az Úristen világosítson meg, nagy jó uram, s tegyél igazságot.

A bojár törni kezdte a fejét. Nem tudta, kinek adjon igazságot. Hogy a szegény ember kárt okozott, az szent, de nem szántsándékkal. Némi töprengés után így szólt:

- Halljátok, jó emberek! Felteszek három kérdést: aki jobban megfelel, azé az igazság. Három napi haladékat adok, gondolkozzatok. Három nap múlva álljatok elő és feleljetek. Figyeljete jól. Az első kérdés így szól:

„Mi a világon a legkövérebb?”

- A második:

„Mi a leggyorsabb?”

- S a harmadik: „Mi a legjobb?”

- Most pedig menjetek. Egyet azonban jegyezzetek meg: ha bármelyitek akár csak egy kérdést is nem fejt meg, fejete a lábatokhoz kerül!

A peresek hazaindultak. A gazdag máris hetvenkedett magában, hogy ő mindhárom kérdésre megfelel, mert van-e annál könnyebb kimondani, hogy az ő udvarában levő disznó a legkövérebb, mert arasznyi széles szalonnája van. De a szegény ember csak sírt, mint a záporosó, mert arra gondolt, hogy mit fog majd ő mondani?

Hazaérve övéihez, a gazdag alig bírta magát, olyan szentül hitte, hogy a pert megnyeri; de a szegény töprengésbe merült, s csak mind sóhajtozott. Gyermekei köréje sereglettek, nézték, de kérdezősködni egyik sem mert. Rákezdtek hát ők is, s lett ott olyan sírás-rívás, hogy szíved szakadt volna meg a fájdalomtól.

Csak a legnagyobb lánynak maradt helyen az esze; megkérdezte az apját, hogy kitől-mitől van ez a nagy, keserves szomorúsága.

- Kitől vagy mitől, édes leányom? Jaj, jaj, Isten csapása... A bojár arra kötelezett, hogy megfejtjük három kérdését, amire tanult emberek is csak nehezen vállalkoznának, nemhogy a magamfajta buta szegény ember.

- De hát mondd el nekünk is, hátha segíthetünk rajtad valahogy!

- Már miképp segíthetnétek rajtam ti, akik még azt sem tudjátok, hogyan eszik a puliszkát?

- Ki tudja, apám, mire vagyunk mi is jók. S mi baj lehet abból, ha mi is tudjuk?

Erre a szegény ember sorjában elmondta, hogy erre meg erre kell megfelelniök, mert ha nem, a lábukhoz gurul a fejük.

A legnagyobbik leány el is kezdett mindjárt gondolkozni, s min gondolkozott, min nem, máris fordult az apjához:

- Hadd el, édesapám, egyet se búsulj! Az Isten csak nem engedi, hogy elpusztuljunk. Amikor majd elindulsz a bojárhoz, hogy megfelelj neki, szeretnék veled egy-két szót szólni. S az Isten majd csak megengedi, hogy szerencsével térj meg színe elől.

A szegény ember mintha egy kicsit megvigasztalódott volna, de a szíve mást súgott. Csak nem akarta, hogy a gyermekei kétségbeessenek.

Aznap reggel, mikor a bojár színe elé kellett járulnia, hogy kérdéseire megfeleljen, a leánya megmondta egytől egyig, hogy mit válaszoljon. A szegény ember úgy tett, mintha örülne, de belül tovább emésztődött.

Megjelentek a bojár előtt. A gazdag büszkén, mellét düllesztve, a szegény alázattal, s olyan összeszorult kebelével, hogy csak úgy lötyögött rajta az a rongyos zeke.

A bojár előbb a gazdagtól kérdezte:

- No, te ember, mi a legkövérebb ezen a világon?

A gazdag nagy bátran vágta ki:

- Hát mi volna kövérebb, nagy jó uram, mint az én disznóm az ólban? Arasznyi vastagon áll a szalonna a hátán!

- Hazugság! - válaszolta a bojár.

S ahogy a szegénytől kérdezte, az habozva válaszolta:

- Hát én amondó volnék, buta paraszt fejemmel, nagy jó uram, hogy a világon a föld a legkövérebb, mert az ad nekünk minden áldást.

- Így van - felelt a bojár.

Ismét a gazdaghoz fordult:

- Mi a leggyorsabb ezen a világon?

- Az én ménlovam - felelte a gazdag -, mert úgy száguld hegyen-völgyön át, ha nekieresztem, hogy nem látod a patáját!

A szegény ember is megszólalt:

- Nagy jó uram, én a magam együgyű feje szerint arra vetek, hogy semmi sem gyorsabb, mint a gondolat.

- Neked van igazad, ez félrebeszél.

Harmadszor is a gazdagtól kérdezte előbb:

- Mi a legjobb ezen a világon?

- Semmi sem jobb ezen a világon, kegyelmes gazdám - felelt a gazdag -, mint a kegyelmed igazságos ítélete!

A bojár csak legyintett, majd a szegény emberhez fordult:

- Én, bojár uram, az én buta fejemmel azt gondolom, hogy nincs jobb a teremtőnél, aki minden rosszaságunkkal megtűr bennünket ezen a világon.

- Így van, ez az igazság - mondta a bojár.

És a gazdag felé fordulva, megtoldta:

- Kotródj innen, huncut gazdag parasztja, mert úgy ráveretek a talpadra, hogy majd járni sem tudsz!

A gazdag lógó orral elsunnyogott.

A bojár pedig közelebb intette a szegény embert, s szelíd hangon kérdezte tőle:

- Nem mondanád meg, jó ember, ki tanított ki, hogy ilyen talpraesetten válaszoljál? Mert kötve hiszem, hogy ebből a száraz kobakból telt volna ki ennyi értelmes szó.

A szegény ember vonakodott. Attól való féltében, hogy pórul jár, nem akarózott megmondani a való igazat. De hát szorult helyzetében mégiscsak megmondta, ahogy volt.

A bojár elámult a szegény ember leányának értelmességén, s megparancsolta, hogy másnap álljon vele elé a bojárudvarba. Jöttében ne legyen sem felöltözve, sem levetkőzve, sem lóháton, sem gyalog, sem az úton, sem az út mentén.

Hallván ezt a szegény ember, elkezdett óbégatni, de úgy, hogy hallgatni is rossz volt, aztán hazabandukolt a családjához.

Legnagyobb lánya, amikor az apja mindent elmondott neki, így szólt:

- Egyet se félj, apókám, majd túljárok én az eszén! Csak keríts nekem két macskát!

Reggelre kelve a leány magára borított egy hálót, két macskát a hóna alá szorított, felkapott egy bakkecskére, s elindult a bojárudvarba.

Nem ment sem lóháton, sem gyalog, mert hol az egyik, hol a másik lábával érintette a földet, lévén a bakkecske alacsony; nem ment sem az úton, sem az út mentén, mert a bak nem követte egyenesen az utat, hanem hol valami sövénynek ment neki, hogy holmi gyümölcsfa lombjához kapjon, aztán meg gondolt egyet, s átalkocogott a túlsó oldalra. Nem volt sem felöltözve, sem levetkőzve: az a háló volt rajta.

Így jutott el kinnal-bajjal a bojárudvarba. Ahogy a bojár s udvarosai megpillantották, majd sóbálványá meredtek. De a bojár sem akart alul maradni, s megparancsolta, hogy eresszék el a két szelindeket, melyeket láncon tartottak az udvarban.

Ezeknek sem kellett több: ahogy meglátták a leányt és kíséretét, uccu, rárohantak. De az sem volt rest, a két macskát elengedte, s a kutyák utánuk iramodtak; a szegény ember leánya pedig úgy jutott a bojár tornácára, ahogy az megparancsolta.

Erre a bojár elismerte a lány agyafúrtságát, kibúvót nem talált, maga elé kellett bocsátania. De előbb megparancsolta, hogy fürdessék meg, és szépen öltöztessék fel, mint valami menyasszonyt. Elhatározta ugyanis, hogy egy udvarbéli ifjú legényhez adja feleségül, aki őt híven szolgálta.

De amikor menyasszonyi díszben, kicsinosítva, tele bájjal megpillantotta, még szebbnek találta, mint az előbb; s ez arra indította, hogy magának kérje feleségül - különben is legényember volt -, s oltár elé vezesse. De még az esküvő előtt így szólt a lányhoz:

- Én téged feleségül veszek, vedd azonban tudomásul, hogy soha semmiben sem szabad ítékezned nélkülem.

A lány ráállott.

Telt-múlt az idő; a bojár egy napon elment dolgára a birtokra. Távollétében két pereskedő paraszt állított be az udvarba. Megtudván, hogy a bojár nincs otthon, a tornácon levő asszonyának kezdtek el panaszkodni. Ő csak figyelt és hallgatott.

Az egyik rákezdte:

- Éppen indultam volna ide s ide, hát a szekernemnek eltörött egy kereke. A kancát háromkerekű szekérbe nem foghattam, mert vemhes volt. Megkértem hát a szomszédot, emezt itt né, adjon kölcsön egy kereket. Ami igaz, igaz: estére ideadta a kereket, amelyet azért kértem, hogy másnap hajnalban elinduljak dolgom után. De mi történik, ténsasszonyka! Azon éjjel egy csikót ellett a kanca...

A másik paraszt, a kerekes, mérgesen vágott a szavába:

- Ne higgy neki, ténsasszonyka... tartson meg sokáig az Isten! Azt a csikót a kerekem ellette!

Az ifjasszony csak figyelt a tornácban, s hallgatott.

A parasztok vártak, amíg vártak, de belátva, hogy az asszonykától hiába várnak ítéletet, megkérdezték:

- A bojár hová ment, ténsasszonyka?

- Elment, hogy megnézzen egy kukoricatáblát, amely ott van valami árok mentén; amennyi béka a környéken, az mind odaugrál éjjel, s eszi a kukoricát.

A parasztok nagyot néztek, s odábbálltak. A bojárudvar kapujába érve, kérdezgetni kezdték egymást:

- Miket beszélt a ténsasszonyka, hallja-e? Hát már hogyan ennének a békák kukoricát?

Addig-addig tanakodtak, míg szépen vissza nem fordultak az asszonykához: jól hallották-e azt a beszédet.

Mihelyt ismét a tornác elé értek, rákezdtek:

- Ugyan mit is mondott nekünk a ténsasszonyka? Lehetséges, hogy a békák kukoricát esznek?

- Esznek, nem esznek, nem tudom - felelte az asszonyka -, de azt tudom, hogy a kerék csikót nem ellik.

Most már megértették az asszonyka furfangosságát, csodálkoztak éles elméjén, s összebékültek, ahogy csak tudtak.

Hazajött a bojár, s megkérdezte:

- Ki járt itt, s mi történt a távollétemben?

- Mi történt volna? - felelte az asszony. - Ez s ez járt itt, ez s ez történt velük, s én ezt s ezt mondtam.

Hallván ezt a bojár, így szólt:

- Mivelhogy megszegted a fogadalmat, s nélkülem ítéleztél, többé nem élhetünk együtt. Szedd össze, amit kívánsz tőlem, s ami házamban a legkedvesebb neked, s eredj haza apádhoz.

Az asszonyka így szólt:

- Szavad, uram, szentírás nekem, azért vagy a férjem. Nem vagyok bűnös, mert nem ítékeztem a peresek dolgában, csak annyit mondtam meg, hol a gazdájuk. De ha kegyelmed jónak látja, hogy elkergessen, elmegyek én zúgolódás nélkül, sőt, hálás szívvel köszönöm meg jóságát, hogy engedi elvinnem, amit választok, s ami a házban a legkedvesebb nekem. De ha már elkerget, egy dolgot még kérek: engedje meg, hogy jól kimulassam magam az én uram házában! Csapjon nagy vendégséget, hívja meg barátainkat s ismerőseinket, hadd mulatozzuk ki magunkat utoljára!

A bojár beleegyezett, hatalmas lakomát rendezett, s barátait, jó embereit mind meghívta. Mulatoztak, kurjongattak, ettek-ittak, amennyi jólesett. Az asszonyka pedig csak mind töltögetett az urának, s az meg mind ivott. Addig-addig töltögetett, míg magukra nem maradtak. De addigra a bojár már tökrészeg lett. Akkor az asszonyka szépen a hátára vette, s anélkül, hogy a bojár bármit is észrevett volna, elvitte az apja házához, s ott letette a sutba, hadd aludjék, amíg fel nem ébred.

Amikor a bojár másnap felébredt s ilyen cudar helyzetben találta magát, megkérdezte, hol van? - Az asszonyka megmondta: az apja házában.

- Mert amikor elkergetett kend, nem megengedte, hogy magammal hozzam, amit a legjobban szeretek? Csak ezt tettem. Semmi sem volt kedvesebb nekem, mint az uram. S nem hiszem, hogy rossz asszonynak tart, amiért elhoztam.

A bojár, hallva ezt az értelmes beszédet, gondolt, amit gondolt, majd így felelt:

- Gyerünk haza, asszony, s éljünk úgy, mint a mennyország közepében! Most látom csak, mi-csoda kincsét érő asszonyt is választottam!

Fordította: Jékely Zoltán

AZ ÖREGSÉG NÉLKÜLI FIATALSÁG ÉS A HALÁL NÉLKÜLI ÉLET

Egyszer volt, hol nem volt, mert ha nem lett volna, el sem mesélném, amikor a nyárfa körtét termett, a rekettye pedig ibolyát, amikor a farkasok és a bárányok egymás nyakába borultak, megcsókolták egymást és testvérekké lettek, amikor a bolha egyik lábára kilencvenkilenc font súlyú vasból készítettek patkót, és így ugrott az égig, hogy mesét hozzon:

*Amikor a falra irkált a légy,
Hazug volt az, ki nem hitte a mesét.*

Volt egyszer egy hatalmas császár és császárné; szép s fiatal volt mindkettőjük, s hogy gyermekük szülessék, elkövettek már mindent, amit lehetett: jártak orvosoknál és bölcseknél, hogy ha kell, a csillagokból olvassák ki, lesz-e gyermekük, de minden hiábavaló volt. Végül is a császár, meghallván, hogy van az egyik szomszéd faluban valami mindentudó vénember, elküldött érte. De az így felelt a császár küldötteinek: „Akinek szüksége van rá, jöjjön maga.” A császár és a császárné fel is kerekedett, s néhány nagyúr, katona és szolga kíséretében elment az apóka házához. Az apóka messziről meglátta, eléjük ment, hogy fogadja őket, s így szólt:

- Hozott Isten. De mit akarsz megtudni, császár. Óhajtásod szomorúságot hoz reád.
- Nem azért jöttem, hogy efelől érdeklődjem - felelt a császár -, hanem, hogy ha volna, adnál valami orvosságot, amitől gyermekünk lehessen.
- Van - felelte az apó -, de csak egy gyermeketek lehet. Ez is tündérlegény lesz, kedves gyermek, s nem sok örömtök lesz benne.

A császár s a császárné az orvossággal boldogan tért vissza a palotába, s a császárné néhány nap múlva már érezte: gyermeke fog születni. Ennek a hírnek az egész birodalom, az egész udvar, minden alattvaló egyformán örvendezett. De a gyermek, mielőtt még eljött volna születése órája, sírni kezdett, és nem akadt orvos, aki el tudta volna csendesíteni. Erre a császár elkezdte neki ígérgetni a világ minden kincsét-aranyát, de még ez sem volt képes elhallgattatni.

- Hallgass, fiacskám - mondta a császár -, neked adom ezt és ezt a birodalmat; hallgass el, fiacskám, hozzád adom ezt és ezt a császárlányt, és még sok minden egyebet adok!

A végén, mikor látta, hogy nem hallgat el, így könyörgött:

- Hallgass, szerelmes fiam, mert neked adom az öregség nélküli fiatalságot, és a halál nélküli életet!

Erre a gyermek menten elhallgatott, s megszületett. A szolgák kürtökkel és dobokkal hirdették meg, s egy álló hétig tartó vigasság kezdődött az egész birodalomban.

A gyermek, amint növekedett, egyre ügyesebb és vakmerőbb lett. Iskolába járaták, és bölcsekkel taníttatták; ami tanulnivalóhoz más gyermeknek egy év kell, megtanulta egy hónap alatt, hogy a császár olvadozott a boldogságtól. Az egész birodalmat büszkeség töltötte el, hogy olyan bölcs és igazságos császáruk létszen, mint Salamon. De egy időtől fogva a gyermeket valami lelhetette, mert szomorú és réveteg lett. S egy napon, amikor éppen betöltötte tizenötödik esztendejét, a császár birodalma bojárjaival és főembereivel nagyasztalnál lakmározva ünnepelte, Tündérlegény felállt, s így szólt:

- Apám, itt az ideje, hogy megadd, amit születésemkor ígértél.

A császár ezt hallva, nagyon elszomorodott, s így szólt:

- Jól van, jól, fiacskám, de hát honnan adhassak neked ilyen lehetetlen dolgokat? Mert ha akkor ígértem is, csak azért tettem, hogy megnyugtassalak.

- Nos, ha te nem adhatod meg, apám, magam leszek kénytelen addig járni e széles világot, amíg meg nem találom...

Erre a császár s amennyi bojár, mind-mind térdre ereszkedtek, s úgy kérlelték, hogy ne hagyja el a birodalmat; mert, mondták a bojárok, atyád most már öregember, téged szándékozunk trónjára ültetni, s a földkerekség legszebb császárlányát hozzuk neked feleségül. De semmi hatalommal el nem téríthették feltett szándékától: hajthatatlan maradt, mint a kőszikla. Végül az apja, látva konokságát, hozzájárult, s parancsot adott, készítsenek neki útravalót, s mindent, ami kell.

Ezután Tündérlegény bement a császári istállóba, ahol a birodalom legszebb ménjei voltak, s választani akart egyet. De mihelyt rájuk tette a kezét, s a farkuknál fogva megragadta őket, egymás után mind lerogytak. Végül, már éppen kimenőfélben, még egyszer körülnézett az istállóban, s hát megpillant a sarokban egy takonykóros, ótvaros gebét, s odamegy. Ahogy megfogja a farkát, az hátrafordul, s megszólal:

- Mit parancsolsz, édes gazdám? Hála legyen az Istennek, aki megengedte, hogy végre ismét egy vitéz tegye rám a kezét.

S lábát megcövekelve, egyenes maradt, mint a fáklya. Ekkor Tündérlegény elmondta, mire szánta el magát, s a ló így felelt:

- Hogy vágyad teljesülhessen, el kell kérned atyádtól azt a pallost, dárdát, íjat, tegezt és gúnyját, melyet legénykorában viselt. Engem pedig hat hétig gondozz saját kezeddal, és tejben főtt árpával tartsál.

Amikor kérte a császártól a ló tanácsolta holmit, az hívatta a hopmestert, s megparancsolta, nyissa ki az összes öreg ládákat, hadd válassza ki belőlük a fia, ami tetszik. Tündérlegény, miután három nap és három éjjel kotorászott, végtére megtalálta egy öreg láda fenekén az apja ifjúkorában viselt ruháit és fegyvereit; de rozsdásan. Saját kezével fogott hozzá megtisztításhoz, s hat hét múlva elérte, hogy mint a tükör, ragyogtak. Közben a lóról is gondot viselt, ahogy az megkérte. Volt elég tennivalója; de nem is bánta, fő, hogy el tudta végezni...

Amikor a ló hallotta Tündérlegénytől, hogy ruha, fegyver készen ragyog, csak megrázkódott, és egy szempillantásban minden ótvar és ínpók eltűnt róla, s úgy állt már ott, ahogy az anyja ellette, kövéren, testesen és négy szárnyal! Láttára így szólt Tündérlegény:

- Három nap múlva indulunk!

- Él sokáig, kedves gazdám; már ma kész volnék, ha parancsolnád - felelte a ló.

Harmadnap reggel csupa gyász volt a birodalom, az udvar. Tündérlegény tetőtől talpig vitézi öltözékben, kezében a pallossal, felugrott a kiválasztott lóra, elbúcsúzott az apjától, anyjától, minden nagy és kis bojártól, minden udvarbéli katonától és szolgától, kik is könnybe lábadt szemmel kérték, tegyen le erről az utazásról, nehogy a fejébe kerüljön valahogyan. De ő, lovát sarkantyúba kapva, maga után az útravalós szekerekkel, pénzzel s vagy kétszáz, a császár által kíséretül adott vitézzel, széleseben kiszáguldott a kapun.

Ahogy az apja birodalmából kiérve valami pusztaságba jutott, minden vagyonát szétszította a vitézek közt, elköszönt, s visszaküldte őket; csak annyi útravalót tartott meg, amennyit a lova elbírt. Aztán elindult napkelet felé, s ment, ment három nap s három éjjel, amíg egy széles rónára nem ért, mely tele volt embercsonttal.

Ahogy itt megállt, hogy pihenjen, megszólalt a lova:

- Tudd meg, gazdám, hogy most egy gonosz Boszorkány birodalmában vagyunk; de az olyan gonosz, hogy eddig még mindenkit megölt, aki birodalmába betette a lábát. Ez is olyan asszony volt valaha, mint a többi, de szüleit addig kínozta, míg meg nem átkozták. Átkuk megfogant, s őt boszorkánnyá változtatta. Ebben a pillanatban gyermekeivel van, de holnap, ott né, abban az erdőben találkozni fogunk vele, amikor jön, hogy téged elpusztítson; félelmetesen nagy, de ne ijedj meg, csak készülj fel rá, hogy megnyilazd a pалlost, a dárdát pedig tartsd kezed ügyében, hogy használhasd, ha szükség lesz rá.

Lepihentek, de hol egyik, hol másik örködött.

Másnap, alig pitymallott, felkészültek, hogy átvágjanak az erdőn. Tündérlegény felnyergelte s felkantározta a lovát, a kengyelt jobban megszorította, mint máskor, s útnak eredt. Egyszer csak szörnyű dübörgést hallott. Erre a ló azt mondja:

- Légy résen, gazdám, mert lám, közeledik a Boszorkány.

Jött, jött, s jöttében a fákat földre döntötte, úgy száguldott. De a ló szélesebesen fölébe emelkedett, és Tündérlegény nyíllal ellötte egyik lábát; amint a másodikkal ajzana, hogy azt is beelölje, felkiált a Boszorkány:

- Megállj, Tündérlegény, hisz nem bántalak!

S látván, hogy nem hisz a szavában, írást adott róla, saját vérével.

- Éljen a lovad, Tündérlegény - tette még hozzá -, mert bizony mondom, táltos az! Mert ha nem volna, sülve megettelek volna. Így azonban te győztél le engem. Tudd meg, hogy a mai napig halandó emberfia át nem merte lépni határait; egynémely kolontos, ki erre vetemedett, éppen hogy addig a mezőig jutott, ahol azt a temérdek csontot láttad...

Hazamentek hozzá, a Boszorkány megvendégelte Tündérlegényt, s úgy kezelte, mint utasembert illendő. S az asztal mellett, lakmározás közben, a sok fájdalmas nyöszörgésre Tündérlegény elővette tarisznájából az ellőtt lábat, s a helyére illesztette, hogy rögtön visszaforradt.

A Boszorkány nagy boldogságában háromnapos lakomát csapott egyvégtében, s megkérte Tündérlegényt, válasszon ki egyet párjának három tündérszép lánya közül; ő azonban elhárította, s nyíltan megmondta, mi után jár. Erre így felelt a Boszorkány.

- Ilyen ló birtokában, mint a tied, s a te vitézségeddel, hitten-hiszem, hogy megtalálod!

Három nap elteltével felszedelőzködött, s útra keltek. Ment, ment Tündérlegény, ment, ment, meg nem állt, hosszú utat bejárt. S alighogy átlépte a Boszorkány határát, gyönyörű szép mezőre ért, melynek egyik oldala csupa virágos fű volt, a másik azonban kiaszott parlag. Odafordult a lovához:

- Mitől perzselt ez a fű?

Mire a ló így felelt:

- A Skorpiónak, a Boszorkány néjének tartományában járunk, kedves gazdám; a gonoszságban nem férnek meg egymás mellett. Szüleik átka elérte őket, és amint látod, ezért váltak szörnyetegekké. Maguk közt is fenekednek életre-halálra, elragadnák egymás országát. Ami-

kor a Skorpióra rájön a nehézség, tüzet és szurkot hány; alkalmasint hadakozott a nényével, s hogy földjéről kiűzze, felperzselte a fűvet, ahol elhaladt. Ez a nényénél is rosszabb, s három feje van. Pihenjünk meg, gazdám, kicsinyég, s holnap kora reggel felkészülünk.

Másnap fel is készültek, akárcsak a Boszorkány ellen a minap, s nekivágtak. Hát egyszer csak olyan üvöltést és sivítást hallanak, amilyent még soha!

- Légy résen, gazdám, mert lám, a Szárnyas Boszorkány közeledik.

Jött is a Skorpió, egyik állkapcsa a földön, másik az égen, úgy okádta a lángot, s széleseben közeledett. De a ló gyorsan, mint a nyíl, fölébe röppent, majd leereszkedett, s oldalba kapta. Tündérlegény pedig fogta íját, s egyik fejét ellőtte; már-már ellőtte egy másikát is, amikor a Skorpió könyörgésre fogta: kegyelmezzen neki, hisz esze ágában sincs bántani. S hogy bizalmat keltsen, saját vérével adott írást. A Skorpió aztán megvendégelte Tündérlegényt, még különbül, mint a Boszorkány, szintúgy ő is visszaadta neki ellőtt fejét, mely, mihelyt helyére illesztette, azon módulag odatapadt. S három nap múlva továbbindultak.

A Skorpió határán túljutva, csak mentek, mentek, mendegéltek, míg egy csupa virág rétre nem értek, ahol örökös tavasz volt. Csodálatosan szép volt mindegyik virágszál, s olyan édes illatú, hogy az ember elkábult tőle; alig cirógató fuvalom lengedezett, s ők letelepedtek pihenőre. A ló megszólalt:

- Eddig csak eljutottunk valahogy, gazdám; de hátravan még egy hopp! Nagy veszedelemmel kell megküzdenünk. S ha Isten segedelmével ezen is túl vagyunk, akkor hős a nevünk. Nem messzire előttünk áll az a palota, melyben az öregség nélküli fiatalság, és a halál nélküli élet lakozik. De ezt a palotát sűrű, magas rengeteg övezi, s abban a világ legveszedelmesebb vadállatai. Éjjel-nappal öröködnék, szemük le nem hunyva, és sokaságuk irtóztató, képtelenség velük megverekedni. Az erdőt átszelnünk lehetetlenség; ezért hát, ha lehet, megkíséreljük átal-szökkenni rajta.

Miután vagy két napig pihentek, újra felkészültek. S a ló, lélegzetét visszafojtva, így szólt:

- Gazdám, most aztán szorítsd meg a hevedert, ahogy csak tudod, szorítsd erősen a kengyelt, s kapaszkodj meg jól a sörényemben is, lábadat pedig tartsd szorosan vékonyamon, nehogy röptömben zavarjon.

Próbából felemelkedett, s egy szempillantásban az erdő közepében volt.

- Gazdám - mondta még -, most van az ideje az erdei vadak etetésének; egytől egyig az udvarba gyűltek. Vágjunk neki.

- Vágjunk! - felelte Tündérlegény. - S az Isten könyörüljön rajtunk!

Magasba emelkedtek, s egyszer csak látták a palotát, de olyan ragyogásban, hogy a napra lehetett nézni, de arra nem. Átrepültek az erdő felett, s amikor már-már szálltak a palota lépcsőjére, lábbal éppen hogy súroltak egy fatetőt, hát csak megmozdul nagy hirtelen az egész erdő, s az állatok üvölni kezdenek, hogy az ember haja az égnek mered. Nagy sietve le-szálltak hát; szerencse, hogy a palota úrnője éppen etette odakünt a csibéit (mert így hívta az erdő fenevadjait!), különben, feltétlenül elpusztították volna őket.

Megörült jöttüknek a palota úrnője, s megmentette őket. Megörült, mert nem láttak arrafelé e napig teremtett embert. Megtorpantotta s lecsillapította tehát a vadakat, s helyükre kergette őket. Az úrnő sudár, gyönyörű termetű, törékeny tündér volt - szerencsétlenségére. Mert mihelyt Tündérlegény megpillantotta, majdhogy kővé nem meredt bámulatában. De a tündér szelíden nézett rá, s így szólt:

- Isten hozott, Tündérlegény! Mit keresel e tájon?

- Keresem az öregség nélküli fiatalságot, és a halál nélküli életet - válaszolta.

- Hát ha keresed, itt megtalálod.

Erre leszállt a lóról, s belépett a palotába. Odabent még két nőt talált, egyik szebb, mint a másik. A tündér nővérei voltak. Elkezdett ott hálázkodni a tündérnek, hogy kimentette a veszedelemből; azok pedig nagy boldogan ízletes vacsorát szolgáltak, csupa aranyedényben. A lovat kicsapta, hadd legeljen, ahol neki jólesik. S hamarosan megismerkedtek az összes fenevadakkal, hogy bátorságosan járhattak az erdőben.

A tündérek megkérték, lakják velük ezentúl, mert, amint mondták, életük szörnyű unalomban telt, örökké magukban. Ő sem mondatna kétszer, hanem hálás szívvel köszönte meg azt, amit éppen keresett.

Nemsokára nagyon megszokták egymást; elmesélte történetét, s hogy mi minden viszontagságon át jutott hozzájuk; s nem sok idő múlva egybekelt a legkisebb leánnyal.

Esküvőjükön a palota úrnői megengedték neki, hogy kedve szerint szabadon járjon-keljen az egész környéken, csak egy völgytől tiltották el, s meg is mutatták, melyik az. Oda be ne tegye a lábát, mert megbánja; mert amint mondták, ez a völgy a Siralom Völgye.

S Tündérlegény számlálatlan sok szép percet töltött el ottan, anélkül, hogy észrevette volna, mert olyan fiatal maradt, amilyenül ideérkezett. Járt-kelt az erdőben, s nem volt semmi gondja. Aranyos palotákban mulatozott; csendben és békességben élt hitvesével és sógornőivel. Gyönyörködött a virágok szépségében, a levegő édességében, és tisztaságában, mint valami üdvözült. Gyakran járt el vadászni.

Hát egy napon egy nyúl szökik fel előtte; rálő egyszer, kétszer, s nem találja; bosszúsán veti magát utána, harmadszor is lő, s most már eltalálja. De nagy izgalomban nem vigyázott a boldogtalan, s a nyulat hajkurászva, belépett a Siralom Völgyébe.

Fogta a nyulat, s hazaindult. De mi történik? Hirtelen vágy fogja el anyja s apja után. Bár a tündéreknek nem merte elmondani, mégis megtudták nyugtalanságáról, szomorúságáról.

- Ó, szerencsétlenje, hát beléptél a Siralom Völgyébe! - mondták a tündérek kétségbeesve.

- Bizony, beléptem, kedveseim, s lelkeimre, akaratlan tettem ezt a balgaságot. Most pedig tetőtől talpig olvadok a szüleim utáni vágyakozástól, de titeket sem akarózok itthagynom. Néhány szép napot töltöttem nálatok, és semmire sem lehet panaszom. Csak éppen látni akarom még egyszer a szüleimet, aztán fordulok is vissza, hogy sohase hagyjalak el többé benneteket.

- Ne hagyj itt bennünket, kedves! Szüleid már száz esztendeje nem élnek, s attól félünk, ha hazamész, te sem jössz többé vissza. Maradj velünk! Mert szívünk azt súgja, odaveszel!

De mind könyöröghetett neki a három tündér is, a lova is, a szülei utáni vágyakozást nem volt hatalmuk lecsillapítani, égette a testét-lelkét. Végül is a ló így szólalt:

- Jól van, gazdám, ha már nem hajlasz szavamra, vedd tudomásul, ha valami történik veled, csak magadra vess. Mégis, feltéve, hogy elfogadod ajánlatomat, hazaviszlek.

- Elfogadom, hálás szívvel, hadd hallom hát!

- Amikor megérkezünk atyád palotájához, rögtön leszállsz, s én meg fordulok is vissza, még ha csak egy órát töltenél is ottan...

- Jól van - mondta Tündérlegény.

Felkészültek az indulásra; megölelte a tündéreket, s miután istenhozzádot mondtak egymásnak, otthagya őket sóhajtozva, könnyel a szemükben. Csakhamar arra a tájra érkeztek, ahol a Skorpió birodalma volt. Hát a helyén városokat találtak! Az erdők mezővé változtak. Kérdősködni kezdett ettől is, attól is a Skorpió tanyája felől, de azt felelték, hogy csak a nagyapáik hallottak ükapáiktól egy s más hasonló meséket...

- Hát ez hogyan lehetséges? - álmétkodott Tündérlégény -, hisz csak tegnapelőtt haladtam itt át! - S mindent elmondott, amit elmondhatott.

A lakosok csak nevettek rajta, mint valami holdkórososon, vagy ébren álmodozón, ő pedig sértetten indult tovább, s még azt sem vette észre, hogy haja s szakálla megőszült.

A Boszorkány birodalmába érkezve, ott is kérdősködött, akár a Skorpió birodalmában, s azonos válaszokat kapott. Fel nem foghatta, mint változhattak meg ennyire néhány nap alatt a dolgok, s ismét csak sértődően indult tovább, immár övig érő szakállal s reszkető lábakkal, míg végre megérkezett apja birodalmába. Itt is más emberek, más városok, a régiek pedig megváltoztak a felismerhetetlenségig. Nagy nehezen elvergődött a palotába, ahol született.

Alighogy leszállt, a ló megcsókolta a kezét, s így szólt:

- Isten megáldjon, gazdám, én visszamegyek oda, ahonnan elindultam. Ha jönni akarsz te is, ülj fel tüstént, induljunk. Szeretnék hamarosan visszatérni.

Azzal száguldott is vissza, nyílnál sebesebben.

Tündérlégény a romba dőlt és burjánnal benőtt paloták láttára nagyot sóhajtott, s könnybe lábadt szemmel igyekezett felidézni, mint tündököltek egykor a paloták, s mint teltek bennük gyermekévei. Fürkészőn járt be kétszer is, háromszor is minden szobát, minden múltjára emlékeztető zugot; még az istállót is, melyben lovára bukkant. Aztán lebotorkált a pincébe, melynek gádoorát eltorlaszolta a leomló törmelék.

Térdig érő szakállal matatott jobbra-balra, szemhéját ujjaival emelgetve s alig totyogva, de egy korhadt lánánál egyebet nem talált. Kinyitotta - nem volt benne semmi. Ahogy a titkos rekesz fedelét felemelte, erőtlen hangot hallott:

- Csakhogy végre megjöttél, mert ha még késlekedtél volna, én is elpusztultam volna.

Azzal a Halál, aki a titkos rekeszben, összegörbülten és tőpörödötten kuporgott, úgy arcon legyintette, hogy holtan rogyott össze, s porrá is lett abban a szempillantásban.

Fordította: Jékely Zoltán

A KÉT ARANYHAJÚ GYERMEK

Egyszer volt, hol nem volt, mert ha nem lett volna, el sem mesélném. Volt egyszer egy király, mert hiszen királyok mindenkor voltak. Hanem a legtöbb király öreg volt, nem szép és fiatal, mint az, akiről én akarok beszélni.

Ez olyan gyönyörűséges volt, mintha a napból szöttek volna, csak hogy nem talált kedvére való királyasszonyt magának. Egyedül bizony nem tudott élni, fogadott is azért egy cigányasszonyt, hogy az a ház dolgát ellássa. Nem volt az igazi cigányné, csak mivel fekete volt, s úgy kerepelt a szája, mint a kendertilóé, az egész királyi udvarban mindenki cigánynénak csúfolta. Mivel a rossz szájak azt beszélték, hogy a király összeszúrta a levelet vele, azok a leányok, akik hozzámertek volna, nem kellettek a királynak; azok pedig, akiket ő vett volna el, nem mentek hozzája, így nőtlen maradt. Szó sincs róla, hogy idős lett volna, de hát abban az időben kiváltképpen a fiatalabb királyfiak házasodtak.

Kiment egyszer a király a katonáival gyakorlatozni a mezőre. Generális ruhába volt öltözve. A mezőn három leánytestvér a kender nyütte. Ezek a leányok nem ismerték a királyt, nem is gondolták volna, hogy arra járjon.

A legnagyobbik leány így szólott:

- Ha engem feleségül venne a király hopmestere, én egy kenyérral jóllakatnám az egész királyi udvart.

A középső azt mondta:

- Ha engem a király íródeákja elvenne, én egy orsónyi fonálból felöltöztetném az egész udvart.

A legkisebb leány pedig, aki szépségével felülmúlta a két testvérét, s aki olyan volt aransárga hajával, mint a hold a csillagok között, azt mondotta:

- Ha engemet maga a király venne el, én két olyan tündéri királygyermeket szülnék neki, egy leányt s egy fiút, hogy a világon sem akadna olyan emberfia, aki szépségben felülmúlná azokat.

A két nagyobbik leány nevetni kezdett, de a legkisebb azt mondta:

- Mit nevettek? Ha ti nem tudnátok végbevenni, amit mondatok, akkor én se, s akkor magatokat is ki kellene nevetnetek. De ha ti képesek lennétek végbevenni azt, amit mondatok, akkor bizony én is. És nem rajtam, hanem azon kellene nevetnetek, hogy ebben a nyomorúságban, ami körülvesz bennünket, még tréfálkozással töltsük az időt.

Hanem a leányok egyre csak nevetgéltek a kisebbik bosszankodásán, és aztán más dolgokról kezdtek el beszélgetni.

Egy huncut katona, aki éppen őrséget állt, kihallgatta a leányok beszédét, s mikor a legkisebbik befejezte a mondanivalóját, a királyhoz sietett, s elmondta, mit hallott, mit beszélt az a három leány a kenderföldön.

A király tisztjeivel odament, s mikor meglátta, hogy milyen szépek, akármilyen szegényesen is voltak öltözve, szerelemre gyulladt a legkisebbik iránt.

Értük küldött vagy hat katonát s egy kapitányt azzal a paranccsal, hogy sértetlenül hozzák őket a királyi udvarba, s miközben parancsait osztogatta, gondolata egyre a legkisebbik leányon járt, s azon a vágyán, hogy két olyan gyereke legyen, amilyeneket a leány ígért. Valamivel később észreveszi, hogy érkezik a kapitány a hat katonával, s azt mondja:

- Felséges királyom, elmentem, hogy azt a három leányt a kenderföldről a királyi udvarba hozzam, de mivel azt mondtad, hogy sértetlenül hozzam el őket, nem kötöttem meg s nem erőszakkal hoztam, ők meg a maguk szántából nem akartak jönni. Azt mondták, hogy az anyjuk nélkül élve nem jönnek, legfeljebb holtan. Ezért megparancsoltam, hogy abból a helyből el ne mocsanjanak, míg újra vissza nem térek, s meg is ígérték, hogy ott maradnak. Mondd meg, felséges királyom, hogy most mitévő legyek?

- Menj, s hozd el az anyjukat is, vidd mind a négyet a tanácsterembe, zárd oda be őket, de a kulcsot másnak oda ne add, csak nekem.

- Megértettem, felséges királyom, így teszek.

Sietett a király gyorsan a hadgyakorlatra, hadd végezhesen, hadd láthassa, mi történik azzal a három leánnyal.

A kapitány elment a három leányhoz, magához vette őket, elment velük az anyjukhoz, elvitte azt is a kenderföldre, s ott azzal a hat katonával, akiket a városba vitt magával, elmentek a királyi udvarba. A kapitány úgy tett, ahogy a király parancsolta.

A leányok anyja majd meghalt félelmibe, s könnyezett és kérdezte, hogy mit tettek. A legnagyobb leány apróra-cseprőre mindent pontosan elmondott neki, amit a kenderföldön beszéltek. Azt nem tudta, hogy kihallgatta őket valaki, ezért ezt mondotta:

- Meglehet, hogy másvalamiért hoztak bennünket ide.

- Jaj, szegény, szerencsétlen fejünknek. Mit beszéltek ti, az Isten szerelmére? Biztosan megharagudott ránk a király, s bezárat bennünket a ti meggondolatlanságotok miatt. Jaj, ti szerencsétlen, meggondolatlan teremtések, hogy okoztatok nekünk ilyen nyomorúságot?

Tépte a szegény anya a haját bánatában, sírt és jajveszékelt. Könnyes szemmel sóhajtoztak a leányok is, és várták, hogy mire jutnak. Úgy estefelé bement a király abba a szobába, ahol a leányok meg az anyjuk volt. Ment a királlyal a hopmestere is, meg az íródeákja is, és más tanácsbéli urak is, s mindnyájan helyet foglaltak.

Mikor a király letelepedett, a leányok és az anyjuk nagy búbanatosan s könnyezve a király elé járultak, s térden állva könyörögtek tőle irgalmat s bocsánatot.

A király azt parancsolta, hogy keljenek fel, haragosan nézett rájuk, és kemény hangon szólt:

- Leányok, mondjátok el, mit beszéltek rólam és udvaromról, mikor reggel kendert nyűttetek.

A leányok nyitották a szájukat, hogy szóljanak, hanem az anyjuk kikapta a szájukból a szót, ismét térdre esett a király előtt, s keserves sírással azt mondotta:

- Felséges királyom, irgalmat s kegyelmet kérek meggondolatlan; megfontolatlan beszédjükért. Irgalom, kegyelem, felséges királyom!

- Nem téged kérdeztelek - felelte a király szigorúan -, hanem a leányokat. Mondjátok el hajszálnyi pontossággal, amit beszéltek, semmit el ne hallgassatok, mert tanúm is van, s ha hazugságon kaplak, jaj lesz nektek - tette hozzá a király.

Nem volt mit tenniök a leányoknak, elmondták hát. Kezdte a legnagyobbik:

- Én azt mondtam, felséges királyom, hogy ha engem feleségül venne felséged hopmestere, az egész királyi házat jóllakatnám egy kenyérrel.

- Én azt mondtam - tette hozzá a középső leány -, hogy ha engem feleségül venne felséged íródeákja, az egész királyi házat felöltöztetném egy orsónyi fonálból.

- Én azt mondtam - folytatta a harmadik, a legkisebbik leány -, hogy ha... - és sírni kezdett, s eltakarta az arcát.

- Mondd gyorsan, mit mondtál - kérdezte a király haragosan.

- Hogy ha felséged engem feleségül venne, én neked két aranyhajú tündéri királygyermeket szülnék, egy fiút és egy leányt, kiket szépségben a világon egy emberfia sem múlna felül. - S azzal újra sírni kezdett, majd így folytatta:

- Itt vagyok, tégy velem, amit akarsz, csak anyámat hagyd békében.

A királyt a lelke gyökeréig megsebesítette a leány szépsége, szelíden ránézett a legkisebbikre, s megkérdezte:

- Képesek lennétek megtenni azt, amit mondtatok?

- Megtennők - felelték egyszerre mind a hárman.

- Hopmester, diák, akarjátok-e? Mert én igen - mondta a király a hopmesternek és a diáknak.

- Akarjuk - felelték azok vidáman.

- Holnap megtartjuk az esküvőt - mondta a király.

A király parancsára a leányok meg az anyjuk ott maradtak az udvarban másnapig, s akkor jött a pap, összeadta őket, s egyszerre három lakodalmat ültek, ami éppen egy hétig tartott.

A lakodalom után a leányok mint feleségek maradtak a királyi udvarban, míg a király az anyósát különböző ajándékokkal tisztelte meg, s meghagyta, hogy hazamenjen.

A lakodalmi idő végeztével a munka ideje is megkezdődött. Mennyire boldog volt a király, mikor azt látta, hogy a két nagyobbik leány az ételmezést könnyen s költség nélkül végzi. A nagyobbik leány egy kenyérral táplálta az udvart, a középső meg egy orsó fonállal felöltöztette.

A két leánynak a férje, a hopmester meg az íródeák nem bánták meg, hogy beleegyeztek s megtették, mert a lányok szépek voltak, a király akaratát teljesítették, s vele rokonságba is kerültek.

Elégedett volt a király is, mivel a legkisebbik leány olyan szép volt, mint egy virágbimbó; hát még mekkora volt az öröme, mikor felesége, a királyné asszony teherbe esett. Az egész udvarral együtt alig várta, hogy meglássa, beváltja-e ő is a szavát, mint a nővérei.

A legelégedetlenebbek a nővérek voltak, meg a király gazdasszonya, az, aki a pincék és kamrák kulcsát őrizte. Elfogta őket az irigykedés, és egész nap bosszankodtak azon, hogy a legfiatalabb alá vannak rendelve.

- Miért nem én mondtam, hogy engem vegyen el a király? - sóhajtozott a legnagyobbik leány, és tépte mérgében a haját. - Mert akkor én lennék a legnagyobb a királyi udvarban.

- Miért nem én mondtam, hogy vegyen el engem a király? - kiáltotta a középső leány, öklével verve a mellét. - Mert akkor most nem a húgom parancsolna nekem.

A csókaképű cigánynénak be nem állott a szája, csak kerepelt egyre, mint egy megveszekedett kendertiló, a király fülébe, s a királynét hibáztatta, különbnél különbekkel rágalmazta. Jó ember volt a király, csakhogy féltékeny. Szerette a feleségét a szíve mélyéből, mert nemcsak szép, hanem szorgalmatos is volt. Hanem mégiscsak hitelt adott a mendemondáknak, miket a cigánynétől hallott, s egyszer-egyszer megpirongatta, amiért is a királyné bizony nem volt a helyzetével megelégedve.

Egyszer, mikor a cigányné egyedül volt, odament hozzá a két nagyobbik nővér, s többek között arról is beszélgettek vele, milyen nagy szerencsájuk volt, hogy szegény leányokból nagy gazdasszonyok lettek.

- Én egyáltalán nem vagyok boldog - mondotta a legnagyobbik nővér. - Hogy lehet az, hogy nekem a legkisebbik húgom parancsolgasson?

- Én sem - mondta a középső -, én is éppen ezért nem vagyok boldog. S míg élek, jó szemmel rá nem nézhetek.

- Én nem tudom, miért nem vagytok ti boldogok - tette magát a cigányné -, mikor azt látjátok, hogy a húgotok királyasszony?

- Hát ő parancsoljon nekünk, s ő legyen a mi úrnőnk? - mondotta a két nővér.

- Hát ez bizony nem a legjobb - folytatta a cigányné -, hogy a kisebb testvér legyen a nagyobaknak az úrnője, nekem se esik jól, hogy ő uralkodik felettem, aki itt nőttem fel a palotában, és a király jobbkeze voltam, de hát, nincs mit tennem. El kell tűrnöm ezt a bajt is a fejemen.

- De vajon meddig tűrjük? - kérdezték egyszerre a nővérek.

- Bizony addig, amíg az Isten akarja - felelte a képmutató cigányné.

- Addig, ameddig mi akarjuk - mondotta a legnagyobbik.

- Jól mondod, testvérem - mondta a középső -, szabadítsuk meg tőle magunkat.

- Hát ha így van - szolt a cigányné -, ebben a dologban én is a társatok leszek, hogy megszabadulhassunk tőle, bízzátok csak az egész dolgot reám, mert én megteszem, amit tudok.

- Jó is lesz - felelte a két nővér.

Kezet nyújtottak, s vígan elmentek, hogy végül is megszabadulnak tőle, s nem lábatlankodik nekik.

Közeledett a királyasszony szülésének ideje. Sokat kellett szenvednie a szülési fájdalmak miatt, amik éppen olyan nagyoknak ígérkeztek, mint a fogadkozása, de a rágalmak miatt is. Úgy hallotta, a cigányné azt suttogja a király fülébe, hogy nem lesz képes ígéretét teljesíteni, s más rágalmak miatt is szenvedett, miket a király felemlegetett neki, s ezzel az életét megkeserítette. Csöndben várakozott reá a királyasszony, hogy eljőjön az idő, mikor az igazság kiderül, s a gyanúsításoknak vége lesz.

Hanem a Gondviselés úgy akarta, hogy a király álljon hadseregének élére, s azzal a birodalom határaitra vonuljon, mert onnan híre jött, hogy fosztogató ellenség tört be, mindent felperzsel, az embereket megkötözi, s rabságba hurcolja.

Megkeseredett szívvel s könnyes szemmel kellett útra kelnie, mert feleségétől éppen akkor vált el, mikor vágyának teljesülését látva, örvendhetett volna. Búslakodott, mivel az ellenség átlépte a határt.

Így hát az egész királyi udvart gyászban hagyta oda. Csak a cigányné és a két nővér örvendezett, mert ők úgy látták, hogy céljukat már el is érték, azt remélték, hogy míg a király nincsen odahaza, tehetnek valamit a királyné ellen.

Elérkezett a szülés ideje, a cigányasszonynak és a nővéreknek hízkeléssel sikerült tanácsokat adni a királynénak arra nézve, hogy mit tegyen, mikor szülni fog. A királyasszony hitt nekik, és megkérte a cigánynét, hogy legyen a bábaasszonya. Akkor a cigányné arra biztatta, hogy mikor elérkezik a szülés pillanata, másszon fel a padlásra, ő mint bábaasszony a létrára áll, egy rostával a kezében, s úgy segíti világra a megszületendő magzatot.

Mikor a fájdalmak erősödtek, a királyné felmászott a padlásnyílásig, a cigányasszony mint bába s a két nővér mint a segítségei, ott maradtak a létrán, a legnagyobb nővérnek két kutyakölyök volt a kötényében.

Elsőnek egy olyan fiút szült, aki szebb volt, mint a napsugár, s mint a hajnalcsillag, úgy fénylett a rostában, amelybe beleejtette. A kegyetlen cigányné, mielőtt még sírt volna a fiúcska, odaadta őt a nővéreknek, hogy tegyék félre, és hozzanak egy kutyakölyköt, s azt a rostába tette. A királyasszony semmit sem látott.

Fájdalmak között megszülte a második gyermeket is, aki szépséges volt, mint a napsugár, szőke hajáról azt hihetted volna, hogy csupa aranyszál. A nővérek a leánykát is a fiú mellé dugták, s még egy kutyakölyköt helyeztek a rostába, amelyet a cigányasszony tartott.

Miután megszült, lehozták a királyasszonyt a padlásról, a szobába vitték, és ágyba fektették. Mikor később magához tért, kérte, hadd lássa a gyermekeit, hadd ölelje őket szeretettel magához, mint édesanya. Akkor a cigányné odahozta hozzá a két bepólyált kutyakölyköt.

Ámulva kérdezte a királyasszony, hogy ezek kicsodák. S mikor a cigányné azt mondta, hogy ezek a magzatok, akiket ő szült, megértette a cigányasszony nagy gonoszságát.

- Miért hozod ezt a két kutyakölyköt?

- Ezek a gyerekeid, akiket szültél.

A királyasszony akart volna valamit mondani, de úgy rátört a keserűség, hogy szólni se tudott, arcra borult, úgy sírt és sóhajtozott, nagy bánatában öklével verte a mellét, s a haját tépdeste.

Rémlett neki, mintha máris jönne a király, s hogy őt meg fogja verni, s végül is megöli. A haláltól nem félt, de a világtól szégyellte magát. Tudta, hogy szavának állott, de a cigányné megcsalta őt. Eszébe jutott otthoni nyugalmas élete, megbánta, hogy mit tett, de már késő volt.

Türelmetlenkedett, hogy mi lesz vele. Rettegve várta haza a királyt, s kérte az Istent, hogy szabadítsa meg ettől a bajtól, és a nővéreiért küldött, hogy azok vigasztalják meg.

A nővéreit azonban hiába várta, mert azok nem jöttek. S ez még csak növelte bánatát és szerencsétlenségét, mert most már tudta, hogy a cigányné dolgába a nővérei is belekeveredtek. Most már csak a királyt várta, hadd jöjjön mentől előbb, s mentse meg ettől a galád világtól.

Jajgatott és kiáltozott: „Ó, Uram, olyan nagyon vétkeztem, hogy ilyen súlyosan büntetsz! Bocsásd meg nekem, amit tettem! Ó, jaj nekem, szerencsétlen fejemnek. Mi lesz velem?”

A nővérek meg a cigányné a gyermekek után néztek, a kert végébe vitték őket, s egy trágyadombba betemették.

Harmadnapra megjött a híre, hogy a király legyőzte az ellenséget, s hamarosan hazaérkezik.

A szolgáknak meg a városi lakosoknak egy része örvendezett, de a másik része búslakodott, sajnálták a királynét, mivel tudták róla, hogy milyen jószívű.

Végezetül a nagy nap is elérkezett. Megérkezett a király a városba, s alig várta, hogy lássa valóra vált vágyát; kérdezte az udvarbelieket, szült-e a királyné?

Az udvarbeliek azt felelték, hogy igen.

Bement abba a szobába, ahol a királyasszony feküdt, s azt mondta a cigánynénak:

- Hol vannak a gyermekeim?

A cigányné akkor kitakarta a kutyakölyköket, rájuk mutatott, s azt mondta:

- Íme, királyom, mit szült neked a királyné asszony.

A király hátrahőkölt, tenyerével a homlokára csapott, haraggal a királynéra nézett, s azt mondta:

- Micsoda dolog ez? Hát én kutya vagyok?

- Jaj, dehogyis, Isten őrizzen. Nem lehet a mi királyunk kutya.

- Hajítsátok ki innen ezeket az ocsmányságokat, az anyját vigyétek a szemem elől, hogy többé ne is lássam - mondotta a király.

A cigányné úgy is tett, a kutyakölyköket kivitte, a királyasszonyt pedig a konyhában abba a szemetesgödörbe ásta bele derékig, ahová az ételmaradékot hajigálták, s azt mondta:

- A porból bújtál ki, a szemétben fogsz elrothadni.

A királyné lesütötte a szemét, s keservesen sírni és sóhajtozni kezdett, sajnálta, hogy a király nem ölette meg, hogy megszabadult volna a cigánynétól is. De mégiscsak reménykedett, hogy hátha-hátha kiderül a cigányné gonoszsága és az ő ártatlansága.

Mikor a cigányné kiment az ajtón, szólt, hogy a királyné is hallhassa:

- Mostantól kezdve újra én leszek a király kedvese.

Azon a helyen, ahová a királyné igazi gyermekeit temették, másnapra két kis körtefa bújt ki. A hetedik napra magasak, ágasak lettek a fák, szép körtékkel voltak tele, s azok sárgák voltak, mint az arany, és ragyogtak, mint a nap.

Mikor a király arra járt, a körtefa ágai lehajlottak előtte éppen úgy, mintha csak kínálkoztak volna, hogy szakítson róluk. Ha meg a cigányné vagy a nagyobbik testvérek jártak arra, akkor az ágak felemelkedtek, és a szemükbe csaptak.

Mikor ezt látta a király, azt mondta:

- Vajon miből keltek ki ezek a körtefák, s mi az oka, hogy előttem meghajolnak, de előttemek nem, sőt meg is csapnak benneteket?

- Ebben valami boszorkányságnak kell lennie - mondotta a cigányné. - Vigyázz, királyom, nehogy valami baj érjen. Ha nem vágatod ki ezt a két körtefát, s nem csináltatsz belőle a szobádba két ágyat, tudd meg, hogy én sem élek többé veled.

A királynak nem volt mit tennie, mint meghajolni a cigányné akarata előtt. Saját kezével kivágta a körtefákat, és megparancsolta, hogy azokból még azon a nap két ágyat készítsenek a hálószobájába.

Mire este lett, az ágyak is elkészültek. Egyikben aludt a király, a másikban a cigányné.

Éjszaka abban az ágyban, amelyben a cigányné aludt, megszólaltak a deszkák, s azt mondták:

- Nehéz-e neked, húgocskám?

- Nekem nem nehéz, bátyácskám, mert énrajtam a király alszik, a mi édesapánk. Hát neked nehéz-e?

- Nekem bizony nagyon nehéz, mert rajtam a gonosz cigányné alszik.

S az ágy elkezdett mozogni, szakadatlan mozgott, úgyhogy a cigányné nem tudott sehogy se elaludni.

- Királyom, mondtam én neked, hogy valami boszorkányságnak kell itt lennie. Ha nem vágatód össze, s tűzre nem vetteted ezeket az ágyakat, tudd meg, hogy én sem élek többé veled.

A királynak újból nem volt mit tennie más, mint hogy a cigányné szavának alávesse magát, saját kezével összevágta s tűzre vetette az ágyakat. A cigányné attól tartott, hogy a tűz szikráiból valami ki talál pattanni, azért ahhoz a két kéményhez, ahol a tűz égett, két szolgát állított két seprűvel, s megparancsolta, hogy a kéményből egyetlen szikrát se engedjenek ki. De bizony hiába törte magát a cigányné, mert az egyik szolgát is elszalasztott egy szikrát és a másik is, s azok leszálltak a király kertjébe, ahol a királyasszony virágai voltak.

Másnapra a két szikrácskából két kis aranyszőrű, ezüstszarvú báránka lett.

Erősen elcsodálkozott a király, mikor meglátta őket, de akkor még jobban, amikor azt látta, hogy a báránkák hozzá közelednek, megcsókolják a kezét, s szép, puha bundájukat a király ruhájához dörzsölve, simogatják őt.

Azt se tudta a király, mit csináljon örömeiben, és szólította a cigánynét, jöjjön, hadd mutasson neki valamit.

Mikor a cigányné odajött, a báránkák nekiestek a szarvaikkal.

Futásnak eredt a cigányné, s a házig meg sem állt.

A király nevetve követte, de még jóformán be se léphetett a házba, a cigányné nagy szájjal rákezdte:

- Tudd meg, királyom, hogy valami boszorkányság esett. Hidd el nekem, hogy nagy baj lesz, ha le nem vágod azokat a bárányokat.

- Már megint arra kényszerítesz, hogy ilyen szép bárányokat levágjak?

- No, ha nem vágod le őket, tudd meg, hogy én sem élek többé veled.

A király saját kezűleg levágta a bárányokat, a cigányné pedig, miután a báránybőröket a padlásra vitette, megparancsolta, hogy a húsból eledelt készítsenek. Majd a beleket két szolgálóval a folyóhoz küldötte, s szigorúan meghagyta nekik, hogy gondosan mossák meg, vigyázzanak, nehogy egy szál is eleressenek a folyóba.

Mialatt egyik szolgáló mosta, egy szál bél kisiklott a kezéből. Azt mondta ez a szolgáló a másiknak:

- Te, én egy szál belet elszalasztottam.

- Én is eleresztettem egyet. Fogd meg, ott van most nálad. Ne hagyd.

Amelyik lennebb állt, nem törekedett arra, hogy a belet kifogja, hogy legyen vétsége a dologban a másiknak is, és ha őt megbüntetik, büntessék meg azt is.

Azután, amikor kimosták a beleket, hazamentek.

Abból a két szál bélből a folyó partján két gyermek lett, egy fiú és egy leány. De nemcsak hogy szépségesek, hanem olyan szépek, aminők még nem voltak s nem is lesznek. Olyan szép bőre s aranyhaja volt mind a kettőnek, hogy azt hihette volna az ember: angyalok.

Amint a gyerekek a parton játszadoztak, arra haladt a nap, s megállt, úgy csodálkozott a szépségükön. Két rend ruhát dobott le nekik, s abba a gyermekek felöltöztek. A fiúcskának még egy furulyát is dobott le, az mikor azt meglátta, nyomban furulyázni kezdett.

A fiúcska furulyázott, a leányka táncolt. S olyan szépen elmulatoztak, hogy a nap az útjában három napot s három éjjelt vesztegelt, s még tovább is ott időzött volna, ha az Úristen érte

nem küldött volna, hogy siessen, mivelhogy az emberek s az állatok a mezőkön halnak meg a fáradságtól. És az úgy is volt, mivelhogy az emberek, jó idő lévén, egyfolytában dolgoztak, és egyre csak arra vártak, hogy na most, na most csak este lesz. De három napig nem lett este. S akkor az emberek s az állatok a fáradságtól összeestek. A borjúk az éhségtől megdőglöttek, a lovak a hámból kidőltek, és a nap hevétől még a föld is megrepedt.

A gyerekek egész estig csak játszadoztak, hanem mikor aztán jó koromfekete lett a világ, megindultak az úton, szerettek volna betérni valahová, ahol éjszaka alhatnának. Miután minden házban sötétség volt, nem tértek be, hanem mindaddig tovább mendegéltek, míg egy házra nem bukkantak, amelyikben világosságot láttak. Abba bementek.

- Jó estét adjon az Isten - mondták a gyermekek.

- Nagyot nőjete - felelte nekik a tűzhely mellől egy anyóka.

Ez a ház olyan öregemberé s öregasszonyé volt, akiknek nem volt gyermekük, amiért is sokat szomorkodtak, mert vagyonuk elég volt, s nem volt kire hagyniok.

Az öregek alig látták meg a gyermekeket, máris odáig voltak a szépségük láttán, s kérdezték tőlük, hogy hová valók. De a gyermekek azt mondták, hogy amíg egy kicsit nagyobbacska meg nem nőnek, addig nem tudják, hogy ők hova valók, és szállást kérnek éjszakára.

Az öregek szívesen beleegyeztek, ott tartották őket, adtak nekik valami ennivalót, s aztán az öregasszony lefeküdt velük az ágyba. A gyermekek mélyen elaludtak, mivel a sok játéktól kifáradtak.

Mihelyt a gyermekek elaludtak, megszólalt az anyóka:

- Minő szép gyermekek. Ugyan bizony kié lehetnek ezek? Hogy engedhette el ezeket valaki, hogy éjjel járkáljanak az utcán. Úgy kell legyen, lelketlen szüleik vannak.

- Én azt gondolom, hogy ezeknek nincsenek szüleik, s annak úgy is kell lennie, hiszen ha volnának, nem hiszem, hogy ilyen szép gyermekeket az emberek közé, az utcára dobtak volna.

- Minden biztonnal úgy is van. Gyere, fogadjuk őket örökbe, mert hála legyen az Úristennek, van miből eltartanunk. Más gyermekünk úgy sincs, nem is lesz, mert öregek vagyunk, örököljék ők a birtokunkat.

- Én is erre gondoltam, de úgy, hogy azt senki se tudja. Mert ha megtudnák, elvonnák tőlünk, sokan mondanák azt, hogy az övéik.

Reggel, mikor felkeltek, az anyóka enni adott nekik, s azt mondta, maradjanak ottan, mert lesz mit egyenek, ne járjanak többé a világba kéregetni, mert ő az anyjuk, s az öregember az apjuk lesz.

A gyermekek megköszönték a jóindulatot, az öregasszony meg az öregember megölelték őket, s igazi szülői szeretettel csókolgatták úgy, hogy az első napokban szakadatlan az ölükben voltak a gyerekek.

A gyerekek egy év alatt annyit nőttek, mint kilenc esztendő alatt, szépültek, s amint növekedtek, egyre gyönyörűbbek s kedvesebbek lettek, olyannyira, hogy olyan, mint ők, nem volt több a nap alatt, de még csak hasonló sem akadt a nagyvilágon, aki látta őket, mind a szépségüket csodálta.

A fiú egyre furulyázott, a leányka pedig énekszóval kísérte a furulya dalát. Így mulatoztak egész nap, mivel az öregek nagy szeretetükben nem fogták munkára őket.

Hogy az öregek ezekhez a gyerekekhez jutottak, akiket egész lelkükkel szerettek, minden bújukat-bajukat elfeledték, észre sem vették, hogy azok már tizenhat esztendősek, de hogyisne lett volna ez így, hiszen attól a naptól kezdve, hogy befogadták őket, semmi baj, bánat nem érte őket, mivel volt kit szeressenek, folytonosan jókedvűek voltak.

Az öregember sokszormondotta, hogy furulyázzon a fiúcska a házban is, és olyankor valószínű vigalom kerekedett.

Egyszer az történt, hogy az öregek fonókalákát rendeztek, s arra eljött a király egyik szolgálója is. Voltak ezen a kalákán leányok is, legények is. A leányok azért jöttek, hogy fonjanak, a legények azért, hogy nevettesék őket. A király szolgálóját a cigányné küldötte, mert a cigányné minden összejövételre küldött valakit.

A fiú furulyázni kezdett, a többiek meg táncoltak. Mindenki csodálta annak a két testvérnek a szépségét és az ügyességét, a leányét a táncolásban, a fiúét a furulyázásban.

Mikor a táncban elfáradtak, az öregember aztmondotta, hogymondjon mindegyik legény egy mesét, hogy a többiek el ne aludjanak. Mondott is mindegyik, de mikor az öregember fia került volna sorra, az aztmondotta, hogy nem tud.

- Lehet akármilyen - nógatták a többiek.

- De nem tud - felelte az öreg -, nem volt ez szegény sehol se, hogy meséket tanuljon.

- Akármilyen mesét, csak hogymondjon valamit - mondták a többiek.

Akkor a fiú elkezdette:

- Volt egyszer három leány, kendert nyűttek... - És elmondotta a saját meséjüket és a nővérek meséjét, mikén mentek keresztül, mindazokat, amiket kigyelmetek is hallottak. Egészen addig, amíg az öregember házába kerültek, és az örökbe fogadta őket. Majd végezetül így fejezte be:

- S az a két gyermek ott maradt az öregembernél, nagyra nőttek, s ma is élnek, ha meg nem haltak.

Senki sem tudta, hogy ez a mese mit jelent, s azt sem, hogy róluk szólott, csak a király szolgálója jött tűzbe, mivel tudott valamit a kutyakölykökről s az eltemetett szép gyermekekről, a király kertjében való körtefák s a báránycák történetét pedig ismerte.

Mikor a kalákának vége lett, a szolgáló alig várta, hogy hazamehessen, s elmondja a cigánynénak, hogy mit hallott.

A cigányné először nem akart hinni neki, és kérdezte, faggatta: a hajuk felől, a termetükről, s hogy hasonlítanak-e a hajdani királynéhoz? De a szolgáló válasza meggyőzték róla, hogy bizony, a gyermekek élnek.

Mínta tüzes vas égette volna meg, úgy sietett a másik két nővérhez, elmondotta nekik, hogy mit hallott a szolgálótól, s így szólt:

- Végünk van! Az akkori gyermekek nem haltak meg, hanem most már nagyok lettek.

- Hogy az ördögbe történhetett ilyesmi - felelték a nővérek, s ököllel verték a mellüket -, hiszen mi megöltük őket.

- Öltétek vagy sem, elég az hogy élnek, s most ki kell eszeljük, hogy veszejtsük el őket istenigazában.

- Akárhogy is, el kell őket veszejteni, mert ha nem, mi veszünk el.

- Hagyjátok csak rám, mert nem érik meg, hogy mi veszítsük el azt, amit annyi törődéssel szereztünk - felelte a cigányné -, két hét se telik belé, s a fiú meghal. A leány pedig belehal a fiú után való búbanatába.

- Meg tudnád tenni? - kérdezték a nővérek.

- Ne éljek, ha nem - felelte a cigányné.

- Csak otthagyja ez a fogát - dörmögték a nővérek.

„Vajon mitévő legyek? - kérdezte magától a cigányné, mikor egyedül maradt. - Idehívassam őket, s a saját kezemmel öljem meg? Az nem jó, mert akkor az egész világ megtudná, hogy én öltem meg. Ha rávenném a királyt, hogy ő ölje meg, felismerné őket, hiszen hasonlítanak az anyjukra. Na, de már tudom, mit teszek. Elkérezkedem néhány napra a királytól, s szolgálónak szegődök ahhoz a házhoz, ahol a gyermekek vannak, s ott megmérgezem őket.”

A sors azonban másképp rendelkezett.

Egyszer a gyermekek templomba mentek - megtették ők azt minden vasárnapon -, s az utcán egy öregasszonnyal találkoztak, aki alamizsnát koldult a járókelőktől, s kért tőlük is.

Azt mondta akkor a fiú:

- Öreganyám, mit adjunk neked? Hiszen láthatod, hogy mi is szegények vagyunk, sem anyánk, sem apánk, nincs a világon senkink, így aztán miből tudnánk neked alamizsnát adni?

- Jaj, lelkecskéim, hogy lehet, hogy olyan szép gyermekeknek, mint ti vagytok, nincs szüleje. Tán bizony meghaltak?

- Nem, hanem mi sem emlékezünk órájuk.

- No hát, adjatok nekem akármit, bármi kevéskét is. Hadd mondjak szerencsét nektek, hadd lám, merre vannak a szüleitek?

Akkor a fiú leszakított egy ezüstmeggyet az ingéről, és azt mondta az öregasszonynak:

- Fogja, öreganyám, ér ez az ezüstmeggy egy petákot, csináljon vele, amit tud.

Az öreg koldusasszony kivetette a szerencséjét a gyermekeknek, elámult azon, amit látott, és így szólott:

- Ó, lelkecskéim, hiszen ti királyi gyermekek vagytok! Édesanyátok a királyi udvar konyhájában van betemetve, s a szolgálók öreá öntik a moslékot.

- Ne beszéljen hiábavaló hízelkedéseket nekünk - felelte a leány.

- Nem én, Istenemre nem - felelte az öregasszony. - Jöjjetek velem a királyi templom mellett levő utcába, várjuk ott meg a királyt, és én elintézem, hogy ti beszélhettek vele.

S a gyermekek mentek a koldusasszony után, nem sokáig kellett várakozniuk, meglátták a királyt, amint jött kifelé.

Az öregasszony kitanította őket, hogy vegyék le a kalapjukat, s mikor ő alamizsnát kér, álljanak a király mellé.

Amikor a király odaért, az öreg koldusasszony rimánkodására megállott, és megkérdezte őt:

- Ugyan kiéi ezek az erősen szép gyermekek? - s keserveset sóhajtott, mert eszébe jutott a feleségének a fogadalma, s csodálta a gyermekek szépségét, megsimogatta a fejüket.

- A nagyvilágból valók, felséges királyom - felelte az öregasszony -, szerencsét mondtam nekik, s megtudtam, hogy nagy nemzetségből valók.

- Merre mennek? - kérdezte ismét a király.

- Mennek a világba, hogy megkeressék a szüleiket.

Beleforrósodott a király abba, hogy azok az ő gyermekei is lehetnek, s mivel nem volt otthon abban az időben, amikor a királyné szült, ki tudja, mi történt velük.

Be se ment a templomba, csak nézte őket hosszasan, s látta, hogy a szépségük hasonlatos a hajdani királynéval, a hajuk pedig olyan, amilyent a leány ígért volt a kenderföldön, s később neki is, mikor királynévá tette.

A gyerekekkel együtt ment haza. A cigánynő nem volt otthon, hanem annál az öregembernél s öregasszonynál, akiknél a gyermekek laktak, de mikor megtudta, hogy a gyermekek a templomba mentek, még ott időzött egy kicsit, mert szeretete volna meglátni őket.

Mikor a király a szobájába ért, megkérdezte a gyermekeket, hogy hova valók. Hol élnek a szüleik? Merre mennek?

Ekkor a fiú így szólott:

- Felsőleges királyom. Volt egyszer három leány, kendert nyűttek a mezőn; abban az időben az odavaló király katonáival ezen a mezőn gyakorlatozott... - S így elmondotta az egész történetüket, és így fejezte be:

- És a király a gyermekeket az udvarába hívta, és megkérdezte tőlük, hová valók és merre mennek?

Akkor megtudta a király, hogy ezek a gyermekek az ő gyermekei. Átölelte, forrón csókolgatta, majd kézen fogta s a konyhába vezette őket, hadd lássa, megismerik-e az anyjukat.

Mikor a konyhába érkeztek, a gyermekek anyja, azaz hogy a királyné talpra állt, s ahogy meglátták őt a gyermekek, elkiáltották magukat:

- Íme, édesanyánk! Íme, édesanyánk!

A király térdre esett az asszony előtt, s kezét csókolva kérte bocsánatát. Az asszony fölébe hajolt, magához emelte, szeretettel megcsókolta, és azt mondotta:

- Tudtam én, királyom, hogy az igazságnak győznie kell, ezért türtem én. Most már hiszel nekem.

Akkor mind a négyen összeölelkeztek: a király, a királyné és a két gyermek, és sírtak örömben. A király megkérdezte a királynét:

- Mit tegyek a cigánynéval és a nővéreiddel?

- Engedd, királyom, hadd éljenek. Mert ki fogja az udvarodat rendben tartani?

- De bizony, haljanak meg - felelte a király.

Megparancsolta a király, hogy mindhármat elébe hozzák. Éppen akkor jött meg a cigányné, s mikor meglátta, mi történt, térdre hullt a királyné előtt, és mondta:

- Íme, én vagyok a legalávalóbb, mivel hallgattam a királyné nővéreire. Kegyelem, kegyelem!

Eléhozták a két nővért is, térdre hulltak azok is, bocsánatért esedeztek, és mindenért a cigánynét okolták.

Látta a király, hogy mennyit érnek ezek. Megparancsolta hát a szolgálainak, hogy három betörtetlen ló farkához kötözzék őket, hadd hurcolják azok kényükre-kedvükre.

A szolgák úgy is tettek. A lovak futásnak eredtek, s dirib-darabokra szaggatták őket. Annyira, hogy azt se lehetett felismerni, hol maradt a porban egy-egy látható csontocska belőlük.

Azután pedig a király felvezette a királynét abba a palotába, ahol laktak volt, szép ruhába öltöztette őt is, a gyerekeket is, s utána vendégséget csaptak, széket, lócát, teknőt összeváltak, a vizet rostával hordták, az ételt orsóval hányták magukba.

Az összesek között a legnagyobb becse az öreg koldusasszonynak volt, mivelhogy ő is meg volt híva a mulatozásra. Ott vótam én is, s láttam. Ha nem láttam vóna, nem tudtam vóna elmesélni.

*Mikor onnan elindultam,
Én egy lóra felpattantam,
És a mesét befejeztem,
Amíg el nem felejtettem.*

Fordította: Ignác Rózsa

PRISLEA VITÉZ ÉS AZ ARANYALMÁK

Egyszer volt, hol nem volt...

Volt egyszer egy nagy, hatalmas császár, volt ennek a palotái mellett egy dús virágzatú, gyönyörű kertje. Ez volt az ő nagy gondja-baja! Eladdig ilyen kertet senki se látott arrafelé. Volt a kert végében egy almafa is, amelyik aranyalmát termett. De mióta ez az almafája csak megvolt, nem tudott a császár érett almát enni róla, mert miután látta virágba borulni, növekedni és pirosodni kezdeni, éjszakánként odajött valaki, és éppen akkor lopta le az almákat, mikor azok érni kezdtek. Nem tudta elfogni a tolvajt a birodalom egyik őre sem, de a legválogatottabb katonák sem, akiket a király lesbe állított. Végezetül is, eléállt a császár legnagyobb fia, és azt mondta:

- Édesapám, itt nőttem fel a te palotádban, sokszor sétáltam ebben a kertben, s a kert végében levő almafán igen szép gyümölcsöket láttam. De egyszer sem tudtam megkóstolni azokat. Most kezdenek érni, engedjed hát meg nekem, hogy ezeken az éjszakákon én magam is örködjem, s fogadom, hogy elcsípem azt a bitang gazembert, aki bennünket fosztogat.

- Kedves fiam - mondotta az apja -, annyi sok derék ember őrizte már hiába. Nagyon szeretnék már legalább egy almát erről a fáról az asztalomon látni, hiszen sok pénzembe került már idáig, azért hát beleegyezem, hogy őrt állj, jóllehet nem hiszem, hogy sikerrel járj.

Akkor a császár fia egy egész héten át őrt állott. Éjjel lesben állt, nappal pihent. Hanem egy reggelen szomorúan tért vissza az apjához, és elmondotta neki, hogy vigyázott, hogy örködött éjfélig, mikor is olyan bágyadság fogta el, hogy a lábán sem tudott megállni, az álom úgy leteperte, hogy elvágódott, mint egy halott, s nem tudott felébredni előbb, csak éppen akkor, mikor a nap már két lándzsányi magasságba emelkedett. És akkor látta, hogy az almák odavannak.

Végzetlen volt az apja elkeseredése, mikor meghallotta ezt a történetet.

Kénytelen-kelletlen csak várnia kellett még egy esztendeig, hogy a középső fiának is a kedvére tehessen, mert ez kitartóan kérlelte az apját, engedje őt is, hogy őrt álljon, s csakúgy fogadkozott, hogy majd ő elcsípi a tolvajokat, akik annyi bűbánatot okoztak neki.

Fordult az idő, és érni kezdtek az almák. Akkor őrt állott a középső fiú is, de éppen úgy járt, mint a nagyobbik testvére.

Az apja nagy bánatában fejébe vette, hogy kivágatja a fát, de a legkisebbik fia, Prislea, kéréssel állott elébe, s azt mondta:

- Édesapám, annyi esztendőn át őriztetted ezt a fát, annyi bosszúságot szenvedtél miatta, arra kérlek, engedjed meg, hogy ebben az évben én is szerencsét próbáljak.

- Lódulj innen, te boldogtalan - mondotta a császár -, a nagyobbik testvéreid, annyi meg annyi nagy vitéz, bajdzett ember semmit sem tudott tenni, éppen egy olyan gyerkőcnek sikerülne, amilyen te vagy? Nem hallod, milyen rémségeket mesélnek a testvéreid? Itt valami varázslatnak kell lennie.

- Én nem is merészkedek arra - mondotta Prislea -, hogy elfogjam a tolvajokat, én csak azt mondom, hogy én is próbálok valamit, ami bajt nem hozhat rád.

A császár engedett, s még egy esztendeig nem vágatta ki az almafát.

Megérkezett a tavasz. Az almafa még szebben virágzott, s még többet kötött, mint valaha. Örvendezett a császár a virágok szépségének meg a nagy termésnek, hanem amikor arra gondolt, hogy az aranyalmában ebben az esztendőben sem lesz része, megbánta, hogy nem vágatta ki.

Prislea sűrűn járt a kertbe, kerülgette az almafát, és egyre tervezgetett. Végül is pirosodni kezdtek az almák. Akkor a császár legkisebb fia azt mondta:

- No, apám, itt az ideje, őrt állok én is.

- Menj - mondotta a császár -, de minden bizonnyal te is szégyenkezve fogsz visszakullogni, mint a nagyobb testvéreid.

- Nem lesz az nekem olyan nagy szégyen - mondotta Prislea -, mert nemcsak hogy én vagyok a legkisebb, de nem is állítom, hogy elfogom a tolvajokat, csak én is próbálok egyet.

Mikor beesteledett, elment, vitt magával olvasni való könyveket, két kihegyezett karót, íjat és egy tegezt, nyílvezzőkkel. Az almafa mellett egy sarokban leshelyet választott magának, a karókat a földbe verte, s úgy állott azok közé, hogy az egyik karó előtte volt, a másik meg a háta megett, s ezt azért tette, hogy ha az álom kerülgetné, s elbóbiskolna, az állat az előtte levő karóba verje, ha pedig a feje hátrafele csuklana, a megette levő karó üsse nyakszirten.

Ilyenformán leselkedett, míg aztán egyik éjszaka, úgy éjfél tájban azt érezte, mintha a hajnal lágy szellője érintené meg, s kellemes illatával megrészegítené, s egyben bágyasztó álmoság szállt a szemeire. El akart aludni, de a karó ütése, amiket elszenvedett, felébresztették, és így meg tudott maradni a lesben mindaddig, míg virradatkor könnyed zizegés nem hallatszott a kertben. Akkor az almafára szegezte a tekintetét, vette az íját, és készenlétbe állt. A zizegés erősödött, valaki közeledett az almafához, és megragadta az ágait. Prislea ekkor kilőtt egy nyílvezzőt, kilötte a másodikat, s mire a harmadikat lőtte, az almafa mellől jajgatás hallatszott, majd halálos csönd lett. Ő aztán, mikor egy kicsit kivilágosodott, szedett egypár almát a fáról, rátette azokat egy aranytálcára, és elvitte az apjához.

Soha nagyobb örömet nem érzett a császár, mint mikor megpillantotta asztalán azokat az aranyalmákat, melyeket még soha nem kóstolt.

- No - mondta Prislea -, most keressük meg a tolvajt is.

Hanem a császár meg volt elégedve azzal is, hogy az aranyalmákat megtapogathatta, a tolvajokról többé hallani sem akart. A fiú azonban csak nem hagyta annyiban a dolgot, hanem megmutatta a császárnak a vérnyomokat, melyeket a tolvaj vérző sebe hagyott a földön, és azt mondotta, hogy ő bizony elmegy, megkeresi, s még a sárkány torkából is idehozza a császárnak. És mindjárt másnap rábeszélte a testvéreit, hogy együttesen induljanak a tolvaj nyomán, s fogják meg.

A bátyjait elfogta a gyűlölet Prislea iránt, mivel az derekasabban viselkedett náluk, csak az alkalmat kerestek, hogy őt elveszítsék, épp azért készségesen bele is egyeztek, hogy együtt keljenek útra. Felkészültek, s útra keltek. A vérnyomok után igazodva mendegéltek, addig mentek, míg ki nem értek a pusztaságba, onnan még egy kicsit továbbmentek, amíg egy szakadékra nem akadtak, ahol a nyomok véget értek. Körbejárták a szakadék környékét, s látták, hogy vérnyomok tovább nem vezetnek. Akkor kitalálták, hogy az almatolvajnak bizonyára abban a szakadékban kell laknia.

Hanem hát hogyan ereszkedjenek le abba? Nyomban csigákat meg vastag köteleket rendeltek, s azokat felszerelték, elhelyezkedtek, s a legnagyobb testvért leeresztették.

- De - mondta ez -, mikor megrántom a kötelet, húzzatok ki engem.

Így is tettek. A nagyobbik testvér után leereszkedett a középső is, úgy tett ez is, mint a bátyja, azzal a különbséggel, hogy ő valamivel lejjebb ereszkedett.

- Na, most rajtam a sor, hogy leereszkedjem - mondta Prislea, látva, hogy a nagyobb testvérei meghátráltak.

- Mikor megmozgatom a kötelet, ti még mélyebbre eresztek le, mikor azt látjátok, hogy a kötél már nem megy mélyebbre, rendeljetek öröket, hogy örködjenek, mikor aztán azt látjátok, hogy a kötél a gödör szélét verdesve mozog, akkor húzzatok ki.

Leereszkedett a legkisebb testvér is, és ahogy a kötél mozgott, úgy eresztették lejjebb, lejjebb, mindaddig, míg azt nem látták, hogy a kötél nincs úgy megfeszülve, mintha csüngene valaki a végén.

Akkor a testvérek összedugták a fejüket és azt mondták:

- Várjunk addig, míg azt nem látjuk, hogy sikerül neki valami, akkor aztán, akár jól, akár rosszul végződik a dolog, veszejsük el, hadd szabaduljunk meg attól, aki megszegyenített bennünket.

Prislea leért az alvilágba. Riadtan nézett szerteszét, nagy álmélkodással látta, hogy ott minden dolog fordítva van. Minden másképp volt ott, a föld, virágok, fák, még az állatok is. Egy kicsit bizony megszeppent, de aztán megemberelte magát, megindult, s addig ment az úton, míg egy tiszta rézből való palotáig nem érkezett.

Egy fia lelket se látott, akitől egyet-mást megkérdezhetett volna, belépett hát a palotába, hogy meglássa, ki lakik ottan. Az ajtó küszöbén egy szépséges leányzó fogadta, aki azt mondotta neki:

- Hála legyen az Úristennek, megérhettem, hogy láthassak még egyszer a mi földünkről való embert. Hogy jutottál ide, testvér? - kérdezte a leány. - Ez itt annak a három sárkánytestvérnek a birodalma, amelyik minket a szüleinktől elrabolt. Három királyleány vagyunk mi abból a világból, ahonnan te is származol.

Prislea ekkor röviden elmesélte az almafával való egész történetet, hogyan sebezte meg a tolvajt, és hogyan jött a vérnyom után egészen a mélység széléig, hová is leereszkedett a leányhoz, aztán megkérdezte, hogy miféle lények azok a sárkányok, s vajon erősek-e.

Megmondta akkor neki a leány, hogy közülük mindegyik sárkány választott egyet magának, s folyton kényszerítik őket, hogy feleségül menjenek hozzájuk, ők azonban mindenféle kifogással ellenállnak nekik, kérnek a sárkányoktól hetet-havat, azok meg mindent elkövetnek, hogy a kedvüket teljesíthessék.

- Ők bizony nagyon erősek - tette hozzá a leány -, Isten akaratával azonban legyőzheted őket. Jaj, hanem most egy kis időre bújjál el valahová, nehogy a saját házában akadjon rád a sárkány, mert haragos természete van, és dühre lobban. Most van itt az ideje, hogy ebédelni jöjjön, az a szokása, hogy a buzogányát egy félnapi járóföldről elhajítja, megcsapja az az ajtót meg az asztalt, és a szegre akasztódik.

Még be sem fejezte a szavát, s csak hallatszik a kertben, hogy surrog valami, beleütődik ajtóba, asztalba, megérkezik a buzogány, s felakasztódik a szegre. Na, erre Prislea kapta a buzogányt, s még messzebbre hajította azt vissza, mint a sárkány, de úgy, hogy mikor a buzogány a sárkányhoz közelített, még vállon is érintette.

Földbe cövekelődött rémületében a sárkány lába, mikor meglátta. Nézett a buzogány után, aztán elment, hogy magához vegye, s azzal hazatért. Mikor a kapunál volt, kiabálni kezdett:

- Ejnye, ejnye, a másik világból való emberhús szaga érzik itt. - S mikor meglátta az elibe jövő császárfiút, azt mondta neki:

- Hát tégedet miféle szél hozott ide, ember? A másvilágon fognak maradni a csontjaid.

- Azért jöttem, hogy elfogjam az apám aranyalmafájának a tolvajait.

- Azok mi vagyunk - mondta neki a sárkány. - No, hogy akarsz megküzdeni? Buzogánnyal verekedjünk, kardra kapjunk, vagy birokra keljünk?

- Keljünk birokra, mert az a legigazságosabb - felelte Prislea.

Akkor nekifogtak a küzdelemnek, s mindaddig küzdöttek, míg a sárkány Prisleát bokáig a földbe nem nyomta: no, hanem Prislea összeszedte minden erejét, megragadta a sárkányt, földhöz verte, térdig nyomta a sárba, és a fejét levágta.

A leány könnyezve köszönte meg neki, hogy megszabadította a sárkánytól, s arra kérte, hogy szánja meg a nővéreit is.

Pihent vagy két napot, aztán a leány útba igazította, elindult a középső leányhoz, ahhoz, akinek ezüstpalotája volt.

Örömmel fogadták ott is, éppen úgy, mint a legnagyobbik leánynál. A leány kérte, hogy rejtőzzék el, de ő azt nem akarta, hanem mikor a buzogány, amit a sárkány egy napi járőföldről hajított el, megérkezett, s a szegre akart akasztódni, ő azt sokkal messzebb hajította vissza, s fejbe is csapta vele a sárkányt. Jött is a sárkány nagy dühöngve, hogy megküzdjön Prisleával éppen úgy, mint a bátyja, s ő is ott maradt holtan.

A leány megköszönte neki, s elmondotta, hogy s mint tegyen, hogy a legkisebbik testvérét is megszabadíthassa a rabságból.

- Igaz, hogy az a sárkány még erősebb, mint a bátyjai - mondta a leány -, akiket te megöltél, de az Isten segítségével, meg különösképpen azért, mivelhogy egy kicsit beteg attól az ütéstől, amit te szereztél neki a nyiladdal, mikor el akarta lopni az almákat, remélem, hogy el tudod látni a baját.

Prislea meg a két nagyobb leány egy álló hétig tanakodtak, aztán mikor Prislea a sok nagy fáradságot kipihente, elindult a harmadik sárkány felé is.

Mikor meglátta azt az aranypalotát, amelyikben a legkisebbik sárkány lakott, egy kicsit megtorpan, de aztán erőt vett magán, és belépett.

Mikor a leány meglátta Prisleát, úgy könyörgött neki, mint az Úristennek, hogy szabadítsa meg a sárkánytól, s elmondta, hogy a sárkány eltökélte, mihelyt meggyógyul, mindenáron kényszeríti rá, hogy a felesége legyen.

A szavát alig fejezte be, a buzogány az ajtóba meg az asztalba csapódott, és felakasztódott a szegre. Prislea megkérdezte, hogy mekkora ereje van a sárkánynak. A leány azt felelte, hogy az a buzogányt másfél napi járőföldről hajítja el, no, akkor ő még messzebbre hajította vissza, és mellbe is csapta vele a sárkányt.

Nagy haragra lobbanva, a sárkány azon nyomban odahaza termett.

- Ki merészelt átlépni az országom határán, s bejönni a házamba?

- Én - mondotta Prislea.

- No, ha te vagy az - felelte a sárkány -, rettenetesen megbüntetlek a vakmerőségedért. Magad szántából jöttél ide, de nem úgy fogsz távozni, ahogy szeretnél.

- Az Úristen segítségével - felelte Prislea -, majd ellátom a bajodat.

Akkor megegyeztek benne, hogy nyíltan megküzdjenek.

*És küzdöttek
És küzdöttek,
Míg csak el nem
Esteledtek.*

De már mikor déltájban jártak, lobogó tűzzé változott mind a kettő, úgy verekedtek. Egy holló, szakadatlanul károgra repdesett körülöttük. Meglátta a hollót a sárkány és azt mondotta:

- Hollóm, hollóm, kapj faggyút a karmaid közé, s tegyed reám, neked adom érette ennek a hulláját.

- Holló, holló - mondta neki Prislea -, ha rám teszed a faggyút, én három hullát adok neked.

- No, ilyen vakszerencsét sem adott még nekem az Úristen, hiszen azzal jóllakathatnám az egész házamnépét.

- Én tiszta igazat szólottam - felelte neki Prislea.

A holló a karmaiba azon nyomban faggyút hozott, s Prislea vitézre tette, aki attól még nagyobb erőre kapott.

Estefelé, amikor a küzdők ismét emberekké változtak, azt mondotta a sárkány a királylánynak, aki a küzdelmüket nézte:

- Gyönyörűségem, adj nekem egy kis vizet, hogy lehűtsem vele magamat. Ígérem neked, hogy még holnap megesküszünk.

- Gyönyörűségem - mondta neki Prislea is -, adj nekem vizet, s én fogadom, hogy elviszlek a mi világunkba, s ott összeházasodunk.

- Ó, hogy hallgassa meg az Úristen a szavadat, te vitéz, és teljesítse a gondolatodat - felelte a leány.

A királylány vizet adott Prisleának, hogy igyék, s az még nagyobb erőre kapott. Ekkor a karjaiba szorította a sárkányt, magasra emelte, s mikor levágta, térdig nyomta a földbe - összeszedte a sárkány az erejét, felkapta ő is Prisleát, s úgy levágta, hogy derékig nyomta a földbe, akkor Prislea minden erejét összeszedte, úgy megszorította a sárkányt, hogy a csontjai ropogtak, fogta s olyan rettenetesen odavágta, hogy egész nyakig süppedt a földbe, és levágta a fejét. Örvendezve köréje gyűltek a leányok, ölelgették, csókolgatták, s azt mondták:

- Mától kezdve legyél a testvérünk.

Akkor aztán elmondották neki, hogy minden sárkánypalotának van egy-egy ostora, amivel, ha a paloták négy sarkát megcsapják, azok almákká változnak. Úgy is tettek, s mindegyik leánynak lett egy almája.

No, akkor készülödni kezdtek, hogy visszatérjenek az emberi világba.

A gödör széléhez érkezőre úgy megrángatták a kötelet, hogy az a szakadék minden széléhez odacsapódott. Az odafenn maradt örök megértették, hogy a kötelet fel kell húzni. Neki is estek a csigáknak, s kihúzták a legnagyobb leányt a rézalmával.

Mikor ez a leány feljutott, felmutatott egy rovásüzenetet, amit Prislea adott neki, s abban azt írta, hogy a leány a legnagyobb testvéréhez megy férjhez.

Véghetetlen nagy volt a leány öröme, amikor azon a világon találta magát, amelyen született.

Újból leeresztették a kötelet, s kihúzták a középső leányt az almával, s egy másik levéllel, amelyben Prislea úgy rendelkezett, hogy a középső bátyja felesége legyen.

Megint leengedték a kötelet, s felhúzták a legkisebbik leányt. Ez volt Prislea mátkája, ennek azonban Prislea az aranyalmát nem adta oda, hanem magánál tartotta.

Már azelőtt észrevette, hogy a bátyjai neheztelnek reá, ezért aztán mikor leengedték a kötelet, hogy őt is felhúzzák, egy követ kötött a kötélre, arra rátette a kucsmáját, hogy próbára tegye őket. A bátyjai, mikor meglátták a kucsmát, azt gondolták, hogy az a legkisebbik testvérük, meglazították a csigát, visszaeresztették a kötelet, ereszkedett is az lefele nagy sebességgel, ami abba a hiedelembe ejtette a testvéreket, hogy Prislea elpusztult.

Fogták a leányokat, elvitték a császárhoz, s elmondották neki nagy tettetett bánattal, hogy az öccsük odapusztult, ők pedig megesküdtek a leányokkal, úgy, ahogy azt Prislea elrendelte. A legkisebbik leány azonban semmiképpen sem akart férjhez menni, sem mást választani.

Prislea, aki félrehúzódva üldögélt, látta, hogy a kő nagy zajjal visszaesik, megköszönte az Úr-istennek, hogy az életét megmentette, s gondolkozott, mitévő legyen, hogy kijöhessen. Amint ott töprengett, búslakodott, olyan sikoltást, jajveszékelést hallott, ami elszorította a szívét. Körülnézett, s hát egy kígyót pillantott meg, amelyik egy fa körül tekergőzött, s kapaszkodott felfelé, hogy felfalja a griffmadár fiókáit. Kapta Prislea a pallosát, neki a kígyónak, s egy miccentés alatt darabokra vagdalta.

Mikor a fiókák ezt meglátták, megköszönték neki, s azt mondták:

- Gyere ide, te vitéz férfi, hogy hadd rejsünk el. Mert ha anyánk meglát, örömben lenyel.

Az egyik fiókából egy tollat kitéptek, s az alá rejtették.

Mikor az anyamadár megérkezett, s meglátta a kígyó tetemének a darabjait, megkérdezte a fiókáktól, hogy ezt a jótettet ki követte el.

- Ezt egy túlsó világból való ember, édesanyánk - mondták ők -, aki Kelet felé vette útját.

- Megyek - mondotta az anya -, hadd köszönöm meg neki.

Elindult, mint a szélvihar, arrafele, amerre a fiókák mondták, hogy az ember útját vette, de néhány pillanat múlva már vissza is tért.

- Mondjátok meg nekem az igazat - mondta nekik -, hogy merrefelé ment.

- Nyugat felé, édesanyánk.

S annyi idő alatt, mint amióta én mesélni kezdtem kigyelmeteknek, átkutatta az alvilág négy szegletét, s eredmény nélkül tért vissza. Követelte, hogy most már nyomban mondják meg neki az igazat. Végezetül is azt mondták neki a fiókák:

- Megfogadod-e, édesanyánk, hogy nem bántod, ha megmutatjuk őt neked?

- Megfogadom, lelkem gyermekeim.

Akkor kihúzták Prisleát a tollból, s megmutatták. A griffmadár meg a karjaiba szorította, s már-már örömben azon volt, hogy lenyelje, ha el nem takarták volna előle a fiókák.

- Milyen jótettet kívánsz azért, mert a fiókáimat megmentetted a haláltól?

- Én azt, hogy vigyél fel a másik világba - felelte Prislea.

- Nagy dolgot kértél tőlem - mondta neki a griffmadár -, de mivel a fiókáim megmentéséért adósod vagyok, beleegyezem. Készíts az útra száz font húst, egyfontos darabokra vágva, és száz kenyeret.

Tett, amit tett Prislea, elkészítette a kenyereket meg a húst, odavitte a gödör szájához. A griffmadár azt mondta:

- Ülj a hátamra az elemózsiával együtt, s ahányszor hátrafordítom a fejemet, annyszor adjál nekem egy darab kenyeret és egy darab húst.

Rátelepedett, s megindultak. S ahányszor a griffmadár kért, annyszor adott neki húst és kenyeret. Mikor már-már egészen közel jártak hozzá, hogy kikerüljenek, az óriásmadár még egyszer visszafordította a fejét, hogy enni adjon neki, hanem bizony a hús már elfogyott. Prislea azonban nem vesztette el a fejét, hanem vette a pallosát, s a felső combjából egy darabocská húst kikanyarított, s odaadta a griffmadárnak.

Mikor aztán fölérkeztek, s a madár észrevette, hogy Prislea nem tud járni, azt mondta neki:

- Ha nem vitted volna végbe azt a jótettet, nem kérleltek volna a fiókáim, bizony én megettelek volna téged. Megéreztem ám, hogy az a hús, amit utoljára adtál, édesebb volt, mint a többi, s nem is emésztettem meg. Rosszul tetted, hogy nekem adtad.

Azzal kiadta magából a húst, a helyére visszaillesztette, s a nyálával megkente, és odaragasztotta. Azzal összeölelkeztek, köszöntek, s elváltak egymástól. A madár a szakadékba ment, ahonnan jött, Prislea meg elindult az apja birodalma felé.

Durva paraszti ruhába öltözve indult a felé a város felé, ahol szülei és testvérei laktak. Találkozott néhány járókelővel, akiktől megtudta, hogy a bátyjai éppen úgy, ahogy ő rendelte, feleségül vették a leányokat, akiket ő küldött nekik, s hogy a szülei igen nagyon búsulnak a legkisebb fiuk elvesztése miatt, a legkisebb leány talpig feketébe öltözve gyászolja őt, s noha már több királyfi megkérte a kezét, nem akar férjhez menni semmi áron. Még azt is megtudta, hogy most legutóbb a bátyjai egy igen szép vőlegényjelöltet kerítettek, s mind azt erőltetik, hogy a leány menjen hozzá, nem lehessen tudni, hogy meg tud-e ettől szabadulni.

Mikor Prislea ezeket mind meghallgatta, lelkében nagy elkeseredés kelt. Szorongó szívvel ment be a városba. Még tudakozódott a város alsó végén és felső végén is, s megtudta, hogy a leány azt mondta a császárnak: ha azt akarja, hogy felesége legyen annak a legénynek, akit odahoztak, parancsolja meg neki, hogy készítsen és hozzon neki ajándékképpen egy színarany guzsalyt, szösszel s orsóval, de az fonjon önmagától, mivel ilyet csinált neki a sárkány, és az nagyon tetszett neki. Azt is megtudta, hogy a császár elhívatta az ezüstművesek céhmesterét, és parancsot adott neki, mondván: „Mához három hétre készen a kezembe add azt a guzsalyt, amelyiket a legkisebb leányom kér, mert ha nem, tudom Isten, a lábához tétetem a fejedet.” S a szegény ezüstműves sírva s szomorúan ment haza.

Ekkor Prislea elment, hogy beálljon inasnak az ezüstműveshez.

Mikor látta, hogy a gazdája hogy gyötrődik, mivel nem sikerült neki a megrendelt guzsalyt elkészítenie, azt mondta:

- Látom, szomorú vagy, gazdám, mivel nem tudod elkészíteni azt a guzsalyt, melyet a király parancsolt, de íme, még van három nap, míg a határidő letelik, engeddd meg, hadd készítem el azt én.

Az ezüstműves elkergette, s azt mondta neki:

- Annyi nagy híres mester nem tudta azt elkészíteni, éppen egy olyan ágrólszakadt tudná megcsinálni, mint te vagy?

- Ha három nap alatt el nem készítem a guzsalyt, tégy velem amit akarsz - felelte Prislea.

No, akkor megegyeztek benne, hogy ad Prisleának egy szobát, amelyikben egymagában dolgozhatik, ad neki minden éjszakára egy tarisznya mogyorót és egy pohár jó bort.

Az ezüstműves aggódni kezdett, mivel az ajtónál hallgatózott, s egyebet nem hallott, csak hogy Prislea törí az üllőn a mogyorót. Hanem harmadnap kora reggel csak kijött a szobából a guzsallyal, amelyet a sárkány almájából szedett ki, és odaadta azt az ezüstművesnek, hogy vigye el a császár leányának.

Az ezüstműves alig fért a bőrébe örömeiben, s egy rend ruhát adott neki. Majd délfelé, mikor megérkeztek a király szolgálói, hogy a palotába hívják, elment, s átadta a magától fonó guzsalyt.

Elsodálkozott a király a szépséges guzsalyon, és egy zsák pénzt adott az ezüstművesnek.

Mikor a leány a guzsalyt megpillantotta, mintha izzó vas fűródott volna a szívébe, ráismert a guzsalyra, és megértette, hogy Prislea vitéznek föl kellett a föld színére jutnia. Azt mondta akkor a császárnak:

- Édesapám, az, aki ezt a guzsalyt csinálta, készíthet nekem még egy olyan valamit, amit a sárkány adott volt ajándékba.

A császár azon nyomban hívatta ismét az ezüstművest, s megparancsolta neki, hogy csináljon egy csupa aranyból való kotlót meg csirkéket, három hét időt adott rá, s ha nem készítené el, a fejét a lába elé téteti.

Az ezüstműves éppen úgy, mint a múltkor is, szomorúan tért haza, s éppúgy, mint az első alkalommal, rá se hederített Prisleára, aki pedig ez alkalommal is kikérdezte. Mikor azonban aztán szót értettek, megegyeztek, és a dolog jól is végződött.

Mikor az ezüstműves meglátta a szinaranyból készült kotkodácsoló kotlót, s az ugyancsak szinarany csipogó csirkéket, ahogy az ugyancsak arany kölesszemeket szedegették, megértette, hogy ez bizony mesteri munka.

Fogta a kotlót, elvitte a császárnak, s mikor az a kotló szépségén és finomságán eléggé kicsodálkozta magát, odavitte a leányhoz, s azt mondta neki:

- No, leányom, teljesült minden kívánságod. Készülj fel a lakodalomra.

- Apám - felelte a leány -, aki ezt a két dolgot végbevitte, annál kell lennie a sárkány aranyalmájának is. Arra kérlek, parancsold meg az ezüstművesnek, hozza ide a mestert, aki ezeket készítette.

Mikor ezt a parancsot meghallotta az ezüstműves, megjelent a császár színe előtt, bocsánatért esedezett, és azt mondta:

- Hogy vezethetném én felséged színe elé azt a mesterembert, hiszen az egy ostoba semmirekellő, nem méltó az arra, hogy felséged fényességes orcáját megláthassa.

A császár megparancsolta, hogy akármilyen is legyen az, csak hozza oda.

No, akkor az ezüstműves megmosdatta, megtisztogatta Prisleát, új ruhába öltöztette, elvitte a császárhoz, az meg a leány elé vezette.

Felismerte a leány, ahogy megpillantotta. Nem is tudta nagy örömében fakadt könnyeit visszatartani, s mondotta a császárnak:

- Ez az a vitéz, édesapám, aki megszabadított bennünket a sárkány karmából.

Térdre ereszkedett Prislea előtt, és összevissza csókolgatta a kezeit.

Mikor a császár jobban szemügyre vette Prisleát, ő is felismerte, noha igen erősen megváltozott. Megölelte, megcsókolta százszor. De Prislea tagadta, hogy ő volna az.

Végül is azonban az ő szíve is megesett, anyjának, apjának és az előtte térdepelő leánynak kérésére, aki egyre kérlelte, vallja be, hogy ő a legkisebb fiú.

Prislea akkor aztán elmesélte az egész történetet, elmondotta nekik azt is, hogyan került fel a föld színére, és megmutatta a sárkány aranyalmáját is.

Akkor a császár igen felbőszült. Előszólította a nagyobb fiai, azok pedig, mikor meglátták Prisleát, veresek lettek, mint a cékla. A császár megkérdezte Prisleát, hogyan büntesse meg őket. Azt mondotta a mi vitézünk:

- Apám, én megbocsátok nekik. Büntesse meg őket az Úristen. Mi kiállunk a palota lépcsőjére, fellövünk mindnyájan egy-egy nyílvezzőt, s azt, amelyik bűnös közülünk, az Úristen megbünteti.

Úgy is tettek. Mind a három testvér kiment a palota elibe az udvarra, nyílvezzőiket felrepítették, s mikor a nagyobb testvéreké visszahullott, éppen a fejük tetejére esett, s azok meg is ölték őket. De a kisebbiké elébe esett le.

Aztán, mikor a nagyobb testvéreket eltemették, nagy lakodalmat csaptak, és Prislea elvette a legkisebbik leányt. Az egész birodalom örvendezett, hogy az Isten épen, egészségesen hazavezérelte a császár legkisebb fiát, s dicsérték, magasztalták a véghezvitt hőstetteit, majd aztán apjának a halála után ő lépett a császári trónra, s attól kezdve mind a mai napig békecsészen uralkodik, ha ugyan meg nem halt.

Én is arrafelé jártam, a lakodalomban vigadni megálltam, fel is kaptam onnan:

*Egy darabka füstölt márnát
Meg egy sánta nyúlfi lábát,*

a nyeregbe felpattantam, s kieteknek ezt a mesét elhadartam.

Fordította: Ignác Rózsa

BOLOND CÄLIN

Volt egyszer egy király, s annak volt három leánya, de ezek olyan szépek voltak, hogy a napra lehetett nézni, de reájuk nem. Hát, a máskettő volt, amilyen volt, de azt el sem lehet mondani, hogy a középső milyen szép volt. Aztán akárhány királynak meg fővezérnek a fia kérte is őket, a király nem akarta odaadni. Hát egy este három ifjú ment oda, és kérte őket, de a király nem akarta odaadni. Kimentek hát, és egyikük furulyázni kezdett, hogy egy nagy felhő kerekedett tőle, és nem látszottak sem ők, sem a leányok - és elrabolták őket.

Hát a király kihirdette az országban, hogy aki megtalálja a leányait, annak adja őket feleségül. Hát a királynak a falujában volt egy ember, s annak volt három fia. Kettő volt, amilyen volt, de az egyik együgyű volt, a hamuba üldögélt, és Bolond Cälinnek hívták. A két testvér azt mondta: - Menjünk mi is, keressük meg a király leányait. - Cälin pedig így szólt: - Én is megyek veletek. - A máskettő azt mondta: - Gyere. - És a király azt ígérte, hogy aki a leányai után indul, annak költőpénzt ad és változó ruhát. Csináltak hát ők egy íjat, és azt mondták, hogy ahová azt kilövik, ameddig elrepül, ott pihennek meg. Kilőtte a legnagyobbik, és mentek vagy két napig, és odaértek. Kilőtte a középső is, és éppen olyan hamar odaértek. De amikor Bolond Cälin lőtte ki, három hónapig mentek éjjel-nappal, és alig értek oda. Hát amint mennek az úton, előveszik a kovát is meg az acélt is. De alig volt, amivel kicsiholjanak. És úgy egyeztek meg egymás között, hogy egyikük őrzi a tüzet, míg a máskettő alszik, és ha kialszik a tűz, levágják annak a fejét, aki őrizte. Hát lefeküsznek ketten, és a legnagyobbik maradt tűzörzőnek. Éjfél tájban nagy süvöltés hallatszik. Egy háromfejű sárkány volt. - Hogy mertél az apám birodalmába belépni engedelem nélkül? Gyere, küzdjünk meg! - Gyere! - És megküzdöttek, míg megölte a sárkányt, és a fejéből három csomó húst rakott. Hát felébred a máskettő: - Látjátok, ti aludtatok, de nézzétek, nekem milyen csatám volt. - Hát a második éjszaka a középsőn volt az örködés sora. Éjfél tájban ismét süvöltés hallatszik. - Hogy mertél az apám birodalmába belépni engedelem nélkül? - Ennek négy feje volt. - Gyere, küzdjünk meg! - Gyere! - És megölte ezt is, a fejeiből pedig négy csomó húst rakott. Hát amint felébrednek, kezdték mind oktatni Bolond Cälint, hogy aztán jól vigyázzon a tüzre. Hát a harmadik éjjel neki kellett örködni. Hát éjfél tájban ismét nagy süvöltés hallatszik. Egy nyolcfejű sárkány volt. - Gyere, Bolond Cälin! - mondja, mert a sárkány is táltos volt, és hallotta a hírét. - Gyere, küzdjünk meg! - Gyere! - Mind küzdenek, mind küzdenek, de semmiképpen sem adja meg magát a sárkány. Bolond Cälin levágta az egyik fülét, s odacseppent egy csepp vére, és kioltotta a tüzet. És így a sötétben kezdtek küzdeni, s végre is megölte Bolond Cälin, és nyolc csomó húst rakott. Most már mitévő legyen? Nincs tűz. Elindult, és bánatosan mendegélt az erdőben, elérkezett egy nagy fához, felmászott a tetejébe, és a távolban tűzvilágot pillantott meg. Leszállt, és megindult arrafelé, s útközben találkozik egy emberrel.

- Jó estét.

- Adjon isten.

- Hát kend kicsoda?

- Én vagyok az Alkony.

Bolond Cälin megragadja, és keményen odakötözi egy fához. Megyen még egy jó darabig, és ismét találkozik egy emberrel.

- Jó estét.

- Adjon isten.

- Hát kend kicsoda?

- Én vagyok az Éjféli.

Ezt is megfogja, és odakötözi egy fához. Megint tovább megy, és ismét találkozik egy emberrel.

- Jó estét.

- Adjon isten.

- Hát kend kicsoda?

- Én vagyok a Hajnali.

Megkötözi ezt is. Azért kötözte meg őket, mert félt, hogy nappal ne legyen.

Végre odaérkezik. Egy nagy gödör volt ott, meg egy üst, két nagy üstlábban, abban pedig két vagy három tehén főtt, az üstlábak körül meg pogácsa sült. És körülötte tizenkét sárkány aludt, meg két nősténysárkány, a többieknek az anyja.

Hát Bolond Călin rátesz vagy két üszkös fát egy cserépdarabra, és egy szenet a pipájába, és már indulna, de megcsapja a jó ételszag, és amint kivesz egy darabkát, a forró lé ráfolyt az egyik sárkány fülére, és az akkorát kiáltott, hogy mind felébredtek, és elfogták Bolond Călint. És meg akarták ölni, de ő így szólt:

- Könyörgöm, ne bántsatok, mert szegény ember vagyok.

Ők pedig azt mondták:

- Ha elhozod nekünk a Vöröskirály leányát, nem bántunk.

Ő meg azt mondta:

- Hát miért nem hozzátok el ti, hiszen többen vagytok és erősebbek?

- De mi tisztátalan lelkek vagyunk, és a királynak van egy kakasa meg egy kutyája. Amikor mi a palotája felé közeledünk, a kakas kukorékol, a kutya meg ugat, és mi el kell hogy fussunk. De te inkább megteheted, mert földi ember vagy.

Bolond Călin pedig ravaszul:

- Gyertek csak ti is velem, mert én földi ember vagyok, és nem fog a kutya ugatni, sem a kakas kukorékolni.

De körülnéz Bolond Călin, és egy magához hasonló legényt lát szorosan odakötözve egy fához; ez pedig, amint látta, hogy Bolond Călin elindul, olyan nagyot rántott magán, hogy a két keze ottmaradt a fához kötve, ő meg elszaladt. Ők pedig mennek, mennek, míg a király kapujához nem érnek. Az pedig olyan nagy vaskapu volt, hogy senki sem tudott átmenni rajta, csak Bolond Călin. Ő pedig felmászott a kapura, és így szólt a sárkányokhoz:

- Gyertek, hadd húzzalak fel egyenként a hajatoknál fogva, és tegyelek be az udvarra.

És egyenként mind felhúzogatta őket, és a kardjával mindegyiknek levágta a fejét. Aztán bement az udvarra; de a királynak akármilyen vastag kőfala és kapuja volt is, az ajtók mind nyitva állottak. Bolond Călin felment a lépcsőkön, a lépcsők meg gyémántkövel kivert aranyból voltak, és bement abba a szobába, ahol a leány aludt. Szép holdvilágos idő volt kint, és a hold éppen oda sütött, ahol a leány aludt. De a leány olyan szép volt, hogy azt el sem lehet mondani. Bolond Călin megcsókolta, lehúzta az ujjáról a gyűrűt, és elment.

Amikor a megölt sárkányokhoz ért, mind a tizenkettőnek levágta a nyelve hegyét, belefogta egy kendőbe, kimászott a kapun, és útnak indult. Addig ment, amíg az üsthöz nem ért. Az egyik nősténysárkányt el tudta fogni, és levágta, de a másik elmenekült. Călin a kisujjára vette a pogácsát, a másikra az üstöt a hússal, egy cserépben meg egy kis tüzet, útnak indult, és elérkezett a Hajnalhoz, adott neki egy darab húst s egy darab pogácsát, eloldozta, és azt mondta neki: - No, eredj!

Tovább indul, elérkezik az Éjfélel, és annak is ad egy darab húst meg egy darab pogácsát, és azt is elszabadítja.

Amikor az Alkonyhoz ért, az már szinte halott volt, olyan sokáig állott megkötözve. Annak is ad egy darab húst meg pogácsát, és azt mondja neki: - No, járj békével!

Amikor megérkezett, jóformán fel sem szította a tüzet, és a nap már fenn volt. A két bátyja annyit aludt, hogy szinte egy ölnyire belesüllyedtek a földbe. Amikor felébredtek, így szóltak:

- Hej, te Bolond Călin, hosszú volt még ez az éjszaka is!

De Bolond Călin semmit sem mondott el nekik abból, ami vele az éjszaka történt. Felkészültek hát megint, hogy tovább induljanak, és ismét Bolond Călin lőtte ki az íjat, így aztán egészen az aranyerdőig mentek. Amikor odaérkeztek, így szólt hozzájuk Bolond Călin:

- Bátyáim, ti nem tudtok átmenni ezen az erdőn. Csináljatok magatoknak kalibát, és maradjatok itt, hadd menjek én egyedül.

Így aztán elindult. Amikor az Aranyerdő közepébe ért, a király nagyobbik leánya éppen ételt készített a sárkánynak.

- Adjon isten, te királyleány.

- Adjon isten, te Bolond Călin. Hallottam híredet, de látni még nem láttalak. De szaladj innen, mert ha megjön a sárkány, elpusztít.

- Hát mennyit szokott enni a te sárkányod?

- Négy kemence kenyeret, négy megsütött tehenet és négy átalag bort.

Azt mondja:

- Hadd lám, meg tudnám-e én enni?

Nekiül Bolond Călin, és megeszi az egészet.

Hát, jó a sárkány is.

- Adjon isten, te kutya sárkány!

- Adjon isten, Bolond Călin.

- Azért jöttem, hogy elvigyem a leányt. Gyere, küzdjünk meg!

- Várj, hogy egyem valamit.

- De bizony én megettem az ételedet.

- Annál jobb - azt mondja -, én könnyű vagyok, te pedig nehéz.

Nekiálltak küzdeni, küzdenek, és Bolond Călin megöli a sárkányt. Aztán így szól a leányhoz:

- Maradj itt, mert megyek, hogy a két húgodat is kiszabadítsam.

És megindult. Elérkezik az ezüsterdő közepébe. A középső leány is ételt készített. De amint Călin megpillantotta, igen-igen beléseretett.

- Adjon isten, te királyleány.
 - Adjon isten, te Bolond Călin. Hallottam híredet, de látni nem láttalak. - Azonban Bolond Călin is szép volt, és a leány is belészeretett. De a leány azt mondta neki:
 - Szaladj innen, mert ha megjön a sárkány, elpusztít!
 - Hát mennyit szokott enni az a sárkány?
 - Nyolc kemence kenyeret, nyolc megsütött tehenet és nyolc átalag bort.
 - Add csak ide, lám, meg tudnám-e enni?
- És megeszi az egészet. Hát, jó a sárkány is.
- Adjon isten, te kutya sárkány!
 - Adjon isten, te Bolond Călin.
 - Gyere, küzdjünk meg!
 - Várj, hogy egyem valamit.
 - De én megettem az ételedet.
 - Annál könnyebben fogok én küzdeni.
- És nekiállnak, küzdenek - és Bolond Călin megöli a sárkányt.
- De annyira belészeretett a leányba, hogy magával vitte a rézerdőbe. Amikor az erdő közepébe ért, az a leány is ételt készített. Az a leány nem ismerte őt, de amikor a nénjével látta, megértette a dolgot.
- Hol van az urad?
 - Vadászni, te Bolond Călin. De szaladj innen, mert ez aztán elpusztít téged!
 - Mennyit szokott enni?
 - Tizenkét kemence kenyeret, tizenkét megsütött tehenet és tizenkét átalag bort.
 - No, lám csak, meg tudnám-e enni?
- Eszik Bolond Călin, mind eszik, míg aztán egy átalag bort nem tud meginni, és így szól: „Ennyivel erősebb a sárkány nálamnál.”
- Hát, jó a sárkány is.
- Adjon isten, te kutya sárkány.
 - Adjon isten, te Bolond Călin.
 - Azért jöttem, hogy elvegyem tőled a leányt.
 - De nem veszed el tőlem a leányt.
 - Gyere, küzdjünk meg!
 - Csak eszem valamit.
 - Megettem az ételedet.
 - Annál könnyebb leszek én, s annál nehezebb te!
 - Gyere, küzdjünk meg!
 - Gyere!

Küzdenek, küzdenek, de a sárkány semmiképpen sem akarja megadni magát. Azt mondja a sárkány:

- Gyere, változzunk át, én egy vörös lánggá, te pedig egy zöld lánggá.

De eltévesztette a dolgot, mert a vörös láng a gyengébb, a zöld láng az erősebb.

Éppen akkor egy varjú repült el felettük, és azt mondja neki a sárkány:

- Hej, te varjú, te varjú, mártsd vízbe a szárnyadat, és oltsd ki ezt a zöld lángot.

Bolond Călin pedig így szólt:

- Felsőleges királyom, mártsd vízbe a szárnyadat, és oltsd ki ezt a vörös lángot. - Mihelyt a varjú ezt meghallotta, tudjátok-e, felszállt a magasba, és tüstént tovarepült. Amikor megmártotta a szárnyát, csepegtetni kezdte, és annyi vér folyt belőle, hogy térdig jártak a vérben.

Bolond Călin fogta magát, és a két leánnyal elindult onnan.

Elérkezett az aranyerdőbe, magához vette a legnagyobbik leányt is, továbbindult, és a bátyjaihoz ért.

És azt mondta nekik:

- Bátyáim, ezt a két leányt vegyétek el ti, de ez a középső az enyém. - Aztán lefeküdt és elaludt. A két bátyja pedig így tanakodott: megölni nem tudják, de levágják a lábát, elveszik tőle a leányokat, elmennek a királyhoz, és azt mondják, hogy ők szabadították ki a leányait.

Le is vágta a két lábát, amíg aludt, elvették a leányokat, és megindultak. (A sok harcban úgy elfáradt, hogy nem érezte, amikor levágták a lábát.)

Reggel korán felébredt. Hát, nincs neki lába. Mitévő legyen? A lábait pedig elvitték onnan, mert különben visszarakasztotta volna, mivelhogy táltos volt. Megindult lassan, és bement az aranyerdőbe. Ment vagy három nap és három éjjel, és egy olyan szép palota elé ért, hogy olyant látni sem lehetett.

És olyan szomorú éneket hallott, hogy szakadt meg a szíve belé. Megindult szép lassan, felmegy a lépcsőkön, és kit lát ott? Azt a legényt, aki kitépte a két karját a sárkányoknál.

- Adjon isten, te vitéz.

- Adjon isten, te Bolond Călin, de hát mi lelt téged?

Ő meg elbeszéli mind, hogy mikén ment keresztül.

- Gyere, fogadjuk meg egymásnak, hogy hűséges barátok leszünk.

- Nem bánom.

- De hát ki vagy te? - kérdezi Bolond Călin.

- Én - azt mondja - királyfi vagyok, és ezek az erdők mind az én apámé voltak, de elvették tőlünk a sárkányok; amióta azonban megölted a sárkányokat, megint mi vagyunk a gazdái, és én itt élek, mivelhogy nincs kezem. Nekem kezem nincs, neked lábad nincs, jól megférünk mi együtt. - Bolond Călin a két karjával a királyfi nyakába csimpaszkodik, és sétálgatnak az erdőben. Így aztán az egyik nap levélsusogást hallanak. A hű barátja pedig azt mondja:

- Én lassan arrafelé megyek, aztán elengedlek téged, és te fogd meg a kezeddal. - Amikor elengedte, megfogja a nősténysárkányt, amely megszabadult volt, és azt mondja neki:

- Tégy nekem lábát, ennek pedig kezét, vagy megölünk.

És a nőténysárkány így szól:

- Ahajt egy ölnyire van egy kis tó; menjetek belé, és mikor kijöttök, neked lábad lesz, ennek a másíknak meg keze.

Bolond Călin pedig fufangosan:

- Menj belé te először.

- Ej, menjetek csak ti.

De Bolond Călin leszakít egy zöld ágat, belémártja abba a vízbe, és amikor kiveszi, el van száradva; és öklelni kezdi a nőténysárkányt, hogy el akarta őket sorvasztani.

- Könyörgöm, ne üss, ott van jobbra egy másik tó. - Bolond Călin belémárt egy száraz ágat, és zölden húzza ki; belemegy hát abba, és ép lábbal jó ki, a másik pedig ép kézzel. Aztán fogta magát, és megölte a nőténysárkányt, mert tudta, hogy minden időben csak ártana nekik.

Elindulnak onnan, és azt mondja Bolond Călin:

- Most pedig én elmegyek, hogy megkeressem a feleségemet, de előbb menjünk el egy helyre, amit neked emlegettem; a Vöröskirály leányához.

Fogják magukat, és elindulnak. Amint egy erdőn mennek keresztül, a királyi udvar közelében, Bolond Călin szedett egy kendő mogyorót. Amint a kapuhoz érnek, nagy zaj csapja meg a fülüket. Ők pedig parasztnadrágba és subába voltak öltözve, és a derekukat tüsző vette körül. A kapuban levő öregasszony pedig a mi asszonyunk volt.

- Jó estét, öreganyám!

- Adjon isten, te vitéz!

- Hát mi van itt, mi hallatszík idáig?

- A király leánya megy férjhez.

- Aztán ki veszi el?

- A szakács, mert megölte a tizenkét sárkányt.

Bolond Călin pedig azt mondja az öregasszonynak:

- Öreganyám, egy marék aranyat adok kendnek, ha megteszi, amit mondok.

Az öregasszony elámult, amikor a marék aranyat hallotta.

- Megteszem, te vitéz.

Elővette a kendő mogyorót. Olyan magunké fajta fekete kendő volt, körös-körül virágokkal, beletette a gyűrűt a közepébe, és így szólt:

- Menjen, öreganyám, és tegye ezt a király elejébe, még akkor is, ha oldalba döfködnék, furakodjék be erőszakkal.

Elment az öregasszony, és oldalba döfködés árán be is jutott, letette az asztalra, és kiment. Amikor odanyújtotta neki Bolond Călin a marék aranyat, azt sem tudta, hova legyen örömben, mert ennyi aranyat még csak nem is látott soha, nemhogy az övé lett volna.

Amikor a király megfogta a kendőt, a mogyorók zörögve szétgurultak az asztalon, és a közepén ott maradt a gyűrű. A leány így szólt:

- Ní, ihol a gyűrűm, édesapám, amelyet valahogy elvesztettem volt. - A király felkiáltott:

- Ki hozta ezt a kendő mogyorót? - A miniszterek azt mondták, hogy a kapuban levő öreg-asszony. Rögtön azt kiáltotta, hogy vigyék eléje, aki hozta. Fogja magát Bolond Călin, és bemegy. A cigány vőlegény pedig ott ült három pehelypárnán. Amikor Bolond Călin az ajtó küszöbére ért, a cigány alól kiesett egy párna. Amikor a szoba közepére ért, a másik párna is kicsúszott alóla, és a cigány így szólt: - Lassan, hogy fel ne hengeríts. - Aztán a király elé ért, kiesett a harmadik párna is, de még hogy! A cigánynak nem volt kedve tovább ülni. Azt mondja a király:

- Hogy jutott hozzád, te vitéz, az én leányom gyűrűje?

- Felséges királyom! Nézze, így és így.

De a cigány:

- Mit hazudsz, hiszen én öltem meg a sárkányokat.

De Călin azt mondja:

- Felséges királyom, hozd ide mind a sárkányokat, hogy győződj meg, megvan-e a nyelvük hegye?

Odavitette, és valóban nem volt meg. Ekkor ő elővette őket, és megmutatta.

Erre a király azt kiáltotta, hogy vigyék oda az istállóból a legjobb lovát, odakötöztette a cigányt a ló farkához egy zsák dióval együtt, és rácsaptak a lóra. Ahol kiesett egy dió, ott a cigányból is kiszakadt egy darab.

Aztán így szólott a király:

- Most pedig, te vitéz, légy az én vejem.

Călin pedig így szólt:

- Nem lehet, felséges királyom, mert én mást szeretek, hanem itt van velem egy hűséges barátom, ugyancsak királyfi, legyen az övé.

És odavitték a barátját, bár a leány jobban szerette volna Bolond Călint; de mégis ehhez illett. És csaptak egy nagy lakodalmat, hogy folyt vagy három hétig, kivilágítás, zenészek, mi nem volt még? És akkor azt mondta Bolond Călin:

- Most pedig elmegyek, hogy megkeressem a magamét.

Mit sírtak, mit marasztalták, de nem tudták rávenni, hogy tovább maradjon. Elindult. Amikor az apja házához ért, egy szörnyű nagy palota volt ott, meg egy disznócsorda, és egy hétesztendős korú fiúcska őrizte. Mert annak, hogy a lábát levágták, volt már vagy nyolc esztendeje.

- Adjon isten.

- Adjon isten, bácsi.

- Ki lakik ebben az udvarban?

- Vitézek laknak, királyleányokat vettek feleségül, akiket a sárkányok elraboltak volt.

- De hogy élnek, melyik melyik leányt vette el?

- A legnagyobb vitéz elvette a legnagyobb leányt, a középső vitéz a legkisebb leányt.

- Hát a középső leány?

- Azt odatették libapásztornak.

- Hát te ki fia vagy?

- Édesanyám azt mondja, hogy a Bolond Călin fia vagyok, ha tudnám, hogy ki az.

Ő pedig, amint ezt hallotta, csak ő maga tudta, hogy mit érez, mert bocsásson meg kend, a kend tisztességes leánya: az övé volt.

- De megkérem, bácsi, segítsen nekem, hogy a disznókat az ólba hajtsam.

Mennek a disznók, mendegélnek, amíg egyszer egy koca nem akar bemenni. Bolond Călin ráhúzott a bottal a kocára. Az elkezdett iszonyúan visítani, a disznók mind vele együtt. Annyira, hogy meghallották a vitézek, kiszaladtak, és kiabálni kezdtek, hogy ki veri ott a disznókat? Bolond Călin pedig bemegy az udvarra. Amint megpillantották, megismerték. És nyomban magukba szálltak, és térdre estek előtte.

- Bocsáss meg, testvér, mert tudjuk, hogy hibát követtünk el. - De Călin így szólt:

- Nem úgy, testvérek. Csináljunk egy vasgolyót, és mi mindhárman álljunk egymás mellé, ahogy a keresztet vetik, s egyik közületek dobja fel, mert így hamar megy a dolog, aztán akire esik, az a bűnös.

Fel is dobták, és azokra kettőjükre esett, és ezer darabra szaggatta őket.

Ő meg csapott egy nagy lakodalmat... De nem volt olyan keményszívű, hogy azoknak a gyermekeivel úgy bánjék, mint ők bántak az övével, sógorainak tekintette őket, és csinált egy igen-igen nagy bált, és én is ott voltam... ők meg készítettek egy bögre rántottát, és kinyújtották nekem az ajtón, hogy majd megett a méreg, és kimentem az istállóba, és választottam magamnak egy lovat, amelynek aranyból volt a nyerge, acélból a dereka, viaszból a lába, kenderből a farka, káposztából a feje, konkolyból a szeme, és megindultam vele egy kovakőből levő dombra; a lába elolvadt, a farka sustorgott, a szeme kipattant; aztán egy szál rúdon lovagoltam, s nektek jó nagyokat hazudtam; felültem a kapu tetejére, s eljutottam a mese végére.

Fordította: Bözödi György

A KŐEMBER

Volt egyszer egy császár meg egy császárné. Szépek voltak, fiatalok voltak. Mégsem volt gyermekük.

Egy duzzadt ajkú szerencsen jelentkezett egyszer császár őfelsége előtt, és így szólt:

- Hódolattal üdvözöllek, felséges császár! Hírét hallottam, hogy a császárné asszony nem fogan gyermeket. Hoztam ezért néki gyógyfüveket. Ha azoknak a főztjéből iszik, áldott állapotba kerül!

Átvette a császár a szerencsentől a gyógyfüveket, jutalmul egy császári paripát ajándékozott neki, és megparancsolta, hogy szemet kápráztató, szépséges aranyruhába öltöztessék. Azzal hívatta a császárné asszonyt. Odaadja neki a gyógyfüveket, mondja, hogy főzze meg s igya meg. A császárné hívatta a szakácsnét, odaadta neki a füveket, hogy főzetet készítsen belőlük, de azt nem mondta meg, hogy a levük mire való. A szakácsné nem is gyanította, hogy a füveknek milyen csudás erejük van. Előbb megkóstolta, amit főzött, s csak azután vitte a császárné elébe. Megissza a császárné a főzetet, eltelik egy kevés idő, hát egyszerre áldott állapotba került a szakácsné is meg a császárné is; mikor az ideje eljött, szültek is mind a ketten egy-egy olyan helyre fiúcskát, hogy egyik ügyibe valóbb volt, mint a másik. Az egyiket elnevezték Dafinnak, a másikat Afinnak.

Háborúba indult egyszer a császár, s arra az időre, míg ő oda lesz, a fiát hagyta maga helyett a palotában. Egy csomó kulcsot adott átál neki, s azt mondta:

- Édes fiam! Ezekkel a kulcsokkal akármelyik szobát kinyithatod, s járkálhatsz bennük kedvedre. Hanem az aranykulcsra nyíló szoba ajtaját ki ne nyisd, ha jót akarsz!

Elmegy a császár a háborúba. Amint kitette a lábát a városból, a fia végigjárja a szobákat. Látott is bennük annyi szépséges drágakövet, hogy még! De biz a, neki egyik sem tetszett. Legvégül eljutott az aranykulcsos szobához. Hát ez volt az, amelyiket az aranykulcs nyitotta! Megtorpant az ajtaja előtt, mert eszébe jutott, hogy ettől a szobától tiltotta volt el az édesapja. De a kíváncsiság annyira furdalta az oldalát, hogy csak elszánta magát, és belépett. Volt abban a szobában egy üvegből készült messzelátó. Odamegy a császárné fia, belenéz. Hát egy olyan színaranyból való, tündökletes palotát látott azon a messzelátón, hogy a napba lehetett nézni, de arra nem. Annak a palotának az ablakában egy szép fiatal leány ült: Kiralina királykisasszony volt az a leány, szebb a napnál, szebb a legszebb virágszálnál.

Nézte, nézegette a császárné fia világszép Kiralinát, a messzelátót nagy búsán a helyére tette, s mikor kiment a szobából, könnyel volt a szeme teliseded-teli.

Nem sok idő múltán jön haza a császár győzedelmesen a csatából. De bizony nem ment elébe az egyetlen fia, hogy örömmel fogadta volna. Császárné asszonyság jött ki helyette, s mondta nagy szomorúan, hogy a fia megbetegedett. Rögtön tudta ám a császár, hogy miféle kórság esett a fiúba. Össze is hívta a kerek világ minden orvosát, minden urusoló asszonyságát. Hanem azok mind csak azt mondták, hogy csak akkor gyógyul meg a fiú, ha Kiralinát feleségül veheti. No, ha azt mondták, küldötte is a kéroket a császár egymás után Kiralinához, de bizony hiába. Nem akarta az apja férjhez adni.

Mikor ezt a császár fia meghallotta, elhatározta, hogy maga megy el, s megkéri a leányt az apjától.

Elmondott mindent töviről hegyire a tejtéstvérének, Afinnak. Egy nap aztán csak fogták magukat, felkerekedtek, s úgy eltűntek a palotából, mint a kámfor. Mentek, mentek, virradattól alkonyatig mind csak mentek, míg csak az Északi Szél öreganyjához el nem érkeztek. Bezörögnek az ajtón, kijön elébük egy vénséges vénasszony, kérdi, kit keresnek. Mondják, hogy szállást kérnének éjszakára, s másnap továbbmennének, ha elárulná nekik, hogy melyik úton haladjanak, hogy Kiralina királykisasszonyka birodalmába jussanak.

Megszánta őket a vénasszony, s azt mondta:

- Hiszen én nagyon szívesen befogadnám benneteket a házba. De félek ám, hogy hazajön a fiam, s mindkettőtököt jégcsappá dermedt. Menjetez inkább a kisebbik húgomhoz, az szállást is adhat, útba is igazíthat, hogy Kiralina kisasszonyka birodalmába el hogyan juthatnátok.

Ment is nyomban a császárné fia, el is jutott a Forgószél anyjához. Onnan is továbbment. El is jutott a Tavaszi Szél anyjához. Bezörög az ajtón, hát kijön elébe egy szép, sudár fiatal asszony. Ránézett a császárné fiára, s meg is szólalt nyomban:

- Hej, kedves császárfi, kedves királyúrfi! Tudom, elindultál szép Kiralinához, hogy hamar eljuttat, s feleségül vennéd! De bizony, ha a fiam nem segít meg, el nem juthatsz addig az országig. No, maradjatok itt, elbújtatlak benneteket. Mert bizony, ha az én fiam megérzi, hogy a másik világból való emberek vannak itt, hát egyben megöl benneteket. - Így szólott, azzal háromszor a tenyerébe vert, hát abban a percben egy gyémántcsőrű, smaragdszemű madár szállt le elébük a kemence tetejéről. Afint, Dafint szárnya alá vette, s ismét a kemencére ugrott.

Nem telt belé sok idő, szelíd szellő lengedezése hallatszott, rózsa és rozsmaring illata áradt, az ajtó magamagától megnyílt, és azon egy szépséges, aranyhajú, ezüstszárnyú legény lebbent be. A kezében egy botot viselt, s azt mindenféle füvek meg virágok fonták körül. Ahogy belépett a legény, így szólott az anyjához:

- Ember szagát érzem, édesanyám! Másik világbéli ember szagát!

- Érzed-e, nem érzed-e, fiam, én csak azt mondhatom, hogy ugyan biz a, mit keresne itt a másik világból való emberfia?

Elcsendesedett a Tavaszi Szél, az asztalhoz telepedett. Evett egy cseréptálnyi édes öztejet, ivott rá egy márványfazéknyi ibolyavizet, s egyben mesélgető kedve kerekedett. Mikor látta az anyja, hogy milyen jó kedve van, megkérdezte:

- Mondsza, lelkem fiam, ugyan bizony merre lehet Kiralina kisasszony birodalma? S vajon mit kellene annak művelnie, aki őt feleségül szeretné venni?

- Hej, nehéz dolgot kérdezel, édesanyám! - azt mondja a Tavaszi Szél. - De legyen, nem bánom, most az egyszer! Tízévnnyi járásnyira van ide Kiralina birodalma. Hanem meg lehet tenni azt az utat annyi idő alatt is, mialatt a szemedet megdörzsölnéd. Csak az kell hozzá, hogy valaki menjen el a tüzes követ égis hányó szurokpaták partjára, a fekete erdőbe, a gonosz tündérek tuskóját nyergelje meg, kapjon fel rá, mert azon lehet átkelni a szurokpatákon. Hanem, aki ezt hallja, és elmondja valakinek, az váljék kővé, térdig!

Ha a gonosz tündérek tuskóján a birodalom határát elérte, arany szarvast kell csinálnia, abba belebújnia, mert csak úgy juthat Kiralina hálószobájába, s úgy rabolhatja el. Hanem aki ezt hallja, és elmondja valakinek, az derékig kővé váljék!

Ha már feleségül is vette Kiralinát, az Északi Szél édesanyja csupa gonoszságból egy inges zsidót küld majd Kiralinához. Kiralina vásárol kettőt a zsidó pókhálónál is vékonyabb szálú vászoningeiből. Ha azt az inget magára veszi, s meg nem locsolja gerlemadár könnyeivel, meghal bizony! Hanem, aki ezt hallja, és elmondja valakinek, az tetőtől talpig kővé váljék!

Amikor a Tavasz Szél ezeket elmondotta, a császárné fia már aludt, de bezzeg ébren volt a szakácsné fia, s mindent hallott.

Mikor másnap elmegy hazulról a Tavasz Szél, megkérdi a császárfiút az anyjától, megtudott-e valamit a fiától? Hanem a Tavasz Szél anyja attól félt, hogy kővé válik, ha elmondja, így azt válaszolta, hogy semmit sem tudott meg.

Akkor a császárné fia meg a szakácsné fia útnak eredtek. Nyári nap volt éppen, a nap felkelőben - mire lehanyatlott, egy erdőbe érkeztek. Szörnyű zúgást, zakatolást hallanak, s megpillantanak egy nagy szurokpatatot, hánytva az a tüzes köveket a magas egekig.

Megijedt a császárné fia, de a szakácsné fia azt mondta neki:

- Ne félj semmitől, jöjj velem ebbe az erdőbe, s tedd azt, amit mondom!

Mikor az erdő közepére értek, megtalálták a gonosz tündérek tuskóját, a hátára pattantak mind a ketten, háromszor egymás után jól megsarkantyúzták. A tuskó nyomban tizenkétlovas hintóvá változott, s egy szempillantás alatt a Forgószerű emelkedett velük. Éppen Kiralina kisasszony palotájának kapuja előtt szállott le. Ahogy kilépnek, a kocsi ismét tuskóvá változott, ők pedig egy zafirkőből épült, ciprusfa kapujú palota előtt találták magukat. Hát a palota egyik ablakában ott ült Kiralina, gyönggyel szőtt, aranyos ruhában!

Megpillantotta Kiralina kisasszonyka a császárné fiát, s akkora szerelemre gyulladt iránta, hogy belebetegedett, s már a halála órája közeledett.

Mit meg nem tett volna szegény édesapja, a császár, hogy az életét megmentse? De minden hiábavaló volt. Legeslegutoljára egy vénasszony ment a látására, és azt mondta:

- Fényességes uralkodó! Isten számos évig éltesse! Ha azt akarod, hogy nagyságod leánya meggyógyuljon, keressesd meg azt az aranyzarvast, amelyik úgy dalol, mint a madár. Azt hozzad három napra a palotába, attól gyógyul meg Kiralina.

Hirdettette ezt a császár kikiáltókkal, szerteszéjjel az egész országban, három napon át. A harmadikon a szakácsné fia hármat ütött a tuskóra. Át is változott az egy szép aranyzarvassá. Belebújtatta a császárné fiát, és a palota elé állott vele.

Meglátja a császár a zarvast, lemegyen, megkérdezi a szakácsné fiát, hogy eladó-e?

- Eladónak, nem eladó! - felelte kevélyen a szakácsné fia. - De bérbe adható!

- Jól van úgy is! Mit kérsz érte három napra?

- Ezer aranyat adjál érte!

Megkötik az alkut, a császár viszi a zarvast Kiralina szobájába, s azzal elmegy a maga dolgára...

Mikor a zarvas egyedül találta magát Kiralina kisasszonykával, olyan epekedő dalba kezdett, hogy a fák, de még a kövek is sírtak belé. Kiralina kisasszonyka elszenderedett, a császárné fia meg kilépett a zarvasból, megcsókolta a homlokát, s azzal ismét a zarvasba bujt.

Meséli másnap Kiralina kisasszonyka az álmát az udvarhölgyeknek, azt mondja, álmában kétszer csókolta meg őt egy szépséges fiatalember. Egy okos udvarhölgy azt a tanácsot adta neki, hogy majd mikor a szarvas újra dalolni kezd, tettesse magát, mintha aludnék. Aztán, ha megint úgy érzi, mintha megcsókolná valaki, azonnal ragadja meg azt a valakit!

Ahogy az éjszaka leszállott, a szarvas egy búbanatos dalba fogott. Tettette magát Kiralina kisasszonyka, mintha aludnék. Mikor a császárfi - a szépséges királyfi - meg akarta csókolni, a karjába szorította, és azt mondta:

- Enyém vagy már! Nem szabadulsz! Réges-régóta csak teutánad vágyakozom én!

Mint a galambok, úgy turbékoltak hajnalhasadtáig. Mikor délfelé járt az idő, jött a császár meg a szakácsné fia, hogy elvigyék a szarvaszt. Sírni kezdett Kiralina kisasszonyka. Nem akart megválni semmi áron aranyszarvasától. De a szakácsné fia így szólt hozzá halkán:

- Kérj engedelmet a császártól, hogy a szarvaszt a város határáig elkísérhesd. Kocsi vár ott reánk, tizenkét tüzes paripa előtte. Abba mind beszállunk, szépséges kedvesed, szerelmes királyfid birodalmáig bizony meg sem állunk!

Megkérte Kiralina kisasszonyka az engedelmet; a császár megadta. A szarvaszt a város külső határáig nagy pompával kikísérte. Akkor Afín háromszor a szarvas horpaszára vágott, át is változott az azonnal tizenkét lófogatú hintóvá. Egyik kezével Kiralina kezét fogta, másik kezével Dafinét; a kocsi beugrottak, s úgy eltűntek, mint a pára. Nyári napnak pirkadtától alkonyáig egyre mentek, szálltak, mint a mese, országról országra, az Óperencián is túl, amíg országukba eljutottak.

Meghallja a császár, hogy érkezik a fia. Elébe ment sok katonasággal, nagy pompával vitette be a palotába a császárfiút meg Kiralinát. Fejedelmi lakodalmat csaptak, három napig éjjel-nappal mind lakodalmaztak.

Egy napon Kiralina asszony kiült a palota ablakába, s az utcára nézegetett. Arra jön egy zsidó, inget árul. Felhívja Kiralina úrasszony a palotába, vásárol tőle két inget. Vékonyabb volt azoknak a vászna, mint a pókháló szála. Az egyik inget magára is ölti. Hát, nem telik bele sok idő, olyan súlyos betegségbe esett, hogy már a sír szájához közeledett.

Meghallja Afín, hogy mi a császárné betegsége. Bemegy éjjélkor a hálószobájába, Kiralinát gerlemadar könnyével jól meglocsolja, s azzal kisurran. Hanem az ajtónállók meglátták, Dafin császárnak beárulták, és azzal vádolták, hogy látták, megcsókolta a császárné asszonyt!

Tüzes lobot vetett a harag a császárban, hogy ezt meghallotta. Nyomban megparancsolta, hogy Afint fejezzék le! Hanem mikor a vesztőhelyre érkeztek, megszólalt Afín, s így beszélt a császárhoz:

- Isten adjon néked hosszú életet, császárom! Arra a barátságára meg szeretetre kérlek, amit örökké éreztem irántad, hívassad össze országod minden nagy urát, a birodalom tanácsosait. Nagy szót kell előttük szólanom. Aztán, nem bánom, vágassad le a fejemet!

Parancsot adott a császár: gyűljön egybe az államtanács, mind a nagy urak, jelenjék meg Kiralina császárné asszony is. Elővezettette Afint, és így szólt hozzá:

- No, mondd hát el te istentelen, amit akarsz!

Akkor Afín így kezdte el:

- Volt egyszer egy császárfiú, aki beleszeretett a másvilági császár leányába. Nem élhetett nélküle, s ezért a tejtestvéreivel felkerekedtek. Vagy megtalálja azt a leányt, vagy a pusztába öli magát! Bejárták a világot széltében-hosszában, eljutottak az Északi Szél öreganyjához,

megkérték: mondaná meg nekik, melyik út vezet ahhoz a császárlányhoz, kiért útra keltek. Az Északi Szél anyja, a Tavaszi Szél anyjához igazította őket. Az szállást is adott nekik, azt is megígérte, hogy az utat a fiától megtudakolja. Szavának is állott a Tavaszi Szél anyja. Mikor a fia megjött, kikérdezte, az meg így válaszolt: „Tízévnnyi járásra van ide Kiralina kisasszonyka birodalma. Hanem meglehet tenni azt az utat annyi idő alatt is, mint egy szempillantás, ha volna valaki, aki a tüzes követ égig hányó szurokpatak mellett levő fekete erdőbe elmenne, ott a gonosz tündérek tuskóját meglelné, s arra ülne rá, mert azon lehet átkelni a szurokpatakon. Ha a tuskón annak a birodalomnak a határát elérte, aranyszarvassá kell a tuskót változtatnia, abba kell belebújni, úgy juthat Kiralina kisasszonyka szobájába, s őt úgy rabolhatja el. Ha majd már elvette feleségül Kiralina kisasszonykát, a Forgószél nénye csupa gonoszságból egy zsidót küld hozzá, aki pókhálónál vékonyabb szálú vászonból készült ingeket árul. Ha Kiralina kisasszonyka egy olyan inget magára öltene, s gerlemadár könnyeivel meg nem locsolná, meghalna három nap alatt.”

Mikor ezt mondta anyjának a Tavaszi Szél, átkot is mondott melléje, hogy: „Aki ezt hallja, s valakinek valaha elmondja, az kővé változzék...”

Kérdezte másnap a császárné fia a Tavaszi Szél anyját, hogy megtudott-e valamit a fiától. De az asszony attól félt, hogy kővé talál változni, ha elmondja, azért azt felelte, hogy semmit sem tudott meg. De a császárné fiának tejttestvére azon az éjjel nem aludt, és így mindent hallott. Így aztán anélkül, hogy a császárné fiának a titkot elárulta volna, együtt mentek el a fekete erdőbe, rápattantak a tuskóra, és átkeltek a patakon.

Ahogy Afín ezeket a szavakat kiejtette - térdig kővé változott!

Megrettentek a birodalmi tanácsbeli nagy urak, hogy ezt a csudát kellett látniok! Afín újból beszélni kezdett:

- Mikor Kiralina kisasszonyka palotájáig eljutottak, a császárné fiának tejttestvére a tuskóra háromszor rácsapott, az nyomban aranyszarvassá változott, abba belebújtatta a császárné fiát! Ilyen csalafintasággal tudta a császárfiú megismerni, és elrabolni a leányt.

Ahogy Afín ezeket a szavakat kiejtette - derékig kővé változott!

Látta már a császár meg a császárné, hogy ártatlan Afín, sírva fakadtak, úgy kérlelték, hogy ne meséljen tovább. De Afín nem hagyta abba, hanem így beszélt:

- Miután a császár Kiralina kisasszonykát feleségül vette, nem telt el sok idő, és a császárné asszony két inget vásárolt egy zsidótól. Mikor az egyiket magára öltötte, nyomban súlyos betegségbe esett. Afín tudta, hogy mi a baja, ezért bement éjjelkor a császárné hálószobájába, őt alva találta, gerlemadár könnyeivel meglocsolta, és a haláltól megmentette!

Ahogy Afín meséjének a végére ért - tetőtől talpig kővé változott!

Sírt Dafin császár, rítt Kiralina császárné asszony. Három napig éjjel-nappal Afínt siratták. Akkor fogták jótevőjük kővé vált testét, és a szobájukba vitték, hogy mindig rá emlékezzenek. És még jó ideig éltek együtt, és egy gyermekük is született.

Egy reggel bemegy Dafin császár a császárné házába, és azt mondja, hogy hófehér ruhába öltözött asszonyról álmódott. Azt mondta az álombeli asszony neki, ha azt akarja, hogy kővé vált testvére megelevenedjék, a kisgyermeküket vágja le, és annak a vérével kenje be a követ. Azt feleli a császárné asszony, hogy ő is éppen ilyen álmot látott! Akkor aztán mind a ketten megegyeztek, a gyermeket levágták. Ahogy a követ a gyerek vérével locsolták, az csak mozogni kezd, megelevenedik annak rendje és módja szerint, és megszólal:

- Ó, Uramisten! De mélyen aludtam!

- Bizony, testvérem - azt mondja a császár -, aludtál volna te sokat is, mélyen is, ha le nem vágjuk a kisgyermekünket, hogy az ő vérével öntözzünk meg tégedet.

Erre a szóra Afin egy késsel az ujjába vágott, vérét a gyerekre csorgatta. Meg is elevenedett az, abban a pillanatban...

Örömeben a császár parancsba adta, hogy egész birodalmában fényes ünnepet üljenek, vigadjon az ország apraja meg nagyja.

Én is nyeregbe pattantam, ide nyargaltam, s kieteknek ezt a mesét mondtam...

Fordította: Ignác Rózsa

ȚUGULEA, ȐREGAPȐ MEG ȐREGANYȐ FIA

Volt egyszer, hol nem volt, volt egyszer egy ȐregapȐ meg egy ȐreganyȐ. Olyan szegények voltak, hogy az sem volt, amire vizet igyanak. Mikor akadt puliszkájuk, nem volt mivel megsȐzzák, mikor puliszkájuk is volt, sȐjuk is, akkor hagymájuk nem akadt. Csak Ȑltek egyik napról a másikra. Olyan három buglyas, toprongyos gyerekük volt, hogy Isten Ȑrizzen tȐle! A legkisebb ȐltrevalȐbb lett volna, mint a két nagyobb, ha nem lett volna bȐna mind a két lábára. Ȑgy hívták, hogy Țugulea.

Ȑppen, a FȐld sȐrkȐnynéja volt a szomszȐdjuk. Akkora gonosz asszony volt ez a sȐrkȐnyné, hogy a szomszȐdságában tȐle senki sem nyughatott. Be-berontott a szomszȐdok fȐldjȐre, s különbnȐl különb pusztításokat okozott.

MegtȐrtént, hogy Țugulea szȐletésekor a sorstȐndérek közé a FȐld sȐrkȐnynéja is odakeveredett. Mikor meghallotta, hogy a sorstȐndérek mit jȐvendȐlnek Țuguleának, fogta, s elvitte a gyermeknek az inait. EzȐrt volt bȐna Țugulea.

Emiatt meg a szegénységük miatt az egész falu ȐregapȐt, ȐreganyȐt meg a gyerekeit nevette. Kinevették szegény Țuguleát még a saját bátyjai is.

Mikor a gyerekek egy kissȐ felcseperedtek, azt mondta egy napon Țugulea az anyjának a bátyjai fȐle hallatára:

- Ȑdesanyám! Ȑgy hallám, hogy van kiednek egy gazdag testvére egy másik faluban. Ugyan biz a, miért nem megyen el hozzám, hogy kérne tȐle bár egy girhes kancát, hadd menjȐnk el azzal vadászni mi is, mert már meguntam, hogy ȐrökkȐ a sutban kotaljak.

- Ne csȐrogy már annyi badarságot, te bitebȐta Țugulea - mondották nevetve a bátyjai -, jobb lenne, hogy Ȑdesanyánk elmenne a nagybȐcsihoz, s nekȐnk kérne két lovat, mert mi vagyunk arra valȐk, hogy lovon járjunk!

Nyelt egyet Țugulea, hogy Ȑgy megszȐgyenítettȐk, leszegte a fejȐt, s elhallgatott.

De amilyen egy Ȑdesanya, hát biz a csak elment a bátyjához, kért is egy-egy lovat a két nagyobbiknak, egy kancát meg Țuguleának.

SzȐvesen adott a bátyja, legsȐvesebben Țuguleának, hogy járhasson az is, mert nagyon megsȐjnȐlta.

Azt sem tudták, hovȐ legyenek ȐrȐmükben a testvérek, mikor az anyjuk meghozta a lovakat.

De Țugulea csak nem tudott megvigasztalȐdni, mert bȐna volt, s nem tudta, mit csinȐljon, hogy meggyȐgyuljon.

Azt mondta egypȐr nap mȐlva, hogy Ȑ is szeretne elmenni a bátyjaival vadászni.

A testvérei kinevették. Hanem, hogy az anyjuk kérlelte Ȑket, mégiscsak magukkal vittȐk. FelkészȐltek, Ȑtra keltek. HȐt csak bȐmulták az erdȐben, hogy Țugulea amelyik vadra szemet vet, azt találja el. Nem repȐlt annak egyetlen nyȐlveaszȐje sem a levegȐbe hiȐba, mind hȐsba talȐlt.

HȐrom napot, hȐrom Ȑjet vadászgattak.

A harmadik napon tetszetȐs Ȑlmot látott Țugulea. Olyan szép kertben volt Ȑlmában, mint a mennyország. Ott Ȑlt nagy szomorȐan az egyik szegeletben, azon bȐnkȐdott, hogy nem Ȑrvendhet a szépsȐges kertnek, hiszen még járni sem tud! Majd megszakadt a szȐve belȐ, Ȑgy

daloltak ott a madarak, lengedező szél susogtatta a termőfák gallyait, s mámorító illatot leheltek a virágok. Csak nézte nagy sóvárogva, hiszen nem tudta élvezni őket! Felnézett az égre, s kérte az Úristent: vegye el inkább, semhogy ilyen nyomorultul éljen tovább. Mialatt így könyörgött, egyszer csak egy szépséges szelíd tündér jelent meg előtte, amilyent még soha életében nem látott. S mintha a tündér ezt kérdezte volna tőle: „Miért sírodogálsz, miért keseregsz, kisfiam?” „Szépséges tündér, hogyané sírnék, hogyané keseregnék - mondta erre -, ládd, béna vagyok, minden falusi gyermek engem csúfol!” „Ne búsulj, kedves fiam, ne sírj tovább, nem tudják azok, hogy mit cselekszenek - mondta a tündér -, meg fogsz te gyógyulni, s megéred, hogy császár lesz belőled!” „Nekem nem kell császárság, én csak annak örvendének, ha járnai tudnék. De ez lehetetlen, mert nézd csak, mintha a lábamban nem is volnának inak!” „De bizony nem lehetetlen az! - állította a tündér. - Inakkal születted te, csakhogy elragadta tőled azokat a Föld sárkánynéja, mikor még kicsike voltál. Vedd ezt a tüzöt. Ha ezt magadra kapcsolod, azzá válsz, amivé akarsz, csak háromszor bucskázz át a fejedben. Azon iparkodj, hogy a sárkánynéától visszaszerezzed inaidat!”

Elvette a tüzöt, de mire felpillantott, hogy megkérdezze, ki az, aki megszánta őt, a tündér már volt-nincs! Úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Azon nyomban felébredt. Hát a kezében volt a kicsi tüző.

A derekára kapcsolta, három kecskebukát vetett, s azt gondolta, hogy madár legyen belőle. Azzá is vált. Ismét kecskebukát vetett, s visszaváltozott emberré! Uralkodott magán, hogy nagy örömeben az eszt el ne veszítse. A tüzőcskét a csupasz testére kapcsolta, hogy senki se láthassa, s erősen vigyázott rá, hogy a bátyjainak el ne árulja a dolgot.

Úgy kell lennie, hogy ez a tündér az ő jósorsának az intézője.

Reggel egy sereg vaddal tértek haza a fivérek a kunyhójukba. Néhány nap múlva ismét felkerekedtek. A lovakat kicsapták legelni, s Űuguleának azt mondták, hogy őrizze ő, mert ők fáradtak.

Ahogy leheveredtek, csakugyan el is aludtak.

Űugulea megbéklyózta a lovakat, kecskebukát vetett, s méhecskévé változott. El is indult nyomban Észak felé, ahol a Föld sárkánynéja lakozott.

Mikor odaért, röppent egyet fel, egyet le, s azzal huss!, be a sárkányné házába! Kihallgatta, hogy miket beszél az a vejeivel, a sárkányokkal s a sárkánynékkal, a leányaival.

Egyszer csak a többi között hallja, hogy azt mondja a sárkányné:

- Hé, leányok, nézzétek csak meg, megvannak még a kemence háta megett Űugulea inai abban az iskátulyában, amelyikbe én tettem volt őket?

- Még ott vannak - mondta a legfiatalabb sárkányleány -, éppen ma láttam őket utoljára.

- No, akkor ti most menjetek haza - mondta a szipirtyó -, de tudjátok meg, hogy tartanotok kell ám ettől az átkozott Űuguleától. Még én is félek tőle, hiába vettem el az inait.

Ugyancsak megtudta tőlük Űugulea azt is, hogy a legfiatalabb sárkányleánynak pár nap múlva lesz a lakodalma, s a menyegzői lakomára vadra van szükségük. Ki is osztotta a szipirtyó a vejeinek, hogy melyik hol vadásszon.

Éppen elég volt neki a mai napra anyai, amennyit hallhatott.

A hajnalpirkadás akkor érte el a falut, mikorra bátyjaihoz visszatért.

- Keljétek, bátyáim - mondta nekik -, hasatokra süt a nap.

- Miért engednél ilyen sokat aludni? - dorgálták a testvérei.

Egy szót sem felelt.

Felkeltek, elmentek vadászni, hazatértek.

Ṭugulea mostantól kezdve örökké odakint aludott, s törte a fejét, hogyan szerezhetné vissza az inait. Folyton-folyvást a sárkánynéhoz járt titokban. Leste, mikor lesz az idő a legalkalmasabb rá, hogy inait visszavegye.

Egy este, mikor a sárkányné nem volt odahaza, léggé változtatta magát, a kémény kürtőjén át beereszkedett abba a szobába, ahol az iskátulya állott, és mikor beérkezett, emberré változott, kivette az iskátulyából az inakat, s a lábaira tette. Ahogy odatette, úgy oda tapadtak azok, mintha ott lettek volna, mióta a világ világ. Megint léggé változott, s hazament.

Úgy volt, hogy a sárkányok másnap éjjel mennek vadászni, hogy legyen vad a lakodalomra.

Ṭugulea legelőször a legnagyobb sárkánynak az útjába állt. Ahogy közeledett hozzája, horkantani kezdett a sárkány lova. Azt mondta a sárkány:

- Hej, táltosparipám, tán csak nem hordta ide a kánya a csontját, s a szél gyenge testét Ṭuguleának? Hiszen az inai az anyósomnál vannak a kemence megett!

- Honnan tudod te azt olyan jól, hogy hol vannak? - szólt rá Ṭugulea. - Szállj le, gyere, verekedjünk meg!

Megfagyott a vér a sárkányban, ahogy megpillantotta Ṭuguleát. Buzogányra kaptak, úgy csatáztak, Ṭugulea elévette a maga buzogányát, úgy megcsapta, hogy egyben homlokon találta. Akkor aztán egyből levágta a fejét, elvette a lovát meg a fegyvereit, s ment a középső sárkány elébe. Éppen úgy elbánt ezzel is. Azzal indult a legfiatalabb sárkány elé.

Mikor a legkisebb sárkánnyal is összetalálkozott, vele is viaskodni kezdett. Buzogányra kaptak, a buzogányok összetörték. Utána dárdákkal harcoltak. A dárdák kettéhasadtak. Akkor kardra kaptak. A sárkányé kettétörött. Akkor aztán birokra mentek, s addig-addig gyürköztek s viaskodtak, míg Ṭugulea legyőzte a sárkányt. Levágta a fejét, elvette a lovát meg a fegyvereit is, s velük együtt indult el haza.

Mikor megérkezett, éppen hasadt a hajnal. A lovakat bekötötte, a sárkányok fegyvereit jól eldugta. Azzal felébresztette a testvérbátyjait, hogy menjenek vadászni. Csodálkoztak a testvérei, mikor a paripákat meglátták. Faggatták, de ő nem akart nekik semmit sem elárulni. Azt mondta, nem is tudja, honnan valók.

A testvérek a sárkány-paripákra szálltak, útra kerekedtek. Hanem Ṭugulea a legkisebb sárkány lovára ült, mert az volt a legizmosabb.

Észreveszi a vén sárkányné, hogy késlekednek a vejei, azt mondja leányainak:

- Bajt szimatolok! Menjetek, nézzétek meg, ott vannak-e Ṭugulea inai, ahová én tettem?

Keresik a leányok, s azt mondják:

- Bizony, sehol sincsenek!

- Bizony, el is pusztították akkor az uraitokat! Ṭugulea csinálta a nagy bajt. Menjetek az erdőbe, oda, ahol el kell haladnia, s tegyétek azt, amit mondtam.

Megy Ṭugulea át az erdőn a bátyjaival, meglát egy szőlőskertet. Nyomban érezte, hogy ez nem tiszta dolog. Hogyhogy nem is látta ő mostanig az erdőben ezt a szőlőt?

A nagyobbik bátyja le akart szakítani egy fűrtöt magának. Țugulea nem engedte meg, hanem leszállt a lováról, kapta a pallosát, s vagdalni kezdte a szőlőtöveket. Hát a levágott tövekből egyszerre olyan fekete vér csurgott, mint a szurok. Bámultak a testvérei erősen.

Azzal lóra szálltak, s továbbmentek. Mentek, mendegéltek, elértek egy szilvát termő rétet. De nem engedte ám Țugulea, hogy szilvát szakítson magának a középső testvére. Úgy tett, mint a szőlőskertben, s hát a levágott szilvafákból ismét vér csurgott.

Mentek még egy darabocskát, hát egy kútra találtak. Tudta jól Țugulea, hogy ebben az erdőben egy kút sem volt eddig. Nem engedte, hogy igyanak belőle a testvérei, vette a lándzsáját, néhányszor a kút fenekébe döfte, hát egyszerre csak sötétvörös, bűzös vér kezdett buzogni belőle. Úgy bugyogott, mint a megfejt tehénből.

Ezek voltak a sárkányné lányai. Így akarták megmérgezni öreganyónak meg öregapónak a fiát, Țuguleát.

Mennek tovább együtt, azt mondja a testvéreinek Țugulea:

- Hé, nézzétek csak, testvéreim, nézzétek, mi éget úgy engemet?

- Mi lehet? - mondják a testvérei. - Nicsak, egy kis veres felleg. Úgy nyargal utánunk, mint a szél.

- No, ez a vén sárkányné maga. Utánam jön. Fussatok, amerre láttok, menjetek haza, hogy valahogy az útjába ne kerüljete, mert diribdarabokra szagat benneteket.

Evvel elváltak. Țugulea bebújt egy barlangba, amíg elmegy a sárkányné. Hej, jött ám a fertelmes vén banya, hogy a düh majd szétvetette. Mint a villámlás, úgy elszárguldott a barlang mellett. Nem látott, nem hallott az semmit, úgy elborította a méreg.

Ki is bújt Țugulea nyomban a barlangból, lóra pattant, s usgyé, előre! Illa berek, nádak, erek, úgy eliszkolt arra, amerre a nap kél! Ment, ment, meg sem állt, míg csak a császár udvarába nem jutott. Ez a császár már húsz esztendeje örökösen egy magas falat építtetett a sárkányné s a maga birtoka között, mert lám, neki sem volt nyugalma tőle! Éppen akkor lett készen vele.

Ahogy odaérkezett, nyomban elmondta Țugulea a császárnak, hogy ő bizony a sárkányné leányait s vejeit mind megölte. Aztán azt mondta, adják sürgősen parancsba az összes császári kovácsoknak, hogy azonnal készítsenek neki egy hatalmas vasfurkóst, hadd ölje meg azzal a sárkánynét is.

Szívesen vette a császár, tegyen, amit jónak lát Țugulea, csak hogy megszabaduljon attól az átkozott sárkánynétól.

Țugulea a várfal közepébe egy nagy lyukat vájatott, s megparancsolta, hogy hordjanak halomba a vár közepén egy sereg fát, s gyűjtsák meg. A vasfurkóst ebben a máglyatűzben addig izzította, míg kiveresedett.

Nyargalva nyargalt a sárkányné innen oda, amonnan emide, Țuguleát sehol sem találta. Megszimatolta, hogy ott kell lennie a császárnál a magas fal megett. Megfordult. No, most jaj neked, Țugulea! Egy szempillantás alatt odaérkezett, de a fáradtságtól meg a keserűségtől csak lerogyott a fal tövében. De csak feltápáskodott, ahogy tudott, s nekiállt, hogy beugorjon a falon. Ugrott is, de bizony hiába. Mikor látta, hogy nem futja az erejéből, hogy beugorjon, felkapaszkodott addig a lyukig, amit Țugulea csináltatott, s azon keresztül elkezdett szürcsölni, hogy mindent felszippanson és lenyeljen, ami a várban van.

A császár meg a várbeli nép úgy megdermedt a félelemtől, mintha a falra mázolták volna őket. De Ţugulea nem vesztette el a fejét, hanem fogta a veresre izzított furkósbot nyelét, s a lyukhoz ment vele. Mikor a sárkányné egyet szippantott, az izzó vasat egészen a szíve közepéig szívta. Felordított a sárkányné, s azt mondta:

- Elevenen megsütöttél, Ţugulea! - s azzal kimúlt.

Köszönte is a császár meg a bojárhad Istennek, köszönte annak a birodalomnak minden lakosa, hogy megszabadult a sárkánynétól, a leányaitól meg a vejeitől, mert rengeteg gonoszat tettek azok nekik. Megmentőjüket, Ţuguleát elnevezték vitéz és bölcs Ţuguleának.

A császár ezután magas méltóságra emelte Ţuguleát.

Úgy élt ott egy ideig Ţugulea, mint az édesanyja kebelén. Hanem egynéhány ármánykodó bojár elültette a császár fejében, hogy Ţugulea egyszer majd el fogja venni tőle az országot.

Mikor a császár ilyesmiket hallott, töprengeni kezdett, hogy miféle ravaszság útján tudjon megszabadulni tőle. Végül is a legöregebb bojárok leggonoszabbika adott tanácsot neki.

Maga elé hívatta hát Ţuguleát:

- Ţugulea vitéz - mondotta a császár -, a császári tanács azt találta jónak, ha te magad mész el a stiriák császárához, s te kéred meg a császárléány kezét számomra.

- Ha a császári tanács jónak találta, én készségesen engedelmeskedem! - felelte Ţugulea.

- Aztán mikorra gondolod, hogy útnak indulhatsz?

- Én akár holnap is! - mondotta Ţugulea.

Megírták a kellő leveleket, hogy azokat magával vihesse Ţugulea, a császár pénzt is adott neki az útra. Elbúcsúzott hát őfelségétől meg a bojároktól, s elindult. Egész sokaság kísérte ki a várból, s amíg csak látták, addig néztek utána.

Ţugulea először a testvéreit kereste fel. Elmondta nekik, hogyan ölte meg a sárkánynét, el azt a dolgot is, amivel a császár bízta meg. Adott nekik egy kevés pénzt, hogy vigyék el az öregeknek, megölelte őket, és útra kelt.

Bizony görbén néztek utána a testvérbátyjai! Sehogy sem volt ínyükre, hogy Ţugulea annyira vitte, ők meg szégyenben maradjanak. Hogy az idősebbek legyenek hátrábbra valók, mint valami semmirekellők!

Ţugulea a dolga után eredve, útközben egy olyan emberre akadt, aki azt kiabálta, hogy ő éhen hal. Odament a közelébe, hadd lássa, miféle szerzet lehet. Hát mit látott, ugyan biz a? Egy éppen olyan embert, mint más: egyszerre hét szántó eke után haladt, s be nem állt a szája.

- Hát te miféle nagy vitéz vagy, te ember, hogy hét eke után hanyod a barázdát, s mégis folyton azt kiáltozod, hogy éhen halsz? - kiáltotta oda neki Ţugulea, mintha csak a barátja volna.

- Nem én vagyok a vitéz - mondta az éhes ember. - Ţugulea az igazi vitéz, öregapónak meg öreganyónak a fia, aki megölte a vén sárkánynét, a sárkányleányokat meg a sárkányné vejeit.

- Az éppen én volnék! - mondta neki Ţugulea.

- No, ha te vagy az, vigyél engemet is magaddal, mert meglehet, hogy valamiben a segítségdre lehetek.

Maga mellé vette, s elindultak együtt. Néhány napi vándorlás után egy másik emberre akadt, akinek a szájába kilenc kútnak a vize csurgott, s mégis folyton azt kiabálta, hogy szomjan hal meg! Kifaggatta ezt is éppen úgy, mint az éhes embert. S mikor olyan feleletet kapott tőle, ami az éhes emberéhez hasonlított, ezt is magához vette, s indult vele tovább.

Mentek, mentek, mendegéltek, hát mikor éppen egynéhány nagy hegyen kellett hogy átkeljenek, egy olyan emberrel találkoztak, aki a lábán két malomkövet viselt. S az egyik hegyről a másikra ugrott. S futtában megsimogatta a szaladó nyúl hátát.

Ṭugulea kikérdezte ezt is éppen úgy, mint a többieket, s ez is éppen olyan feleletet adott. Ezt is magához vette, s Isten nevében továbbmentek.

Útközben találkoztak még egy olyan emberrel is, akinek fele bajusza fehér volt, fele meg fekete, egyszerre kilenc bundát viselt, s mégis folyton azt kiabálta, hogy megveszi az Isten hidege, pedig éppen dél volt, s úgy tűzött a nap, mint nyár derekán.

Kikérdezte ezt is, hát ez is vele akart menni, őt is magához vette. S azzal mentek, mentek mind csak előre, még csak hátra sem pillantottak.

Addig mentek, mendegéltek, míg napszürkületkor egy emberrel nem találkoztak, akinek nyíl volt a kezében, s a magasba nézett. Ṭugulea megkérdezte:

- Hát te jó ember, mit csinálsz?

- Mit csinálok, mit nem, bizony éppen azt a szúnyogot akarom a nyilammal lelőni, amelyik a forgószelel birodalmáig repült fel.

- Hej, nagy vitéznek kell lenned, te ember - mondta neki Ṭugulea -, ha egy olyan szúnyogot is le tudsz löni, amit mi nem is látunk már.

- Ez mind semmi ahhoz képest, hogy milyen nagy vitéz öregapónak meg öreganyónak a fia, Ṭugulea, aki a sárkánynét, a sárkányleányokat meg a sárkányné vejeit mind megölte! - mondta az ember.

- Én volnék az a Ṭugulea!

- No, ha te vagy, bizony vigyél engem is magaddal, mert lehetséges, hogy valamiben még hasznomat veheted.

Továbbmentek, mendegéltek, addig mentek, míg csak egy szép nagy, tágas völgybe nem érkeztek. Nagy havas határolta azt a völgyet, szívet-lelket gyönyörködtető fák meg növények zöldelltek rajta. Hát ott egy olyan emberre letek, aki a csuda tudja, mit motyogott folytonosan, de mikor a botját meglengette, hát egyszerre százával röppentek elő a madarak.

Mikor Ṭugulea megkérdezte tőle, hogy miféle vitézséggel csinálja ezt a csodát, azt felelte, hogy nem ő a vitéz, hanem Ṭugulea, aki ennyi meg ennyi hőstettet vitt végbe.

Mikor az ember megtudta, hogy éppen Ṭuguleával beszél, ő is hozzá szegődött, mint a többiek.

Most már mindnyájan együtt mentek-mendegéltek, s hogy egyik szavamat a másikba ne öltsem, ahová eljutottak, ott a stíriai császárság után kérdezősködtek. Aki a Ṭugulea nevét meghallotta, akár várakban szálltak, akár falvakban háltak, mindenki örömmel adott szállást nekik, s derekasan megvendégelte őket.

Egy reggelen egyszerre aztán csak megpillantotta annak a várnak a tornyát, amelyikben a stíriák császára lakott. Töptek s léptek, s mire besötétedett, el is érték a vár kapuját.

Másnap reggel felserkentek, kidörzsölték az álmat a szemükből, felöltöztek, leverték magukról az út porát, s hálát adtak az Úristennek, hogy épen, sértetlenül célhoz értek.

Elmondta Ţugulea a társainak, hogy miért jött, azok pedig azt felelték, hogy ha a császár nem adná jószántából a leányt, hát ők erőnek erejével is elveszik tőle, mert bizony nemhiába szegődtek Ţugulea vitéz mellé.

Mikor aztán Ţugulea átadta a magával hozott leveleket, azt mondta a császár:

- A leányt készségesen odaadom, ha te szerencsésen végrehajtod azt a feladatot, amivel én bízlak meg. De ha nem, bizony a lábad mellé tétetem a fejedet! Ezt vedd tudomásul! Holnapig gondolkodhatsz rajta, hogy merészkedsz-e próbálkozni, vagy sem?

- Merek én, fényességes császár - felelte neki Ţugulea -, hadd hallom a parancsod!

- Holnap reggelig egyél meg kilenc kemence kenyeret! - parancsolta a császár.

- No, csak süssék őket minél hamarább! - felelte Ţugulea.

Megegyeztek benne, hogy mikor kezdi enni a kenyereket. Őrt is állítottak, hogy az tartsa szemmel.

Estére kelve mind egybegyültek, aztán Ţugulea az Éhesre nézett, és azt mondta:

- No, hadd lássuk, mit tudsz, öregapám, Éhes!

- Sohase félted engem - felelte az. - Vegyetek inkább ti is egy-egy kenyeret, hadd legyen egy kis kóstolótok.

Azzal elkezdte tízesével a szájába dobálni a kenyereket, s csak úgy nyelte őket! Éjfélre minden kemence kiürült. Mintha csak úgy a háta mögé hajigálta volna a kenyereket. Még a diribdarabokat is összegyűjtötte, amit a társai hagytak meg, lenyelte mind, s azzal kiabálni kezdett:

- Éhen halok! Éhen halok!

Az örök majdhogy sóbálvánnyá nem váltak ámulatukban, s csak nézték, hogy tűnnek el a kenyerek. Aztán elmentek, s jelentették a császárnak, hogy mi történt.

Elámult bizony a császár is. Aztán azt mondta, hozzanak kilenc hordó bort, s megparancsolta Ţuguleának, hogy reggelig fenéig igya ki őket.

Azt mondta erre Ţugulea Szomjasnak:

- No, láss neki, öregapám, Szomjas!

- Csak ennyi az egész? - kérdezte az.

Egyszerre kihúzta néhány hordó csapját, s úgy lenyelte a bort, mintha a föld pora itta volna be.

Mikor végzett a borral, kiabálni kezdett ő is:

- Szomjan halok! Szomjan halok!

Megrendült a császár, mikor az örök jelentették neki, hogy mi történt, s hevítettetni kezdte a nagy kemencét kilenc szekér fával. Mikor parancsot adott Ţuguleának, hogy bújjon be a kemencébe, az a Fagyoskodóra nézett, s azt mondta:

- No, öregapám, Bajuszos, rajtad a sor!

- No, úgy fogtok fázni nyomban, hogy csak úgy vacog majd a fogatok! - mondotta, s valóban bebújt a kemencébe. Olyan veresen izzott az, mint a tűz lángja. Fogta, kitépett a fehér bajuszából néhány szőrszálat, a kemencébe dobta. Hát a kemence nyílása egyszeribe ködbe borult.

Akkor Țugulea összes társaival egyetemben bebújt a kemencébe, s csak úgy kiáltoztak, hogy veszi meg őket az Isten hidege!

Mikor odajött a császár, s ezt meglátta, erősen gondolkodni kezdett, hogy mit tudjon tenni ezzel a táltos Țuguleával!

Még ők kérelték a császárt, hogy hozasson még kilenc szekér fát, de mikor azt meggyújtották, hát az is jéggé égett.

Volt ennek a császárnak egy pöttömnyi szolgáló leányocskája, aki az agarakkal versenyt üldözött a vadat. Megparancsolta hát Țuguleának, hogy ő is küldjön egyet az emberei közül a leánnyal együtt a boszorkányok kútjához. Hozzanak onnan mind a ketten egy-egy korsó vizet. Ha a Țugulea embere jönne meg előbb, odaadja a leányát. De ha a leány jönne meg onnan előbb, akkor bizony vegye tudomásul, hogy társaival együtt karóba húztatja, mégpedig Țuguleát a legmagasabba.

Țugulea ráállott. Azzal arra a társára nézett, amelyik malomköveket viselt a lábán, s azt mondta:

- No, komám, mit gondolsz? Lefőzzük a leányt? Vagy a karók hegyében száradunk?

- No csak, próbáljuk meg mi is, úgy lehet, hogy a karók megmaradnak nyárssütésre császár öfelségének.

A kőlábú ember meg a szaladó leány egy-egy korsóval nekiindultak, mentek, mentek, beszélgettek, míg csak a boszorkányok kútjához nem értek.

A kútnál a leány csalafintáskodni kezdett. S mivel csinoska is volt ökelme, el is szédítette, s rávette a kőlábú embert, hogy hajtsa az ölébe a fejét, s pihenjen egy kicsit, míg ő a fejét babrikálja. Addig-addig keresgélt a fejében, míg az ember el nem aludott. Mikor látta a leány, hogy jó mélyen alszik, fejét egy döglött ló száraz koponyájára hajtotta, a korsóit kiöntötte, a magáét felkapta, s úgy eltűnt onnan árkon-berken át, mintha ott sem lett volna.

Țugulea egy hegyoldalban állott társaival, s arrafelé nézegetett, ahonnan azoknak jönniök kellett volna a vízzel. Hát csak meglátja a leányt. Hej, jött az vágtatva, mint a sebes szél. Az ő emberének se híre, se hamva. Azt mondta akkor Nyilazónak:

- Hé, komám, nézd meg már, mit csinál a társunk?

- Horkolva aluszik - felelte az -, a fejét egy döglött ló száraz koponyájára hajtva.

Az íjat kifeszítette, a nyílvesszőjét kilőtte, s puff, egyenesen a lókoponyába talált. Ki is gurult az az ember feje alól. Talpra is szökkent az nyomban, keresi a leányt, hát sehol sincsen már.

Megtöltötte gyorsan a korsóit, megindult, mint a gondolat, egy szökéssel tíz tanyán röppent át, éppen a palota kapujában érte utol a leányt, el is törte a lábán levő kövekkel a leány korsóit, amint besurrant előtte.

Mikor felvitte a korsókat a császár elébe, az megkérdezte tőle:

- Hát a leány hol maradt?

- Még csak ezután ér ide! - felelte Țugulea.

Megérkezett a leány is, ment ő is a császár eleibe, s elmondta neki az egész csalafintaságot.

A császár egész éjjel nem alhatott, úgy gyötörték a gondolatok.

Másnap az az udvari tanácsos, aki ismerte a császár nagy bánatát, odament hozzá, s elmondotta, hogy mit kellene még Ţuguleával elvégeztetnie. Tetszett a tanács a császárnak, magához hívatta Ţugulea át, s azt mondta neki:

- Ţugulea, te minden parancsodat teljesítetted. Még egy feladatot adok neked, s azzal vége.
- No csak, add a parancsodat minél gyorsabban, császár, mert még megharagszik az én császárom, aki hozzád küldött, hogy ennyit késlekedünk. Ezt pedig semmiképpen sem szeretném.
- Tedd meg, hogy egyetlen éjszaka alatt ötven meddő asszony szüljön gyereket!
- Még ez is valami? - mondta Ţugulea. - Hozassad őket azonnal a szíнем elé.

Parancsot adott a császár: hozzanak ötven meddő asszonyt, tegyék mindegyiket egy-egy szobába. Ekkor Ţugulea a varázslóra vetette a szemét, s így szólott:

- No, híres tudós, most mutassad meg, mire képes a varázshotod!
- Gyerekjáték - mondta a varázsló -, adhatott volna a császár nehezebb feladatot is.

Beléptek az asszonyok szobáiba, mindegyiknek mormogott valamit, mindeniket hátba veregette a varázshotjával, s azzal távozott. Szültek az asszonyok, egyik a másik után, reggelig.

Jön másnap a császár, meghallja a kisgyerekek sivalkodását, hogy csak úgy zúg tőle a füle, elkezdi tépni a haját, s fordul visszafelé. Hát mikor átlépte ennek a háznak a küszöbét, s indult, hogy a palotájába menjen, a varázsló botja a császárt is megérintette. Meg is indult nyomban egy sereg kis hápogó kacsza őfőlsége nyomában!

Nevetett a császárné, nevettek az udvari tanácsosok, mikor megpillantották a császárt a nyomában totyogó kacsákkal.

Hanem őfőlsége bizony megrémült a sok tréfa miatt, amit Ţugulea vele elkövetett, s nem mert neki több parancsot adni. Eltökélte, inkább odaadja a leányát.

Miután mindent elkészítettek az útra, ami csak kellett, Ţugulea átvette a császár leányát, és elindult. Trombitaszóval, kürtökkel, síppal-dobbal, egész hadsereggel kísérte ki őket a várból a császár.

Elbúcsúzott a császártól, és útra kelt Ţugulea. Társait egyenként elhagyogatta azon a helyen, ahol magához vette volt őket.

Amint mennek, észreveszi, hogy bizony szomorú a császár leánya. Mikor megkérdezte tőle, mi bántja, azt felelte a leány:

- Bizony, azt gondoltam én magamban, inkább megölöm magamat, ha nem te veszel el engem, hanem a császárod kezébe esem, aki értem küldött tégedet.

Hej, de jólestek ezek a szavak Ţuguleának. Egészen a szívéig nyilalltak! De hát nem volt mit tennie! Szavának kellett állnia azzal szemben, aki őt elküldötte a leányért!

Az úton egy sasmadarat pillantott meg Ţugulea. Kihúzott tegezéből egy nyílvesszőt, ijára helyezte, a sást célba vette. Megszólalt a madár:

- Ne lőj le, Ţugulea vitéz! Meghálálom, ha bajba kerülsz, s én jutok eszedbe!

Hagyta Ţugulea, hadd éljen, s ment tovább. Egy nagy erdőben esteledett rájuk. Ott töltötték az éjszakát. Tűzet raktak, lepihentek. Egyszer csak felkiált a leány:

- Medve!

Ahogy ott hevert a tűz mellett Țugulea, éppen kezdett elszenderedni. Felpattant hirtelen, megragadta az íját, meglátta a medvét, s nyomban célba vette. Megállt a medve, mintha oda cövekelték volna, és kiáltani kezdett:

- Ne ölj meg, Țugulea vitéz! Vedd ki inkább ezt a tövist a mancsomból, gondold meg, én is hasznodra lehetek, ha bajba keverednél, s én jutnék eszedbe.

Megállt Țugulea, akkor a medve hozzá cammogott, addig iparkodott, amíg a tövist ki nem szedte a mancsából, s a sebét bekötözte. Azzal nagy brummogva elment a medve oda, ahonnan jött.

Másnap hajnalhasadtával felkerekedtek, s egész álló nap mind mentek. Mire a nap nyugovóra akart volna térni, csak elérkeztek annak a császárnak a birodalmába, aki őt küldötte volt. Vitte a stiriák császáranak leányát a császár elébe.

Hej, de elfogta a halálos rémület a császárt, ahogy megpillantotta Țuguleát. Azt hitte, hogy az már rég odaveszett.

A leányt azonban nagy tisztességgel fogadta, a saját édesanyja hálósobájában ágyaztatott neki. Țuguleának is adott egy szobát a császári palotában. Akkor aztán Țugulea mindent elmondott a császárnak, amin keresztülesett, amíg a császár leányát elhozhatta.

Egész éjjel tanácskozott a császár.

Mondta a tanácsosoknak:

- Mit gondoltok, uraim, mit tegyünk ezzel a Țuguleával? Ő mentett meg bennünket attól a fertelmes sárkánynétól meg a nemzetségétől. Vajon most arra szottyán-e kedve, hogy uralkodjék is? És akkor mitévők legyünk? Öntsünk özön vért, tetézzünk halált halálra? Mikor úgy rémlik nekem, a végén mégiscsak ő győz?

- Ne félj, császárom - mondta az ármánykodó tanácsos -, megszabadulunk tőle. Add parancsba, hogy mérgezzék meg, s tegyék el láb alól.

- Hogy beszélhetsz így, uram? - mondta egy másik tanácsos. - Méreggel fizessünk annak, aki annyi szolgálatot tett nekünk, s annyi veszedelmet elhárított a fejünk felől?

- Igazságod van - felelte egy harmadik tanácsos -, én amondó vagyok, hogy tisztelet adassék Țuguleának, a legnagyobb császári tisztességbe nevezzék ki, emeljék a tizenkét legfőbb bojár rangjára!

Egyik ezt tanácsolta, a másik azt, és sehogy sem tudtak megegyezni az ármánykodó tanácsos miatt.

- Úgy gondolom - vágta el a császár a beszédet -, az volna az igazság, ha ő venné feleségül a stiriák császáranak leányát, hiszen ő hozta el, ő kockáztatta az életét miatta. Nem mondom, szerfelett tetszik a leányzó nekem is, majd kiesik a szemem, úgy vágnám a gyenge falatocskára, de le tudok erről a kincsről mondani, s annak hagyom őt, aki megszerezte. Nekünk és birodalmunk lakosainak tett szolgálataiért császári módon megajándékozom, s szépen hazatessékelem a hazájába. A szegény népet is így tudjuk megmenteni a gyászos vérontástól. Nem hiszem én, hogy egy ilyen vitéz, mint őkelme, megkísérelné ősapáimtól reám maradt jogaromra tenni a kezét! Hanem kérjük meg előbb a leányt is, elfogadja-e férjének Țuguleát?

- Bölcsen szóltál, császár - felelte a tanácsurak zöme -, felséged döntése az Úristennek is kedvére leszen!

Másnap a császár a legfelsőbb államtanács elébe hívatta Țuguleát meg a leányt, s megmondta nekik, hogy a császári tanács mit határozott.

Azt felelte a császár leánya:

- Isten adjon neked hosszú életet, császár! Uralkodjál békecsésben! Én is úgy érzem, ez az igazság! Ha nem ezt tetted volna, megmondtam volna neked ezt magam is! Boldog az olyan birodalom népe, amelynek ilyen igazságos és pártatlanul bölcs uralkodója van.

- No, én is megértem életemben egy igazságos ítéletet! - mondotta a császárnak Ţugulea. - Te a boldogságot adod nekem, én tehát karom erejét ajánlom birodalmadnak. Ha veszély támadna népedre, gondolj rá, hogy él Ţugulea, s mindig kész érted és birodalmadért vérét ontani.

Néhány nap múltán, mikor már a császári ajándékokat is megkapta Ţugulea, mátkájával útra kerekedett. Azt gondolta, elmegy, meglátogatja a szüleit. És el is indult arrafelé.

Mikor Ţugulea a császári udvarból kiindult, maga a császár és hozzátartozói kísérték nagy tiszteességgel a határig. Ott búcsút vettek egymástól, s elváltak útjaik.

Szinte repült a leány meg Ţugulea abbéli nagy örömeiben, hogy az Űristen teljesítette a kívánságukat. Mentek, s mire a nap nyugovóra szállott, odaérkeztek, ahol a két testvér várt reájuk.

Mikor a két testvér meglátta, hogy Ţugulea mátkája szebb a legszebb virágnál, s fehérebb a tejnél, gonosz szándék támadt bennük.

Mikor lefeküdtek volna, elsompolyogtak Ţugulea mellől, s törni kezdték a fejüket, hogyan szabaduljanak tőle.

- Most minket a faluban az öcsénkhez képest mindenki nevetségesnek fog tartani! - mondta a középső fiú.

- Veszéjtsük el Ţuguleát - mondta a nagyobbik. - Te vedd el a lovát, én elveszem az asszonyát.

Úgy is tettek, ahogy eltervelték.

Éjszaka felkeltek, s remegő kézzel levágták Ţugulea fejét, elragadták a leányt, el a lovat is, s addig futottak velük, míg csak a szűlőfalujuk közelében rájuk nem virradt.

A leány azonban oly keserves sírásra fakadt, hogy nem lehetett lelket verni belé.

- Mi megegyeztünk - mondták neki a testvérek -, s tudd meg, hogy tégedet is megölünk, ha elárulod, hogy mi pusztítottuk el Ţuguleát.

Megérkeztek a szűlői házhoz.

A testvérek azt mondták az öregeknek, hogy Ţugulea a sárkányokkal való küzdelemben pusztult el. Úgy sírtak a szűlők, mikor ezt hallották, hogy a fák meg a kövek is szánakoztak rajtuk. Nem apadt ki a szeműkből a könny az Istennek sem! Úgy jajgattak, úgy siránkoztak, hogy nem lehetett őket lecsillapítani.

Sírt szegény leány is, de csak magába fojtva sírt, mert nem merte a száját beszédre nyitni.

Hanem Ţuguleában maradt egy szikrányi élet, nem ölték őt meg egészen a bátyjai. Reszketett a kezűk, mikor a karddal rávágtak, s a fejét nem tudták lemetszeni. Egy cseppet éledezni kezdett, s mivel felkelni nem tudott, jajgatásra fakadt fájdalmában s szörnyű haragjában. Hát még mikor meglátta, hogy nincs mellette sem a leány, sem a lova!

Szomorú sorsára gondolt, meg a leányéra. Ki tudja, mit kell megérnie a testvérei keze között? S akkor csak eszébe jutott a sas meg a medve.

Alig telik egy kicsi idő, hát csak megpillantja a sast a fejénél, kezdi mesélni neki, hogy mi történt vele, s hát már hallja is az erdőből a medve hangját:

- Brumm, brumm, brumm!

Jött ám medve bátyó, hogy csak úgy visszhangzott tőle az erdő, recsegték léptei alatt a hullott ágak, ropogtak a frissek, amerre elhaladt!

A sas már éppen el akart surranni, de mikor meglátta, hogy Țugulea segítségére jön a medve is, ismét melléje szállt hát.

Már alig tudta Țugulea a medvének is elmondani, hogy mi történt vele. A hangja elhalt, s egy kicsi vizet kért. Eliramodott a sas a kúthoz, s vizet hozott a begyében neki. Addig is - mondta a medvének - tapogassa meg Țugulea sebeit, mert az ő orra nem elég tompa, s tegyen minden csontocskát a helyére, ha össze volna valahol törve.

Amint a vizet meghozta, Țugulea megitta. Azt mondta a medve a sasnak:

- Mít tudjunk tenni, hogy ne haljon meg a jótevőnk?

- Keress nékem két vizesvedret - felelte a sas -, kötözzed azokat a lábaimra, úgy elmegyek én, mint a gondolat, hogy orvosságot hozzak Țuguleának a Jordán vizéből, mert ott két kút van: egyik az élet vizével s a másik elevenítő vízzel. Elhozom neki az orvosságot, hiszen annyi jót tett velünk.

A medve vizesvedreket keresett, s rákötözte a sas lábára; úgy elrepült az azokkal, mint a vihar, a Jordán vizéhez. Vissza is tért, olyan sebesen, mint a gondolat.

A medve el nem mozdult Țugulea mellől.

Mikor a sas megérkezett, a medve elevenítő vizet öntözött minden sebére, s a húsát összetapasztotta, aztán kétszer-háromszor meglocsolta az élet vizével.

Ki is gyógyult Țugulea nyomban minden testi fogyatékoságából, s olyan ép, egészséges ember kerekedett belőle, amilyenek az anyja szülte volt.

Megköszönte szépen Țugulea a sasnak meg a medvének, mikor látta, hogy éppen olyan derék legény lett, mint azelőtt és azt mondta:

- Látom én, hogy ti jobban szerettek engem, mint a testvéreim. Nincs most már nékem senkim ezen a világon. Mától kezdve veletek élek, ti lesztek a testvéreim.

- Szívesen ráállunk - felelte a sas -, de hogy tudnál te távol élni a szerelmesedtől meg a paripádtól?

- Hát ha egyszer nem lehet! - mondta Țugulea.

- Nyeld le ezt a szavadat - mondta a medve -, bizony muszáj, hogy lehessen. Követségbe megy a sas, hadd tudja meg, hogy a testvéreiddel mi van? Én veled maradok. Mikor aztán eljön az ideje, elmégy a feleségedért, és ha beleegyezel, a bátyáidat elpusztítjuk.

- Ezek bizony jó tanácsok - mondta Țugulea.

A sas elment, mindent megtudakolt, s mikor visszatért, azt mondta Țuguleának, hogy minél sürgősebben cselekedjék valamit, mert a leányt bizony mindenképpen arra akarják kényszeríteni, hogy hozzámenjen az egyik testvérhez, mert azt hiszik, hogy Țugulea halott.

Mikor ezt Țugulea meghallotta, két társával, a sassal meg a medvével felkerekedett. Néhány nap múlva el is jutott a házuk közelébe. Vártak, míg beesteledett, akkor az udvarba mentek.

Morogni kezdett a medve, mikor az udvarba tette a lábát. Kijöttek a testvérek nagy rémülten, s a medve után vetették magukat. Elkanyarodott előlük a medve, s Țugulea mellé tért vissza. Eközben a leány elévette a fegyvereket onnan, ahová a testvérek tették, s azokkal fogadta

Ṭuguleát. A sas a karámhoz, Ṭugulea folyton nyerítő lovához perdült, kötőfékét a csőrével kioldotta. Oda is ment a ló a gazdájához.

Mikor a sas meg a medve látta, hogy fel van már fegyverezve, búcsút vettek tőle. Azt mondták neki, ügyeljen, hogy csapdába ne essék, s azzal elbúcsúztak.

Mikor elmentek, Ṭugulea bement a házba a szüleikhez. Meg sem ismerték már. De akkor könnyben ázó orcával elmesélte a leány Ṭugulea megöletésének igaz történetét.

Ṭugulea testvérei fellármázták az összes szomszédokat, hogy medve van a faluban! Mikor megjöttek, és meglátták Ṭuguleát, úgy földbe gyökerezett a lábuk, mintha az istennyila szegezte volna oda.

Felugrott a Ṭugulea lova, s mind a két testvért agyonrúgta, azzal odament igazi gazdája mellé s könnyezve nyalogatta a kezét.

Mikor a szomszédok meghallották a testvérek gonosz tetteit, azt mondták, az Úristen szörnyű büntetése volt, hogy a ló agyonrúgta őket.

Éppen azt mesélte Ṭugulea a szüleinek, hogy mikén ment keresztül bolyongása közben, s hát zajt hall az udvaron. Kiment megnézni, ugyan bizony mi lehet? Mit gondoltok, hogy mi volt? Egy hadsereg volt. Leugrott a fővezér a lováról, Ṭuguleához lépett, s átnyújtott neki valami birodalmi iratot. Meghalt a stiriák császára. Abban az írásban, amit Ṭuguleának hoztak, a császár végrendelete volt. Halálos ágyán megkérdezte tőle a népe meg a tanácsosai, hogy kire hagyja a császárságot, mivel nincsen gyermeke.

Azt felelte a császár, hogy arra méltóbbat Ṭuguleánál nem ismer. Akkor írásba foglalták a császár végakarátát, aláírta azt a császár, alá az egész nép.

Másnap elindult Ṭugulea a feleségével meg a szüleivel a birodalmába. Ahogy odaérkezett, híre jött, hogy abban a várban is császárnak választották, amelyet megszabadított volt a sárkánynétól, a sárkányleányoktól, meg a sárkányné vejeitől. Úgy látszik, ott is meghalt a császár, s annak sem voltak utódai.

Akkor aztán Ṭugulea egyesítette a két császárságot, szerelmetes mátkájával házasságot kötött, s olyan lakodalmat csapott, hogy annak az egész föld kerekiségén híre futamodott, s még az unokák unokáinak is volt mit hallaniuk róla.

S uralkodtak, míg csak az Úristen megengedte nekik.

Én pedig,

*felkaptam egy sánta lóra,
hadd buzdítsalak a jóra
kakas hátán lovagoltam,
s hetet-havat összehordtam*

Fordította: Böződi György

CRÎNCU, AZ ERDEI VADÁSZ

Volt egyszer egy ember, aki midőn közel érezte a halálát, ágyához hívta a három fiát, és azt mondta nekik:

- Kedves fiaim, amikor én meghalok, csináljatok a sírom fölé egy nagy tüzet kilencvenkilenc szekér fából és kilencvenkilenc szekér szalmából.

És amikor meghalt az öregember, összegyűjtöttek kilencvenkilenc szekér szalmát és kilencvenkilenc szekér fát. Egyik nap, úgy estefelé, minden ott volt, de amikor meg akarják gyújtani - nesze neki -, a fa nedves, taplójuk nincs, hogy kicsiholjanak, a közelben levő házakból pedig még füst sem látszik, nemhogy tűz. Néztek szerteszéjjel mindenfelé a fiúk, hátha meglátnának valahol egy kis tűzvilágot, de sehol sem látnak effélét, csak egy hegynek a tetején.

- No - szólt a legkisebbik -, ti csak maradjatok itt, én meg elmegyek a tűzért oda, a hegyre, ahol a tűzvilág látszik.

Ez a fiú Crîncu volt, az erdei vadász.

Elindult hát és megy, mendegél, mígnem szembetalálkozik Alkonnyal.

- Jó estét, kis húgom - mondta Crîncu.

- Jó legyen a te szíved - felelte az Alkony. - De hát honnan jössz, merre tartasz?

- Jövök az apám sírjától - felelte Crîncu -, és megyek fel a hegyre, mert tűzlángot láttam ott, és kérni akarok egy kis tüzet, hogy meggyújtsam az apám sírján.

- Hát aztán, mikor akarod meggyújtani a tüzet az apád sírján? - kérdezte az Alkony.

- Még ma - felelte Crîncu.

- De ma nem tudod!

- Miért?

- Mert én vagyok az Alkony.

- Úgy? Akkor állj csak meg egy kicsit. - És nekiállott Crîncu, hátrakötözte az Alkony kezét, aztán háttal odakötözte egy fához. - Itt maradj addig, amíg én el nem oldalak!

Aztán továbbment Crîncu. Ment, mendegélt, mígnem szembetalálkozott az Éjféllal. Ezzel is éppen úgy bánt el, mint az Alkonnyal, aztán továbbmenve, a Hajnalhoz ért, azaz hogy szembetalálkoztak. Ezzel is úgy bánt el, mint a máskettővel, aztán elment egészen a tűz mellé. Hét óriás aludt ott a tűz körül. A tűz fölött egy nagy üst színültig tele vízzel. Felvett egy tüzes üszköt, és már útnak indult, és mégis úgy tűnt neki, hogy bűn volna, ha lopott tűzzel emlékeznék meg az apjáról, így hát visszament, és így szólt az óriásokhoz:

- Nem volnátok olyan szívesek, hogy egy szikra tüzet adjatok nekem?

- Dehogynem, szívesen, ha leemeled ezt az üstöt a tűzről, és ismét visszatessed a helyére.

És a legény félrevette az üstöt, aztán megint visszatette a tűzre.

Ekkor így szóltak az óriások:

- Adunk mi neked tüzet, csak lopd el számunkra Zöldkirály leányait, mert mi megpróbáltuk, de nem boldogultunk.

- Gyertek velem - mondta a legény.

És elmentek együtt egészen a Zöldkirály udvaráig; akkor így szólt az óriásokhoz:

- Csak a kéményen keresztül tudjuk kihozni a lányokat, azért hát én megyek elől, ti meg egyenként utánam.

És lemászik Crîncu a kéménybe, utána pedig egy óriás. Ekkor Crîncu úgy elnyisszentette a nyakát az óriásnak, hogy a feje legurult a kéményen, teste pedig lezuhant az udvari házak tetejére. Éppen így bánt el mind a hét óriással, aztán bement a leányok szobájába, és mindegyiknek megcsókolta az arcát, amint aludtak, a legkisebbiktől elvette a gyűrűjét.

Ennek utána a tűzhöz ment, felvett egy üszköt, aztán elment az Alkonyhoz, és eloldozta, onnan az Éjfélnél meg a Hajnalhoz ment, és őket is eloldozta, aztán meg a bátyjaihoz, az apja sírja mellé, és nagy tüzet raktak, s apjuk kedve szerint égették.

- Jaj, de sokáig odaültél - mondták neki a bátyjai.

- Sokáig, és mégse sokáig, mert ha ti mentetek volna, ki tudja, talán még most sem volnátok itt.

Volt nekik három leánytestvérük, eladó nagy lányok, és férjhez adták őket ahhoz, aki éppen legelőbb kérte: a legnagyobbikat egy sashoz, a középsőt egy vércséhez és a harmadikat egy farkashoz. De ez a három állat táltos volt.

Zöldkirály, akinél a legény megölte volt az óriásokat, amikor reggel meglátta a fejüket bent, a bivalynyi nagy testüket pedig kint, örömeiben kiadta a parancsot, hogy egész birodalmában minden kocsmá ingyen áruljon, és mindenki, aki mesét tud mondani, fizetség nélkül egyék, igyék.

A kocsmák mind tele voltak néppel, némelyek bort ittak, mások pálinkát, és ették a drága ételeket, és mesélgették a történeteiket.

Crîncu, az erdei vadász is bement az egyik kocsmába, evett, ivott, aztán elmondta az egész történetet, amit én is elmeséltem nektek.

Amikor Crîncu a Zöldkirály udvarában történt járásáról beszélt, a bátyjai meghúzták a szolmányát, hogy ne hazudják akkorákat, de ő azt mondta:

- Amikor megöltem a hét szörnyeteget, elvettem a király legkisebbik lányának a gyűrűjét. Nézzétek, itt van a kisujjamon!

A kocsmáros pedig levelet küldött a királynak, hogy egy Crîncu nevezetű legény azzal dicsekszik, hogy ő ölte volna meg a szörnyetegeket, és hogy elvette volna a király legkisebbik lányának a gyűrűjét.

És a király nyomban kemény fejedelmi parancsot küldött, hogy hát Crîncu menjen hozzá, és mondja el töviről hegyire az esetet, mi történt, s hogy történt az óriásokkal?

És elment Crîncu a Zöldkirályhoz a bátyjaival együtt, és elbeszélte a királynak töviről hegyire az egész történetet.

Ekkor így szólott a király:

- Ti, három vitézek, akik teljesítettétek a ti öreg édesapátok utolsó kívánságát, méltók vagytok arra, hogy feleségül vegyétek az én leányaimat.

És megházasodott mind a három legény, elvett három egytestvér-leányt, a király leányait, Crîncu pedig éppen a legkisebbiket, aki a legszebb volt.

Ilyen módon hazafelé mendegélve, a két bátyja a feleségével elől, Crîncu pedig a magáéval kissé hátrább, hát íme, útjukba áll Pogány uraság, a földi embereknel jóval nagyobb szörnyeteg, és elragadja, azaz hogy elrabolja a Crîncu feleségét, őt pedig megöli. Mennyi ideig feküdhettek ott holtan, azt senki sem tudja, elég az hozzá, hogy nagy későre arra vetődik a sógora, aki az ő legnagyobb leánytestvérét vette feleségül, a Sas és amint odaér, tüstént megismeri, életvizet hoz, hogy feltámassza, meg erővizet, hogy erőre kapassa, három bivaly erejét önti belé, aztán elrepül a sógora mellől.

A két bátyja mit sem tudott arról, hogy ő bajba jutott, mert jócskán előtte haladtak. Útnak indult hát egyedül, ment, mendegélt, hetedhétországon keresztül, hogy isten attól őrizzen, addig ment, míg egy kis kunyhóra nem bukkant egy erdő közepén.

Ebben a kunyhóban lakott az ő legnagyobb nénje, ki a Sashoz ment volt férjhez.

- Adj isten, néném!

- Isten hozott, öcsém, de mit keresel te erre fele, ahol földi embert nem láttam még, amióta itt vagyok?

- Hej, kedves néném, nem jókedvemből járok én itt, hanem a bajom miatt. Hallja csak, Pogány uraság szemem láttára elrabolta a feleségemet. Nem tudja kend, hogy vajon hol tanyázik?

- Nem biz én, de várd csak meg, míg haza jó az uram, mert egy kútról hordja a vizet Pogánnyal és egy idő tájban; ő útba tud igazítani téged.

Nem sokáig kellett, hogy várákozzék. Megjött a Sas a kútról, két nagy dézsát hozott tele vízzel, amikor aztán a pitvarba ért, átváltozott szép szál derék férfiúvá, hogy az ember mind nézte volna.

- Adj' isten, sógor!

- Isten hozott, sógor! Mi szél fűjt ide téged, a mi országunkba?

- Haj, sógor, igen-igen nagy baj lelt engem. Amint jövök a feleségemmel kézen fogva, utamba állott Pogány uraság, és elrabolta tőlem fényes nappal; azért jöttem, hogy igazítson útba, hol tanyázik most, hogy vegyem vissza a feleségem tőle.

- Szívesen, sógor, szívesen megmutatom neked, hogy hol tanyázik, de nem is kell neked odamenni, mert úgy tetszik nekem, mintha éppen láttam volna a feleségedet, hogy a kútra jött vízért: gyere, hadd mutassam meg.

Elment hát Crîncu a sógorával a kút közelébe, ahol valóban összetalálkozott a feleségével, és elvitte magával haza.

Azonban Pogány uraságnak volt egy táltos lova, amelyik mindig tudtára adta neki, ha valami kára esett. Így történt most is: a ló nyeríteni kezdett, hogy az ember azt hitte volna, a farkasok marcangolják. Kijön erre Pogány uraság a házból, és megy az istállóba:

- A kutyák egyenek meg, hát mi van veled? Éhség kínoz, szomjúság éget, vagy mi jött rád?

- Ne szidj engem, édes gazdám - mondja a ló -, mert nem én vagyok az oka: nem nyeríték sem az éhség, sem a szomjúság miatt, hanem Crîncu, az erdei vadász kézre kerítette asszonyomat, és megyen vele.

- Hogy az ördögbe?

- Amint mondtam, édes gazdám.

- Várhatunk-e, amíg megeszem egy cipót, megiszom egy kupa bort, és aluszom egyet?

- Akár kettőt is!

Nekilátott hát Pogány uraság, hogy jóllakjék, annyit ett, mint egy bojár, akkorát aludt, mint egy pap, és csak azután nyergelte meg a lovát, s eredt nyomába Críncunak, az erdei vadásznak: de egy-két szempillantás alatt utol is érte, és megölte, a feleségét pedig ismét elragadta.

Isten a megmondhatója, mennyi ideig feküdt holtan. Elég az, hogy egyszer csak odavetődik sógora, a Vércse, és megismeri, s mihelyt megismerte, életvizet hoz neki meg erővizet. Rácseppent néhányat, és feltámasztja vele, az erővízzel pedig megerősíti, hat bivalynak az erejét önti belé, aztán tovarepül.

Ezek után talpra áll Críncu, az erdei vadász, megdörzsöli szemét, és látja, hogy megint nincs felesége.

Nosza, Críncu, ismét veheted a nyakadba a világot az asszony után.

Amint így mendegél, egy kis házikóra bukkant egy hegy lábánál; magányosan állott, benne pedig a középső leánytestvérét találta, ki a Vércséhez ment volt férjhez.

- Adj isten, néném!

- Isten hozott, öcsém! Hát mit keresel te itt, ahol csak egyedül magam vagyok földi ember?

- Haj, kedves néném, nézze csak, hogy megjártam Pogány urasággal, mert fényes nappal ellopta a feleségemet, engem pedig elaltatott. Hozzá igyekszem most, de nem tudom, hol tanyázik, hogy visszavegyem a feleségemet, és elvigyem haza. Azért jöttem, hogy megkérdezzem nénémről, nem tudja-e, hogy hol tanyázik?

- Isten bizony, nem tudom én, de várjál csak, amíg megjön a sógorod a kútról, mert vízért ment, és mindjárt jó; ő biztosan útba tud igazítani téged.

Nem is telt bele sok idő, hát látják, hogy jó a Vércse két teli vizesdészával, amikor pedig a ház elé ért, olyan ügyes emberré változott, hogy öröm volt nézni.

- Jó napot, sógor!

- Jó legyen a kend szíve; hát hogy s mint van?

- Jól vagyok, de hát téged miféle rossz szél fűjt erre?

- Hej, uram teremtem, nagy bajba kerültem én, kedves sógor. Amint mentem feleségemmel hazafelé az apósomtól, utamba állott Pogány uraság, és elragadta a feleségemet, engem pedig elaltatott. Egyszer már kiszabadítottam tőle Sas sógor segítségével, de amint most mentem vele hazafelé, az uraság megint elaltatott, elragadta az asszonyt, és magával vitte; most mind őt keresem, mert nem tudom, hol tanyázik. Azért jöttem kendhez, hogy megkérjem, ha esetleg tudná, hol van az asszony, mondja meg nekem, hogy utána mehessek.

- Emiatt nem kell hogy az uraság udvaráig fáradjál, mert úgy tetszik nekem, mintha éppen vízért menni láttam volna az asszonyt. Gyere, mutassam meg, aztán a te gondod, hogy mi lesz.

Úgy is történt: a kútnál volt az asszony, és Críncu, az erdei vadász elvitte, illa berek! De a lova ismét megmondja Pogány uraságnak, hogy megszökött a felesége, és az uraság azt kérdezi:

- Megehetem két kenyeret, megihatom két kupa bort, és aludhatom vagy két órányit?

- Hogyne - mondta a ló.

És megeszik Pogány uraság két kenyeret, megiszik két kupa bort, és alszik vagy két órányit, aztán lóra kap, és egy szempillantás alatt utoléri őket, Críncut megöli, a feleségével pedig hazavágtat az udvarába.

Isten a megmondhatója, mennyi ideig feküdt ott az úton, elég az, hogy egyszer csak ott terem egy farkas. Éppen a sógora volt, aki a legkisebb nénjét vette feleségül. Jól megnézi a Farkas, és így szól:

- Hej, uram teremtőm, ez az én Críncu sógorom, az erdei vadász; megölte az a tolvaj, emberevő Pogány uraság! Majd feltámasztom én szegény fejét!

Aztán fogta magát a Farkas, hozott életvizet és erővizet; az életvízzel feltámasztotta, az erővízzel pedig megerősítette, kilenc bivaly erejét öntötte belé. Akkor odalett a Farkas.

Azután feltápaszkodott Críncu is, az erdei vadász.

- Uram teremtőm, be nagyot aludtam!

Azt hitte, hogy csupáncsak aludt, aztán körülnéz a felesége után; hát az - volt s nincs!

No hát, állj neki Críncu megint a feleségedet keresni, vagy menj haza nélküle, a falu csúfjára! Ment hát Críncu, mendegélt, nagy utat megtett már, de nem bukkant sem egy házra, de bár még csak egy vadra sem. Nagy későre megpillant egy házat az erdő szelén; ha a világ minden kincsét neki adják, annak sem örvendett volna jobban, mint ennek a házikónak a láttán, mert fáradt volt és el is volt keseredve, de a gyomra is korgott az éhségtől, és elfogyott az útra-
valója. A házban pedig a legkisebb nénje lakott, ki a Farkashoz ment volt férjhez.

- Adj isten, kedves néném!

- Isten hozott, öcsém, de mit keresel te itt, az isten szerelmére?

- Ne sokat kérdezősködjék, kedves néném, hanem inkább adjon valami enni-
valót, aztán mindent elmondok, de most nem látok az éhségtől.

Ételt adott hát a nénje, aztán hozzákezdett:

- Kedves néném, igen nagy bajba keveredtem: megházasodtam, s amikor vittem volna haza a feleségemet, hát az utamba állt Pogány uraság, engem elaltatott, az asszonyt meg elrabolta. Amikor felébredtem álmomból, addig mentem, mígnem talákoztam Sas sógorral, az ismét kezemhez juttatta, de Pogány utolért az útban, engem elaltatott, és másodszor is elvette tőlem a feleségemet. Amikor felébredtem az álmomból, Vércse sógor még egyszer a kezemhez juttatta, de a tolvaj Pogány megint elrabolta; most éppen jó, hogy ráakadtam kendre, talán tudja kend, hogy hol tanyázik, és útba igazít, hogy visszavegyem az asszonyt, mert tudom isten, fejemet teszem rá, hogy nem nyugszom addig, míg rájuk nem bukkanak, mert erősen fel vagyok bősülvén.

- Én, biz a, nem tudom, kedves öcsém, de mindjárt kell hogy jöjjön a kútról a Farkas, a te sógorod, és ő, ha tudja a módját, bizonyosan megtanít, hogy mitévő légy.

Nem is vártak sokáig, megjött a Farkas a kútról, két nagy tele vizesdézst a nyaka köré akasztva. Amikor az ajtó elé ért, olyan szép szál emberré változott, amilyent látni sem lehet többet.

- Adjon isten, sógor!

- Adjon isten minden jót. De hát mi szél fűjt tégedet nálunk felé, sógor?

- Jó szél is, meg nem is, mert nézze, mi s mi nem esett meg velem az asszony, azaz hogy Pogány uraság miatt; most azért jöttem kendhez, hogy bár igazítana útba, hogy hol tanyázik, mert, az igazat megvallva, egy lépést sem tudok tenni a kendtek országában, nem ismerem még csak egy ösvényt vagy egy dombocskát sem.

- Odamenni - mondta a Farkas - nem volna nagy dolog, mert tüstént odamehetünk egyenesen a lakába, és akár az asszonyt is elvehetjük tőle, de sokra úgysem mennél vele. Háromszor ra-

bolta el tőled ez ideig az asszonyt, és minden alkalommal téged is megölt; mi támasztottunk fel, a sógoraid, és mi öntöttünk erőt beléd; legelőször a Sas támasztott fel, azután a Vércse, most meg én magam. Először is mindenáron olyan lovat kellene hogy szerezzél, amely nagyobb táltos legyen, mint a Pogány uraságé, s akkor lopd el aztán az asszonyt, és ültess magad mellé a lóra, hogy Pogány uraság ne érjen utol a maga lovával.

- De hát honnan szerezzek olyan lovat, amely nagyobb táltos, mint a Pogány uraságé?

- Hej! Honnan hát? A pokol fenekén él egy százesztendős vén boszorkány, annak vannak a legtáltosabb lovai. Eredj oda, szolgálj nála egy esztendőt (mert ott csak három nap egy esztendő), és kapsz egy lovat. De azt a lovat válaszd ki, amelyik a leggyengébbnek látszik, hogy csak a csont s a bőr van rajta, aztán gyere vele ide. Ha valami baj érne, gondold csak valamelyik sógorodra.

Útnak indult hát szegény Críncu, és meg sem állott, míg a pokol fenekére, a százesztendős vén boszorkányhoz nem ért, ahová éppen az estével együtt érkezett meg.

- Jó estét, öreganyám!

- Jó estét, te vitéz! Hát honnan jöttél, s hová tartasz?

- Messziről jövök, öreganyám, egyenesen a fenti világból, szerencsétlen szegény legény vagyok, éppen azért jöttem, hogy szolgáljak szegődjem egy esztendőre.

- Hát megfogadlak - mondta a boszorkány -, de aztán jól vigyázz magadra, mert ha nem a kedvem szerint szolgálsz, látod-e azt a kilencvenkilenc karót? Mindegyiknek a hegyén egy emberfő van; a századiknak a hegyre a tiéd kerül; de ha emberségesen szolgálsz, akkor minden esztendőre egy-egy lovat kapsz, azt, amelyiket éppen kiválasztasz a ménesemből.

- Hát a dolgom mi lesz? - kérdezte a legény.

- Eh - mondta a boszorkány -, nappal aluszol, éjjel pedig egy kancámat fogod őrizni; de jól vigyázz, hogy amikor a nap kél, itthon légy vele, mert én annak a kancának a tejéből készítem a kávémat. Ha pedig nem vigyáznál jól rá, és megesnék, hogy hazaszalad a csikójához, a csikó kiszopja, s akkor nekem nem lesz hogy miből kávé készítek, én téged eszlek meg, a fejedet pedig odateszem a másik kilencvenkilenc mellé, hogy teljék ki a száz. Megértetted?

- Megértettem.

- És beszegődöl?

- Be!

- Még egyszer kérdem: jószántodból beszegődsz hozzám szolgáljak, és mindent megteszel, amit mondok?

- Jószántomból beszegődöm szolgáljak, és mindent megteszek, amit mond.

- Jól van. Megtörtént az egyezés. - A boszorkány bemegy a házba, és azt mondja a leánynak:

- Aztán rajta legyen az eszed, hogy megszökhessél, mert ha nem, holnap az ördögök csontját ha felfaljuk, látod, hogy már alig támolygunk az éhségtől, és sehogy sem kerül a kezünkbe egy jó kövér ember. Csak az érne valamit.

- Bizza csak rá - mondta a lány -, jó, hogy idevezérelték a bűnei, mert egy kicsit jól élünk majd a húsából. - Aztán keresztülbucskázott a fején, és kancává változott.

Mihelyt esteledett, felült Crîncu, az erdei vadász a hátára, és gyí, ki a mezőre! Öreg éjszakáig nem szállott le róla. De hajnal felé nehéz álom szállotta meg, és elszenderedett; ekkor a kanca szépen ráültette lovaglólésben egy hangyabolyra, és elillant.

Amikor felébredt, már megvirradt. Elkezd hát sopánkodni: „Jaj, vége az életemnek, mert a boszorkány karóba húzza a fejem!”

- Ne félj semmit - mondta egy nagy vércse, az ő sógora -, ne félj semmit; a te kancád nem kanca, hanem egy nőténysárkány, a boszorkánynak a leánya, és karóba akarja húzni a fejedet, hanem csak ne félj semmit; most varjúvá változott, és fent a fellegek alatt repdes, hanem utána megyek én; amikor azt látod, hogy a közeledbe kerül, vágd hozzá a kötőféket, és mondd azt: „Gyí, te boszorkány csikós kancája!”

És felrepült a Vércse a magas égbe, ott meg is találta a boszorkány kancáját varjú alakban, és egy-kettőre megtépázta, egy-kettőre megkopasztotta, hogy már szinte toll sem maradt rajta, és egy-kettőre leűzte. Amikor a legény közelében volt, ez hozzávágta a kötőféket, és azt mondta: „Gyí, te boszorkány csikós kancája!” Hát abban a pillanatban kancává változott, és hazament.

- Jó reggelt, öreganyám, - hát örvend-e, hogy hazahoztam a kancáját?

- Örvendek, mintha tövissel kenegetnéd a hátamat!

Aztán enni adott a legénynek, és azt mondta, hogy menjen lefeküdni. Le is feküdt a legény gyanútlanul, és fáradt ember módjára elaludt, a boszorkány pedig nekiesett a leányának, és megverte, addig mind verte-ütötte, míg egészen kékre vált, hogy miért engedte a szolganak, hogy egész éjjel legeltesse. Hiába mondott el a leány mindent, amit tudott, mert a boszorkány nem akarta elhinni.

Mihelyt beesteledett, ismét kiment a mezőre. És egész éjszaka nem szállott le a kanca hátáról, de tova reggel felé, jó hajnalban, különös álom lepté meg, és alig hunyta be a szemét, tüstént arra ébredt fel, hogy egy hangyabolyon lovagol, a kanca pedig - se híre, se pora.

Elkezd jajveszékélni, sopánkodni, de a kanca nincs s nincs! Ekkor az útjába áll egy nagy sas - a sógora:

- Hé, sógor, mit jajveszékelsz?

- Hogyne jajveszékelnék, amikor nézze, hogy jártam...

- Cseppet se mérgeledj, báránnyá változott most, s látod, ott van azon a hegyen, egy juh alatt. Én odamegyek, elveszem a bárányt a juh alól, és idehozom temelléd. Amikor elengedem, vágd hozzá a kötőféket, és mondd neki: „Gyí, te boszorkány két csikós kancája!”

Néhány szempillantás múlva ott volt a Sas a báránnyal a karmai között, és elengedte Crîncu mellett, ez pedig hozzávágta a kötőféket, és mondotta: „Gyí, te boszorkány két csikós kancája!” Tüstént kancává változott és Crîncu, az erdei vadász, a hátára kapott, s gyí, hazafelé.

- Jó reggelt, öreganyám; hát örvend-e, hogy hazahoztam a kancáját?

- Örvendek, mintha tövissel kenegetnéd a hátamat!

Aztán jóllakott Crîncu, lefeküdt és elaludt, a boszorkány pedig elővette a leányát, és megverte, úgy elverte, hogy kicsi híja, hogy belé nem halt.

- Ne bántson hát, édesanyám, mert báránnyá változtam egy juh alatt, de ott is megkapott, ma éjjel azonban mindenképpen elszököm tőle. Hazajövök, és egy gomolyává változom, tegyen bé a süttökenyő alá a pitvarban, kend meg üljön rá a tekenyőre.

Este ismét kiment Crîncu a kanca hátán. Jóformán még éjfél sem telt el, hát a legény szunyókálni kezdett, és csak arra ébredt fel, hogy egy hangyabolyon lovagol, kezében a kötőfékkal. Mérgében és bánatában úgy sírt, mint a gyermek; most, amikor már szinte kitelt az esztendeje, most húzzák karóba a fejét!

De most megjelent előtte a Farkas, a sógora, és így szólt hozzá:

- Ne keseregj, sógor, mert meglesz az isten akarata; gyerünk haza a boszorkányhoz, mert a kanca egy gomolyává változott a sütőtekenyő alatt, a pitvarban, a boszorkány pedig a tekenyőn lovagol. Én bemászom a juhok meg a kecskék aklába, és végzem ott a magam dolgát, a boszorkány meghallja a juhok vergődését meg a kecskék mekegését, és kijön, hogy lám, mi van velük. Akkor te menj bátran a pitvarba, vedd ki a gomolyát a tekenyő alól, vidd ki az útra, ott vágd a földhöz, és mondd: „Gyí, te boszorkány három csikós kancája!”

Úgy is tettek, elmentek a boszorkány házához; a Farkas bemászott az akolba, és csak egyetlen kecskét ragadott meg, de az akkora zajt csapott, hogy a boszorkány kénytelen volt kijönni, hogy lám, mi történik. Azalatt a legény gyorsan belopózik a pitvarba, kiveszi a gomolyát a sütőtekenyő alól, és kifut vele az útra, ott megáll, a földhöz vágja, és így szól:

- Gyí, te boszorkány három csikós kancája!

Hát csak látja, hogy a gomolya kancává változik, és bemegeg az udvarra:

- Jó reggelt, öreganyám; hát örvend-e, hogy engem lát?

- Hogyne örvendenék! - De nem győzött eleget csodálkozni azon, hogy honnan került az a kanca, mert úgy tudta, hogy az övé a tekenyő alatt van.

- No, öreganyám, jól szolgáltam-e kendet?

- Jól; eredj most az istállóba és válassz magadnak egy lovat, amelyik éppen tetszik, aztán menj isten hírével.

Bemegeg hát Crîncu az istállóba, megnézeget minden lovat. Az istálló végében egy vörös színű gebe állott, de olyan, hogy csak csont és bőr volt rajta, messziről kilátszottak az oldalbordái. Ezt választotta magának. Hiába mondta a százesztendő vén boszorkány, hogy csak szégyenletiben sem engedi, hogy a legrosszabb lóval menjen el tőle, mert a legény csak ezt akarta elfogadni.

- Na - mondta a boszorkány, amikor látta, hogy nem tud túljárni az eszén -, ha a magad eszétől választottad, akkor jó eszed van, ha pedig tanított valaki, megköszönheted neki, mert jól tanított!

És elindult Crîncu a boszorkánytól, aztán mikor egy erdőbe ért, megszólalt a lova:

- Édes gazdám, rakjál jó nagy tüzet, hogy sok parázs gyűljön meg, hadd lakjam jól egyszer, meglátod aztán, milyen paripát választottál magadnak.

Rakott hát a legény egy istenes nagy tüzet valami harminc nagy tölgyfából, és amikor a tűz leégett, a kalapjával ellegyezte a parázsról a pernyét, s odavezette a lovát, hogy lakjék jól; az meg evett, egyre csak evett, míg az összes parázsat mind meg nem ette, aztán egyszerre úgy megrázkódott, hogy valamennyi szőröcsombókjára mind szerteszet repült róla, és olyan maradt, mintha hájjal kenték volna szép simára.

- Most ülj fel reám, édes gazdám, és azt mondd meg, hogy vigyelek: mint a szél vagy mint a gondolat?

- Úgy vigyél, mint a gondolat.

Egy szempillantás alatt ott is termettek a szörnyeteg Pogány uraság udvarában.

Megtalálták a feleségét, aki éppen a kútról jött teli vizesedényekkel, de nem is vesztegettek egy pillanatot sem, hanem a lóra ültették, és illa berek!

Ekkor a szörnyeteg ménje olyant nyerített egyet az istállóban, hogy a palota minden ablaka betörött tőle. Kisiet bosszúsan a szörnyeteg, hogy lássa, mi történt.

- Hát mi a kutya bajod van ismét, megehültél? Mert azt tudom, hogy Crîncu, az erdei vadász nem támadt fel ismét, hogy a felesége után jöjjön.

- De éppen hogy feltámadt, és el is vitte az imént.

- Hogy gondolod, megehetem három kenyeret, megihatom három kupa bort, és aludhatom három órát, mielőtt utána indulnék?

- Hogy az ördögbe gondolod, hiszen Crîncu most az én legkisebbik öcsémén lovagol, akinek háromszor akkora ereje van, mint nekem.

- Akkor hát, menjünk!

Meg is indultak, mint a szél, mindenütt a felhők alatt, Crîncu nyomában, de semmiképpen sem tudták utolérni. Mihelyt megpillantotta a szörnyeteg lova a Crîncuét, így szólt hozzá a maguk nyelvén:

- Öcsém, öcsém, lassítsd egy kicsit a lépést, mert ha nem, megszakadok.

A Crîncu lova pedig azt mondta, ugyancsak a lovak nyelvén, hogy a szörnyeteg sem értette:

- Szívesen meglassítom a lépteimet, ha felrepíted a szörnyeteget a csillagos égig, aztán lezuhansz vele a föld fenekére, hogy többé hírét se halljuk.

A szörnyeteg lova így is cselekedett: felrepítette előbb a szörnyeteget a csillagos égig, aztán zsupsz, lezuhant a föld fenekére, hogy mind ezer darabba szakadt. Ekkor megvárta a Crîncu lova a szörnyetegét, és hazamentek együtt a Crîncu bátyjaihoz. Ezek már öregek voltak, és egy sereg gyermek körülöttük. Crîncu azonban mindamellet, hogy annyi mindenben ment keresztül, szép fiatal vitéz maradt, mintha bűnak-bajnak színét se látta volna. De Crîncu nem sokáig maradt itt, mert híre jött, hogy az apósa halálán van, és magához hívhatja, hogy vegye át a királyságát. El is ment, és ott is maradt királynak az apósa helyett, és bölcsen, igazságosan uralkodott; most azonban már nem él, s vele együtt meghalt az igazság is, isten nyugtassa mindkettőjüket.

*Én meg felmáztam egy szeg hegyére,
S pontot teszek a mesémre.*

Fordította: Böződi György

BORS PÉTER ÉS VIRÁGOS FLOREA

Volt, ahogy volt, mert ha nem lett volna, el sem mesélném. Volt egyszer egy özvegyasszony, vagyis hogy meghalt a férje, s ő elmaradt három gyermekkel. Kettő fiúcska volt, s egy leány. Nem volt szegény az özvegy, mivelhogy az ura - Isten bocsássa meg bűneit, s nyugodjék békében - igen szorgalmas ember volt, szép kis birtoka, ökrei voltak, ekéje is, s így nem szorult a más segítségére, s volt még ezenkívül egye s mása, már ahogy az tudvalevően olyan asszonyoknak szokott lenni, akik szorgalmas embertől maradtak hátra. Elég az hozzá, hogy éppen szántás ideje volt, minden emberfia szántott-vetett, így hát a fiúk is rászánták magukat egy napon, hogy kimenjenek az ekével, s az egyik erdei tisztáson felszántsanak egy jó darab földet. Elindulnak egy reggel szántani a legények, de nem vittek magukkal ennivalót, mert nem sült még ki a kenyérük, hanem azt mondták az anyjuknak, hogy küldje utánuk az ebédet.

- Jól van, lelkem, gyermekeim - mondotta az özvegyasszony -, de nem tudom nektek kivinni az ebédet, mert én bizony, láthatjátok, beteg vagyok. Nem tudok menni. A testvéretek pedig nem tudja, hol van a tisztáson a mi részünk, nem járt ott soha, s még eltévedne abban a titkos erdőben, vagy tán bizony éppen a sárkány udvarára bukkanna, s akkor többé nem láthatjuk őt.

- Ne féljen semmit, édesanyám - mondták a legények -, ne féljen, mert mihelyt kierünk a faluból, barázdákat húzunk az ekével a háztól a földünkig, nem fog eltévedni, csak mindig a barázdában jöjjön.

Nahát, elmentek a legények, nekiláttak a munkának, szántottak délig, de csak nem vették észre, hogy jönne a testvérük valami harapnivalóval. Kicsapták legelni az ökröket, mikor azok jóllaktak, újból járomba fogták, s szántottak uzsonna idejéig. Akkor már nem bírtak az éhséggel. Elhatározták, hogy hazamennek. Nem tudták, mi történhetett, eltévedt-e a hóguk az erdőben. Vagy tán nem küldte el őt az édesanyjuk? Vajon mi lehet az oka, hogy őket egy ilyen tavaszi napon ennivaló nélkül hagyja. Ahogy beértek az udvarba, megkérdezték az anyjukat:

- Édesanyám, hát hogy lehet az, hogy nem küldötte el a hógunkat a harapnivalóval, s uzsonna idejében kellett hazajönnünk a faluba?

Mikor a szegény asszony meghallotta ezeket a szavakat, úgy összeesett, mint akit megcsapott az istennyila. Mert hogy elküldötte a lányt az ennivalóval, s nyomban tudta, hogy más nem történhetett, minthogy eltévedt abban a titkos erdőben, ki tudhatná, merre? Mikor egy kicsit összeszedte magát, azt mondta nagy sírva a fiainak:

- Nem megmondtam nektek, hogy ne menjetek szántani, mikor nincs mit tarisznyáljak? Nem megmondtam, hogy el fog szegény leányka tévedni az erdőben? Jaj, hogy beteljesedtek a szavaim! Jobb lett volna, ha hazudtam volna. Jaj nekem, szegény fejemnek! Jaj, szegény lelkem, leányom, én reménységem! Nem lehet másképpen, mint hogy rátalált a sárkány, vagy hogy a farkasok falták fel.

Mikor a legények hallották anyjuk sírását, jajgatását, gondolkozóba estek, hogy most mit tegyenek. Tépelődtek, tanakodtak, kérdezősködtek jobbra-balra... Nincs a hóguk sehol se. Azt mondta akkor a nagyobb legény:

- Ne sírjon többet, édesanyám. Jó az Isten, s én azt gondolom, hogy meg kell lelnem a hógomat. Elindulok holnap reggel, el én, édesanyám. De bizony még reggelig se várok, indulok, amint felkel a hold, s nélküle vissza sem jövök. Addig megyek, míg rá nem találok, élve vagy halva, de hazahozom. Egy életem, egy halálom.

Mikor a szegény anya meghallotta ezt az elszánt beszédet, még jobban elbúsulta magát, mert úgy érezte valahogyan, hogy a fia rossz órában hagyja el a házat. Ezért aztán megpróbálta kérlelni, hogy maradjon otthon. Sírni kezdett, hogy hátha azzal vissza tudja tartani. De hiába volt minden, mert a legény a fejébe vette, hogy míg rá nem lel a hűgára, addig meg sem áll. Útra is kelt a legény, az anya pedig sírva-ríva otthon maradt a legkisebb gyermekével. Sírt, jajgatott, ahogy csak a torkán kifért. Hogyisne rítt volna szegény asszony, hiszen még nem régebben, mint tegnap reggel, három gyermeke volt, most pedig már csak egy. A leánya elveszett, a nagy legényfia pedig olyan útra kelt, ahonnan nincsen visszatérés. Nem kellett szegény asszonnak sem étel, sem ital, sem pihenés, de még a munka sem, csak sírt, tördelte a kezét, ki-kiment a kapuba, ismét a házba, majdhogya bele nem halt a gyermekei után való vágyakozásba, s nem lelt senkit, aki megvigasztalta volna. Sírt szegény egész naphosszat, ha a házban volt, egyre az ablakon jártatta a szemét, hátha megpillantaná a leányát vagy a nagyobbik fiát, ha meg kiment az udvarra vagy az utcára, megkérdezte mindenik járókelőtől:

- Nem láttátok a leányomat, sem a fiamat?

De attól kezdve, hogy ezek elindultak, senki nem tudott semmit sem mondani. A faluban elterjedt a híre, hogy a sárkány ragadta el az özvegyasszony leányát, a legnagyobbik fia pedig utánament, hogy megkeresse, hazahozza, de az se tért többé vissza.

Úgy is volt, bizony. A legnagyobbik fiú elment, hogy megtalálja a hűgát. Egyre ment, elment az erdőig, ott egy friss barázdanyomra bukkant, s egyre ezen a nyomon ment, mindaddig, míg csak valami kastélyokra, magának a sárkánynak kastélyaira nem talált. A sárkány udvara, mint az a sárkányoknál szokásos, sziklahegyekkel volt megerősítve, de ő egy cseppet sem ijedt meg, hanem felmászott a nagy kősziklalépcsőkön, s azt gondolta: „Az lesz, amit az Úristen akar, de én bizony bemegyek. Jó volna, ha meglelném a hűgomat, még akkor is, ha éppen a sárkánynál lenne, s ha nem - úgyis egy halállal tartozom. De én bizony átkutatom ezeket a kastélyokat.”

Úgy is tett. Bement a kastélyba. Hát ugyan biz a, kit talált ott? Bizony a hűgát. - Uram, ne hagyj el, úgy fel volt cicomázva, mint egy grófné, és éppen ebédet készített.

- Jó napot, hűgom.

- Adjon az Isten neked is, bátyám. Hát te, ugyan bizony, hogy kerülsz ide?

- Én csak úgy, ahogy. Hanem te, hogy jutottál ide?

- Jaj, lelkem bátyám, jól mondotta édesanyám, hogy enivaló nélkül ne menjetek el szántani, mert lám, engem az étellel elküldött utánatok, s én jöttem is folyton a barázdán, s azt gondoltam, hogy rátok találok, de bizony ide kerültem, ahol most látsz engem. Most aztán mi lesz veled, mert hogy mindjárt jön haza a sárkány, s lehet, hogy téged öl meg, de az is lehet, hogy mind a kettőnket. Jobb lett volna, ha otthon maradtál volna, mert engem megszabadítani úgyse tudsz. Ha meg a sárkány megölne tégedet, elpusztulna szegény anyánk bánatában.

Egyszerre csak azt látják, hogy kitérülnek az ajtók, s behatol a házba egy buzogány, megperdül háromszor az asztal felett, s föl is függeszti magát egy falba vert szegre.

- Hát ez mi, hűgám? - kérdezi a bátya.

- Jaj, bátyám, ez bizony a sárkány jele: amikor a buzogány megérkezik, ez azt jelenti, hogy tegyem az ételt az asztalra, mert ő is itt lesz rögvest. Jaj, hova is bújtassalak el a sárkány elől? Jöjj, bújj be gyorsan oda a tekenő alá.

A szegény leánynak alig volt annyi ideje, hogy a bátyját beborítsa a tekenővel, már ott is volt a sárkány:

- Ej, kedvesem, mintha bizony emberszagot éreznék. Ki van itt?

Hazudozni kezdett a szegény leány, hogy az ételnek van olyan szaga, meg azt mondta, meg ezt hazudta, de a sárkány azért volt sárkány, hogy semmit se higgyen el, és kényszerítette, hogy vallja meg, ki jött oda, ki van a tekenő alatt.

- Úgy - mondta a sárkány -, hát akkor bizony miért fél tőlem? Bújj ki onnan, sógor, hadd vendégljelek meg, ha már a házamba jöttél.

És kihúzta a legényt, az asztalhoz ültette, és megparancsolta a leánynak:

- Adj nekem kilenc disznóoldalast, a bátyádnak meg kettőt. Tölts nekem kilenc kupa bort, a bátyádnak kettőt. Aztán te, sógor, hallod-e, az a szokás nálunk, hogy aki hamarabb befejezi az evést, annak a fejéhez vágja a csontokat, aki lemaradt. No, rajta, együnk.

S elkezdtek enni: amíg a legény az egyik oldaláról egy kis húst rágott, a sárkány megette az egész porcióját, s kezdte a csontokat a legény fejéhez vagdosni. Mikor látta, hogy a legény nem védi magát, hanem csak fél és reszket, azt mondta neki:

- Jere ki, sógor, a mezőre. Hadd lássam egy kicsit jobban, hogy milyen sógorom is van. De előbb mondd meg nekem, hol akarsz kimenni: a kéményen-e, mint a macskák, vagy az ajtón, mint a kutyák.

- Én csak az ajtón, mint az emberek - mondta a legény.

Ki is ment az ajtón, a sárkány azonban, mint a macskák, a kéményen bújt ki, onnan rájvetette magát, s levágta a fejét. Akkor aztán a szívét kivette, azt egy tálba beletette, a testét meg a kert alatt eltemette.

Mikor azt látta a szegény özvegyasszony, hogy egy nap is eltelik, kettő is, három is, csak nem érkezik haza sem a leány, sem a legény, majd a kútba vetette magát bánatában, de aztán valahogy csak összeszedte magát, és azt mondta: „Legyen meg, Uram, a te akaratod.”

Hanem a legkisebbik fiú csak nem tudott beletörődni, nem nézhette az anyja szenvedését, nem viselhetette a nénje és bátyja utáni sóvárgását. Ezért aztán egy reggel azt mondta:

- Édesanyám, legyen úgy, ahogy az Isten akarja, de nekem bizony nincsen addig nyugodalmam, míg a néném s a bátyám meg nem lelem. Ezért aztán ne is haragudjék, de nekem addig kell mennem, míg rájuk találok.

Ismét csak sírni, jajveszékelnéni kezdett a szegény édesanya.

- Jaj, ne menj, kire hagynál engem. Tudom én, hogy te se térsz vissza. Szánd meg szegény, öreg fejemet, s legalább te maradj itthon nekem, ha már a többiekből kifogytam.

De a fiú csak nem tudta csillapítani a vágyakozását a nénje meg a bátyja után, s ezért el kellett mennie. El is ment, s nem járt sem jobban, sem rosszabbul, mint a legnagyobb testvér.

Nem volt most már szegény asszonynak egy gyermeke sem. Nem volt öröme, nem volt vigasztalója, semmi segítsége sem volt, olyan egyedül maradt, mint egy megszedett fa. Szegény feje hosszú időn át egyre csak sírdogált, sok álmatlan éjszakát töltött el, sok napot anélkül, hogy evett volna, hanem aztán végezetül az Úristen megerősítette a szívét, s kezdett egy kicsit magához térni: „Isten ellen való bűn volna, ha elpusztítanám magamat, élnem kell szerencsétlenül is, hiszen amíg az uram élt, s megvoltak a gyermekeim, jól éltem” - mondogatta magának az özvegyasszony, és kezdett dolgoztatni egyet s mást, s eddegélni is, hogy éhezéssel el ne pusztítsa magát hátralevő napjaiban. Amíg az Isten élni engedi.

Egy reggel, amint az imádságot mondogatva a házban sepergetett, hát csak meglát a földön egy szem borsot. Lehajolt, hogy felvegye, és az asztalra tegye. De a bors legurult az asztalról, s ismét a földre esett. Őkelme, mint afféle takaros fehérnép, nem hagyta, hogy egy szem bors is kárba vesszen, azért ismét lehajolt, felemelte, és bedugta a kebelébe. Nem maradt meg az a borsszem a kebelében sem; hogy, hogy nem, elég az hozzá, hogy kibújt a kebeléből is és éppen az asszony elejébe pottyant. Az asszony újfent lehajolt, felemelte a földről, s a szájába dugta, s miközben az imádságát mondogatta, a borsszem a torkán lecsúszott. Hát ettől a pillanattól kezdve az asszony teherbe esett, s kilenc hónap múlva egy olyan helyre fiúgyermeket szült, hogy a napra lehetett nézni, de arra nem.

Elhívatta a falu papját, az meg is keresztelte, s a Bors Péter nevet adta neki, minthogy egy borsszemből fogamzott. S a gyermek növekedett, de úgy nőtt, mintha húzták volna. Mikor egyhónapos lett, olyan volt, mint mások egyéves korukban. Amikor kéthónapos lett, olyan volt, mint más hároméves korában, és máris járkálni kezdett az utcán, mindent beszélt. Hallotta is, amint az emberek egyre mondogatták: „Micsoda egy legény! Kár, hogy nem élnek a fivérei, mert ezek hárman az egész faluval elbánnának, ha megmérgelednének.”

Nap mint nap egyre csak ilyenképpen beszéltek az emberek. Mire Bors Péter hároméves lett, ő volt a falu legszebb s legderekbabb legénye.

Egy napon megkérdezte az anyjától:

- Édesanyám, voltak nekem még testvéreim?

Hanem az asszony attól félt, hogy elmegy ez is, mint a bátyjai, s többé nem tér vissza, s ezért azt mondta:

- Nem, gyermekem, nem volt neked egy testvéred sem.

- Nem? No, ha nem, akkor legyen olyan szíves, szoptasson meg engem még egyszer, de a ház küszöbe alatt.

S azzal Bors Péter a kicsi ujjával a ház küszöbét felemelte, az anyja meg lehajolt, hogy az emlőjét az alá tegye, és megszoptassa a fiát. Akkor Bors Péter egy kicsit lejjebb eresztette a küszöböt, de úgy, hogy az egy kicsit odaszorította az anyját, és megkérdezte.

- Édesanyám, voltak nekem még testvéreim?

Mikor az anya látta, hogy nincs más választása, azt mondta:

- Igen bizony, volt két bátyád és egy nénéd. A nővéredet elragadta a sárkány, s a fiúk utána mentek, hogy felkutassák, s én azóta sem láttam őket.

Ekkor újból felemelte a küszöböt, és így szólt az anyjához:

- Most kelj fel, anyám, és süss nekem tiszta búzából kovásztalan kenyeret. Dagasszad meg a te emlőd tejével, mert én tudom, hogy rájuk kell találnom, én hazahozom őket.

Mikor ezeket a szavakat hallotta, ismét sírni, jajgatni kezdett a szegény anya.

- Hát vóna szíved öregségemre, gyengén, betegen, magamra hagyni engem? Nem hordoztam s nem hordozok elég búbanatot ezért a háromért? Most odamész te is abba a titokzatos világba? Ha más nem, de a sárkány bizonyára rád akad, s én még a nevedet se fogom többé hallani. Maradj itthon, lelkem, gyermekem. Ne menjél te sehova. Úgy lesz, ahogy az Úristen rendelkezik velünk, csak ne menj. Maradjál, házasodjál meg. Legalább benned legyen részem.

Hanem bizony Bors Péter vitéz legény volt. Neki nagy tettekre volt szüksége. Ezért aztán addig beszélt az anyjának, amíg csak az nem süttött neki tiszta búzából, anyatejjel s patakozó könnyeivel dagasztott, kovásztalan kenyeret. Mikor megsütötte, mint a pászkát, Bors Péter betette a tarisznyájába, és azt mondta:

- Isten áldja, édesanyám, egy cseppet se búslakodjék, mert még három nap se telik el, s én visszajövök. Jó hírrel vagy rossz hírrel, de inkább jóval.

És Bors Péter útra kelt, s mind ment, mind ment, míg csak az erdőbe nem ért, ott pedig egy betemetett barázdára bukkant. No, menjünk csak ezen, gondolta magában Bors Péter, és egyre azon is ment, amíg a sárkány udvarába nem ért. S ott aztán belépett. Hát uram teremtom! Volt ott egy olyan szép lány, de úgy felcicomázva, mint egy királyné asszony. Egyedül volt, s éppen ételt főzött.

- Jónapot, néném.

- Adjon Isten. De miért szólítsz engem nénédnek?

- Nénémnek mondalak, mivelhogy az öcséd vagyok. De ha nem hiszed, gyere csak ide, egyél csak ebből a kovásztalan kenyérből.

Azzal Bors Péter elővette a tarisznyájából a kovásztalan kenyeret, és odaadta a leánynak, hogy egyék. Ahogy egyet falt, mondta is egyszerre:

- Ez az édesanyám tejével készült. Elhiszem most már, hogy a testvérem vagy. Csak azt nem értem, hogy hogyan? Mivel te már felserdült legény vagy, nekem pedig, mikor a sárkány fogságába estem, csak két fivérem volt, akiket a sárkány meg is ölt. Azóta pedig nem telt el több, mint öt esztendő, hogy én itt élek, így hát nem értem, ha te a fivérem vagy, mikor tudtál te születni? Mert hiszen csak nem négy-öt esztendős vagy te? Vagy te legalább húszéves.

- Nem vagyok én, néném, csak három és még valamennyi, de ilyen fajta vagyok. De most azt mondd nekem, testvérkém, miféle jelet ad a sárkány, mikor érkezik.

- Jaj, öcsém, jobb lenne, ha elmennél innen addigra, mire megérkezik a jele. Mert a jel után jön ő is rögvest. Mert van neki, öcsém, egy buzogánya, egy olyan nagy vasbuzogánya, mint egy ötven akós hordó. Azt innen két óra távolságból hajtja el, s azzal egyenesen az ajtóba talál. Akkor az ajtó kinyílik, s a buzogány magamagától arra a falba vert szegre akasztódik. Menj is már, testvérem, ne sokadozz, mert most van az ideje annak, hogy megjöjjön. Ha itt talál, megöl tégedet is, mint a másik kettőt.

- Na, csak hadd jöjjön, húgom. Hadd látom én is, hogy milyenek a sárkányok. Mostanáig úgyse láttam egyet se.

Hát csak hallják, hogy a buzogány nekicsapódik az ajtónak. Kinyílik az ajtó, s a buzogány a szegre akar felkerülni. Hanem Bors Péter nem engedte ezt ám. Megragadta a nyelét, s zurr, vissza vele arrafelé, ahonnan érkezett. S nagy erővel akkorát hajtott rajta, hogy az éppen a sárkány mellett surrogott el, s mind repült, három napi járásnyira, s ott befűródott egy sziklahegybe. A sárkánynak éppen kilenc napra volt szüksége rá, hogy a sziklából a buzogányt kivésse, s akkor aztán a vállára vette, s jött nagy mérgesen. Mikor hazaérkezett, már az udvarról kiáltotta.

- Ki csúfolkodik az én buzogányommal? Virágos Florea-e, vagy Bors Péter, az én vitéz sógorom?

- Én, sógor, én. Bors Péter. De te honnan ismersz engem?

- Én-e? Ne is kérdezzed. Hiszen egy hétig lelt engem a hideg, mikor az anyád szült téged. No, de jó, hogy jöttél. Gyere, hadd vendégeljelek meg. Tégy, kedvesem, ételt az asztalra, nekem kilenc sült disznóoldalast, a fivérednek kettőt. Nekem kilenc kupa bort, kettőt neki, hadd fogjunk a lakomázáshoz.

- Hohó, sárkány koma, fordítva, fordítva! - mondta Bors Péter. - Nekem hozz, húgocskám, kilenc disznóoldalast és kilenc kupa bort, a sárkánynak pedig két oldalast, két kupa bort. De vigyázz, sárkány, mert aki lerágta a csontról a húst, az az üres csontot a másiknak a fejéhez vágja. Mintha itt az lenne a szokás.

- Hát ilyesformán volt szokásba, de ha óhajtod, felhagyhatunk evvel a szokással.

- Dehogyan akarom én megváltoztatni az ország szokásait - mondotta Bors Péter. - Semmirevaló ember vetemedne arra, hogy az ország szokásait eltörölje. Maradjon úgy, ahogy volt, és gyerünk asztalhoz.

És asztalhoz telepedtek, és Bors Péter, amint egy oldalast a kezébe fogott, dugta a szájába, letépte róla a húst, a csontokat meg puff, neki a sárkány homlokának. Mérgelődött egy kicsit a sárkány, de mit tehetett. Tűrnie kellett, mert emberére akadt.

És Bors Péter fogott egy másik oldalast, újból egyet, megint egyet, míg a kilenc oldalasról a húst mind leette, a csontokat pedig úgy csapdosta a sárkány fejéhez, hogy azok mind széjjelmentek. Mikor Bors Péter végzett az utolsó oldalassal is, és az utolsó pohár bort is megitta, a sárkány akkor végzett az első oldalassal, s arra készülődött, hogy a csontokat Bors Péter fejéhez vagdossa. Hanem Péter nem hagyott erre neki időt. Nekiugrott a sárkánynak, és zsupsz, akkora pofont kent le a sárkány puffadt ábrázatára, hogy az egyik állkapcája a helyéből kiugrott. S azzal birokra mentek, harcra keltek, de úgy, hogy azt hihetné az ember, egyéb gondjuk se volt, mint hogy egyik a másikat megölje. Egy idő múlva a sárkány a kimerültségtől már nem bírta tovább, mert szerfelett elfáradott az úttól is. S tisztességesen s becsületesen még csak jól sem lakhatott, mivel Bors Péter nem hagyott neki időt rá. Mondta szegény sárkány nagy kimerülten:

- Hagyj békében, mert életre keltem a két testvéredet.

- Gyerünk, támaszd fel őket - felelte Bors Péter.

A sárkány elment, kiásta a legényeket, a szíveiket a helyére tette, éltetővízzel meg is locsolta, s ettől még szebbnek támadtak fel, mint amilyenek voltak.

- Jaj, de mélyen aludtam - mondotta az egyik.

- Akárcsak én is - mondotta a másik.

- Aludtatok, aludtatok - mondotta a sárkány. - Ha meg nem jött volna ez a legkisebb testvéretek, hogy felébresszen benneteket, hosszú álmodat aludnátok még most is.

- Ne beszéddel töltsük az időt - mondta Bors Péter. - Jöjj, küzdjünk meg, mert én innen addig egy tapodtat se megyek, míg közülünk egyik itt holtan nem marad. Vagy te, vagy én. Mert nekem már ilyen a természetem.

Azzal kardra mentek, s úgy összevagdalták egymást, hogy csak úgy patakzott a vér. Akkor Bors Péter nagy vitézmódra hirtelen nekiugrott, s a sárkány fejét levágta. Utána pedig olyan apróra vagdalta, mint a tokányhúst, s három csomót csinált belőle. Aztán azt mondotta a testvéreinek:

- Jöjjetek, bátyáim, hadd mulassunk egy kicsit. Hadd menjünk aztán haza, mert tudom én, hogy anyámat már majd szétveti a vágyakozás utánunk. Bizonyosan azt gondolja, hogy a többiekkel együtt én is elpusztultam, s egyikünk se kerül többé haza.

A mi legényeink mulattak egyet, a nővérük enivalót készített nekik, s a legjobb borból hozott, s ittak s vigadtak mindaddig, amíg Bors Péter kezdett megittasodni. Akkor elkezdtek útra készülni, megrakták a szekereket mindenféle jóval, mert hiszen ott volt honnan rakodni, és elindultak.

Amint így hazafelé mendegéltek, útközben egy kútra bukkantak, az ökrök arrafelé húzták a szekeret, annak jeléül, hogy szomjasak.

- Itassátok meg az ökröket - mondta Bors a testvéreinek -, mert én egy kicsit e mellé az árnyékos tölgyfa mellé telepszem, hadd pihenjek egyet, mivel olyan fáradt vagyok. - Így szólt, s egy nagy tölgyfához közeledett, nekivetette a hátát, de mihelyt nekitámaszkodott, úgy, ahogy állt, halálos álmot lepte meg. A testvérei megittatták az ökröket, ismét járomba fogták, hogy továbbmehessenek, s akkor a leánytestvér odament Borshoz, hogy felébressze. De hiába! Semmiképpen sem sikerült. Így szólt akkor a legnagyobb fivér:

- Kedves testvéreim, vajon jól tesszük-e, hogy magunkkal visszük haza ezt az idegent? Igaz, hogy azt mondja, hogy a mi testvérünk, de hogy volna az lehetséges? Jól tudjátok, hogy szüleinknek csak mi hárman voltunk gyermekei, azt is jól tudjátok, hogy először te vesztél oda, húgocskám, aztán én, s legutoljára te, öcsém, de akkor nem volt anyánknak más gyermeke. Ha azután lett volna neki másik, hogy mi odavesztünk, az csak ilyen kicsi gyermek lehetne. De ez olyan nagy s erős, mint mi vagyunk. Hajaj! Még az ördögnél is erősebb. Hogy ütné le a harangkötél! Az is meglehet, hogy ez valami boszorkányféle. Vagy tán maga a sárkány. Hiszen láttátok, hogy úgy megölte a sárkányt, mint valami csirkét. Én bizony azt gondolom, nem jó, hogy vele egy úton menjünk tovább.

- Ne is menjünk - felelte rá a másik fiú. - Hagyjuk aludni. Mi pedig lássunk útnak.

- Úgy is van - mondta a legnagyobbik testvér -, de ha felébred, csak utolér bennünket, láthatjátok, milyen mély nyomot vágnak ezek a terűs szekerek! Addig jön a nyomon, amíg utolér, s tokánnyá aprít bennünket is, mint azt a sárkányt, a hűgunkkal pedig, Isten tudja, hova szökne, hogy aztán anyánk sem róla, sem rólunk nem hallana többé semmit. De ha ti is úgy akarjátok, tudom én, hogy mit kell tenni: gyertek, oldjuk le a szekérről a láncokat, s ahogy itt alszik, nekitámaszkodva a tölgyfának, kötözzük jól a láncokkal oda. Tudom, Istenem, hogy nem jön el többé azzal dicsekedni, hogy a sárkány udvarából ő szabadította ki a nővérünket, de még azt se mondhatja, hogy ő támasztott fel bennünket halottainkból.

- Kötözzük meg - mondta a legkisebbik fiú -, kötözzük meg, van a szekereken elég kincsünk, nincs többé szükségünk reá.

S a láncokkal a tölgyfához kötözték, s olyan istentelenül összeszorították, hogy csak úgy ropogtak a csontjai, de Bors Péter még erre sem ébredt fel, halálosan fáradtan s ittasan aludt.

A leány szívesen felébresszette volna, de nem tudta. A két fiútestvérével sem mert szembe szállni. Könnyhullajtva nézte, hogyan kötözik oda jótevőjét, és így szólt:

- Szabadítsd meg őt, Uram Istenem!

Miután odakötözték a tölgyfához, keresztet vetettek, fohászkodtak egy »Uram, segíts meg«-et, s hajszolni kezdték az ökröket, csapkodták, s mondták: „Csá, szürke, csá! Hó, tulok, hó!”

A leánytestvér egymagában mendegélt a szekerek után, s azt gondolta: „Hogy merészelték keresztet vetni ezek a képmutatók, s azt mondani »Uram, segíts meg«, miután éppen most vitték

véghez a legaljasabb cselekedetet?” Aztán meg azt mondta: „Igaz ugyan, hogy a tolvaj is azt mondja, mikor lopni megy: »Uram, segíts meg«, akárcsak ezek, akik azt hiszik, hogy jó dolgot végeztek!”

És hazaértek. Az édesanyjuk rájuk ismert, láttukra örömkönnnyeket hullatott, de megkérdezte őket:

- Bors Péter nem talált rátok, a ti legfiatalabb öcsétek?

- Nem, édesanyám, nem láttunk mi semmiféle Borsot. Bizony a testvérünk a sárkány fogságában volt. Feleségül akarta venni. Hanem mi attól fogva mostanig, mind a ketten, szakadatlanul küzdöttünk a sárkánnyal a nővérünkért, de bizony semmiféle Bors se jött a mi segítségünkre. Alig tudtuk a sárkányt elpusztítani, hogy hazahozhassuk a leányodat. Most vigadjál együtt velünk, édesanyám, mert ládd-e, hoztunk mi kincseket is a sárkánytól. Felejtsd el Borsot; ha ő is olyan nagy vitéz lenne, mint mi vagyunk, ha késve is, csak meg kellene érkeznie.

S a testvérek nekifogtak a vigadozásnak. Húst s bort hoztak, meg muzsikusokat, összecsdítették az egész falut, hadd vigadozzanak, álmélkodjanak az ő vitézségükön, mivel ők megölték a sárkányt, elragadták legdrágább kincseit.

Jó későre magához tért Bors Péter is, és fel akart kelni, de azt kellett éreznie, hogy mellén, derekán, nyakán, lábán keresztül láncok kötözik a tölgyfához.

„Hej, hej, lelkem, testvéreim - mondotta -, hát így fizettek ti a jócselekedetért, amit veletek tettem? Jól mondotta, aki azt mondotta: »Jó tettért jót ne várj«, no, hanem megálljatok, amit én teszek most, nem szabadít meg attól titeket az ördög sem.”

S egyszerre csak jól felfújta magát, s a láncok szemeikre szakadoztak széjjel, de úgy, mintha csak gyermekláncfűből lettek volna. „No, hadd aluszom most még egyet a gyepen - gondolta magában Bors Péter -, van még időm rá, hogy hazaérkezzem. Minél hamarabb mennék haza, annál rövidebb ideig tartana a fivéreim vigassága.”

Leheveredett, hogy pihenjen egyet, de álom csak nem jött a szemére, csak nem verhetette ki a fejéből testvérei hálátlanságát. Végiggondolt minden egyes percet azóta, hogy eljött hazulról. „Te, Bors Péter - szólott magamagához -, hiszen a sárkány nem tudta bizonyosan, hogy ki hajította vissza a buzogányát: én-e vagy Virágos Florea. Úgy kell lennie, hogy az a Florea vitéz ember. Hogy tudnám őt megismerni? Hát én meg is fogom ismerni. Most elmegyek, hadd nézzem meg, mit csinál szegény anyám, aztán meg felkeresem Virágos Floreát, s kebelbarátságot kötök vele.”

Indulni készülődött, de ahogy a nagy tölgyfára nézett, amelyhez a fiverei kötözték volt, így szólt magában: „Meglehet, hogy szegény anyámnak még tűzrevalója sincsen. Ezek az én ügyes fivéreim meglehet, fát sem vittek neki. No, hadd vigyek én neki legalább egy fát gyökerestül.”

Odament a tölgyfához, amelyhez megkötötték volt, úgy kirántotta a földből, mint egy murkot, a vállára vette, akár egy gereblyét, s azzal elindult a falu felé.

Mikor éppen a legveszettebbül mulatoztak, ittak, táncoltak az udvaron, mert a házban már nem férhettek el, akkor érkezett meg Bors Péter a tölgyfával a vállán. Ismerte őt az egész falu, hiszen csak egypár napja ment el hazulról. A fivéreik bezzeg nem tudták mit csináljanak, hová bújjanak el, mikor meglátták, hogy feléjük közeledik, azt gondolták, most megöli őket.

- Jó mulatást kigyelmeteknek - mondta Bors Péter, s belépett, a vállán a tölgyfával.

- Isten hozott - mondták a falubéliek, mialatt a fiúk kerekét akarták oldani.

- Hó, hó - kiáltott rájuk Bors Péter -, hát ti hova iszkoltok, tisztelt barátaim? No, álljatok egy cseppet szóba velem, mert van egy kis elszámolni valónk. Hát szép dolog volt az tőletek, hogy engem ott hagytatok az erdőben alva, s azonfelül meg is láncoltatok, mint egy tolvajt? Hát ez a köszönet érte, hogy rátok leltem, s addig vertem a sárkányt, aki megölt titeket, míg csak életre nem keltett benneteket? Én megöltem a sárkányt, hogy a falut megmentsem a bosszújától, titeket gazdaggá tettem, útnak indítottalak hazafelé, hát ilyen fizetséget érdemeltem én tőletek, testvéreim? - A két legény ekkor sírni kezdett, rimázkodtak, bocsánatért epedeztek, és azt mondták, hogy csak tréfálkoztak. Hiszen tudták ők, hogy olyan erős Péter, hogy haza tud jönni tölgyfástul együtt. Kérlelte az anyja is, a leánytestvére is, kérlelte az egész falu, hogy bocsásson meg nekik, s mivel jószívű legény volt, megbocsátott, s ő is a lakomázók közé telepedett. Másnap reggel, mikor mindnyájan vígan, egészségesen felserkentek, Bors Péter útra készülődött.

- Hát te ugyan hova akarsz menni, Péter, lelkem, fiam? - kérdezte őt az édesanyja.

- Én megyek, édesanyám, addig megyek, míg rá nem talállok Virágos Floreára, hátha valahogy el tudnám hozni őt ide, hogy a testvérem férje legyen, azt hallottam, hogy nagy vitéz ember, s vétek lenne, hogy ne ismerjük egyik a mászt.

- Jaj, ne menjél, maradjál idehaza, lelkem, gyermekem! Van nektek immár elég vagyonotok. Házasodjatok meg, lelkem, gyermekeim. Majd csak férjhez adjuk a leányt is valakihez. Van a faluban elég jóra való legény. Mit járd te a világot? Maradj itt a faluban, a nemzetséged között, a közelemben, ne emésszen örökké a vágy utánad most, öregségemben.

Mondott az anyja sok szép, okos beszédet neki, de ő olyan volt, hogy ha egyszer a fejébe vett valamit, nem akadt olyan ember, aki azt onnan kiverte volna. Elbúcsúzott, s még sok országot-világot bejárt - kigyelmeteket pedig az Isten tartsa meg, hogy még a hátralevőt meghallgathassák, mivel van még hátra a meséből sok szép és kedves dolog, s aki ezt meghallgatja, az tanulhat is belőle. Aki pedig elalszik, s pihenni tér, nem ismeri meg ezt a mesét.

Ment, mendegélt, míg csak egy nagy pusztaságba nem ért, de olyanba, hogy ott mást nem lehetett látni, csak a magasságos eget, s a lábad alatt a földet, nem volt ott se falevél, se fűszál, nem volt ott az égvilágon semmi se. Sokáig vándorolt ebben a pusztaságban, amíg csak egy öreg-öreg emberre nem bukkant, ez már aztán igazán öreg volt, olyan fehér volt a haja s a szakálla, mint a fehér birka szőre, a jobb kezibe egy nagy botot tartott, a bal keze meg a szempilláit támogatta, hogy maga elé láthasson, mivel a szempillaszőre olyan hosszú s olyan sűrű volt, hogy egész a szájáig ért, és a szakállával, bajuszával egybefolyt.

- Jó napot adjon Isten, öregapám.

- Neked is, vitéz legény. Honnan jössz, s mi járatban vagy?

- Én megyek, öregapám, míg csak Virágos Floreával össze nem találkozom, mivel azt hallottam róla, hogy nagy vitéz, és szeretném vele összemérni az erőmet. Nem tudja, hol tudnám őt megtalálni?

- Ó, lelkem, gyermekem, hiába mégy te gyalogosan, mert három évig sem érnél oda. Hanem menjél vissza a sárkány udvarába, oda, tudod, ahol a fivéredet és a nővéredet megtaláltad. Menj oda, s keresd meg az istálló mélyén azt a magányos lovat, amelyik úgy unatkozik ott egymagában, hogy már-már majd belehal, nagy unalmában úgy legyengült, hogy csak a bőre s a csontja maradt rajta, mert mióta gazdáját, a sárkányt megölted, ez a ló többet az istállóból ki nem ment, nem evett, nem ivott, csupáncsak nyerített. Menj oda, vedd magadhoz a lovat, mert az úgy fog szolgálni téged, ahogy a gazdáját szolgálta, még jobban is, ha azt parancsolod neki. Aztán jöjj el ismét hozzám. No, megértettél-e?

- Megértettelek, öregapám.

S Bors Péter visszament a sárkány udvarába, és belépett az istállóba. S csakugyan ott talált az egyik sarokban egy félholt lovat, úgy kiálltak a bordái, hogy egy mérföldnyiről is meg lehetett volna számlálni, s alig tudott lábra állni. Mikor a ló meglátta, hogy valaki belép az istállóba, egyszerre megelevenedett, s bátorságra kapott, azt se tudta szegény, hogy mit csináljon örömben, patájával dübörgött a földön, s el akarta oldozni magát a jászoltól, de hiába, mert láncok kötözték oda.

Eloldotta Bors Péter a lovat, kiengedte, és végignézett rajta. „Ezzel a gebével induljak én neki?” - gondolta magában. Csak áll, s nem akart hinni a szemeinek. Hanem a ló egyszerre csak egy nagyot szusszantott, életre rázta dermedt csontjait, hiszen hosszú időt töltött az istállóban megkötözve, mint valami tömlőcben, eleség és víz nélkül. Bors kicsapta, hadd legeljen egy kicsit, megitta, aztán a hátára pattant. Akkor a ló így kezdett beszélni:

- Mit parancsolsz, gazdám? Hogy vigyelek, mint a szélvész vagy mint a gondolat?

- Annak is örvidenek, ha úgy vinnél, mint a lovak - így felelt neki Bors Péter, mivel látta, mennyire gyenge.

S a ló megindult és ment, és ment, vágatva, egészen az üveghegyig. Ott már a fáradtságtól nem bírta tovább. Bors Péter szeretett volna a ló hátán fölmenni a hegyre, de a ló nem tudott továbbmenni. Azt mondta akkor Bors Péter:

- Úgy látszik, hogy én kell a hátamra vegyelek, ahogy idáig te hoztál engem.

Azért a nyaka közé vette a lovat, mint valami bárányt, felvitte a hegy tetejére, s ott zsupsz, ledobta a földre. Felkelt a ló a földről, s egyszeribe olyan naggyá lett, mint egy hegy, s azt mondta Bors Péternek:

- Tetszem-e neked úgy, amilyen most vagyok?

- Tetszel a kutyáknak meg a farkasoknak! Változz át lóvá, olyanná, mint a mi lovaink. - A ló ekkor olyanná vált, mint a mi rendes lovaink, de azért még mindig táltos volt, és így szólt Bors Péterhez:

- No, most aztán hogy vigyelek, gazdám, mint a szélvész vagy mint a gondolat?

- No, hát vigyél úgy, mint a gondolat.

S vágatni kezdett a ló, mint a sebes gondolat, és egy pillanat alatt ott is voltak az ősz öregembernél, aki olyan fehér volt, mint a bárány.

- Jó napot adjon Isten, öregapám.

- Neked meg adjon jó szívet, lelkem, gyermekem. Nahát megérkeztél valahogyan?

- Én meg, amint láthatja, öregapám.

- No, jól van, most már elhiszem, hogy oda tudsz jutni Virágos Floreához. De várj csak, hadd adjak neked három ajándékot. Nesze, fogd, itt van neked egy citera, egy fésű meg egy fenőkő. Jól véd az eszedbe, lelkem, gyermekem - mondotta az ősz öregember -, addig mégy, amíg csak el nem érkezel a vágyak mezejére. Elfog a vágy ott tégedet az anyád, a nénéd, bátyáid, barátaid meg az ismerőseid után, de úgy elfog, hogyha meg nem szólaltatod ezt a citerát, a nagy vágyakozásban kénytelen leszel visszafordulni. Mikor onnan továbbmégy, farkasokkal tele erdőbe jutsz. A farkasok ott lovastul együtt megennének tégedet, mivelhogy sokan vannak és éhesek. De te csak vedd oda nekik a fésűt. Mikor onnan megmenekültél, továbbmégy, mindaddig, míg csak az egerek országába nem érsz. Annyi lesz ott az egér, mint a falevél meg

a fűszál, s le akarnak tégedet húzni a lóról, hogy felfaljanak, de te csak vedd oda nekik a fenőkövet is, és akkor majd megszabadulsz tőlük.

Miután Bors Péter a három ajándékot magához vette, megköszönte az ősz öregembernek, lóra pattant, és addig ment, míg a vágyak mezejére nem ért. Elfogta ott a nagy vágyakozás a faluja, az édesanyja, a nővére meg a fivérei után, de olyan keserves vágyakozás volt az, hogy majd leverte a lóról, s már-már visszafordult volna oda, ahonnan elindult. Eszébe jutott akkor, hogy kapott ő ám az ősz öregembertől egy citerát. Nyomban elévette, s úgy elkezdte pengetni a húrokat, hogy csak úgy visszhangzott belé a mező, el is múlt nyomban a vágyakozása.

Azzal továbbment, elérkezett a farkasok erdejébe. Hát ott, Uram, Teremtőm, annyi farkas volt, ahány fa. Valamennyi kitátott szájjal arra várt, hogy megfogja, felfalja őt. Ő azonban közéjük dobta a fésűt, s hát abból nyomban egy kövér ökor lett. Volt már a farkasoknak, mit megragadjanak, s hagyták Borsot, hadd menjen békében a dolgára.

Ment, amennyit ment, egyszerre csak az egerek országában találta magát. De nem voltak azok közönséges egerek, hanem akkora nagyok, mint a medvék, olyan sokan voltak, mint a hangyák a bolyban. Most kezdett még csak félni istenigazában Bors Péter, hanem észébe jutott akkor a fenőkő, s hát, ahogy azt ledobta, közötté és az egerek között nyomban egy égiszerű, vastag sziklahegy keletkezett. Bors Péter egyre csak a hegyfal alatt ment, míg az egerek országából ki nem keveredett. Most aztán egy virágos mezőre bukkant. Csupa virág volt ott, egyik szebb, mint a másik, csak úgy kínálgatták magukat Péternek, hogy szakítsa le őket. De Péter egyet se szakított le. Egy kicsit odábbacska legelésző lovat pillantott meg, arrafelé tartott. Amint a ló felé közeledik, hát csak észreveszi Virágos Floreát. Aludt Florea mélyen. Lova ott legelt a virágok között, a pallosa meg ott lebegett felette a levegőben. Leszállt Bors Péter, kicsapta ő is a maga lovát, hadd legeljen, aztán azt gondolta: „Most, hogy ilyen mélyen alszik Virágos Florea, könnyűszerrel elpusztíthatnám. Csak egyet kellene suhintanom a pallossal, máris a másvilágon lenne. De hát ilyet csak gazember követhet el. Inkább én is melléje heveredek, és szunnyadok egy cseppet.”

Felhajította ő is a magasba a pallosát - s hát az is elkezdett a levegőben lebegni, mint Virágos Floreáé -, aztán a virágok közé heveredett. Olyan fáradt volt a nagy keserves utazás miatt, hogy úgy elaludt, mint a zsák. No hát, íme, csak felébredt Virágos Florea, s látja, hogy egy vitéz legény alszik mellette, a lova meg ott legelészik az ő lova mellett, s a levegőben az ő pallosa mellett még egy pallos lebeg: „Ugyan bizony ki lehet - kérdezte magában. - Nahát, akárki is, vitéz, s emberséges ember. Hiszen amíg aludtam, darabokra vagdalhatott volna, én is békét hagyok neki, amíg felébred, hadd csodálkozzon rajta, hogy kicsoda, mert azt tudom, hogy Bors Péter nem, akitől még a sárkányok is félnek.”

Azzal Virágos Florea lefeküdt, s aludt még egy jót, amikor pedig másodjára is felserkent, vele egyszerre Bors Péter is felébredt.

Mikor a két vitéz meglátta szemtől szembe egyik a mását, nem tudtak eléggé csodálkozni. Egyik derekasabb volt, mint a másik, egyik szebb s vállasabb, mint a másik.

- Hát téged milyen szél hozott erre, komám? - kérdezte Virágos Florea.

- Eljöttem, hogy meglássalak, mert meghallottam a nevedet, s nem tudtam türtőztetni magamat, hogy meg ne ismerjük egymást.

- Tán csak nem te vagy Bors Péter, akitől még a sárkányok is reszketnek?

- De bizony, éppen eltaláltad. S te bizonyára Virágos Florea vagy!

- Én, igen. Másnak nincs rá joga, hogy itt tartózkodjék az én országomban. Csodálkozom is rajtad erősen, hogy vetted a fejedbe, hogy idejőjj.

- Nekem már olyan kemény fejem van, mint a hegy foka. Hanem hát, neked miféle fejed van, hogy annyit faggatsz engem? Ha nem tetszik neked, hogy az országod földjére léptem, jöjj, verekedj meg velem, állj ki igazságos küzdelemre, vitéz viadalra.

Azzal a vitézek küzdeni kezdtek, küzdöttek egy egész hosszú nyári napon át, de győzni egyik se tudott, pedig majd leestek a lábukról a fáradtságtól. Azt mondta akkor Bors Péter:

- No, komám, gyere, folytassuk pallosokkal a küzdelmet.

A vitézek pallost ragadtak, s addig hadakoztak, míg végtére Virágos Florea Bors Péternek a kicsi ujját egy cseppet megcsonkította. Akkor a küzdelmet abbahagyták, barátságot kötöttek s megesküdtek a pallosaikra, hogy egymást se jóban, se rosszban el nem hagyják, s egymástól el sohase válnak. S meg is értek együtt sok jót, sok rosszat, mint már azt ezen az árnyékvilágon élő ember szokta. De egyik a mászt el nem hagyta.

Egyszer, amint éppen vitézi útjukat járták, az erdő közepén egy házra találtak, s oda beléptek. Abban a házban egy leány ült a szövőszék előtt, és szőtt. Ez a leány maga szépséges Tündér Ilona volt. Szép rőt hajából énekszó hangzott, s amint szőtt, s ahányszor a leverő bordával ráhúzott, annyszor ugrott ki a szövőszékből két-két fegyverbe öltözött katona. Jól elcsudálkozott a két vitéz ezen a látványon, de Bors Péter nem sokat teketóriázott, hanem elkezdett a leánnyal cicázni - tudják már azt kigyelmetek, megfogdosta, megcsiklandozta, megcsókolta, úgy, ahogy ezt a fiatal legények teszik.

Nem lehet mondani, hogy a leány jobban húzódozott volna, mint a többi leányok is szoktak, de tartott egy kicsit az apjától, és azért azt mondta nekik:

- Jaj, kedveseim, vigyázzanak, mert ha megjön apám, megöli kigyelmeteket.

- És ugyan ki a leányocska apja? - kérdezték a vitézek.

- Az én apám Sosemlátott Suta. Még olyan ember nem akadt az útjába, akit meg ne ölt volna.

- Jó, jó, lelkem. De azt mondja, mi a szokása, amikor hazajön?

- Neki - felelte a leány - az a szokása, hogy amint belép a házba, legelőször is bebújik a kemence mögé, kivesz onnan egy orvossággal (titkos főzettel) telt bögrét, és az egészszet megissza. Ettől úgy megerősödik, hogy tíz olyat leverne, mint ti vagytok.

- Úgy-e? - mondta Bors Péter. - Hozd hát ide azt a kotyvalékot, hadd igyuk meg mi.

Ilona oda is adta nekik az orvosságot, s mire a vitézek megitták, bár addig is erősek voltak, még erősebbekké lettek. No, hanem éppen akkor érkezett haza Sosemlátott Suta, bújt azonnal a kemence mögé, kapott az orvosságért, jaj, hanem az már megtette a maga hatását.

Mikor látta, hogy így megcsalták, úgy megdühödött, hogy a két vitézt a tenyerébe kapta, mint valami almákat, s ha azok előbb meg nem itták volna az orvosságot, mint ökelme, jaj lett volna nekik. Így azonban a két vitéz ragadta meg őt, no aztán, ne féljenek kigyelmetek! - el is bántak vele. Nem maradt abból egy foncsikára való se. Akkor aztán Bors Péter feleségül vette Tündér Ionát, a sok vagyont felpakolták, s útnak indultak. Hanem akármilyen nagy barátság is volt Bors Péter és Virágos Florea között, emez végül is nem nézhette jó szemmel, hogy Bors Péternek van felesége, s neki nincs. Bors Péter azonban megértette Virágos Florea gondolatát, és azt mondta neki:

- Komám, hagyjuk itthon a feleségemet gazdasszonynak, s mi menjünk el, hogy találjunk egy asszonyt neked is.

- Az jó is lenne - mondotta Virágos Florea -, hanem hát hol találunk majd egyet?

- Te csak ne búsulj egyet se, komám - mondta Bors Péter -, elmegyünk a mi országunkba, s ha a nővérem még nem ment férjhez, éppen jó lesz neked.

- Nahát menjünk, hadd lássam a leányt - mondotta Virágos Florea.

Odahaza hagyták Tündér Ilonát, útnak eredtek, s addig mentek, addig mentek, míg be nem értek egy nagy erdőbe.

Abban az erdőben még nem járt egyikük sem. Amint az erdőben bandukolnak, megláttak egy házat.

- Gyerünk, nézzük meg, ki van abban a házban? - mondotta Bors Péter.

- Gyere, ha éppen kedved tartja - mondotta Virágos Florea.

S bementek a házba. Ott csak egy vénasszonyt találtak, aki a lábait a tűznél melengette.

- Jó napot adjon Isten, öreganyám.

- Isten éltesen, lelkem, gyermekeim. Jertek, üljete le egy cseppet, és pihenjete, míg öreganyátok valami ételt hoz nektek. Íme, megyek is már a padlásra, és szalonnát hozok nektek, lelkem, fiaim.

Leültek a legények egy lócára, míg a vénasszony azon a címen, hogy szalonnát hoz nekik, a padlásra ment. Hanem ahogy a vénasszony a szobából kiment, odasurran egy egér a legényekhez, és azt mondja:

- Ne maradjatok itt, kedves barátaim. Nem jó itt maradni. Menjetek a fölséges Úristen hírvél, mert a vénasszony nem azért ment fel a padlásra, hogy ételt hozzon nektek, hanem azért, hogy a fogait kifenje, hogy titeket felfalhasson, mivel van neki a padláson egy nagy malomköve, köszörüli is már rajta a fogait. Nem halljátok?

- Hijnye, hát ki ez a vénasszony?

- Hát bizony - mondotta az egér -, ez az erdő öreganyja. Sosemlátott Sutának volt a szeretője, s mióta ti őt megöltétek, szakadatlanul azt kuruzsolja, hogy egyszer a körme közé kerüljetek. Ha most nem menekültök, a fogaitól élve nem szabadultok.

- No, ha így van, keljünk útra - mondták a vitézek.

S az én két legényem neki az útnak, de nem ment, hanem úgy rohant, mintha bizony valaki hátulról kergette volna őket. Úgy kell lennie, hogy ha vitézek voltak is, mégis ismerték a félelmet is.

Miután a vénasszony a fogait kiélesítette, leszállt a padlásról, és belépett a szobába. Hanem a két legénynek már hült helye volt. Úgy megdühödött, s úgy megrémült, hogy azt hihetné az ember, hogy menten megpukkad. S akkor csak a szemibe ötlött az egérke.

- Hijnye, te bitang, csak te mondhattad nekik, hogy menjenek el!

- Csakis én - felelte csúfokodva az egérke -, de te egyet se mérgeledjél, gyere fogjál meg, s álljál bosszút rajtam.

Futni kezdett a vénasszony az egér után. Az egér felfutott a kemencére. A vénasszony lerombolta a kemencét. Felmászott az egérke az egyik falra, a vénasszony ledöntötte a falat. Felmászott az egérke a másik falra, kidöntötte azt a falat is, s addig lótot-futott az egér után, míg egy-egy falat hasonlóképp le nem döntött, addig s addig, míg az egész házat le nem rombolta. És mégse tudta megfogni az egérkét, mert hiszen kigyelmetek is tudják, az egér az egér, s

punktum. Nem áll az meg, hogy elfogja őt éppen egy öregasszony, még akkor sem, ha az maga az erdő öreganyja.

Aztán, amíg az öregasszony az egeret hajszolta, aprózták az utat a legények is, és mire a szipirtó utánuk eredt, ők már árkon-bokron túl voltak. No de futásnak eredt a vénasszony is, szaladt, szaladt, s már csaknem utolérte a legényeket. A legények akkor értek Mirtolea házához. Az volt a nagynénje Virágos Floreának.

- Jó napot, édes néném.

- Isten éltesen. Hanem, lelkem, öcsém, milyen szél hordott ide hozzám? S ki az a vitéz, akivel jöttél?

- Jaj, nénikém - mondta Virágos Florea -, én útnak eredtem evvel a pajtásommal, akit úgy hívnak, hogy Bors Péter. Azért keltem útra, hogy leánykérőbe menjek a testvéréhez, de üldözőbe vett ám minket az erdő öreganyja, mivelhogy megöltük a szeretőjét, Sosemlátott Sutát, s most nagyon örvendünk neki, hogy idejutottunk kegyelmedhez, hátha meg tudna bennünket menteni az öreg fogaitól.

- Cseppet se féljete, lelkem, gyermekeim. Üljetek le benn a házban, és pihenjete.

És Mirtolea kiment, hogy bevarja az erdő öreganyját. S ahogy az megérkezett, össze is csaptak azonmód. Emberfia nem látott még olyan vénasszony-verekeedést. Úgy küzdöttek, mint két veszett farkas, s nem úgy, mint két öregasszony. Foggal rágták, marták egymást, hajukat tépték, akárcsak két sárkány. Mikor a legények látták, hogy egyre jobban tűzbe jönnek, hogy dühükben egészen elvakultak, csendesen útnak indultak, mikor pedig egy kicsit már eltávolodtak, megszaporázták a léptüket, hogy ne is lássák többet őket. Hogy melyik volt az erősebb? Melyik győzte le a másikat? Én azt, biz' a kigyelmeteknek nem tudnám megmondani, mert azt én sem tudom. De azt igen, hogy a vitézek egyenesen Bors Péter anyjának a házához mentek. Bors Péter hét esztendeje nem volt odahaza. Nem látták hét éve sem a fivérei, sem a nővére, sem a rokonsága, sem a falubeliek, mégis, ahogy meglátták, mind megismerték őt.

Florica, a Bors Péter nővére még nem volt férjnél, mert megtartotta az ígését, mit az öccsének tett volt, amikor elindult.

S szép volt Florica, olyan szép, mint a mezei csillagvirág. S ahogy Virágos Florea meglátta őt, azt mondta a kebelbarátjának:

- Ez a te testvéred, komám?

- Ez.

- No, ha ez a testvéred, s ő is akarja, én akár ma megesküszöm vele.

Hát Florica akarta. S az anyja sem mondott ellent, s a fivérei se. Erre osztán egy olyan igazi román lakodalmat csaptak, amelyik két hétig tartott; mikor aztán a lakodalomnak vége lett, fogta Virágos Florea a feleségét, elment vele és Bors Péterrel az ő országába, ahol Tündér Ilona, Bors Péter felesége várt rájuk. Mikor a két sógorasszony meglátta egyik a mását, szerfelett megörvendettek, örvendett az uruk is, és a két vidám pár örömeivel a rét virágai is együtt örvendeznek, de bizony még én is igen örvendezek annak, hogy kigyelmeteknek ezt a mesét véges-végig el tudtam mondani.

Fordította: Ignác Rózsa

KAPOTT JÁNOS

Hajdanában, réges-régen, amikor jövendőmondók jártak a földön, és megjósolták az emberek sorsát egész életükre, a bölcsőtől a koporsóig, akkor esett meg ez a történet, amit nektek el akarok mesélni. Jól jegyezzétek meg hát, kedves fiaim, hogy most se nem tündérekéről és sárkányokról, se nem császárokról és királyokról, se nem egyéb kitalált dolgokról mesélek nektek, mint máskor szoktam; hanem ezt a szép mesét úgy mondom el, ahogy kukorica-hántáskor hallottam Gaurean Georgétól, a szancsali sánta embertől, amott Balázsfalva mellett, Erdélyben.

Mondják, hogy valamikor, bizonyosan jó ideje már annak, amikor nálunk felé még nem volt vasút, egy gazdag bojár mendegélt valahonnan hazafelé, gyalogosan. Elég az hozzá, hogy utolérte az eső a bojárt, és térdig érő sár lett, hogy lépni is alig tudott benne. De mit ad az Isten, már az éjszaka is beállott, és ő még mindig nem ér haza, de még csak falut sem lát a közelben. Jó vacsoraidő tájt azonban mégis egy falura bukkant. Most, amint a faluban találta magát, már könnyebben lélegzett, és kopogtatni kezdett a házak ajtaján, hogy éjjeli szállást adjanak neki. De mintha varázslat történt volna: az egyik háznál nem válaszoltak, a másiknál nem akartak szállást adni, a harmadiknál beteg volt, a negyediket gyermeksírás verte fel, az ötödikben meg éppen halott volt, és senki sem akart éjjeli szállást adni a bojárnak.

Egyre csak kopogtatva az ajtókon és az ablakokon, nagy kutyaugatástól kísérve, bejárta az egész falut; már csupán egyetlen házikó látszott a falu végén, ahol még nem próbált szerencsét. Ott is az ablakhoz ment, gyenge világosságot pillantott meg a tűzhelyen, a tűz mellett meg egy férfit, az ágy előtt pedig egy öregasszonyt. Leskelődött egy kicsit az ablakon, aztán bekiáltott:

- Aluszik-e, bátya?

- Nem én, de mi a baj?

- Legyen olyan jó, adjon szállást az éjszakára, mert úgy hull itt kinn az eső, mintha dézsából öntenék, fúj a szél, és sötét van, hogy az orromig sem látok, lehetetlenség, hogy virradatig mind járkáljak. Végigjártam mindenkit ebben a nagy faluban, és szállást kértem, de senki sem adott; legyen olyan jó, adjon kend.

- Szívesen adnék - mondta a ház gazdája -, de látja, a feleségemet a szülés kínjai gyötrik, itt a bábaasszony, vecsernye óta egyre mind kínlódik, és nem tudja megszülni; hogy engedjünk idegen embert a házunkba, amikor éppen ilyen bajban vagyunk.

- Mégis, ne üzzön el a házától éjnek idején, mert istenemre mondom, irtózom kint járni, és senkinél sem látok már világosságot. Meghúzódok valahol egy sarokban, akár a pítvarban is.

Ekkor a bábaasszony felkiáltott az örömtől:

- Hála Istennek!

És az asszony sóhajtott egyet az ágyban, és nem nyögött többé. Minden öröme fordult. Az asszonynak egy szép, egészséges kisfia született, hogy az ember mind nézte volna. Félóra múlva a világosság kialudt: a virrasztásban kimerült házbeliek mindnyájan lenyugodtak, ki ahova tudott, és úgy elaludtak, mint a bunda. A bojár egy lócára feküdt le a ház elülső felében, az ablak alatt. A kakasok éjfél kukorékolását senki sem hallotta a házbeliek közül, csupán-csak a bojár, aki egyedül nem aludt az egész házban. Mihelyt végeznek a kakasok a kukorékolással, hát jön a három jövendőmondó, megáll az ablak alatt és elkezd jóslásokat mondani.

Az egyik így szól: „Sok baj éri majd ezt a gyermeket, de aztán minden jóra fordul.”

A másik így szól: „Derék, szép férfiú válik belőle, és igen okos, de a szerencse sem fogja elkerülni.”

A harmadik jövendőmondó így szól: „És örökli az egész vagyonát ennek a bojárnak, aki most ebben a házban van.”

Alighogy kimondják e szavakat a jövendőmondók, oda is lettek, s a bojár eléggé bosszankodott, mikor meghallotta, hogy milyen rosszat jóstak reá nézve. Hogy is hunyhatta volna be a szemét? Az egész hosszú éjszakán át nem aludt egy cseppet sem, hanem folyton azon törte a fejét, miképpen pusztíthatná el a gyermeket, aki el fogja örökölni az ő vagyonát. Alig várta, hogy már egyszer megvirradjon. Mihelyt felkeltek nyugvóhelyükről, elkezdte a bojár:

- Jaj, kedveseim, egész éjjel nem aludtam, folyton azon járt az eszem, milyen jó is lenne, ha kendtek nekem adnák ezt a fiúcskát; kendtek szegények és fiatalok, lehet még elég gyermekük, én pedig gazdag bojár vagyok, és nem voltam olyan szerencsés, hogy az Isten gyermekkel áldott volna meg. Úgy tartanám, és úgy nevelném, mint egy úrfit, ha kendtek nekem adnák. Mit szólnak hozzá?

- Isten ments, bojár uram - mondta a férfi meg az asszony -, nem jutottunk még éppen odáig, hogy eladjuk a legelső porontyunkat! Ne is beszéljen erről, az Isten bocsássa meg.

- Álljunk csak meg, jó emberek - mondta a bojár -, nincs mit így beszélünk: íme, itt van száz arany, adják nekem a gyermeket, és a pénz legyen a kendteké.

Amint ezt kimondotta a bojár, az asztalra rakott száz fényes, csillogó aranyat, hogy a napra lehetett nézni, de azokra nem.

Amikor meglátták a mi embereink a sok szép pénzt, amilyen nekik soha életükben nem volt, így gondolták magukban: gyermeket ad még nekünk az Isten, de száz aranyat nem tudjuk, mikor láthatunk ismét. És összeszedték a pénzt, és odaadták a bepólyált csecsemőt a bojárnak, aki elillant vele.

„Hála neked, Istenem - mondta a bojár, mihelyt kihúzta lábát a házból -, hála neked, Istenem, most majd meglátom, miként fogja örökölni az én vagyonomat!”

Amint kiért a faluból, hazafelé vette az útját. Az út éppen a maga erdején vezetett keresztül. Az erdő kellős közepén belépett a fiúcskát egy vastag fa odvába, és odábbállott, azt gondolva az ő rosszféle agyában, hogy e cselekedete által túljár a jövendőmondók eszén, mert a gyermek meghal az odúban, és nem örökli el az ő vagyonát.

A magával tehetetlen gyermek, amint felébredt álmából, bögni kezdett, ahogy csak a torkán kifért. A bojár egyik juhásza éppen arrafelé haladt a nyáj élen, és mihelyt meghallotta az odúból a gyermeksírást, odaszólt a fiának, aki a nyáj után haladt:

- Hé, fiam, hallgatózz csak te is, úgy tetszik nekem, hogy valami elfojtott hangot hallok, mintha csecsemősírás volna, hallgatózz csak te is, mert te jobban hallasz.

- Hagyja el, édesapám - mondta a fiú -, hátha gonosz szellem lesz az, ne vesztegessük az időt a keresésével, inkább vessünk keresztet, és mondjuk: Uram, oltalmazz!

- Úgy kellene, hogy tegyünk, de engemet sehogy sem nyugtat meg. Hátha bűnt követünk el, ha nem nézzük meg, hogy ki sír? Ha ördögfióka lesz, keresztet vetünk, és agyba-főbe verjük, ha emberi lélek, megmentjük a pusztulástól.

És mindketten, apa és fia, vetni kezdték a keresztet, és keresésére indultak, miközben a Miatyánkot mormolták. De nem keresgéltek sokáig, mert mihelyt a fa odvához közeledtek,

még tisztábban hallották a sírást, és amikor kivették, látták, hogy olyan csecsemővel van dolguk, akit bizonyára valamely átkozott asszony vagy rossz útra tévedt anya vetett el magától, hogy megszabaduljon tőle.

- Hála neked, Urunk - mondták ekkor mindketten -, hogy erre az útra vezéreltél, és megmenthetünk egy emberfiát.

- Vigyük magunkkal, édesapám, vigyük magunkkal, szép és egészséges, jól be van pólyálva. Megkereszteljük, mert Isten tudja, meg van-e már keresztelve, aztán hozzászoktatjuk a juhokhoz, mint a bárányt, és jó az Isten, még segítségünkre lesz, ha él; ha pedig nem, legyen meg az Úr akarata! - És keresztet vetettek a pásztorok és a patakhöz mentek, ahol megkeresztelték, és a Kapott János nevet adták neki.

És nődögélt Kapott János, olyan gyorsan, mint a mesében, és egyre nagyobb, egyre szebb lett; juhtejjel táplálták, és gyalogfenyőből készült bölcsőben ringatták. Télen-nyáron a pásztorokkal volt, közöttük jött meg az értelme, ismerni kezdte őket, a hegyekben tanult meg járni, báránnyokkal és kecskegidákkal játszózva; énekelni a rigótól tanult meg, furulyát Pahon bátya készített neki, a falevélen sípolni pedig Gligor apó tanította meg. Kapott János úgy nőtt, mint ha húzták volna, és sohasem jött le a hegyekből, a juhnyáj mellől. Amikor már húsztesztendős volt, hát jön a bojár az esztenához, hogy lássa a nyáját. Nem tudott semmit a pásztorok Kapott Jánosáról. De amikor meglátta, azt kérdezte Gligor apótól:

- Öregapám, kié ez a fickó?

- A miénk, bojár uram, a miénk és a jóságos Istené.

- Hogyhogy a tiétek? Én úgy tudom, hogy neked csak a Pahon fiad van, Pahon pedig nincs megházasodva, hogy mondod hát, hogy a tiétek?

- Hát az úgy történt, bojár uram, hogy most valami húsz esztendeje, ebben s ebben az erdőben kaptuk egy fa odvában, megesett a szívünk rajta, és felneveltük, most pedig, amióta nagyobacska lett, nagy hasznunkra van a nyáj mellett; ő jár Pahonnal együtt a juhokkal, én pedig az esztenánál maradok, hogy elkészítsem a sajtot meg az ételt, míg a fejés ideje eljő.

Amikor ezt hallotta a bojár, hideg borzongás futott végig a testén, mint valami kígyó. De csakhamar magához tért, és így szólt Gligor apóhoz:

- Tudod mit, Gligor apó, add nekem Kapott Jánost, hadd tartsam én az udvaromban, mert nem találok megbízható cselédet; tudom én, hogy hűséges lesz hozzám, ti istenfélőnek neveltétek, és tudom, hogy nem fog engem meglopni.

- Jaj, uram, bojár uram, hogy tehetnénk mi effélet, hiszen éppen azért bajlódtunk vele, amíg nagyra neveltük, hogy segítségünkre legyen; nem adhatjuk, bojár uram, nem, semmiképpen sem.

- Hej, Gligor apó, jól tudjátok ti, hogy erőszakkal is elvehetem tőletek, de így nem akarom, hanem íme, a tiéd ez a száz arany, tedd el jól a pénzt, és add ide a fiút nekem cselédnek, vagyis szolgálának, ahogy mondani szokás.

Gligor apó, akinek soha életében nem volt egyetlen aranya sem, százat pedig még csak nem is látott, sóvárgott a száz aranyra, és miközben elvette, így szólt:

- Legyen meg hát, de én azt hiszem, hogy nem akar elmenni, engem pedig Isten őrizzen attól, hogy erőszakkal elkergessem.

- Nem úgy lesz az, Gligor apó. Elküldjük a fiút egy levéllel az én feleségemhez, a nagyságos asszonyhoz, ő aztán jól fogadja, amint tudják ennek a módját az asszonyok, és a fiú még csak nem is gondol többé reátok meg a nyájra.

Megkötötték az egyezséget. Pahon és Kapott János semmit sem tudott arról, hogy a bojár milyen cselet szőtt Gligor apóval. A bojár levelet firkantott egy darab papirosra, összehajtogatta négyfelé, és odaadta Gligor apónak, hogy adja át Kapott Jánosnak, az pedig vigye haza a bojár feleségének.

- Hé, te, Kapott János - kiáltotta Gligor apó -, gyere csak ide, hé!

És amikor hozzájuk jött a legény, átadta neki a darabka összehajtogatott papirost, amelynek egyik oldalán ott volt az írás, és így szólt hozzá:

- Eredj ezzel a bojárné nagyságos asszonyhoz, az udvarba, a bojár nem megy haza vagy egy hétig, te pedig maradj ott, míg visszatér a bojár, és amikor önnagysága hazaérkezik, ismét szabaddá tesz téged, és visszajössz hozzánk. Megértetted?

- Megértettem, Gligor apó. De engedelemmel legyen mondva, menjen Pahon bátya, mert én soha nem jártam a faluban, emberek között, azt se tudom, hova vigyem a levelet, sem azt, hogy miként is beszéljek a nagyságával. Kereken megmondom, hogy én jószántomból nem megyek, ha nem kényszerítenek.

Gligor apónak kiesett a könny a szeméből, de úgy érezte, hogy égeti az arcát, félrefordult hát, letörülte, és aztán így szólott:

- Eredj csak te, kedves fiam, eredj, nem szabad ellenkezni a bojárral, mert lám, önnagysága nyája mellett, önnagysága földjén élünk, aztán meg egy-két hét nem a világ, amíg a bojár megjön, hanem legyen helyén a te eszed, és fogadj szót a nagyságos bojárné asszonynak.

Ezekkel a szavakkal elküldték Kapott Jánost a falu irányába, messziről megmutattak neki egy bádoggal fedett tornyot, a hegy lábánál, és azt mondták, hogy az a templom tornya, a templom mellett pedig ott vannak a bojár házai, az egész faluban csak azoknak van két sor ablakuk. Kérdezősködjék csak a bojári udvar felől, akárki megmutatja, mivelhogy nincs más bojár az egész faluban; aztán adja oda a levelet a nagyságának. Elindult.

A bojár elmondott egy „Dicsértessék az Úr nevé”-t, s ment a maga útjára, magában pedig ezt gondolta: „Most aztán nem menekül meg.” Gligor apó is mondott egy „Dicsértessék az Úr nevé”-t, és megmutatta Pahonnak a pénzt, aki szinte kővé vált, hogy ennyi aranyat lát egy helyen, és meg sem merte kérdezni az öregtől, hogy honnan van a pénz, de még csak meg sem fordult az eszében, hogy az éppen Kapott János ára lenne. Induláskor Kapott János leemelte kucsmáját a fejről, háromszor keresztet vetett, és háromszor ezt mondta: „Uram, segíts!” Erre tanította volt őt Gligor apó.

Mendegélt hát Kapott János, ment-mendegélt, de hetykén mendegélt ám lefelé a hegyoldalon, és idő múltával, mikor a nap hevesebben sütött, rábukkant egy kútra egy nagy bükkfa alatt. „Itt pihenek egyet” - mondta Kapott János, és behúzódott a bükkfa árnyékába, juhásmódra ivott egyet a kútból, kényelmesen hanyatt feküdt, és kucsmáját levelestül, mindenestül félredobva, elővette a furulyáját, és nótára gyújtott, hogy a bükkfa ágain elnémulva ültek a rigók, és olyan figyelmesen hallgatták, mintha ők is szerettek volna úgy megtanulni nótázni, mint ő. Mind furulyázott, mind furulyázott, és egyszer csak kiesett a furulya a kezéből. Elszenderedett.

Akkoriban az Úr Szent Péterrel együtt a földön járt. Éppen ahhoz a kúthoz értek ők is, és vizet ittak, mint hosszú útban kifáradt vándorok. Szent Péter fel akarta ébreszteni Kapott Jánost, de az Úr így szólt:

- Hagyd csak, hadd aludjék, mert el van fáradva szegény. Látod-e, milyen jól esik neki az álom?

Aztán felvette a levelet a kucsma mellől, és elolvasta:

Tudatlak, kedves feleségem, hogy azt a legényt, aki e levelet viszi, Kapott Jánosnak hívják, én meg azt akarom és parancsolom, hogy mihelyt hazaér, küldd le a pincébe valami után, a cigányunk pedig rejtezzék el a pinceajtó mögött, és mihelyt megpillantja Kapott Jánost, hogy oda belép, vágja le a fejét. Ha nem cselekszel úgy, amint én parancsolom, ne várj haza, mert akkor mehetsz, amerre a szemekkel látsz. Egy hét múlva hazajövök. Senki, az egy cigányunkon kívül, ne tudjon meg semmit a dolgról.

A végén pedig ott volt a bojár aláírása.

Mikor látta az Úr, hogy mi áll a levélben írva, így szólt Szent Péterhez:

- Látod, cimbora, a bojárok a varázslók ellen akarnak szegülni, de ez azért sem fog sikerülni.

Aztán öszentfelsége más levelet írt, éppen olyan nagyot, és a Kapott János kucsmája mellé tette, a bojár levelét pedig zsebre vágta, és eltűntek.

Egy idő múlva, amikor jól kialudta magát, Kapott János is felkelt, de nem tudta, hogy valaki még járt arrafelé. Furulyáját tüszőjébe szúrta, kucsmáját a fejébe nyomta, egyik kezébe fogta a levelet, a másikba botját, és gyerünk a falu felé. Uzsonnatájt állott az idő, mikor beért a bojári udvarba, és átadta a levelet a bojárnénak. Az mindjárt megismerte a bojár kezeírását, aztán behívta Kapott Jánost a házba, ahol Saftica kisasszony, a bojár egyetlen lánya is jelen volt, és hangosan felolvasta:

Tudatlak, hogy ezt a legényt, ki a levelemet viszi, Kapott Jánosnak hívják, előkelő család sarja, én meg azt akarom és parancsolom, hogy mihelyt a levél a kezébe jut, hívd el a falu papját, és mondd meg neki, hogy eskesse össze a mi Saftica kisasszonyunkkal. Ez az én kívánságom és parancsom, ha pedig nem teljesíted, eredj, amerre a szemekkel látsz, hogy otthon ne találjalak. Egy hét múlva hazaérkezem.

A végén pedig ott volt a bojár aláírása.

- Hallottátok, kedves gyermekeim, mit parancsol az én uram, a bojár?

- Hallottuk, édesanyám - felelte Saftica, és nem tudott betelni a szép és ügyes legény nézésével.

- Hallottuk, bojárné asszonyom - felelte Kapott János, s nagyra tágult szemmel úgy nézte a szép, csinos kisasszonyt, hogy az ember azt hitte volna, felfalja a szemével. Mindjárt felöltöztették bojári ruhába, eljött a pap, összeeskette őket, és az egész falu jelen volt a Saftica bojárkisasszony és Kapott János bojárúrfi lakodalmán. Akkora szerelmet aztán ritkán lehetett látni, amilyen az új pár között volt. Fürödtek a boldogságban. Saftica hálát adott az Istennek, hogy ilyen derék, szép és okos férjet rendelt neki, de Kapott János is hálát adott az Istennek, hogy az útjába rendelte azt a becsületes bojárt.

A hét elteltével hazajött a bojár, s hát mit lát: a bojárné térdén állva ad hálát az Istennek a leánya boldogságáért, Kapott János pedig Safticával sétál és játszadozik gyermekmódra a kertben, a virágok között.

- Mi van veled, feleség? - kérdi a bojár, mihelyt belépett a házba.

- Hát mi volna, hálát adok az Istennek, hogy ilyen derék vőt rendelt a házunkba.

- Miféle vőt? - kérdi a bojár.

- Hát miféle vőt, azt, akit te küldtél hozzám most egy hete.

- Te asszony, te nem azt tetted, amit én a levélben megparancsoltam; no, vedd elé azt a levelet!

- Készséggel - mondta a bojárné, és odaadta a levelet.

Amint a bojár a levelet olvasta, csikorgatta a fogát, de aztán egyszerre magához tért, és így szólt:

- Kedvem szerint való dolog, jó, hogy így esett.

Estefelé felhősödni kezdett az ég. A bojár kiment a szőlőbe, és azt mondta a vincellérnek:

- Ide figyelj, a szőlő és a barack már ehető, és azt vettem észre, hogy lopogatják, te nem őrzöd jól. No hát, azt mondom neked, jaj lesz a bőrödnek, ha úgy találom, hogy nem őrzöd becsületesen. Akárki jöne is éjszaka a szőlőbe, lödd le, senkinek sem szabad irgalmaznod. Megértetted? Ha pedig csak egy gaz tolvajt is le tudnál löni, öt aranyat kapsz tőlem. Megértetted?

- Megértettem, bojár uram.

Vacsoratájban esni kezdett az eső, de nemcsak úgy akárhogy, hanem azt hitte volna az ember, hogy világvége lesz: villámlott, mennydörgött, hogy vacogtak a fazekak a szegen. Vacsora után így szólt a bojár:

- Jaj, istenem, be szívesen megennék vagy két jó, friss szőlőfürtöt, ha akadna olyan bátor ember, aki egy kosárával behozzon.

- Itt vagyok én, apám - mondta Kapott János, és felvett egy kiskosarat, és ki az ajtón! Mire az asszonyok észrevették volna, már el is ment.

- Istenem, Istenem - mondta Saftica -, nem tudta valamelyik szolgát elküldeni, éppen őt engedte kimenni ilyen időben?

- Tiszta igaz - tette hozzá a bojárné.

- Hallgassatok már - mondta a bojár -, hiszen láttátok, hogy tiszta szeretetből ment, én aztán tudom, hogy nem küldtem; meg aztán bátor ember, nem valami tutyimutyi. - De magában így szólott: „Hála Istennek, tudom, hogy most nem viszi el a bőrét anélkül, hogy belé ne lőnének, és a jövőmondók is csak hazugságban maradnak ez egyszer, mert nem örökli el a vagyonomat, amihez ne is adjon neki az Isten szerencsét.” - De ekkor nyílik az ajtó, és belép Kapott János, a kosara telis-tele szép, jófajta szőlővel.

- Nem megmondtam nektek? - szólt a bojár. - Nem megmondtam, hogy bátor ember, nem valami tutyimutyi.

De magában nem tudott megbékélni azzal, hogy miképpen úszhatta meg ép bőrrel. Eközben csendesedett az eső, és a bojár hirtelen kiment, és neki a szőlőhegynek, hogy megbüntesse a vincellért. Amikor éppen lépne be a szőlőhegy lábánál... puff!... egy puskalövés, és a bojár felfordul, de úgy bög, mint valami ökör. Aztán odamegy a vincellér, hogy lám, ki az, és megremül, mikor azt látja, hogy maga a bojár.

- Ne félj semmit - mondta a bojár -, jegyezd meg, hogy ennek így kellett történnie, vigyél, haza az enyéimhez.

Még élt a bojár éjfél tájáig, aztán meghalt.

Kapott János és Saftica előrökölte a vagyont és a bojártságot, s még most is élnek, ha meg nem haltak.

Fordította: Böződi György

TÜNDÉR ILONA

Egyszer volt, hol nem volt...

Volt egyszer egy császár. Ez a nagy és hatalmas uralkodó a maga körül található összes császárokat megverte és leigázta, úgy, hogy birodalmának határa hetedhét országon túl terjedt. Valamennyi megvert császár köteles volt gyermekei közül egy-egy fiút adni neki, hogy azok tíz-tíz esztendeig szolgálják őt.

Birodalmának határszélén élt egy másik császár, aki míg fiatal volt, nem hagyta ám tőle megveretni magát; amikor egyszer-egyszer felperzselte ennek országát, ez az uralkodó minden követ megmozgatott, s meg is mentette a bajból a maga birodalmát. De mikor megöregedett - nem volt mást mit tennie -, meghódolt ő is a nagy és hatalmas szomszéd császárnak. Azt azonban nem tudta, mitévő legyen, hogy igazítsa a dolgot, miként teljesítse a császárnak azt a kívánságát, hogy fiai közül szolgálatára küldjön egyet. Hiszen nem voltak fiai, csak három leánya. Emésztette is a gond emiatt. Legnagyobb aggodalma az volt, nehogy a császár hűtlennek tartsa, azt higgye, megmakacsolta magát, nem akar fiút küldeni neki, és emiatt nekiinduljon, elvegye birodalmát, és ő és leányai nyomorban, szegénységben, szégyenben haljanak meg.

A leányok szakadatlan búslakodónak látták az apjukat, elfogta őket is a töprengés, s nem tudták, hogyan járjanak kedvében, hogy felvidítsák. Miután folyton-folyvást azt látták, hogy semmi sincsen a kedvére, bátorságot vett magának a legnagyobbik leány, és egy napon, mikor az asztalnál ültek, megkérdezte, miért szomorkodik.

- Talán bizony a mi viselkedésünk nem tetszik neked? - kérdezte a leány. - Vagy talán alattvalóid rosszak, civakodók, ők okoznak annyi gyötrődést neked? Mondd meg nekünk, édesapám, ki az a gonosz kígyó, aki nem hagy békén téged, megmérgezi öreg napjaidat, és mi megfogadjuk, ha kell, fel is áldozzuk magunkat, ha az valamiképpen enyhítené szomorúságodat. Hiszen jól tudod te, édesapánk, hogy csak te vagy a mi vigaszunk, mi pedig sosem szegtük meg a te parancsodat.

- Ez valóban így is van. Nincs miért panaszkodnom reátok. Soha parancsomat meg nem szegtétek. Hanem ti, kedves gyermekeim, mégsem tudjátok enyhíteni azt a fájdalmat, mely a lelkemet szorongatja. Ti leányok vagytok, és engem csak egy fiú tudna kihúzni nagy bajomból.

- Nem értem én, édesapám - mondotta a legnagyobbik leány -, miért titkolod előttünk, honnan ered nagy szomorúságod, mondd meg, mert én kész vagyok életemet adni érted.

- Mit tudnátok ti tenni, lelkem gyermekeim? Amióta ezen a verőfényes világon vagytok, ti csak orsóval, tűvel, szövőszékkal bajlódtok; fonnit tudtok, varrni meg szőni. Engem csak egy olyan vitéz tudna megmenteni, aki jól forgatja a buzogányt, derekasan használja a kardot, s vitézül üli meg a lovat.

- Akárhogy is van, édesapám, mondd el nekünk, hiszen nem hasad meg attól az ég, ha mi is megtudjuk, hogy milyen dolog keserít tégedet.

Mikor látta a császár, hogy a leányok mennyire zaklatják kéréseikkel, így szólt:

- No hát, hadd halljátok, leányaim, hogy miért vagyok én mindig szomorú. Tudjátok ti azt, hogy amíg fiatal voltam, senki sem taposhatta országomat anélkül, hogy meg ne járta volna, s szégyenkezve ne kullogott volna vissza oda, ahonnan jött. Most ez az átkozott öregség

elszívta minden erőmet; meggyengült karom nem tudja többé úgy forgatni a pallost, hogy reszkessen tőle az ellenség. Megrokkant ráró lovam is, melyért majdnem életemet vesztettem, míg megszerezhettem; göthös gebe már, alig tengeti máról holnapra az életét. Hajdanában, ahogy megmutatkoztam az ellenség előtt, az futásnak eredt, és hanyatt-homlok menekült. De ma, mit mondjak nektek? Tudjátok ti, hogy meghódoltam a földkerekség legnagyobb s leg-erősebb császáriának. Azonban önála az a szokás, hogy birodalma összes alattvalóival küldet egy-egy fiút magának, hogy azok öt tíz esztendeig szolgálják. És nekem csak ti vagytok a gyermekeim.

- Megyek én, édesapám, s minden erőmből arra törekszem, hogy meg légy elégedve velem.

- Attól tartok, hogy eredmény nélkül fogsz visszatérni. Ki tudja, ott milyen nagy bonyodalomba kerülnél, hogy míg a világ világ, se tudna annak a zűrzavarnak véget vetni!

- Megteszek én mindent, édesapám, amit tudok, és fogadom, nem hozok szégyent a fejedre.

- No, ha így van, készülődj s eredj.

Mikor a legnagyobbik leány meghallotta, hogy az apja elengedi, azt sem tudta, hova legyen örömeiben. Perdült, fordult, az útra mindent előkészített, parancsokat osztogatott, s összekészítette az útravalót. A császári istállóból kiválasztotta magának a legjobb lovat, a legszebb s legpompásabb ruhákat, s annyi elemózsiát, ami egy évig is elég legyen.

Mikor az apja meglátta útra készen, atyai tanácsokat adott neki arról, hogyan viselkedjék, mit tegyen, nehogy felfedezzék, hogy leány. Kioktatta mindarra, amit egy vitéznek tudnia kell, aki ilyen kiváló szolgálatba megy, miképpen óvakodjék a rágalmaktól és a cselekvéstől, hogy a többi császár-fiú ne nézze le és ne gyűlölje meg. Majd így szólott:

- Menj, leányom, Isten segedelmével, s jusson eszedbe, amire tanítottalak.

Örömeiben majd kiugrott a bőréből a leány, mint a villám, úgy száguldott ki az udvarból, és eltűnt egy pillanat alatt. Ha odábbacska meg nem állt volna, hogy bevárja a bojárokat meg az elemózsiás szekereket, emezek eltévedtek volna, mert nem tudták volna őt nyomon követni.

Anélkül, hogy a leány tudta volna, a császár másfelől a leány elébe került az ország határánál. Ott azonnal lerakott egy rézhidat, farkassá változott, és elbújt a híd alá. Amikor a leánynak éppen át kellett volna kelnie a hídon, egyszerre csak előbújt, vicsorította, csattogtatta a fogát rettenetesen, fáklyaként égő szemével merőn a leánya szemébe nézett, és nekiugrott, hogy széjjelszaggassa. A leánynak a félelemtől a vér is megfagyott ereiben, elvesztette a fejét, s ha a lova egy szökkenéssel félre nem ugrik, a farkas beléje vágta volna a karmait. Visszafordult a leány széleseben, az apja, ki még öelötte tért vissza, elébe jött, hogy fogadja őt, és mondotta neki:

- Nem megmondtam, édes leányom, néked, hogy nem mézgyűjtésre való a légy?

- Így igaz, édesapám, de hát én nem tudtam, hogy miközben a császár szolgálatára indulok, veszett vadállatokkal kell megküzdenem.

- No, ha így van - mondotta a császár -, maradj idehaza, láss az orsó meg a cséve után, rajtam meg az Úristen könyörüljön, hogy ne gyalázatban haljak meg.

Nem telt bele sok idő, s hát a középső leány kérte, hogy ő is elmehessen; fogadkozott ez is, hogy minden erejét összeszedi, hogy végrehajthassa azt a feladatot, amit magára vállal.

Sok kérés, könyörgés után beleegyezett az édesapja, és megengedte, hogy ez is elinduljon, de ez is éppen úgy járt, mint a nővére, és amikor visszatért, az apja várta őt, és így szólt:

- Ejnye, édes leányom, hát nem mondtam neked, hogy nem egykönnyen repül a sült galamb az ember szájába?

- Valóban ezt mondtad nekem, édesapám, de hát igen nagyon rémítő volt az a farkas. Hol a száját tátotta akkorára, hogy egyből lenyelhessen, hol olyan szemmel meredt rám, amiből nyilak záporoztak, s a szívemig hatoltak.

- Ülj hát akkor idehaza - felelte a császár -, láss a seprű nyele meg a konyhai vetemények után.

Telt, múlt az idő, és íme, a legkisebbik leány egy napon, mikor az asztal körül ültek, így szólott az apjához:

- Engedj, édesapám, engem is, hadd próbáljak egyet én is. Eressz el, arra kérlek, hadd próbáljak szerencsét!

- A legnagyobb nővéreid sem jártak szerencsével, csodálkozom rajtad, fiam, hogy eszedbe jut magadról beszélni, hiszen te még azt sem tudod, hogy edd meg a puliszkát.

Mindenképpen megpróbálta, hogy elvegye a kedvét a vállalkozástól, de hiába.

- Én úgy szeretlek téged, édesapám - mondotta a leány -, hogy még az ördögöt is felnégyelem, csak sikerüljön nekem. De ha az Úristen akadályt állít elém, ismét visszatérek hozzád, s nem fogom szégyellni magamat.

Még tétovázott, még ellenkezett az apja, de a leány levette a lábáról a könyörgésével. Végezetül is azt mondta a császár:

- No, ha így van, megengedem neked is, hadd lám, milyen hasznodat vehetem. Mekkora fogok kacagni, ha majd azt látom, hogy lógó orral jössz-e te is haza.

- Majd kinevet engem is, édesapám, mint a nővéreimet, de azért nem esett csorba azoknak a becsületén sem.

Mikor a császár leánya azt látta, hogy az apja beleegyezik, legelőször is azon törte a fejét, hogy az öreg bojárak közül kiket vigyen magával, mint tanácsadókat. Legelőször is az édesapja fiatalkori vitézsége, meg a lova jutott az eszébe. Ezért bement az istállóba, hogy ő is válasszon egy lovat magának. Nézte az egyiket, nézte a másikat, megnézett az istállóban minden lovat, de egyik sem nyerte meg a tetszését, pedig ezek voltak a birodalom legjobb ménjei és paripái. Végül is rábukkant édesapjának fiatalkori, kelésekkel telt, göthös gebéjére, amelyik az oldalán hevert. Mikor meglátta, nagy szánalom fogta el, s csak nem tudott elválni tőle.

Mikor a ló ezt meglátta, azt mondotta neki:

- Úgy látszik, császári apád iránti szeretetből nézel olyan gyengéden reám, kis gazdám. Hej, milyen vitéz fickó volt ő fiatal korában! Sok sikert arattunk, mi ketten. Hanem azóta megöregedett, rajtam sem lovagolt senki, és az, hogy ilyen lehitványodva látsz engem, azért van, mert nincs, aki úgy tápláljon engem, mint ő tette. Hallod-e, ha engem valaki manapság úgy gondozna, ahogy az nekem kijár, tíz nap alatt olyanná válnék, hogy tíz olyan lóval sem cserélnék, mint emezek.

Azt mondotta akkor a leány:

- És hogy kellene gondozni téged?

- Mossanak meg mindennap frissen mert vízzel, adjanak nekem édes tejben főtt árpát, hogy meg tudjam rágni, és mindennap egy véka parazsat.

- Ha tudnám, hogy segítenél, hogy végrehajtsam azt, amit a fejembe vettem, alighanem úgy tennék, amint te mondd.

- Próbáld meg, kis gazdám - mondta a ló -, nem fogod megbánni.

Ez a ló táltos ló volt.

A császár leánya a lovat úgy gondozta, amint azt neki mondotta.

A tizedik napon a ló egyszer csak megrázta magát, egyszeribe olyan kövérré vált, mint egy dinnye, s olyan fürgévé, mint egy őz.

Vidáman tekintett a császár leányára, s így szólott:

- Adjon az Úristen sikert és szerencsét neked, édes gazdám, amiért gondoztál, és olyanná tettél, amilyenné szerettem volna lenni még egyszer életemben. Mondd meg, mi a bánatod, és parancsolj, mit kell tennem.

- Szomszédunkhoz, a nagy és hatalmas császárhoz akarok menni, hogy őt szolgáljam, magammal kell vinnem valakit, aki tanácsadó legyen. Mondd meg nekem, kit válasszak a bojárok közül?

- Ha velem mennél - mondotta a ló -, semmi gondod ne legyen. Nem lesz akkor szükséged senkire. Úgy szolgáljak téged is, ahogy apádat szolgáltam. Csak fogadj szót nekem.

- No, ha így van, három nap múlva indulunk.

- Akár most is, ha parancsolod - válaszolta a ló.

Amint meghallotta ezt a császár leánya, alaposan felkészült az utazásra. Tiszta, de nem cifra gúnyát öltött magára, vett egy kevés elemózsiát s egy kis költőpénzt is magához, lóra pattant, az apja elébe lovagolt, és így szólott neki:

- No, Isten áldjon meg, édesapám, ha megjövök, lássalak viszont egészségesen.

- Jó utat, édes leányom - mondotta neki az apja. - Hanem aztán el ne feledd a tanácsokat, amiket én adtam neked. S bármily baj érne, gondolj az Úristenre, akitől minden javunk és segedelmünk származik.

A lány megfogadta, hogy úgy lesz, és útra kelt.

Éppen úgy, mint a többi leány esetében is, az apa másfelé menve, elibe került, lerakta a rézhidat s azalatt várt reá.

A ló az úton megmondotta a leánynak, hogy micsoda furfanggal akarja az édesapja próbára tenni a leány bátorságát, s tanácsokat adott neki, mit tegyen, hogy becsülettel szabadulhasson.

Amikor a hídra ért, vérben forgó, kimeredt szemmel egy farkas rohant rá, hogy borzadály járta át, aki látta. Fogát vicsorgatta, csattogtatta, mintha hónapok óta semmit sem evett volna, s már azon volt, hogy belevájja hasogató karmait a leányba, mikor az megsarkantyúzta a lovát, s kezében a kivont pallossal a farkasra ugratott, hogy darabokra vágja. Ha a farkas félre nem ugrott volna, ketté is hasította volna a pallosával, mivel ő nem tréfált, hanem hitét Istenbe vetve, arra vágyott, hogy mindenáron teljesítse a magára vállalt feladatot.

A leány olyan büszkén ment át a hídon, mint egy vitéz. Elámult az apa a leány vitézségén, s más irányba kerülve, ismét elejébe érkezett, egy ezüsthidat rakott le, oroszlánná változtatta magát, és úgy várakozott reá. Megmondta a ló a leánynak, hogy mi vár reá, s megtanította, mit tegyen, hogy ettől a próbától is megszabaduljon. Ahogy az ezüsthídhöz ért a leány, jött elébe az oroszlán, akkorára tátotta a száját, hogy elnyelhesse lovastul együtt, akkora foga volt, mint

az elefánt agyara, karmai, mint megannyi sarló, s úgy üvöltött, hogy erdő, mező zúgott bele, és meg lehetett tőle süketülni. Aki csak rápillantott, véka nagyságú fejére, égnek meredő, borzos sörényére, megdermedt a rémülettől. Hanem a császár leánya, akit a ló felbátorított, kezében egy szál kivont karddal, hirtelen rárohant, de úgy, hogy négyfelé hasította volna az oroszánt, ha az nem fut be a híd alá. Akkor aztán megköszönte az Úristennek a segítséget, átment a hídon, s bizony nem tudta, mi vár még reá.

A császár leánya, mióta édesanyja világra hozta, még nem volt távol hazulról, s most el-elbáméskodott, megállt, s csodálkozva nézte a szépséges mezőket. Egyszer arra kerekedett kedve, hogy leszálljon a lóról, s egy-egy csokornyí virágot szedjen abból a rengetegből, ami a hegyeket, völgyeket borította. Hiszen sohasem látott ő még ilyen virágokat; máskor arra támadt kedve, hogy egy sűrű lombú fa árnyékába heveredjen, melyen ezernyi madárka csicse-regte andalító epedő dalát, majd végül arra vágyott, hogy egy-egy tiszta vizű csurgóhoz menjen, melyek a hegyoldalakon, mint a könny, úgy patakozottak a kőszikla oldalából; a források csobogása hívta, hívogatta, hogy gyönyörködve nézegesse őket, s kedvét lelte benne, hogy tekintete kígyózó folyásukat kövesse, amint tovasiklottak seregnyi virág és zöldellő tavaszi fű között. Hanem mindezekre a vágyakozásokra a ló egyre arra nógatta, buzdította, hogy őt sarkantyúzza, s haladjon előre. Azt mondta a ló neki, hogy a vitézek ilyesmivel csak akkor törődnek, mikor már jól elvégezték feladatukat. Mondta még azt is, hogy újabb csapdával fog találkozni, az apja állítja azt is fel, és megtanította, hogy hogyan kerüljön ki a küzdelemből ezúttal is győzedelmesen.

Figyelmesen hallgatta a lovat a leány, és úgy tett, ahogy az tanította neki, hiszen minden tanítása javára volt idáig. Nem is tért el egy szavától sem.

Az apja most is, úgy, mind eleddig, más úton ment, és a leánya elébe került. Egy aranyhidat rakott le, s hatalmas, tizenkét fejű sárkánnyá változott, majd elrejtőzött az aranyhíd alatt.

Mikor a leány éppen odaérkezett, előjött a sárkány, lekuporodott, és csapkodni kezdett a farkával. Torkaiból tüzláng csapott ki, sok nyelve úgy villogott, mint a tüzesített nyílvessző. Hideg borzongás járta át a leányt, mikor megpillantotta a rémítő látványt, félelmében a haja is égnek meredt. Mikor a ló észrevette, hogy a leány kezdi elveszíteni a fejét, ismét bátorságot öntött belé, eszébe juttatta, hogy mire tanította, és a császár leánya, mikor egy kissé magához tért, bal kézzel szorosra fogta a ló kantárját, megsarkantyúzta a paripát, s jobb kézben tartott pallosával a sárkányra rohant.

A küzdelem egy óra hosszat tartott. A ló segítette, hogyan térjen ki, hogy kerüljön oldalvást, hogy egy-egy fejét levághassa a sárkánynak. Hanem az ellenfél is jól vigyázott ám magára. Végül is sikerült sebet ejtenie a sárkányon. Mire az háromszor átbuszkázott a fején, és ember-ré változott.

Alig akart hinni a leány a szemének, mikor az édesapját látta meg maga előtt. Hanem az apa megölelte a leányát, megcsókolta a homlokát, és azt mondotta neki:

- Látom, édes leányom, hogy te vitéz leány vagy. Jól tetted, hogy magaddal hoztad ezt a lovat, nélküle te is visszafordultál volna, mint a nővéreid. Megvan minden reményem arra, hogy feladatodat, amit önként vállaltál, derekasan elvégzed. Csak jusson eszedbe sok tanácsom, s ne térd el a magad választotta lovad szavaitól. Isten áldjon meg.

- Hallgassa meg Isten a kérésedet, édesapám, s Isten áldjon! - felelte a leány.

Majd kezet csókolt az apjának, s elváltak.

Miután sok, hosszú utat megtettek, hatalmas, magas havasokhoz értek. A havasok között két sárkányra bukkantak, amelyek már kilenc esztendeje viaskodtak egymással, de egyik sem bírta legyőzni a másikat. Vívta a sárkányok életre-halálra. Mikor a sárkányok megpillantották őket, vitéz férfinak gondolták, s az egyik így szólt hozzá:

- Tündérr királyfi, tündérr királyfi, jöjj, vágd le ezt az én ellenségemet. Még szolgálatodra lehetek én is valaha.

Megszólalt azonban a másik is, és azt mondta:

- Tündérr királyfi, tündérr királyfi, jöjj, szabadíts meg ettől az istentelen ellenségtől! És én egy villámsebes hátsólova adok neked, úgy hívják, hogy Napsugár.

Megkérdezte a leány a lovától, hogy a két sárkány közül melyiket mentse meg, és a ló azt mondta: azt, amelyik neki ígérte a Napsugár nevű lova, mert az még nála is serényebb, lévén az az ő fiatalabb testvére. Nekirontott ekkor a leány a pallosával a másik sárkánynak, s egyetlen csapással kettéhasította.

Mikor látta a sárkány, hogy megszabadult, megölelte megmentőjét, megköszönte neki, azután pedig hazamentek a sárkány házához, hogy odaadhassa a tündérr királyfinak a Napsugár nevű lova, úgy, amint azt neki megígérte. A sárkány anyja azt sem tudta, hova legyen örömeiben, mikor ép bőrrel látta megjönni a fiát, azt se tudta, mit tegyen, hogyan köszönje meg a tündérr királyfinak, hogy gyermekét a haláltól megmentette.

A császár leánya csak arra vágyott, hogy lefeküdhessen kipihenni a megtett út fáradalmait. Egy szobát adtak neki, s ott magára hagyták. A leány úgy tett, mintha a lovát akarta volna ellátni, s megkérdezte a lótól, nem történhetik-e valami baj vele. A ló megmondta, hogy mit csináljon.

A sárkány anyja gyanítani kezdte, hogy valami bűbájosság van a dologban. Mondta is a fiának, hogy annak a vitéznek, ki őt a veszedelemtől megmentette, leánynak kell lennie. Éppen ilyen vitéz leány volt méltó rá, hogy a sárkány feleségül vegye. Azt felelte erre a sárkányfiú, hogy ő semmiképpen sem tudja elhinni, hogy asszonykéz olyan jól forgassa a pallost, mint ez a tündérr királyfi. Azt mondotta erre a sárkány anyja, hogy majd ő próbára teszi. Éppen ezért este mind a kettőjüknek a feje fölé egy-egy maroknyi virágot tett: amelyiknek a fejénél a virágok elhervadnak, az férfi, amelyiknél frissek maradnak, az leány.

A császár leánya, a ló tanácsára, hajnaltájban, mikor az álom a legédesebb, felkelt, lábujjhegyen a sárkány szobájába osont, s a maga virágcsokrát odavitte, a sárkányét meg a maga ágya fölé tűzte, azzal lefeküdt, és mély álomba merült.

Reggel, mikor a sárkány anyja felébredt, lélekszakadva sietett a fia szobájába, s látta ott az elhervadt virágokat. Mikor a császár leánya felkelt, oda is bement, hát annak a virágai is elhervadtak; mégsem akarta elhinni, hogy a vendég férfit vitéz lehessen. Azt mondotta a fiának, hogy mégse lehet férfiú, mivel mézédés a beszéde, ennivalóan gyöngéd a teste, selymes göndör haja hullámosan esik a vállára. Orcája bűbajos, olyan szép, nagy, élénk szeme van, hogy belezavarodik, aki azokba tekint, keze-lába olyan kicsiny, mint a tündéré, akkor sem lehet ez az egész jelenség legény, ha magát férfiruhába bújtatta is. Eltökélték, hogy még egy próbát tesznek.

Miután illendőképpen jó reggelt kívántak egymásnak, a sárkány maga mellé vette a leányt, és kimentek együtt a kertbe. Itt a sárkány megmutogatta neki a különböző fajta virágait, s biztatgatta a leányt is, hogy szagolgassa őket. Eszébe jutott a császár leányának a ló tanácsa, felismerte a csalafintaságot, felfortyant, s azt mondta: ugyan miért hozta őt reggel a kertbe,

mint valami asszonyságot, hogy a virágait fecsegő szavakkal dicsérgesse, mikor először is az istállóba kellett volna menniük, hadd lássa, hogy látják el ott a lovakat.

Mikor a sárkány ezt meghallotta, elmondotta az anyjának, de az most sem akarta elhinni, hogy legény. Végül is az anyasárkány megbeszélte a fiával, hogy tesznek még egy kísérletet. Azt mondta a fiának, vigye a tündérr királyfit a fegyverterembe, s ajánlja fel neki, hogy válasszon magának valamit. Ha drágakövekkel kirakott fegyvert fog választani, akkor minden bizonyjal leány.

Ebéd után bevezette a sárkány tündérr királyfit a fegyverterembe. Nagy hozzáértéssel mindenféle fegyver volt itt rendberakva. Voltak drágakövel kirakottak, voltak minden dísz nélkül valók. A császár leánya végignézte a fegyvereket, sorra majdnem valamennyit kipróbálta, és kiválasztott magának egy kissé rozsdás kardot, melynek a pengéje, mint a kifli, úgy meghajlott. Végül is megmondotta a sárkánynak meg az anyjának, hogy ő másnap indulni akar.

Mikor a sárkány anyja meghallotta, hogy milyen fegyvert választott magának, majd megpukadt mérgében, amiért nem tudta kideríteni az igazságot. A fiának azt mondta, hogy viselkedése után legénynek látszik, de mégiscsak leány ez. Mégpedig a legeslegképmutatóbbak egyike.

Mikor aztán látta, hogy nincs mit tennie, elment az istállóba, és odaadta neki a lovat, Napsugarat. A császár leánya elbúcsúzott, és útnak eredt.

Mialatt az utat járták, egyre nógatta a lovát, hogy megérkezessenek, mire az megszólalt és azt mondta a leánynak:

- Édes gazdám, mostanig bármit mondtam, mindenben rám hallgattál. Szerencsésen is jártál mindenben. Hallgass most is rám, s akkor nem hibázol. Én már egyre inkább öregszenek, s bizony meglehet, hogy tévedhetek én is. Vedd magadhoz testvéremet, Napsugarat, utazzál vele tovább. Bizzál benne úgy, mint bennem bíztál, nem fogod megbánni. Ő jóval fiatalabb és fürgébb, mint én, tanítgatni fog téged, akár csak én, arra, hogy mit tegyél veszély idején.

- Bizony igaz, hogy szerencsém volt, valahányszor rád hallgattam. Bizony, ha nem tudnám, milyen hűséges voltál édesapámhoz, most nem hallgatnék rád. De így bízni fogok testvéredben is, éppen úgy, mint benned, mihelyt bebizonyítja, hogy javamat akarja.

- Bizzál bennem, édes gazdám - mondotta Napsugár -, mert én büszke leszek rá, hogy olyan vitéz leány lovagol rajtam, mint te vagy, iparkodni fogok, hogy ne hiányozzék a testvérem neked, meg aztán meg is akarom kímélni őt, szegényt, az út bajaitól és veszedelmeitől, amik előtted állnak. Hiszen igen öreg ló már ő. És neked tudnod kell, hogy sok baj, sok veszedelem áll előtted. De Isten akaratából, s ha rám hallgatsz, mindegyiket legyőzöd, és jó végre jutsz.

A császár leánya ezután könnyezve megvált a lovától, és Napsugárra szállt. Mentek, mentek, nagy, hosszú utakat tettek, mikor a császár leánya egy arany hajfonatot pillantott meg. Megállította a lovát, és megkérdezte tőle, jó lenne-e, ha magához venné azt, vagy jobb, ha otthagyná a helyén. Azt felelte a ló neki:

- Ha felvennéd, azt is megbánnád, ha otthagynád, azt is megbánnád. Jobb lesz hát, ha felveszed.

A leány felvette, keblébe rejtette, és tovább indult.

Mentek hegyeken, völgyeken, havasokon, sűrű, zöld erdőket s olyan virággal telt mezőket hagytak maguk mögött, aminőket még sohasem látott. Elhagytak hideg vizű, tiszta forrásokat, és eljutottak a nagy, hatalmas császár udvarába.

Az ott szolgáló többi császárfiúk elébe sereglettek, és úgy üdvözölték. El sem tudtak tőle többé válni, beszédét, orcáját oly vonzónak találták.

Másnap megjelent a császár előtt, és megmondotta, hogy miért jött. A császár azt sem tudta, hova legyen örömeben, hogy ilyen kedves és daliás vitéze érkezett. Nagyon tetszettek neki a feleletei, melyeket kérdéseire adott, rögtön meglátászott, hogy értelmesen és tisztelettel beszél. Annyira megkedvelte a császár az eszes ifjút, hogy maga mellé vette.

A császár leánya a többi császárfiúval nem tudott megbarátkozni, mivel azok legtöbbször lusta, finnyás vagy féleszű volt; azok pedig irigykedni kezdtek rá, mikor azt látták, hogy a császár kedveli, és a vesztére törtek.

A leány egy napon egyedül főzte meg az ebédjét, és az asztalhoz ült, mikor a királyfiak közül kettő eljött hozzá, hogy meglátogassák. Mindnyájan asztalhoz ültek, s együtt falatoztak. A fogások annyira megtetszettek a császárfiúknak, hogy az ujjukat is leszopogatták evés után. Agyba-főbe dicsérték, amiért el tudja készíteni az ételeket, azt mondták, hogy még életükben ilyen jót nem kóstoltak.

Mikor ezek összetalálkoztak a többi császárfiúval, elújságolták neki, hogy a legújabbán érkezett császárfiúnál ebédeltek, de olyan finomat, hogy olyat még a császár sem evett, s hogy a fogásokat ez a császárfiú készítette.

Erre valamennyi császárfiú kérlelni kezdte, hogy főzzön nekik is egyszer. S éppen ezen a napon az történt, hogy az udvari szakácsok mind lerészegedtek, vagy Isten tudja, mit műveltek, elég az hozzá, hogy még tüzet se gyújtottak a tűzhelyben. Miután így állt a dolog - mivel annyira kérlelték, nekifogott a leány, hogy finom ételeket készítsen. Mikor a főztjét a császár asztalára vitte, az nem tudott az evéssel betelni, majd pedig hívatta a szakácsot, megparancsolta, hogy ezután mindig így főzzön neki; az pedig bevallotta, hogy aznap ki főzött. Elgondolkozott ezen a császár.

Ezek után a többi császárfiú is a császárhoz ment, és elmondta neki, hogy a legutoljára érkezett császárfiú a legutóbb egy közös dáridózás alkalmával azzal dicsekedett nekik, hogy ő bizony tudja, hol van az aranyhajú erdőzöldítő, mezővirágoztató Tündér Ilona. S hogy neki is van egy kis hajfonata annak az aranyhajából. Mikor a császár ezt meghallotta, azt parancsolta, hogy hívják őt hozzá és egyszeribe így szól:

- Te tudod, hol van Tündér Ilona? S nekem erről semmit sem mondtál, jóllehet, hogy én szeretetet mutattam irántad, és jobban megbecsültelek, mint a többieket.

Ezután elkérte a hajfonatot, s mikor meglátta, így szól:

- Halld császári parancsomat! Hozd el nekem ennek a hajfonatnak a tulajdonosát. Ha nem, fejed a lábad elé tétetem.

Próbált szabadkozni szegény császárléány, de a császár elvágta a szavát.

Ezért aztán elment, és elmesélte lovának, hogy mi történt. A ló azt mondta neki:

- Ne ijedj meg, édes gazdám. Éppen ma éjjel hozta hírül a testvérem, hogy a hajfonat gazdáját egy sárkány elrabolta, de a leány, ha a fejét veszi, akkor sem akarja őt szeretni addig, míg el nem hozza neki ménesnyi kancáit. Azon töri most a sárkány a fejét, hogy tudná ezt teljesíteni. A leány most ott van, ahol az Óperenciás-tenger mossa a partot. Menj a császárhoz, kérd meg, adjon neked hús vitorlás hajót, vásárold össze a legszebb, legdrágább holmikat, s rakd a hajóba.

A császár leánya nem várta, hogy kétszer mondja neki, ment egyenesen a császárhoz.

- Felséges császárom, tisztelettel üdvözöllek. Azt jöttem megmondani, hogy teljesítem a feladatot, amit rám bízál, ha adsz húsz hajót és pénzt, hogy megvásároljam a legszebb s legdrágább portékákat, s azokkal megrakjam a hajókat.

- Tégy úgy, ahogy monddod, csak elhozd nekem Tündér Ilonát - válaszolta neki a császár.

Mikor elkészültek a hajók, megrakták őket áruval, a legszebbikre a császár leánya is felszállott Napsugár lovával egyetemben, és útra keltek.

Nem tartóztatta fel a hajók útját sem hullámverés, sem szél, néhány heti utazás után az Óperenciás-tenger partjához értek. Itt megállottak, a császár leánya s Napsugár a szárazföldre léptek, s megindultak a parton. Hanem amikor a hajóból kiszállott, magához vett egy pár aranszállal kivarrott és drágakövekkel díszített papucst. Addig jártak-keltek, míg csak meg nem pillantott egynémely palotát, amely arra forgott, amerre a nap járt. Arrafelé vette az útját. Útközben találkozott a sárkány három rabszolgájával, akik Tündér Ilonát őrizték. Mikor ezek megpillantották a papucsokat, majd kiesett a szemük, úgy megkívánták azokat. A császárléány azt mondotta nekik, hogy ő kereskedő, aki utat tévesztett a tengeren.

A rabszolgák visszafordultak, s elmondták az úrnőjüknek, hogy mit láttak. Tündér Ilona az ablakából pillantotta meg a kereskedőt. Ahogy megpillantotta, maga sem tudta miért, dobogni kezdett a szíve, és úgy érezte, nagyon boldog lenne, ha megszabadulna a sárkánytól. Főképpen most, mikor nem volt ott, mert elküldötte a sárkányt, hogy hozza el neki ménesnyi kancáit.

Végighallgatta, hogy mit beszélnek a rabszolgák, és lement a kapuban várakozó kereskedőhöz, hadd lássa ő is a papucsokat. És mikor azt hallotta a kereskedőtől, hogy a hajókon még drágább, szebb portékák vannak, engedett a kereskedő unszolásának, aki megkérte rá, hogy tekintse meg áruit. A hajóra érkeztek, és egyre az áru között válogattak, s így nem vette észre Tündér Ilona, hogy az evezősök ellökték a hajót a szárazföldről. Az Úristen jó nagy szelet adott, suvadtak a hajók, mint a kilőtt nyíl. Mikor Tündér Ilona a tenger kellős közepén találta magát, úgy tett, mintha bántaná ez a dolog, és szidalmazni kezdte a kereskedőt, hogy becsapja őt; titokban azonban kérte az Úristent, hogy a szörnyűséges sárkánytól szabadítsa meg.

Mikor a tengerpartot szerencsésen elérte, mit kellett látnia! A sárkány anyja megtudta a rabszolgáktól, hogy a kereskedő ellopta Tündér Ilonát. Megpillantotta Ilona a sárkány anyját. Szárgulduzott utánuk, mint a dühödt oroszlán. Szájából, mint a kemence torkából, szórta a lángot.

Ahogy meglátta, nyomban megtudta Tündér Ilona, hogy ez a sárkány ördögös öreganyja, s mondta is a kereskedőnek, mert együtt lovagoltak ketten a Napsugár hátán. Keservesen sírni kezdett Tündér Ilona.

A császárléány megkérdezte Napsugarat, hogy mitévő legyen, mert már perzseli a sárkányanya szájából kicsapó láng, mire Napsugár azt felelte neki:

- Dugd a kezed a bal fülembé, találasz ott egy homokkövet. Húzd ki, dobd a hátad mögé.

A császárléány így cselekedett. Megszaporázták lépteiket, s a hátuk megett nyomban egy kősziklából való, égis erő hegy emelkedett fel.

Hogy csinálta a sárkányanya, hogy nem, elég az hozzá, hogy egyik szegletről a másikra kúszott, áthágott a nagy hegyen, és utánuk eredt. Mikor látta Tündér Ilona, hogy utoléri őket, szólt a kereskedőnek. Mire ez szót értett a lovával, kihúzott a ló jobb füléből egy kefé, és a háta mögé dobta. Egyszeribe olyan nagy, sűrű erdő kerekedett abból, hogy még egy vadállat sem tudott volna átkúszni rajta.

A sárkányanya összeharapdálta a fákat, belekapaszkodott az ágakba, ugrott egyikről a másikra, keresztültörte magát ezen is, s szakadatlan a nyomukban rohant, mint a fergegeteg. Mikor látta a

császár leánya, hogy most is utol akarja érni őket, ismét megkérdezte a lovát, hogy mit tegyen. Azt felelte a ló, hogy húzza le Tündér Ilona ujjáról a jegygyűrűt, s azt dobja a háta mögé. Ahogy háta mögé hajította a gyűrűt, hát égiségig érő üvegfal kerekedett belőle.

Mikor a sárkányanya látta, hogy erre nem tud felmászni, se rajta keresztülhatolni, se szét nem rághatja a falat, nem tudta hova legyen mérgében, de amilyen mérges meg dühös volt, mégis csak felmászott rá, s a gyűrűnyi lyukat, ami megmaradt a falon, az ocsmány szájával el is érte, s azon át három óra járásnyi hosszú lángot fújt utánuk, hogy utolérje s elperzselje őket. Azok azonban a fal tövéhez húzódtak, s mit sem törődtek a sárkányanya lángjaival.

Az anyasárkány fújta, amíg fújhatta, de mikor látta, hogy sem elpusztítani, sem elfogni nem tudja őket, mérgében az epéje megszakadt, leesett a földre, s úgy széthasadt, mint az ördög. Vártak addig, amíg egészen ki nem múlt a világból, azután a kereskedő úgy tett, ahogy a ló tanította, ujját a gyűrűbe dugta, és a fal úgy eltűnt, mintha ott se lett volna, a gyűrű meg az ujján maradt.

A sárkány holttestére örvendve tekintettek, otthagyták a hollóknak, továbbindultak, s addig-addig mentek, míg csak a császár udvarába nem érkeztek.

Mikor megérkeztek, megjelentek a császár előtt. Az nagy tiszteletadással fogadta Tündér Ilonát. Örömeben azt sem tudta, hová legyen, s ahogy meglátta, nyomban beleszeretett. Tündér Ilona tépelődött, siránkozott magában. Miért is nincs neki jó sorsa? Hogy lehet - mondotta -, hogy kézről kézre kerül, olyanokéra, akik annyira rútak, hogy rájuk sem tud nézni. Szíve és szeme folyvást a szépséges legény felé repdesett, aki megmentette őt a sárkány karmai közül.

Mikor pedig a császár kényszergette, hogy feleségül menjen hozzá, azt mondotta neki:

- Uralkodj szerencsével birodalomban, felséges császárom. De én addig nem mehetek férjhez, míg ménesnyi kancáimat meg a vezérmént el nem hozzák nekem.

Mikor ezt hallotta a császár, rögvest hívatta a császárléányt, s azt mondotta neki:

- Menj, hozd el kedvesem ménesnyi kancáit a ménnel együtt, ha nem, fejed a lábad elé tétetem.

- Dicsőséges császár, csak imént bíztál rám olyan feladatot, amit fejem kockáztatásával is alig tudtam végrehajtani. Oly sok vitéz császárfi van felséged udvarában, és téged mindannyian igazságos és istenfélő embernek tartanak. Én úgy vélem, az lenne igazságos, ha másra bízna ezt a feladatot. Mit tehetnék én? Honnan hozzam ide a ménest, parancsod szerint?

- Mit tudom én! A föld fenekéről is kerítsd elé nekem a ménest, s egy szavad se legyen.

A császárléány erre meghajolt, és kiment. Odament Napsugárhoz, elmondta, mit parancsoltak neki. A ló pedig azt felelte neki:

- Eredj, keress kilenc bivalybőrt, kátrányozd be, és helyezd jól rám őket. Semmit se félj, mert Isten segítségével jó eredménnyel hajtod végre ezt a feladatot is, amelyet a császár rótt rád. De vedd tudomásul, hogy végezetül cselekedetei miatt őt is utol fogja érni a sorsa.

A császárléány úgy tett, ahogy a ló mondotta, s mind a ketten útra keltek. Hosszú, nehéz út után arra a vidékre érkeztek, ahol a kancák legelésztek. Ott találkoztak azzal a sárkánnyal, aki Tündér Ilonát elrabolta volt. Úgy futkosott, mint a kerge birka, nem tudta, mitévő legyen, hogyan hozza el a ménest. A léány megmondotta neki, hogy nem az övé már Ilona, s hogy az anyja abbeli bosszúságában, hogy kedvesét nem tudta elrablótól kiszabadítani, megpukkadt.

Dühében, hogy ezt hallotta, tüzet okádott, s bosszúságában úgy felkavarodott, hogy már semmit sem látott maga előtt a sárkány. Mikor aztán megértette, hogy éppen imádottjának elrab-

lóival áll szemközt, bánatában és keserűségében olyat ordított, mint egy oroszlán, s viaskodni kezdett a császárléánnyal. A leány megőrizte nyugalmát, bátorította őt a ló is. Kivédte a sárkány ütlegeitől; mikor azt látta, hogy vágásra emeli a kardját, magasabbra emelkedett a sárkánynál, s így az a levegőbe sújtott; mikor pedig a leány sújtott a pallossal, a ló hirtelen a sárkány fejére ereszkedett, így a császárléány eleven húsba vágott. Úgy küzdöttek, hogy azt hihette volna az ember, még a föld is beszakad alattuk, s hogy, hogy nem, a császár leánya pallosával kissé rézsút sújtott, és levágta a sárkány fejét. Tetemét otthagya a varjaknak meg a szarkáknak, s továbbállott, míg csak oda nem ért, ahol a ménes tartózkodott.

Ott a ló azt mondotta a császárléánynak, másszon fel az ott levő fára, s onnan szemlélje a viadalukat. Mikor a leány felmászott a fára, Napsugár hármat nyerített. Az egész ménesnyi kanca köréje gyülekezett. Hirtelen előtoppant a kancák ménje is. Habzott, horkantott dühében. Mikor meglátta kancái között Napsugarat, eszeveszetten nekiugrott, s olyan küzdelem keletkezett, hogy az Isten őrizzen meg tőle! Mikor a mén Napsugárnak rontott, belemart a bivalybőrbe. Mikor Napsugár ugrott a ménnek, az eleven húsba harapott. Addig küzdöttek, míg a mén tetőtől talpig tele lett vérrel; összemarcangolta, legyőzte. Napsugár azonban ép bőrrrel került ki a küzdelemből, mivel a bivalybőrök marcangolódtak szét rajta. A leány ekkor lemászott a fáról, lóra pattant, fogta a ménest, maga előtt hajtva, míg a legyőzött mén alig vonszolta magát utánuk.

Mikor a ménest betelerelte a császár udvarába, ment, hogy értesítse a császárt. Kijött ekkor Tündér Ilona, és nevükön szólította őket. Mikor a mén meghallotta a hangját, egyszerre meg-rázkódott, éppen olyanná változott, mint volt, meg sem ismerszettek rajta a sebhelyek.

Tündér Ilona azt mondotta a császárnak, állítson oda valakit, aki a kancáit megfejje, hogy mind a ketten megfürödjenek.

De ki tudott volna azokhoz közelíteni? Mert úgy dobogtak patáikkal, hogy a föld szakadt be, ahova odadobbantottak. Miután senki sem tudta ezt megtenni, a császár ismét a császárléánynak parancsolta meg, hogy megfejjen.

Bánattal és keserűséggel telt meg a császárléány szíve, hogy a legsúlyosabb dolgokkal csak őt terheli meg. De mivel helyén volt az esze, bizalommal Istenhez fohászzkodott, segítse meg őt, hogy ezt a feladatot is jól végezhesse el. És erre úgy elkezdett szakadni az eső, mintha vederrel öntötték volna; a víz hirtelen a kancák térdéig ért, majd fagy következett, úgy, hogy azok nem tudtak helyükről megmozdulni. Mikor a császárléány ezt a csodát látta, először is Istennek mondott köszönetet a nyújtott segítségért, majd hozzáfogott a kancák megfejéséhez.

A császár majd elolvadt a nagy szerelemtől, úgy bámulta Tündér Ilonát, mint valami érett cseresznyefát. De az rá se hederített, s különféle ürüggyel egyik napról a másikra halogatta a házasságot. Végül is azt mondotta neki:

- Látod, felséges császár, hogy amit kértem, mind beteljesedett. Egy dolog kell még nekem, aztán tudd meg, lakodalmat ülünk.

- Galambocskám - felelte neki a császár -, én és birodalmam alázatosan hallgatjuk parancsaidat. Kérj, amit kérni akarsz, de minél hamarább, mert belepusztulok az irántad való szerelembe. Oda jutottam, hogy ébren álmodozom, mint egy holdkóros, azt se tudom, mit tegyek, mikor azokba a szépséges, merengő szemeidbe nézek.

- Hát ha így van - mondotta erre Tündér Ilona -, hozd el nekem azt a szenteltvizet tartó edényt, mely a Jordán vizén túl egy kis templomban található. Akkor összeházasodunk.

Amint a császár ezt meghallotta, ismét a császárléányt hívatta, s megparancsolta, hogy tegyen, amit tud, s ahogy akarja, de hozza azt, amit Tündér Ilona parancsol.

Mikor ezt hallotta, a császárléány Napsugárhoz ment, elmondotta, s az azt felelte neki:

- Ez a legutolsó s a legnehezebb szolgálat, amit még meg kell tenned. De bízzál Istenben, édes gazdám, mert a császárnak is beteljesedik a végzete.

Nekikészült, útra indult.

A ló mindenről tudott, azért volt táltos.

Azt mondta a császárléánynak:

- Az a szenteltvíztartó edény egy kicsiny templom közepén levő asztalon áll, és egynéhány apáca őrzi. Nem alszanak azok sem éjjel, sem nappal. De időről időre egy remete látogat hozzájuk, hogy az Úristen dolgairól való szent intelmekkel lássa el őket. Mikor oda vannak, hogy a remete tanítását hallgassák, csak egy marad az őrségen. Ha el tudnád találni ezt az időt, akkor éppen jó lenne. De ha nem, ki tudja, mennyi ideig kellene vesztegelned. Mert másképp nincs lehetőség.

Elmentek tehát, átkeltek a Jordán vizén, s megérkeztek ahhoz a kis templomhoz. A remete szerencsére éppen akkor érkezett oda, és összehívta az összes apácákat, hogy őt hallgassák. Az őrségen csak egy maradt, s a hosszas üldögélésben ez is kifáradt, és elnyomta az álmot. De, nehogy Isten tudja mi történhessen, az ajtó küszöbére feküdt, azzal a gondolattal, hogy senki se mehessen be anélkül, hogy ő észre ne venné.

Napsugár kitanította a császárléányt, mit tegyen, hogy a szenteltvíztartó edényre szert tehesen. A léány óvatosan kúszott előre, a fal mellett lábujjhegyen lépkedett, s pszt, pszt, a falhoz lapult, és az ajtóig osont. Itt olyan könnyedén, mint egy macska, átugrott a küszöbön, s meg sem érintette a mélyen alvó apácát, kezét tett az edényre, s éppen úgy ment ki, ahogy bejött. Lóra pattant, s azzal uccu neki, vesd el magad!

Az apáca neszt fogott, felugrott, látta, hogy oda az edény, s úgy elkezdett jajgatni, hogy aki hallotta, a szánalomtól szívszakadást kapott. Egybesereglettek az apácák, s heves jajveszékelésbe fogtak az őket ért szerencsétlenség felett. Mikor a remete látta, hogy a szenteltvíztartó edény odavan, a császárléányra pillantott, aki csak úgy repült Napsugárral. A remete felemelte kezét, letérdelt, s a császárléányt így átkozta meg:

- Én Uram, szentséges Istenem! Tedd, hogy az az elvetemült, aki szentségtelen kezét a szenteltvíztartó edényre merte vetni, változzék asszonnyá, ha férfi volna, ha pedig asszony lenne, váljék férfivá!

A remete kérése nyomban meghallgatásra talált. A császárléány olyan helyre legénnyé változott, hogy öröm volt ránézni.

Mikor a császárhoz érkezett, az igen elálmélkodott. Azt se tudta, higgyen-e a szemének vagy se, mikor észrevette a változást. Mert úgy rémlett neki, hogy a léány nem ugyanaz most, mint volt elindulásakor, hiszen még daliásabb és még vakmerőbb. Mikor az edényt átnyújtotta volna, úgy szólott:

- Felséges császár, végrehajtottam azokat a feladatokat, amelyekkel megbíztál. Úgy vélem, hogy most már befejeztem. Légy boldog, uralkodj békében, míg az Úristen kegyelme engedi.

- Meg vagyok elégedve szolgálataiddal - mondta a császár. - Vedd tudomásul, hogy halálom után te szállsz birodalmam trónjára, mivel mostanig nincs örökösöm. Ha pedig az Úristen egy fiút adna nekem, te leszel a jobbkeze.

Az összes udvari tanácsosok és császárfiak jelen voltak, mikor a császár ezeket a szavakat mondotta.

Mikor Tündér Ilona látta, hogy ez az óhajtása is teljesült, elhatározta, hogy bosszút áll a császáron, amiért folyton-folyvást a szépséges legényt küldözte azokra a súlyos szolgálattételekre, melyekbe belepusztulhatott volna. Ő bizony azt hitte, hogy maga a császár ment el a szenteltvíztartó edény elhozására; a császár könnyebben is megtehetette volna, hiszen az ő parancsának mindenki engedelmesskedett volna.

Parancsot adott, hogy melegítsék meg a fürdőt, hogy ő meg a császár közösen megfürödjének a kancatejben. Miután bementek a fürdőbe, megparancsolta, hogy vezessék oda a mént, hadd fűjjon hideg levegőt. S mikor a mén megjött, egyik orrlyukából hűvöset fűjt Ilona felé, a másik orrlyukából bezzeg olyan tűzforró levegőt fűjt a császárra, hogy annak még a belei is megfőttek tőle, s ott helyben halva maradt.

Súgott-búgott az egész birodalom, mikor híre ment a nagy, hatalmas császár halálának. A birodalom minden részéről mindenki egybesereglett, s igazi császári temetést rendeztek neki.

Mikor ez megvolt, Tündér Ilona így szólott a szép legényhez:

- Te hoztál engem ide. Te hoztad el nekem a ménest, te ölted meg azt a sárkányt, amelyik elrabolt engem. A szenteltvíztartó edényt te hoztad el nekem, te légy a férjem. Jöjj, fürödjünk meg, utána tartsuk meg az esküvőt.

- Ha engem választottál, elveszlek téged - felelte a tündérkirályfi -, de vedd tudomásul, az az akaratom, hogy a mi házunkban nem kukorékolhat a tyúk, csakis a kakas.

Megegyeztek, és beléptek a fürdőbe. Ilona hívta a ménjét, hogy annak a párája langyosítsa a tejet, amiben megfürdenek.

Hívatta az új császár is Napsugárt. És így két ló vetekedett abban, hogy a fürdőt gazdájának minél megfelelőbbé, a langyosságot minél kívánatosabbá tegye.

Miután megfürdöttek, másnap már meg is esküdtek. Azután elfoglalták a császári trónt. A vigalom három hétig tartott, s mindenki örvendezett, hogy Isten annyi dicső tettet végbevívő, vitéz császárt adott nekik.

Ő pedig uralkodott igazságosan, istenfélelemmel, védelmezte a szegényt, nem volt senki elnyomója. Még ma is uralkodna, ha meg nem halt volna.

Én is ott voltam az összes ünnepségen, igaz, hogy csak kívülről tátottam a számat, mert szó sem lehetett róla, hogy engem is meghívjanak. Márpedig tudvalevő, hogy hívatlan vendégnek ajtó megett a helye.

Magam egy nyeregbe dobtam, s kendteknek e mesét mondtam.

Fordította: Ignác Rózsa

A JUHÁSZLEGÉNY MEG A KIRÁLYLEÁNY

Volt egyszer egy messzi földön híres király, s ennek volt egy igen-igen szép leánya, szebb és büszkébb a virágnál. És elkövetkezett a leány férjhez menésének ideje. Így hát érkeztek is hozzá a kérők, a legények, a világ minden sarkából egyre-másra.

De amint kinyitotta száját a szerelemtől égő legény a király előtt, csak azon vette észre magát, hogy őfelsége így szól hozzá:

- No, fiam látod-e azt az almafát az udvaromon?

- Látom - felelte a legény, de amikor odapillantott, megrémült attól, amit látott: az udvaron egy hordó vastagságú és égig érő almafa.

- No, ha látod, hát ide hallgass: annak a tetejében, valahol van a teteje, van három aranyalma. Aki a leányomat kéri, hozza le nekem azokat az almákat onnan, s hozzáadom.

Hát mit gondoltok? Amikor a legény már éppen indult volna, hogy felmásszék, a király egyszerre ráfordult:

- Könnyen felmáznál, te legény, ugyebár? De hát hogy derekas dolgot végezz, ezzel a pohárral a kezében másszál fel. Látod? Tele van borral. Nehogy az ördög arra vigyen, hogy egy cseppet is kiloccsants belőle, amíg mászol felfelé, mert akkor véged van. Isten irgalmazzon a fejednek. Megértetted?

- Megértettem, felséges királyom.

És a király fia, vagy a császár fia kezébe vette a poharat, és mászni kezdett felfelé. Amint két-három ölnyire felmászott, máris az történt, hogy a pohár féloldalra billent, a bor pedig: csepp, csepp, csepp!

- Lefelé, te mamlasz, szállj le! - mordult rá őfelsége, és egy szempillantás alatt már repült is a feje.

Ma is úgy, holnap is úgy... száz meg száz ügyes legény pusztult el, halljátok-e, egy szál leány miatt. De még jobban elkeseredett az ember, amikor az almafát körülvevő udvar karókból álló kerítését látta, és minden karón egy-egy vitéznek a fejét. Már-már ottveszett minden királynak meg császárnak a fia, akit halálba üzött a házasság kívánsága.

A szegény leány pedig szinte-szinte örökre pártában maradt a király udvarában. Folyton az ablaknál ült, és énekelt, és arra gondolt, hogy...

Mire is gondolhatott... vágjatok ketté, akasszatok fel, nem vág az én eszem, hogy azt megmondhatnám, sem ott nem jártam, hogy megkérdezzem.

Messzi földre elment a híre a királyi udvarra borult szomorúságnak, még a legeldugottabb völgyekben és a legfélreesőbb erdei tisztásokon is csak erről folyt a beszéd gyermekek és öregek, legények és leányok, gazdagok és szegények, királyok és pásztorok között egyaránt. Nem tudjátok, mit tart a közmondás? Ha akármilyen semmiség történik egy faluban, kukorica-kapaláskor mindenki arról beszél, hát még ha a királyi udvarban történik valami?

És a sok beszédből mi derül ki? Eljutott a hír egy juhász karámjához is. Volt ott két, legénysorban levő testvér. Addig tanakodtak, míg egyszer csak azt mondja a kisebbik testvér a nagyobbiknak:

- Na, testvér, én is szerencsét próbálok a királyleánynál.

- Mit beszélsz? Bolond vagy? Hiszen mentek oda már náladnál ügyesebbek, és csak azt érték el, hogy lecsapták a fejüket, ugyan mire vihetnéd te is?

- Ami lesz, az lesz! Én megyek. Vigyázz a juhocskáimra, testvér, mert ha élek, meghálálom; ha pedig nem, akkor maradjanak neked.

Így szólt, és útra készült. Eleget próbálta a bátyja visszatartani, ijesztgette, jóval, rosszal megpróbálkozott. De hát nem olyan fából faragták!

Nem sokat teketóriázott, hanem szaladt - a szüleihez.

Elbúcsúzott tőlük, aztán mintha puskából lőtték volna ki, egyenesen a királyi udvarba.

- Felséges királyom, hadd másszam fel én is az almafára.

- Másszál fel hát, teringettét, de látod ott azokat a karókat?

- Látom.

Amikor éppen fel akar mászni, hát csodát lássatok! A királyleány félrehívta, egy hajtút nyomott a kezébe, és ezt súgta:

- Hej, te vitéz, te vitéz, jól vigyázz, amint mászol felfelé, és hozd le nekem az aranyalmákat. Hogy a bor ki ne ömöljék, tedd belé ezt a hajtút a pohárba, megalszik tőle, és nem lesz semmi bajod vele.

Miért tehette ezt a királyleány, azon magam is csodálkozom, mert más, sokkal szebb és sokkal híresebb legényeknek sem adta oda a hajtújét. Úgy látszik, hirtelen beleszeretett a juhászlegénybe.

Mászni kezdett a legény felfelé. Mászott, mászott, egyre csak mászott. A lent levők csak azt látták, hogy úgy iramodik felfelé, mint valami mókus. Hej, hej! Be messze volt még az ég! Arcába vágott a szél, és nagy könnycseppek hullottak szeméből a földre: csepp, csepp, csepp!

- Húzzátok le, és csapjátok le a fejét! - kiáltotta a király. - Nem látjátok, hogy csepeg a bor?

- Könnycseppek azok, édesapám, nem bor! - sietett megmondani a leány. - Kóstolja csak meg, és meglátja!

A király megkóstolta, látta és elhitte; a juhászlegény pedig egyre csak fennebb, az almafa teteje felé.

És ahány könnycsepp esett a földre, annyiszor ingerült fel a király, és annyiszor csendesedett le, mihelyt megkóstolta.

Mászott felfelé a mi juhászlegényünk, addig mászott, míg elvesztek szeme elől a lent levők. Végre elérkezett az almafa ágaihoz, és mászni kezdett az egyikén.

Fent, messze fent, egy kalibához ért. Abban a kalibában egy vénséges vénasszony lakott, akinek kétszáz tél nyomta a vállát. Szent Péntek asszony volt.

- Szent Péntek asszonyanyám - kiáltotta, amint a kaliba elé ért -, az Isten megfizeti, mondja meg nekem, merre tartsak, hogy a fa tetejébe érjek?

- Várjál csak, fiam, amíg hazajövök a templomból, és akkor megmondom.

A juhászlegény megvárta, a szent asszony pedig így szólt hozzá, amikor hazajött:

- Menj el, fiam, az én nénémhez, Szent Szombat asszonyhoz, mert ő egy nappal nagyobb nálamnál, és megmondja neked.

A juhászlegény továbbment felfelé. Szent Szombat asszony is éppen a templomba ment.

- Megmondom, fiam, amikor visszajövök. Addig fogjad ezeket a kulcsokat. Minden szobába bemehetsz velük, csak a legbelsőbe nem.

- Jól van, asszonyanyám.

Amint egyedül maradt a legény, nem volt semmi dolga. Kinyitotta az említett szoba ajtaját, hát mit látott ott, apám? Imádkoztatok, hogy álmotokban meg ne jelenjék. Egy három láncsal lekötözött sárkányt.

- Légy olyan jó, te ifjú, adj egy pohár vizet, mert egyszer majd én is megkegyelmezek neked.

Inni adott neki, s hát, csodát lássatok! Egyszerre lepattant az egyik lánc a sárkányról.

- Adj még egyet, mert még egyszer megkegyelmezek majd neked.

Adott neki, és a szörnyetegen csak egyetlen lánc maradt.

- Adjál még, te ifjú, mert háromszor fogok megkegyelmezni neked.

Amint odaadja azt a poharat is, lepattan a sárkányról az utolsó lánc, és ilyent lássatok: odarohan a sárkány a Szent Szombat asszony leányához - mert elfelejtettem mondani, hogy a szent asszonynak volt egy leánya, a hóna alá kapja, és veszi az irányt - a pusztába, ahol a barlangja volt...

Na most aztán! lesz hadd el hadd a szerencsétlen juhászlegénynek! Hej, ha ott lehettek volna, és láttatok volna a szent asszonyt, amikor hazament a templomból! Olyan méregra lobbant, hogy megragadta a legényt, és egyszerre zsupsz - le a földre vele.

De milyen messze volt a föld! Amíg leért volna, a szent asszony mégiscsak szent asszony; megszánta, és egy hópelyhet küldött utána, hogy olyan szép lassan szálljon le a földre, mint a hópehely.

És halljátok csak. Nem feledkezett meg róla az Isten. Éppen annak a sárkánynak az udvarába esett, amelyik a szent asszony leányát elrabolta volt.

A szörnyeteg mihelyt megpillantotta, el akarta pusztítani.

- Azt ígérted, te sárkány, hogy egyszer megbocsátasz nekem. Így állasz szavadnak?

- Igazad van. Megbocsátok neked. De itt ne maradj.

A juhászlegény azt mondta, hogy el is megy, de nem úgy tett. Amikor másnap a sárkány vadászni ment, fogta a legényt a lányt... és illa berek, nádak, erek.

Ekkor egyszerre nyeríteni kezdett a szörnyeteg lova.

- Hó, hó, paripám, te vad oroszlán! Nincs mit egyél; nincs mit igyál?

- De van mit egyem, s van mit igyam, hanem odalett a feleséged, mert elrabolta a juhászlegény.

- Van-e időm enni s inni?

- Hohó! Böven van, édes gazdám!

Evett, ivott a sárkány, megnyergelte lovát, és a menekülők után eredt. El is fogta a legényt. Amikor megragadta a haját, hogy a földhöz teremtse, kérlelni kezdte a legényt:

- Azt ígérted, te sárkány, hogy másodszor is megbocsátasz nekem. Állj hát szavadnak.

- Igazad van! Megbocsátok, de többé a kezembe ne kerülj aztán!

Másodszor is ismét megszőkteti a juhászlegény a leányt, és ismét megbocsát neki a sárkány.

- Hej, mitévők legyünk, te vitéz - tanakodott vele egy nap a Szent Szombat asszony leánykája.
- Úgy látszik, sohasem szabadulunk már innen.

- Ismét megszökünk, ami lesz, az lesz!

- Nem úgy, nem, hanem ide hallgass, mit hallottam én: a tenger posványában él egy irtóztató csúf boszorkány, gonosz, mint a tűz lángja. Annak van egy kancája, és aki azt három esztendeig őrzi, egy csikót kap érte, az a csikó pedig csupa tűz és láng, még a sárkánykölyöknél is tüzeesebb. Menj el oda, te vitéz, őrizz azt a kancát. Nem kell, hogy sokáig ott üljél, mert a vén boszorkánynál csak egyetlen éjszaka egy esztendő.

El is ment, és megtalálta a vén boszorkányt.

- Jó napot, öreganyám!

- Neked is, te vitéz! De hát mi szél fújt errefelé?

- Azért jöttem, hogy szolgának szegődjem kendhez. Megfogad?

- Megfogadlak, hogyne fogadnálak meg - mondta a világcsúf boszorkány. - De hát nem kár a te fejedért, hogy karóba kerüljön? Nézd csak, mi van itt.

Amint odanézett a juhászlegény, megborzongott. Akárcsak a király almáskertjének a kerítésén.

A kanca istállója karókkal volt körülkerítve, és minden karón egy emberfő.

Egy ember még ott támolygott fej nélkül, és folyton azt kiáltotta: fej... fej... fej!

- Ahogy Isten akarja, úgy lesz, öreganyám. Beszegődöm.

A boszorkány megfogadta szolgának, és enni adott neki. De amíg ő ebédelt, kiment a vén boszorkány az istállóba, és ütni kezdte a kanca hátát:

- Arra ne vigyen az ördög, csúf gebéje, hogy a juhászlegénnyel jöjj haza, mert lehúrom a bőrödöt.

- Nem jövök, nem! Belebújok a legsűrűbb tövisbokorba, hogy senki se tudjon kihúzni onnan.

És elindul a juhászlegény a kancát legeltetni a dombon. Útközben lám csak, egy farkas. „Bár sohasem tettem semmi rosszat - gondolja magában -, megölöm ezt a farkast. Talán a juhokat mentem meg ezáltal.”

- Ne ölj meg, te vitéz - kiáltotta neki az ordas -, mert sok jót teszek veled.

Megkegyelmezett neki.

Odább egy sas. Letörött szárnyal. Meg akarja ölni.

- Ne ölj meg; inkább kösd be a szárnyamat, mert én is sok jót teszek veled.

A juhászlegény bekötözi a sas szárnyát.

A legelőhöz közel, lám, egy istenes nagy hal... vergődik a szárazon. „Ezt aztán megölöm, mert nagyon éhes vagyok.”

- Ne ölj meg, te vitéz. Inkább fogj egy karót, és taszíts vissza a vízbe, mert nem bánod meg.

Visszadobta a vízbe.

A kanca legelni kezd, a legény pedig keményen ül a hátán, hogy el ne aludjék. De hogy s hogy nem, egy kissé elszenderül, és másnap arra ébred, hogy egy tövisbokron lovagol, a kanca pedig sehol.

- Hej! Ez kellett még nekem!

Siránkozik, jajgat veszettül.

Amint a fáknak és a köveknek panaszkodik, arra gondol: „Én is jót tettem egy farkassal.” És hipp-hopp, előtte terem a ragadozó állat:

- Mi bajod van, te vitéz?

- Elvesztettem a kancát, és elpusztítja a vén boszorkány a fejemet.

- Űlj csak veszteg, mert egy tövisbokor bozótjában van. Tüstént összehívok minden farkast, üvöltöni kezdünk, és kiugratjuk onnan.

El is hozta. A kanca azon az éjjel három csikót ellett, és a juhászlegény, hogy hozzá menjenek, a farkas tanítása szerint így hívogatta őket: - Mocsi, mocsi, mocsi! Te boszorkány három csikós kancája!

Felült a kancára, és hazavitte az istállóba. Az öregasszony enni adott neki, és lefektette. Aztán az istállóba ment, és félholtra verte a kancát:

- Ma éjjel jobban rejtezz el, különben agyonütlek, te vén gebe!

Másnap ismét kimegy a dombra. Amint azon töpreng, hogy mit tegyen, s hogy tegyen, hogy el ne veszítse a lovat, hát ismét megcsapja egy álomszellő, és... reggel ébred fel: a kanca sehol, a juhász meg egy faágon lovagol.

Na most aztán! Ki mondhatná el azt a keserűséget, ami a lelkét emésztette? Szegény feje ott fog állani a karó hegyén, a királyleány pedig hiába adta neki a hajtút. Várhatja szegényke, míg a világ s még egy nap.

Látjátok-e, éppen most sarkallta őt is a szerelem a kedvese után, akiért elhagyta a juhait, elhagyta a testvéreit, elhagyta apját, és elhagyta az édesanyját... igaz, hogy csak juhászlegény volt, de hát nem volt-e neki is szíve? Aztán meg, mit tehet az ember, ha szerelmes? Tudjátok, hogy mondja a nóta?

*Hogyha szeret a kedvesed,
Tűzben ég akkor a szíved;
Ha elhagyott a kedvesed,
Fáj a szíved, majd megreped;
Ha kedvesed után vágyol,
Hull a könnyed, mint a zápor...*

No, ugye, kedves fiaim, mindjárt erőt vesz rajtatok is a sírás? Haha!

Ördög vigye a fiatalságot. Nahát, inkább törüljétek meg a szemeteket, és hallgassatok ide, az öregapóra...

Amint ott állt, és sírdogált a juhászlegény, a sasra gondolt, és egyszeriben krákogást hall a feje fölött:

- Mi bajod van, te vitéz?

- Elvesztettem a kancát.

- Ne félj semmit. Látod-e ott azokat a felhőket meg azt a ködöt?

- Látom.

- No, ha látod, ott van a vén boszorkány kancája. Most szövetezem a sasokkal, jól megcsipkedjük, aztán visszaadjuk neked.

És amikor elkezdtek a sasok a szárnyakat suhogtatni meg krákogásukkal a felhőket szaggatni, a juhászlegény is elkezdte:

- Mocsi, mocsi, mocsi! Te boszorkány hat csikós kancája!

Hazaviszi, beköti az istállóba, eszik és lefekszik.

Az ördögös dühös vénasszony pedig jól megforgatja az ördög motolláját, aztán kirohan az istállóba, alaposan megrakja a kancát, hogy szinte eltöri a keresztcsontját, és veszettül ezt kiáltja:

- Ha ma éjjel is veled jössz haza, téged öllek meg helyette.

Mikor a harmadik éjjel is kimegy a dombra, a hitvány vén gebe ismét elbújik, a juhászlegény pedig arra ébred reggel, hogy seholy sincs, ő meg egy hangyaboly tetején kuporog törökösen.

Rágondol a halra, és íme - előtte terem, és azt mondja neki:

- Hej, te vitéz, te vitéz, a vén boszorkány kancája egy nádszálba bújt bele a tenger fenekén. Ne félj semmit, mert idehozom neked.

Amikor aztán a tenger hullámai emelkedni meg háborogni kezdtek, a juhászlegény is elkezdte:

- Mocsi, mocsi, mocsi! Te boszorkány kilenc csikós kancája! - Mert ennyi csikója volt most.

Megérkezik a ló, felül a hátára, hát útközben egyszer csak azt hallja a juhászlegény, hogy a kanca megszólal:

- Te vitéz, te vitéz! Te elpusztítottál volna engemet, de én mégis javadat akarom. Hallgass meg a tanácsomat, mert hasznodra válik.

- Miféle tanácsodat?

- Ide hallgass: a boszorkány kiveszi nyolc csikónak a szívét és az egészet beleteszi a kilencedikbe, ezt aztán kicsapja a szemétdombra. Az a nyolc, amelyiknek nincs szíve, szép, pajkos lesz, a kilencedik pedig, amelyikben benne van a többi szíve is, kicsi és vézna marad. Te ne válassz magadnak mást, csak azt a szemétdombon levőt, mert sok hasznodra válik.

A juhászlegény megköszöni a kanca jó tanácsát, és elmennek haza.

Amint a boszorkány megpillantja, azt sem tudja, mit csináljon: ordít, átkozódik, tépi a haját, veri a fejét a falba, aztán lecsendesedik egy kicsit, és kimegy az istállóba, levágja a kanca fejét, kiveszi a nyolc csikó szívét, és megcsutakolja őket, éppen úgy, ahogy a kanca elmondta a legénynek. Aztán bemeleg a kunyhóba:

- Gyere, te fiú, hadd adjam ki a béredet, mert igaz szolgám voltál. - És beviszi az istállóba, megmutatja neki a nyolc csikót. - Válaszd ki, amelyiket akarod.

- Jól van, de - mondta a juhászlegény -, én tudom, hogy a kanca kilencet csikózott. Hol van még egy?

- Ott, a szemétdombon, kedves fiam, mert semmi hasznát nem lehet venni.

- Hadd lássam csak én is.

- Miért látnád? Inkább válassz egy jót, hogy hasznát vehesd.

- Úgy? - mondja a legény dacosan. - Tudja meg, hogy üres kézzel megyek el innen, és mindenkinek elmondom, hogy kend milyen jómadár. - És elindul a juhászlegény.

A boszorkány utánaered.

- Ejnye, fiam, vidd el hát! De aztán meg ne bánd!

Így beszélt az asszony, de szinte kihaladt a méregtől.

Volt öröme a legénynek! Felmegy a szemétdombra, lehúzza a lovacskát, megtakarítja, megsimogatja, és derékszíját a nyakára kötve, maga után húzza. És íme, mi történik? Egyszer csak azon veszi észre magát, hogy a csikó egyenesen a szemébe néz, és így szól hozzá:

- Mit vonszolsz így engem, édes gazdám, mint valami tövisbokrot, nyakamon megkötve? Hát kutya vagyok én? Tiszta szégyen ez így. Nyergelj meg, és aztán jól megülj!

- De hiszen kicsi vagy.

- Kicsi, kicsi, de majd meglátod, mit tudok.

Megnyergelte, és úgy repült vele, mint a szél meg a gondolat, egészen a sárkány udvaráig. Az most is éppen vadászni volt. A juhászlegény fogta a Szent Szombat asszony leányát, maga mellé ültette a nyeregbe, és elrepült vele messzire. Akkor - egyszerre csak erősen nyerít a sárkány lova...

- Hó, hó, paripám, vad oroszlán! Nincs mit egyél, nincs mit igyál?

- De van mit egyem, s van mit igyam, hanem megszökött a gazdasszony a juhászlegénnyel.

- Van-e időm enni s inni?

- Még nyergelni sincs.

Amint ezt meghallotta, gyorsan felszökött a sárkány a lóra, és hanyatt-homlok elvágatott a juhászlegény után. De a legény úgy ment, mint a szélvész. Amikor már jó sokáig vágatott, hogy utolérje, hát egyszer csak égetni kezdi a legény hátát a szörnyeteg lovának a tüze. Mihelyt ezt észrevette, ütni kezdte a lovát, hogy még jobban szaladjon.

- Ne üss engem, édes gazdám - kiáltotta a lova -, mert beszélek a bátyámmal, hogy mentsen meg minket.

És egyszer csak odakiált a kicsi ló a sárkány lovának:

- Bátyám, édes bátyám, rázkódjál meg, ahogy a felhők megrázkódnak.

És mihelyt a sárkány lova meghallotta az öccse nyerítését, egyszeriben úgy földhöz vágta a sárkányt, hogy mind széjjelment.

Aztán leszállt a lováról a juhászlegény, és a sárkány lovát is magához vette. Az egyik lóra felültette a szent asszony leányát, a másikra maga ült fel.

Hát aztán eddig megvolt, ahogy volt; de hogy álljon most a király szeme elé, és hogy legyen meg a királyleány nélkül?

Úgy látszik, a sárkány lova rájött, hogy min töri a fejét, mert egyszerre csak egyet nyerített, és így szólt hozzá:

- Ne félj semmit, édes gazdám, mert én elviszlek a Szent Szombat asszony házához. Egyszer már odavezérelt volt engem a balszerencse. Csak jól fogóddzál meg, nehogy elszédülj.

Hát, öregapám, még jóformán ki sem szólt a száján, máris mind a két ló felrepült a magas égbe, a szent asszony házához.

- Nézze, öreganyám - mondotta a juhászlegény -, visszahoztam a leányát. Gondolom, hogy most megbocsátja, amit tettem, és megmutatja az utat az almafa teteje felé.

- Erre indulj, kedves fiam - mondotta Szent Szombat asszony, és sírt örömeiben, hogy visszajött a leánya. - Folytonosan csak felfelé másszál, és eredj csak, eredj, mert rábukkansz a Szent Demeter házára. Ő egy nappal nagyobb nálamnál. Bizonyosan tudja, és megmondja neked. De kedves fiam, amikor majd lemész a földre, gyere el, hadd adjam hozzád a lányomat, mert már nem sokáig tarthatja el az almafa.

Mászik a juhászlegény felfelé, egyre magasabbra.

- Szent Demeter - mondja, amint megpillant egy őszülő szakállú öregembert -, légy olyan jó, mutasd meg nekem, merre van a hegye ennek az almafának, amelyen mind mászom fölfelé, egyre csak mászom, annyi tenger idő óta.

- Erre indulj, fiam - mondta a szent szelíd hangon -, és mássz csak felfele három kerek napig, mert az almafa hegye ott van a Szent Arkangyal házában. Eredj, és mindenképpen azon légy, hogy senki meg ne lássa, amikor eléred az almákat, mert különben nem tudod, ki az a Szent Arkangyal. Hej... hej... innen látogat le a földre, hogy elvegye annyi sok embernek az életét. Lám csak, most is hetedhétországban jár, hogy egy hatalmas király életét vegye el, aki éppen lakomázik most, és még csak nem is álmodja, hogy mi vár rá! Ezért hát menj, és jól vigyázz magadra.

Ment, mendegélt, és amikor már éppen úgy vélte, hogy a fa tetejébe ért, bejutott egy házba - palotába, apám, nem egyébbe, kristálypalotába. Nem hiszitek? Járjatok utána.

- Bizonyosan ez a Szent Arkangyal háza - mondta a juhászlegény, amint azt látta, hogy az almafa hegyébe ért. - Ej-haj! Nicsak, ott vannak az almák is. - És amint ezt kimondotta, le is szakítja őket, és a kebelébe dugja. Aztán uzsgyá, lefelé a juhászlegény.

Több sem kellett, mert egyszeriben megrázkódott az almafa, de meg az egész föld is vele együtt - és egy rémítő csattanás a Szent Arkangyal fülébe is eljutott, aki éppen útra készülődött hazafelé. Amint megsejtette, hogy milyen kár érte, a szélnél is sebesebben repült a szent az almafa tetejére, és onnan a juhászlegény után.

A legény már közel volt a Szent Demeter kunyhójához. Amint meglátta a Szent Arkangyalt, reszketni kezdett, de az almákat nem vette ki a kebeléből.

- Bocsáss meg, szent atyám, és ne vedd el az almákat, mert - Uramisten, milyen nagyon vár engem a király, de még inkább az ő szép leánya!

- Jól van, fiam, vedd úgy, hogy neked ajándékoztam, és járj szerencsével, mivelhogy szépen kértél.

Látjátok-e, szent volt a szent, mégpedig olyan, aki sohasem szokott megbocsátani, de a juhászlegény láttán még az ő szíve is meglágyult.

A juhászlegény elmegy lefelé, a szent pedig a fa tetején levő házába, hogy egy kicsit szundítson a féloldalán, aztán másfelé induljon, és másoknak az életét vegye el.

A juhászlegény benéz Szent Demeterhez, hogy elbúcsúzzék tőle, és könnyes szemmel mond neki köszönetet; benéz Szent Szombat asszonyhoz, ahol magához veszi a leányt és a két lovat; benéz Szent Péntek asszonyhoz is, aztán egyre lejjebb, egyre lejjebb, egyre közelebb a király palotájához. Itt, amíg a lent levők meg nem látták, útnak engedi a szent asszony leányát -

lovastul, mindenestül, hogy szálljon le egy berekbe a palotán túl, és ott várja meg. A vitéz pedig lóháton, ő tudja, hogy s hogy nem, leereszkedik a fa törzsén.

- Itt van, felséges királyom, a pohár, nem ömlött ki belőle; itt vannak az aranyalmák is.

- Ez már csoda dolog! - mondja a király és szeretettel nézi az almákat, de a juhászlegényt is, akit már nem juhászlegénynek tekintett, hanem valami látomásnak.

Ámuldozik a király, ámuldozik a leánya, ámuldozik a királyné, ámuldozik az egész udvar is, amint azt látják, hogy végbevitte, amire vállalkozott, főleg azért, mert már azt gondolták, hogy elpusztult annyi tenger idő alatt. De kinek volt most legnagyobb az öröme? Ugye, hogy nem találjátok ki?

- Most pedig adja nekem a leányát, felséges királyom, mert úgy egyeztünk volt meg.

Odaadja, hiszen mire várhatott volna még?

A legény fogja a leányt, felülteti a lóra maga mellé, és elrepül, apám, mint a szél, egyenesen abba a berekbe, ahová Szent Szombat leánya leesett a lovával. Magához veszi ezt a leányt is, és mindnyájan elmennek a bátyjáékhoz.

Ott a másik csoda: a bátyja három esztendő óta miséztetett az öccse lelki üdvéért, aki elment, hogy elpusztítsa magát a királyi udvarban.

Amikor meglátta a juhász, a bátyja, dörzsölni kezdte nagyon a szemét: mind azt hitte, hogy álmodik. Aztán sírva fakadt, és csak sírt, sírt szegény! Milyen régóta élt abban a hitben, hogy ott szárad a feje a karó hegyén a királyi udvarban!

- Mit csináltál, öcsém, és hol jártál, hogy híredet sem hallottam olyan sokáig? - kérdezi, amikor végre elnyomja a sírását.

A király veje pedig elsorolja tövirül hegyire, hogy mi minden viszontagságon ment keresztül, merre vándorolt, amióta a szerelem hajtani kezdte. A végén azt mondja:

- Mit szaporítsam a szót, bátyám? Gondját viselte a juhaimnak? Nézze, én is elhoztam kennek a feleségét.

És odaadja a bátyjának a Szent Szombat asszony leányát.

Ha láttátok volna, milyen öröme volt a bátyjának!

Aztán mindnyájan elmentek a király őfelségéhez, és csaptak, hej, apám, két lakodalmat, de még milyent, hogy a messze földön híre ment annak!

Hej, én is elmentem a lakodalomba, s ott pedig: mit is csinálhattam? Rogyásig ettem-ittam.

Fordította: Bözödi György

SIRÁLY KIRÁLY

Hát aztán, volt egyszer egy öregember, aki már kicsi gyermekkorában megtanulta volt a halászat mesterségét. És ma itt halászott, holnap ott, holnapután meg amott, míg aztán egy idő óta beszegődött halásznak egy híres nagy király udvarába. Hogy valami nagy dolgot hajtott-e végre a király előtt, azt nem tudom; annyit azonban tudok, hogy a király udvarában is csak szegénynek maradt, olyannak, amihez kicsi kora óta hozzászokott volt, mert az az átkozott szegénység nem könnyen akar megválni attól, akinél egyszer befészkelte magát, ahogy a régiek mondták.

- *Mi bajod velem, szegénység?*

- *Apáddal jól voltam mindég.*

- *Veled is hát jól meglennék.*

És még annyit tudok, hogy egy idő óta összeállott egy asszonnyal, hogy ne mindig csak azt mondja: „Szegény fejem!”, hanem mondja azt, hogy „szegény fejünk!”.

Aztán annak a királynak késő öregségéig nem lett gyermeke, és mikor már éppen úgy számított, hogy kiürült a zacskó, és elfogyott a puskapor, mit látnak szemei? Lám, a királyné egy igen-igen szép leánykát szül neki.

Volt öröme a királynak! Futárokat szalasztott mindenfelé: királyokhoz, császárokhoz, a nagy hadvezérekhez, mindenkire, de mindenkire, hogy jöjjenek vendégségbe, mert arra készült, hogy nagy lakomát csap, aminek messze földön híre menjen.

Amikor egyéb dolgait már elintézte, előhívhatja a szegény halászt.

- Na, te öreg, most pedig indulj, és olyan halat hozz az asztalomra, melynek aranyból a pénze.

- Hát én honnan kerítsek, felséges királyom, efféle halat?

- Ahonnan tudsz. Azt akarom, hogy messze földön híre menjen az asztalomnak és a mulatságnak, amit rendezni fogok. Megértetted?

- Megértettem, de hátha nem talállok?

- Még kérdezni mered, te nyomorult? Tudd meg, akkor oda kerül a fejed, ahol a lábad van.

Na, szegény halász! Könnybe lábadt a szeme, de egy szót sem szólt többet. Tudta ő, hogy a király olyan ember, akitől őrizkedni kell, és hogy hiába kérlelne egy ilyen megkövesedett szívet.

Mitévő legyen? Elment haza, az öregasszonyhoz, elmondta neki, mi nehezedik a szívére, aztán elbúcsúzott tőle, és világgá ment, de előbb azt a tanácsot adta a feleségének, hogy ne feledkezzék meg az Istenről, mert ő már nem sokáig vet árnyékot a földre.

Elindult a halász, ment, mendegélt, egészen odáig, ahol, mint mondani szokás, „a kurtafarkú malac túr”, elment a Fehér-tengerig, és ott, ennek a nagy víznek a partján bolyongott szegény két esztendeig, folytonosan kutatva, keresgélve, úgy ni, mindent tűvé téve, hogy hátha megkönyörül rajta is az Isten, és egy aranypénzű halat rendel eléje.

Az öregasszony otthon maradt, és sírdogált a fejére szakadt nagy bánata miatt. Amikor egy kicsit lecsendesedett, fogta a seprűt, és rendezgetni kezdett a házban. Amint sepreget, mit kap a földön az öregasszony: egy szem borsot. Felveszi, és az asztalra teszi, hát csodák csodája! A borszem leszalad a földre. Ekkor az öregasszony felvette és bekapta a szájába.

Hej, apám, most lássatok aztán csodát! Az öregasszony teherbe esett tőle.

- Jaj, Istenem - mondta, amikor rájött a csodára -, hol lehet az én öregemberem? Bizonyosan ő is megörvendene, ha megtudná ezt a hírt.

De az öregember még csak nem is álmodott arról, hogy mi történt otthon. Amint ott bolyongott a tenger partján, találkozik egy szerzetes baráttal.

- Mit keresel te itt?

- Nézze, tisztelendő atyám, mi az én nagy bajom. A magam gyertyáját égetem, hogy a más pénzét számláljam mellette.

És elmond neki mindent, töviről hegyire: látja-e, látja-e, s látja-e? Történt még valaha efféle dolog?

- Történt bizony, te öregember; egyet se sírj! - mondja a szerzetes. - Adok én neked arany-pénzű halat, de csak te is add nekem azt, amit tőled kérek.

- Mit?

- Azt, ami a házában van, de nem tudsz róla. Beleegyezel?

Gondolkozik az öregember, gondolkozik: „Tudom, hogy otthon csak az öregasszony van, meg a macska.” Aztán hangosan:

- Jól van, odaadom.

Megkötik az egyezséget, aztán így szól hozzá a szerzetes barát:

- Most pedig vedd be a hálodat, te öregember, és meglásd, hogy megfogod a halat.

Beveti, és amikor kihúzza, mit látnak az öregember szemei? A háló telis-tele volt aranypénzű halakkal.

Volt aztán öröme. Szekérre rakta a sok halat, elbúcsúzott a szerzetes baráttól, és ment a királyhoz.

Az pedig, az ördög cimborája, még mindig nem végzett a lakomával. Arra azonban volt gondolja, hogy két szolgát odaállítson a kapuba, készen arra, hogy lecsapják a halász fejét, mihelyt jönni látják.

De amikor meglátta a király, hogy nem egy, de egy egész szekérderék aranypénzű hallal jön, lecsillapodott a haragja; sőt elhalmozta a halászt is mindenféle ajándékokkal, hogy egy kicsit felejtse a szükségét.

Aztán amint hazamegy az öregember, mit látnak szemei? Egy élő-eleven gyermeket, aki éppen most kezd járni a lábán.

- Adjon isten, te asszony.

- Adjon isten, te öreg.

- Kié ez a gyermek?

- Kié volna? A miénk; az Úr ajándékozta nekünk.

És elbeszéli neki, miként történt a dolog.

- Nézd csak meg, milyen ügyes! Hát mi az? Nem örvendesz neki?

- De örvendék, hogyan örvidenek? - mondja bizonytalanul, de mardosta a lelkét szegénynek, hogy eszébe jutott a szerzetes barátnek tett fogadalma! Aztán még hozzátette: - Na, Isten éltesse, te asszony!

Aztán telt-múlt az idő. A gyermek nőtt, egyre nőtt, napról napra, mintha húzták volna felfelé. És különösen három dolgot kedvelt a gyermek, jóságos Isten, három dolgot: az írást, az olvasást és a kardot.

Amikor a gyermek a tizennyolcadik esztendejét betöltötte, hát csak azon veszi magát észre a két öreg, hogy ott van a házukban egy szerzetes barát.

- Adjon isten, te öregember!

- Kezét csókolom, tisztelendő atyám.

És beszédbe elegyednek. A gyermek pedig, mihelyt meglátta a barátot, kimegy, kihúzza hüvelyéből a kardját, kört ír vele maga köré a földre, és leül olvasni.

A szerzetes barát pedig egyszer csak:

- No, te öreg, eljöttem, hogy elvigyem, amit ígértél volt.

- Jól van, tisztelendő atyám, szavamnak kell állnom, mert különben erőmet veszem - mondja az öreg sírva, és elbeszéli az öregasszonynak is, hogy milyen fogadalmat tett.

- Jaj, szegény fejem! Gyermek nélkül hagytál - mondja a felesége, és ellenkezni akar. De hát van kivel?

A szerzetes barát nem törődik a beszéddel, kimegy a legénykéhez, és meg akarja simogatni; de lássátok, nem tudott átállpni a körön, melyet a fiú írt a kardjával.

Nem tudott átállpni a körön, mert - elfelejtettem mondani -, az a szerzetes barát nem volt más, mint maga az ördög, szerzetes képében.

Amikor látta, hogy szép szóval nem boldogul, egyszerre csak nekiesik az ördög, és a körön áthajolva, torkon ragadja az öregember fiát, aztán egy szempillantás alatt odalett, hogy bánatban és nagy sírás között hagyva a halászt és az öregasszonyt.

Ment, mendegélt a szerzetes barát Sirálllyal - mert így hívták a fiút -, elment egészen egy hegy tetejére. Ott leteszi a terhét, és beszélgetésbe akar kezdeni Sirálllyal, de ez most sem állott szóba vele. Kört ír le a kardjával, belül lép a körön, és olvasni kezd.

Hej, ha láttátok volna, hogy tombolt ekkor az ördög! Mindenféle színt váltott, hol mézesmázosan beszélt hozzá, hol gorombán - hiába. Egy árva szót sem tudott kiszedni a Sirály szájából. Ennek láttán felkapta a fiút, és egy más hegyre ment fel, mely még borzalmasabb volt, és még mélyebb szakadékokkal teli. Arra számított, hogy az csak megrémíti, és rábírja, hogy hozzá szóljon, de semmire sem tudott menni, bármennyit próbálkozott az ördög a beszéddel, bármennyit csúrte-csavarta, embermódon is, ördögmódon is.

Akkor aztán, ilyent lássátok! Egyszerre csak egy nagy pukk, hogy minden hegy, domb és völgy megremegett bele. Az ördög kihaladt mérgében.

Amint Sirály egyedül maradt, hazafelé indult, le a hegyeken. De olyan meredek és olyan irtózatossá váltak, hogy szegénynek mind bukfaceznie kellett lefelé, folyton-folyvást mind lefele, míg egyszer csak, nagy ámulatára, két szörnyű fenevad között találta magát, melyek a fejüket egymásnak feszítve viaskodtak. Csak azt veszi észre, hogy egyikük így szól hozzá:

- Éppen jókor jöttél, te fiú! Gyere, légy olyan jó, húzd ki a kardodat, és vágd le a fejünket.

- Nem, mert szerencsés voltam veletek. Ha nem akadok belétek, szétszakadtam volna, míg az aljba leérek.

- De csak vágd le, mert különben felfalunk - mordult rá a másik fenevad.

Amikor látta Sirály, hogy nincs más mód, kirántja a kardját és: sirrr, lenyisszenti a fenevadak fejét, amelyekből egy szempillantás alatt két derék legény lett, és így szóltak hozzá:

- Isten éltesen, te fiú, mert nagy jót tettél velünk! Milyen régóta állottunk itt varázslat alatt! Ha azt akarod, hogy mind csak szerencséd legyen az életben, és hogy sokra vidd, másokkal is tégy jót, amint velünk tettél.

Megmutatták neki az utat le a hegyről, kezet fogtak, és elváltak egymástól.

A legény pedig mind csak ment lefelé, míg valami tövisbokrok mellett nem találta magát. Sírást és sóhajtozást hall onnan:

- Mentsetek meg, jó emberek, mentsetek meg, mert nagy jót tesztek veletek.

- „Hej, mi lehet ez?” - gondolja a legény, és amint benéz a tövisbokorba, egy barlangot lát ott, annak a szájánál pedig irtózatossá vált nagy köveket.

Eszébe jut a két legény tanácsa, és mit mond magában? „Hadd tegyek még egy jó cselekedetet.” Nekiveti a vállát, és félregurítja a barlang szájáról a nagy követ. Hát akkor mit látnak szemei? A barlangból egy róka jő ki, és így szól hozzá:

- Isten fizesse meg neked, te Sirály, mert nagy szívességet tettél.

- Hát ki vagy te, hogy a nevemet tudod? És hogy kerültél ide?

- Tudd meg, te vitéz - mondta a róka -, hogy én a Zöldkirály leánya vagyok, és sok-sok ideje annak, hogy a sárkányok apámat, anyámat és az összes alattvalóikat kősziklákká varázstolták, engem pedig rókává változtattak, ahogy most látsz. Azóta sem láttam földi embert, és elepedek az apám és anyám utáni vágytól, meg az országunkban levő sok szép dolog utáni vágyakozástól.

- Különös egy csoda! - mondja a vitéz. - És hol voltak azok a sárkányok?

- Arra, napkelet felé - mutatta a kezével.

- Ha így áll a dolog, én is arrafelé megyek, hadd lám, nem ülhetném-e meg a torukat?

Ki tudná elmesélni, milyen öröme volt a rókának, amikor ezt hallotta?

- Hej, te Sirály, régóta azt sűgja az én szívem, hogy csak te készítheted el a sárkányok torát. És amint látom, teljesedik a kívánságom. Menj csak egyenesen előre, mert azon a tájon, ahová mutattam, találsz valami elhagyatott kőfalakat, és ott van az én apám palotája, melybe most a sárkányok fészkelődtek be. Ha ügyes lész a velük folytatott küzdelemben, és ha Istenben bízol, megszabadulsz a sárkányoktól, feltámasztod a kővéváltakat, és te leszel a király ezen a földön.

„Különös egy csoda” - gondolja magában a vitéz, amint azt látja, hogy egy róka beszél így vele, és elmegy, amerre irányt mutattak neki.

Elérkezik a falakhoz, bemegy az elvarázsolt palotába, de senkit sem lát. Csak egy terített asztalt.

Megáll ott, előveszi a könyvét, kardját maga mellé teszi, és olvasni kezd. Egyszer csak belép az ajtón a tizenkét sárkány.

- Hová való vagy, hé, és honnan jöttél, hogy megsértsd a határainkat?

De ő csak hallgat, és tovább olvas.

- Nem felelsz? - mordul rá a fősárkány. - Fogjátok meg, fiúk, tépjétek ezerfelé, és morzsoljátok szét.

Hej! Ha láttátok volna, apám, milyen tűzbe jutott szegény Sirály. Ellenük álljon? Nem volt hozzá mersze.

Megragadták a sárkányok, és ízzé-porrá tépték, szétmorzsolták. Aztán vidámabban, mint valaha, mind elindultak rosszat tenni; a fősárkány pedig így szólt:

- Hej, ha még élő-eleven embert találunk itt, tudjátok meg, hogy akkor mi nem jól járunk.

Jegyezzétek meg, hogy rossz órában találta mondani, mert távollétükben feltámadt a Sirály, mégpedig ilyenképpen:

A sárkányoknál életvíz volt egy tálban, de ők nem tudtak róla, és amikor Sirállyal küzdöttek, egy csepp vére a tálban levő vízbe freccsent, a vízből pedig kikelt a legény, még erősebben és még szebben, mint amilyen azelőtt volt.

És amint ismét egész embernek találta magát, leült a sárkányok asztalához enni; de egy fél kenyeret még el is vitt magával a rókának, és elbeszélte neki, hogy hogy járt. És ekkor, ha hiszitek, ha nem, amint a róka ett belőle, derékig leánnyá változott, és beszélni kezdett:

- Menj vissza, te Sirály, mert ahogy én látom a dolgot, lerázzuk mi a nyakunkról a sárkányokat. Csak küzdj és szenvedj tovább, mert jó az Isten, s jót ad.

Hallgatott a róka tanácsára, és visszament az elvarázsolt palotába; leteszi a kardját maga elé, előveszi a könyvét, és olvasni kezd.

De lám, hazajönnek a sárkányok, és amint meglátják őt, szinte kőbálvánnyá változnak. Úgy igaz, ha kést dőf valaki a testükbe, nem folyt volna vér belőle, úgy meg voltak fagyva.

- Tépjétek darabokra, öcsém, és dobjátok ki! - ordítja most is a fősárkány, dühötől tajtékozva. - Hogyhogy? Ne volnánk mi képesek lerázni a nyakunkról egy ilyen hitványt? Tegyétek el láb alól, ahogy éppen tudjátok, mert ha most is feltámad, végünk van!

És egyszerre keményen megragadják Sirályt, és elteszik a föld színéről. Aztán elmennek a szörnyetegek sétálni, távollétükben pedig ismét feltámad a vitéz, mert nem hagyta elpusztulni az életvíz.

Asztalhoz ül, és eszik, aztán fog egy kenyeret meg egy liter bort, és elviszi a rókának, s erre, mit látott? A róka egy igen-igen szép leánnyá változik: aranyhajú tündérré!

Sirálynak földbe gyökerezett a lába a szépség láttán, a leány pedig így szól hozzá:

- Hej, te vitéz, te vitéz! Mostanig volt, ahogy volt; de ezentúl még nehezebb lesz a dolog. De ne veszítsd el Istenbe vetett reményedet, mert nagy az Isten és hatalmas. Eredj csak vissza, mert most is győzni fogsz!

Elindul a vitéz, és bemegy ismét a palotába. A sárkányok ott találják. Kővé váltan maradnak:

- Tudjátok meg, hé, hogy ez a végén elpusztítja a fejünket! - mondják.

- De ne féljetek semmit, öcsém, mert meg tudom én büntetni az arcátlansága miatt! - mondja az egyik felbőszültebb sárkány. - Tépjétek darabokra, és dobjátok be oda a kemencébe; hadd lám, mit fog most csinálni.

- Az lesz a legjobb! - És rárohannak Sirályra, szétdarabolják, és darabonként bedobálják a kemencébe, hogy mindenestül égjen el.

De olyan sokáig szabdalták a mi vitézünk testét, hogy rájuk borult az éjszaka.

- Most, fiúk, feküdjetek le bátran, mert egy veszedelemtől megszabadultunk! - mondja ugyan-csak az a dühösebbik.

Le is fekszenek a sárkányok, és mind a tizenkettő elkezd horkolni istenesen. De ennyivel is maradtak, mert éjfél tájban az életvíz megint csodát művelt, és Sirály élő-elevenen kikelt belőle, kirántotta a kardját, és mindegyik sárkánynak levágta a fejét; egytől egyig mindegyiknek, hogy még írmagjuk sem maradt.

Szó se róla, alaposan beleizzadt a szegény vitéz ebbe a munkába.

De most aztán megszabadult a sárkányoktól.

Ennivalót vesz magához, és elviszi a tövisbokorba a királyleánynak, hogy épüljön tőle, és töviről hegyire elbeszéli neki, hogy mit végzett. És akkor nagy csodájára a leány egyszerre a nyakába ugrik, átöleli, forrón megcsókolja, és dédelgető hangon azt mondja:

- Tudd meg, te vitéz, hogy ügyességed miatt férjemül választlak, légy király ebben az országban. Akarod-e?

- Még kérdezed? - mondja a legény, kissé elpirulva. Aztán megfogták egymás kezét, és elmentek az elvarázsolt palotába, ahol a tizenkét sárkány holtteste volt, ott aztán, újabb csodákat látott Sirály. Mert a királyleány fogta a tálat az életvízzel, megöntözte vele az annyi tenger idő óta halott embereket, és mind feltámasztotta őket élő-elevenné. De nemcsak őket, hanem az állataikat is.

És itt is, ott is életre kezdett kelni a világ, éppen úgy, mint amíg még nem változtatták volt kővé a sárkányok; az öreg király pedig, a leánynak az apja, hunyorgatni kezdett a szemével, megmozdult, és így szólította meg a leányát:

- Hej, leányom! Milyen sokáig aludtam!

- Hát - felelte a leánya -, még sokkal többet aludt volna, ha én meg Sirály itt nem lettünk volna.

És mialatt az öreg király nem tudta visszafojtani könnyeit, töviről hegyire elbeszélte a leánya a sok vesződésért, hogy mindnyájunknak tátva maradt a szája. Mert szegények mind azt hitték ott, hogy álomból ébredtek fel, és nem is sejtették, hogy mi történt velük.

A sárkányok holttesteit aztán a legjobb bizonyosságok voltak a királyleány mellett.

Mondjam is még nektek most már, hogy amikor az elbeszélés véget ért, az öreg király áldását adta reájuk, és szép lakodalmat csinált az új párnak?

Gondolom, hogy ezt magatoktól is kitaláltátok.

Sirálynak azonban nemcsak a leányát adta oda, hanem az egész birodalmát is, annak minden gondjával és örömeivel együtt; a vitézen pedig, aki megölte a sárkányokat, rajta maradt a Sirály király név.

Így hát minden jóra fordult. Így éltek, és uralkodtak boldogságban és bőségben három esztendeig.

Ezen idő alatt a királyné azt veszi észre, hogy Sirályt gondok emésztik.

- Mi bajod van, édes uram, hogy mind csak búslakodol?

- Nincs semmi. Gondolkozom az ember sorsán. Hogy mi voltam, és mi lett belőlem. Igaza van a közmondásnak, hogy „ború után derül ki az ég”!

- És derü után borul az ég! - teszi hozzá a királyné. - De mondd meg nekem kereken: mire gondolsz?

- Semmire.

- De gondolsz valamire, Sirály; annak az ajtónak a kulcsára gondolsz, amelynek kinyitását nem engedtem meg neked. Ugye, hogy így van?

- Így. Miért nem engedted meg?

- De megengedem; itt van, mert te is sok jót tettél velem. De nem fog jóra vezetni, ha kinyitod.

Ő azonban fogja a kulcsot, elmegy, és kinyitja. Megborzad attól, amit ott lát. Három ló; láncukat tépik, és reá akarnak rohanni, hogy elpusztítsák.

- Milyen gazdánk voltál, te Sirály - mondják -, hogy tizenkét esztendeig itt hagytál minket? Miért nem jöttél erre mostanig?

- Hát most eljöttem. Mit kívántok, hogy el ne pusztítsatok?

- Mit kívánunk? Hozzad a nyergeket, nyergelj meg minket, és vigyél ki a szabad levegőre; mert tenger idő óta nem láttunk napvilágot és virágos rétet.

Kimegy, bezárja az ajtót, és veti a keresztet:

„Újabb csoda, Uramisten! Milyen lovak lehetnek ezek, hogy beszélni tudnak?”

Nyergeket kerít, de mikor a királynéval találkozik, semmit sem szól arról, amit látott.

A királyné azonban mindent tudott, és amikor másnap a templomba indult, így szólt hozzá óvatosan:

- Nem jössz, Sirály, hogy imádkozzunk?

- Nem, mert beteg vagyok.

Ezt mondta, de alig lépett ki a kapun a királyné, egy nyereggel a nevezetes szobába sietett, kivett egy lovat, és felült rá.

- Hogy vigyelek, édes gazdám? Mint a szél vagy mint a gondolat?

- Ahogy neked tetszik, kedves lovam.

Akkor aztán a ló egyszerre felemelkedett Sirállyal a levegőbe, hogy a fiatal királyt elöntötte a hideg verejték. Csak az volt a szerencséje, hogy a királyné mindent látott a templomból, és kiáltani kezdett, ahogy csak a torkán kifért:

- Hó! Hó! Hó, paripám, vad oroszlán! Egy hajszála se görbüljön meg a gazdádnek, mert akkor jaj a te csontjaidnak.

Akkor aztán megcsendesedett a ló, leszállott a földre, és visszament a vitézzel a királyi udvarba. Sirály behajtotta a szobájába.

És másnap is, harmadnap is mind azt mondta Sirály, hogy beteg. Amikor pedig elment a királyné, a többi lovakat sétáltatta. De folytonosan kedvetlenül járkált.

- Mi bajod van még, te Sirály, hogy folyton rosszkedvűen járkálsz? - kérdezi tőle egyik nap a királyné.

- Arra gondoltam, hogy nekem is voltak szüleim, és nem tudom, mi lehetett velük annyi tenger idő óta. Vajon élnek-e még vagy meghaltak?

És ahogy ezt kimondta, előntötte a sírás a szegény Sirály királyt, de úgy, hogy azt semmi sem tudta elállítani.

- Ne sírj - mondta a királyné, és letörülgette a könnyeit -, mert nincs miért sírnod. Milyen ember vagy te, ha azért aggódsz, aki eladott téged a király leányáért?

- Jó, jó, de nekem tán nincs szívem?

- Jól van hát, várjál csak! - mondja a királyné. Elmegy ki, néz jobbra, néz balra, és amilyen táltos volt, mindent meglátott, és elkezdte mondani:

- Látod, Sirály, a te édesanyád most éppen az ételt főzi. Ha már annyira vágyódsz utánuk, eredj, és mire az étel az asztalra kerülne, te is odahaza lész.

- De hát milyen lovon menjek, és olyan gyorsan?

- Hogyhogy? Úgy tész, mintha nem tudnád?

Adott neki egy olyan lovat, amely felhőket ett, és így szólt hozzá:

- Éppen jókor érkezel haza, mert ma van az esküvője annak a leánynak, akiért eladott téged a te édesapád, és mihelyt hazaérsz, meghívnak téged is a lakodalomba. Ne rontsd el a kedvüket, menj el, táncolj, vigadj, csinálj, ami éppen neked tetszik, csak reám ne gondolj; mert ha reám gondolsz, nekem is végem, de neked is véged!

- Jól van.

Amint felült a lóra, és amint az otthoniakra gondolt, már ott is volt az apja kapuja előtt.

A halász, aki most még öregebb, és még görnyedtebb hátú vénember volt, kiment eléje, és kezét csókolt neki:

- Mit kívánsz, felséges királyom?

- Itt szeretnék maradni egy kicsi ideig. Nem adnál nekem szállást?

- Bocsásson meg, felséged, de nem tehetjük, mert igen szegények vagyunk. Úgy látom, a mi királyunk lakodalmára jött felséged; menjen csak oda, mert nincs módunkban megtisztelni felségedet.

- De csak fogadjatok be - kérlelte, és így befogadták.

Mit tagadnám, ahogy velük beszélgetett, mindegyre egy-egy könnyecsepp gördült le lopva a vitéz arcán.

Éppen elkészült az étel. Bement a házba, ahol valaha először pillantotta meg szeme a napvilágot, és az emberek hívták volna az asztalhoz, de szégyellték. Ő azonban odaült. Szó szót hozott, és megkérdezte Sirály:

- Hát aztán, öregapám, kendeknek nincs gyermekük?

- Nincs - mondja az öregember, de nagyot sóhajt és ingeujjával letörli könnyeit.

- De - mondja az öregasszony -, volt egy és elvitte az Isten. - Aztán maga is sírva, elbeszéli töviről hegyire az egész történetet.

Hallgatja Sirály király, könnyezni kezd, nem bír magával.

- Ha meglátnák a fiukat, megismernék-e még?

- Hogyne ismernénk meg, ha egyszer a mi fiunk, vér a mi vérünkéből? De biztosan rég meghalt már, szegényke!

Feláll ekkor a fiatal király, odamegy a két öreghez, és megcsókolja a kezüket.

- No, édesapám, édesanyám! Tudják meg, hogy éppen én vagyok a kendtek fia, aki borszemből született, és akit akaratlanul eladtak a szerzetes barátoknak az aranypénzű halakért.

És aztán elmondja nekik, hogy mi mindenen ment keresztül, és hogy jutott idáig.

Az öregek, amint ezt hallották, azt sem tudták, ébren vannak-e vagy álmodnak. Sírtak, kacagtak örömeükben, aztán térdre esve, könnyek között adtak hálát az Istennek, hogy az ő házukat is örömmel látogatta meg, annyi keserűség után.

Amikor aztán egy kicsit magukhoz tértek, és a faluban is elment a híre Sirály megérkezésének, hát a helybéli király, aki valamikor az aranypénzű halat követelte, futárt szalasztott, hogy az öregember fia is menjen hozzá vendégségbe.

- Nem vagyok én szolga, hogy úgy szalajtszon utánam, mint a szolgálai után, hanem király vagyok; ezt mondd meg gazdádnak - mondta Sirály király.

És amint ezt meghallotta, maga a király, az após jött el az öregember házához.

- Jöjjön, felséged, mert én magam jöttem el - mondotta Sirálynak. Beültette a kocsijába, és elvitte a lakodalomba.

Ott aztán evett-ivott a vitéz, táncolt és mulatott. Amikor éppen legjavában folyt a mulatság, mire nem gondolt? „Hej, Istenem, be jó volna, ha a feleségem is itt volna!”

- Itt vagyok, megérkeztem! - hallatszott az elvárásolt palotabeli királyné hangja. - Csak rám gondoltál, és már itt is vagyok. Mit kívánsz? - kérdezte a felesége, aki élő-elevenen ott termett előtte.

- Táncoljunk ketten.

Táncoltak, amíg táncoltak, aztán kézen fogta Sirályt a királyné, és kiment vele a kertbe. Letelepedtek egy fa árnyékába. Sirály fejét ölébe vette a felesége, és elaltatta. Aztán, amíg javában horkolt, a királyné ezt írta egy cédulára:

Rosszul tetted, hogy apád felé hajlottál, aki eladott volt téged a királyotok leányáért. És még rosszabbul tetted, hogy reám gondoltál. Tudd meg hát, hogy elmegyek, és elhagylak téged. Ha három esztendő, és három hónap alatt nem találsz rám, máshoz megyek férjhez.

Aztán otthagyja a királyné a cédulát mellette, és egyetlen intésével elpusztítja a Sirály lovát is, amely olyan messziről idehozta őt, meg a szép ruháját is, és rongyokban hagyja. Aztán maga is elszalad.

Amikor felébred Sirály király, tova dél felé, jaj, apám, milyen szomorúság fogja el. Csak a cédula, amely megmutatja egész jövőendő sorsát, meg a rongyok, melyekkel körül volt csavarva.

Most aztán mitévő legyen? Mert ki tudhatná, milyen messzire volt onnan az elvarázsolt palota, az a hely, ahová abból az országból, ahol most van, senki más be nem tette a lábát soha!

„És derű után ború” - mondotta magában, mert eszébe jutottak a királyné szavai, és sírt, mint a záporosó.

Ilyen állapotban megy vissza az apjához. Ott a szülei is siránkoznak a Sirály keservén, a halász pedig meg akarja vigasztalni:

- Ne búsulj, fiam, mert majd rád hagyom a halászszerszámaimat, és nem fogsz éhen halni.

- Reám? Isten ments attól! Elmegyek a világba, hogy megkeressem a feleségemet. Csak azért jöttem ide, hogy elbúcsúzzam.

A szegény szülők mit tehettek volna? Sírtak megint egy verset, de nem tudták visszatartani. Csak annyira jutottak, hogy induláskor az édesanyja is adott neki egy kovásztalan kenyeret egy átalvetőben, hogy éhen ne találjon halni a kedves fia.

Most aztán Sirály, amint ismét elindult a hosszú útra, ment, mendegélt, míg egy völgybe nem ért. Olyan hideg volt ott, hogy vacogott az állkapcsa. A távolban egy fénysugárt vett észre. Amikor megpillantotta, igen megörvendett, mert úgy gondolta, hogy hátha-hátha valami tűzféle lesz az, és egy kicsit megmelegszik mellette. De mi lett a reménységéből?

Egy malom volt ott. Bemegy, és a molnár, egy ősz, öreg ember, kinek háta meghajlott az évek sokasága és a gondok terhe alatt, botjával feltámasztotta a szempilláit, hogy látni tudjon, és azt kérdezte tőle:

- Hova való vagy, te legény?

- Innen s innen.

- Mit keresel hát errefelé?

- Egy kis tűzmagot keresek én itt, hogy megmelegedjem mellette.

- Jaj, apám - mondja az öregember -, balszerencséd hozott téged erre a vidékre, mert ez a malom egy emberevő nősténysárkányé. Nem látod? Azoknak az embereknek a csontjait őrlöm, akiket ő megett. Mihelyt meglát, téged is megeszen, mert senki sem szabadult meg tőle. Rajtam látta, hogy én már fél lábbal a sírban állok, és azért hagyott meg engem, hogy a csontokat őrljem neki, amiből aztán ő kenyérnek való lisztet csinál.

- Jaj, szegény fejem! - ijedt meg Sirály, és amíg azon gondolkozott, hogy merrefelé vegye útját, hát odaérkezik a nősténysárkány, aki, elfelejtettem volt mondani, nem volt más, mint azoknak a sárkányoknak az anyja, amelyeket ő az elvarázsolt palotában megölt.

- Hihíhi! Milyen szép kövér még ez is! - mondja a szörnyeteg, amint őt megpillantja. - Ritka dolog az ilyen jó pecsenye! - És hevíteni kezdi a kemencét.

Aztán bezárta Sirályt egy szobába, ahonnan nem tudott kimenni, ő meg eltávozott a völgybe.

Na, szegény vitéz! Járt-kelt életében eleget, de most aztán megfeneklett! A halálát várta, és az Istenhez imádkozott, hogy tegyen valami csodát vele. Ekkor, amint veszettül sír, jajgat, hát egy légy száll az orrára. Elhajtja, de a légy másodszor is visszamegy; harmadik versben így szól hozzá:

- Ne hajts el, te vitéz, hanem ha azt akarod, hogy jól járj, fogadd meg a tanácsomat.

- Milyen tanácsodat?

- Ide hallgass. A nősténysárkánynak, aki neked esik ma este, hogy felfaljon, minden ereje abban a három fogában van, ami még megmaradt a szájában. Először kedvesen fog hozzád menni, hogy megöleljen és megcsókoljon. Te pedig, amikor feléd közeledik, vágd pofon jó istenesen, mert így tüstént kiesik majd egy foga. Holnap este és holnapután este is ugyanígy tégy, mert akkor minden foga kiesik, te meg élve megmenekülsz, hogy utadra menj, amerre a vágyad hajt. Megértetted?

- Megértettem - mondja, és könnyes szemmel köszöni meg, mert most már megint volt egy csepp reménysége. És hogysisne hallgatott volna a légyre, aki arra bátorította, hogy a haláltól szabaduljon meg, ahová senki sem megy szívesen, bármilyen öreg is legyen? Tudjátok, hogy az ének is azt mondja:

*Ha a halál olyan volna, mint a lány,
Futva futnék én is a halál után.
De a halál halovány,
Nem olyan szép, mint a lány.*

Ezért aztán, amikor jön a nősténysárkány, és megcsókolja, egyszeriben kitepi magát Sirály a karjai közül, és hirtelen olyant húz egyet a vén boszorkány képére, hogy mind csillagokat lát: zsupsz, kiesett az egyik foga.

- Kegyelmezz, te vitéz - mondja -, mert egy pár topánkát adok neked.

- Hát én azzal mit csináljak?

- Ahová gondolsz, rögtön odarepít, mint a szél meg a gondolat.

Elengedi, és a nősténysárkány nekiadja a topánkát, de nem engedi el a malomból, mert az volt a számítása, hogy mégiscsak megeszi.

Másnap este ismét jön a szörnyeteg, Sirály pedig, a légy tanácsa szerint, még egy olyant húz a képére, hogy a vén szipirtyó mind csillagokat lát, és megint kiesik egy foga.

- Kegyelmezz, mert adok neked egy ostort.

- Mit csináljak azzal?

- Ha csattintasz vele egyet, sem állat, sem ember, sem ellenség, sem akadály, semmi, de semmi nem áll többé az utadba.

Most is elengedi, a szörnyeteg pedig nekiadja az ostort. Megtudta azonban, hogy ő ölte meg a fiait, és mindenképpen azon volt, hogy eltegye a föld színéről.

Harmadszor is jön a nősténysárkány, akkora kitátott szájjal, mint valami barlang, hogy befalja és elnyelje. De Sirály most is keményen megállotta a helyét és - olyant húz a nősténysárkány képére, hogy kiesik az egyetlen foga is, ami még a szájában maradt volt.

- Jaj, jaj! - üvölti a szörnyeteg -, hagyd meg az életemet, te vitéz, mert egy kalapot adok neked.

- Mit csináljak vele?

- Amikor ezt a fejedre teszed, senki sem lát téged. Akár asztalhoz ülhetsz másokkal, és nem fognak látni.

Ekkor a nősténysárkány kifogyott az erejéből, olyan jajgatásba fogott, hogy rengett tőle az egész környék, aztán eltakarodott onnan.

Sirály pedig olyant csettint az ostorral, hogy leomlanak a falak, amelyek közé zárva volt, veszi a kalapot meg a topánkákat; aztán az ostorral a kezében útnak indul, de előbb még elbúcsúzott a légytől, és könnyes szemmel mondott neki köszönetet.

Mendegél hát Sirály, mendegél, míg egy keresztúthoz nem ér. Itt gondolja magában: „Hadd lám, apám, veszem-e valami hasznát ezeknek a nősténysárkánytól kapott dolgoknak?”

Felhúzza a topánkákat, kezébe veszi az ostort, fejére teszi a kalapot - aztán, hiszitek-é? Még jóformán oda sem gondol, ahová kívánczodik, máris ott találja magát Sirály a feleségének, az elvarázsolt palota királynéjának udvarában.

De éppen akkor letelt a három év és három hónap. A királyné sokáig mind várta, míg aztán látva, hogy letelik a megszabott idő, ő meg semerről sem tűnik fel, eljegyezte magát mással.

Egy hét múlva tartják meg a lakodalmat.

Mitévő legyen a vitéz? Felteszi a kalapot a fejére, elmegy, és a szolgák közé elegyedik: velük eszik, iszik, alszik, de senki sem láthatja őt. De ő hallotta, hogy mindegyik mit beszél, és mit fecseg.

Hát a királynénak, miután elvált az urától, egy igen szép fia született, és úgy hasonlított Sirályhoz, mint két tojás egymáshoz.

És ilyent lássatok, a gyermek - bizonyosan azért, mert az ő véréből való volt - meglátta és megismerte, még ha a fején volt is a kalap.

- Édesanyám, né, édesapám!

- Hol van, anyámé?

- Nézzen oda.

Néz a királyné erre is, meg arra is, mindent felkutat az udvarban, a szolgák is keresik, hiába.

Nem találták meg, így hát dolguk után néztek az emberek. Amikor feküdnének le, a fiú megint csak:

- Édesanyám, né, édesapám!

- Hol van, anyámé?

- Nézzen oda.

Megint keresi mindenki, és amikor nem találják, csodálkozni kezdenek: - Káprázik a gyermek szeme, mit csináljunk vele?

De a lakodalom előtti este, hogy s hogy nem készülődött Sirály, elég az, hogy mikor le akar feküdni, leveszi fejéről a kalapot, s ekkor megpillantja őt egy öregember, és azt mondja a királynénak:

- Nézze, felséged, ott van a kályha mögött egy rongyos ember. Én láttam meg. Biztosan az lesz a fiú apja, mert igen hasonlít rá.

- Tiszta lehetetlenség.

Keresi a királyné, de nem kapja meg, mert Sirály ismét feltette a fejére a kalapot.

Elkövetkezik a lakodalom napja. Amikor legjavában folyt a mulatság, a gyermek egyedül csak ő, meglátja Sirályt és sírni kezd:

- Édesanyám, édesapám!

- Mit beszél mind, anyámé? - És ütni kezdi a szegény gyermeket, aki úgy sikoltott, hogy reszketett rajta az ing.

Vasárnap aztán megy a királyné a templomba a vőlegényével, hogy esküdjenek meg, és mennek, mennek nagy kísérettel.

Fele útnál egyszerre csak ott terem útjukba Sirály király élő-elevenen; megállítja a kocsijukat, és így szól hozzájuk:

- Ho-hohó! Hová mentek? Én is itt vagyok.

Azt láttátok volna! Az egész násznépnek elment a kedve; aztán kézen fogta a királyné, mert megismerte, és a palotába ment vele, ahol aztán megtudta, hogy mi minden viszontagságon ment keresztül.

A pap ott várakozott a templomban, hogy az esketést elvégezze, és amikor látta, hogy a násznép késlekedik, egyszer csak üzenetet küldött: „Mire vártok még?”

De mekkora volt a csodálkozásuk a templomban levőknek, amikor azt látták, hogy a királyné egyes-egyedül jön.

- Tisztelendő atyám, lassabban az esketéssel: álljunk csak meg, és tanácskozzunk. Ha a törvények tudója vagy, kérlek, adj nekem tanácsot.

- Milyen tanácsot?

- Ide hallgass, volt nekem egy záram, mit egy boltostól vásároltam, és sok idő múltán az történt, hogy elveszítettem a kulcsot. Kerestem, és amikor láttam, hogy nem találom meg, csináltattam egy másikat. Ámde mi történik? Amikor már éppen nyitanám ki az új kulccsal, megtaláltam a régit. Most melyiket tartsam meg?

- Hát, felséges királyném - mondja a pap. - Jó volna az új is, mert mutatósabb; de jobb a régi, mert az talál belé. Aztán meg jól mondja a közmondás is, felséges asszonyom: „Járt utat a járatlanért el ne hagyd!”

- Úgy? Na, látod, szent atyám. Azért nem jöttem ide a vőlegényemmel, mert hazaérkezett az első uram, az, aki titeket itt mind feltámasztott, és megölte a tizenkét sárkányt. Helyes most, hogy az újjal esküdjem meg?

- Nem helyes, felséges asszonyom!

És a vőlegény, amikor ezeket a szavakat meghallotta, duzzogva elment a dolgára. A királyné pedig Sirállyal új lakodalmat csapott, még szebbet és még nagyobbát, mint azelőtt.

De ezúttal elvitték a palotába az öregembert is, meg az öregasszonyt is, a Sirály szüleit, hadd éljenek ők is! Azt a jót és bőséget pedig, ami a házukban volt, add, Uramisten, minden ellenségemnek, de add nekem is.

Fordította: Bözödi György

A VIZEK TÜNDÉRE

Abban az időben, mikor ama nehéz jobbágyvilág volt, az urasági erdő egy kis viskójában édegett egy szegény ember. Őkelme volt abban az erdőben az őr. Egyszer az uraság kiment az erdőbe. S úgy rémlett neki, mintha az erdőőr uradalmi engedély nélkül fát adott volna valakinek. Emiatt úgy agyba-főbe verte, hogy halva maradt ott. Rítt az erdőőr felesége, meg a három-négy év körüli fiacskája, s kérlette az uraságot, hogy ne verje tovább a szegény embert, hiszen nemhogy fát, de még gallyat sem adott az senkinek sem az uraság parancsa nélkül. Hanem az úr nem akart hinni neki. Miután halálba verte az erdőőrt, nekiesett a feleségének is, és addig ütötte, amíg az is holtan terült el. A gyermekecskét elkergette az erdőből, s azt mondta neki:

- Takarodj innen, menj, ahová látsz. Tartsd el magad, ahogy tudod. Majd ha nagyra nőttél, jöjj hozzám, s szolgáljál az apád helyén.

Elment hát a szegény Alexandru – mivelhogy ez volt a neve -, koldulva ment házról házra, faluból faluba, míg csak a Duna mellett egy halászhoz nem érkezett. Nem volt ez a halász, Isten tudja, miféle gazdag ember, csak a halászatból édegett. De mivel gyereke nem volt, Alexandrut örökbe fogadta. A halász kunyhójában élt a gyermek, amíg nagyra nőtt, s ő is megtanulta a halászat mesterségét, öreg lett ekkorra már a halász, s nem tudott többé halászni, de Alexandru becsületes gyermek volt, szorgalmas ember lett, s annyit megkeresett, hogy abból ő is, az öregember is s az öregasszony is nyugodtan megélhettek. Úgy adta azonban az Úristen, hogy meghalt a halász is meg a felesége is. S Alexandru egymaga maradt. Most már csak saját magának halászgatott. Azt lehetne hinni, hogy tán varázslat esett, mert mióta az öreg halász elhunyt, majdnem hogy hal nélkül maradt a Duna; megesett, hogy szegény fiú egész nap járt-kelt, s a hálója egy fia halat sem fogott. Kivetí egyszer a hálóját a Dunába, nagy nekikeresedve, s igen éhesen, de hozzá se ment a hálóhoz másnap délig. Odamegy akkor, s kihúzza a hálót. Nem volt abban semmi más, csak egy márna, de igaz, hogy az nagyon szép volt. No, kézbe veszi, s viszi a kalibába, hogy megtisztítsa s széken megsüsse, mivel az éhségtől már majdnem elalélt szegény. Hanem, amikor fel akarja hasítani, kicsúszik a márna a kezéből, s amint a földre pottyan, abban a nyomban olyan gyönyörűséges leányzóvá változott, mintha napsugárból szótték volna, s olyan szép ruhája volt, mint egy tündérnek: az inge fehér, mint a tej, sárga, piros, kék selyemvirágokkal kihímezve, katrincája volt, mint a mi leányainknak, virágos az is, szép mellrevalója volt, s a haja a hátára hullott.

- Ne hasítsál fel, Alexandru - mondta a leány -, mert úgy rendelte az Úristen, hogy én a te hitvestársad legyek.

- Hogy is vágnálak én fel, mikor azt látom, hogy olyan ember vagy te is, mint én? - mondta Alexandru. - Én bizony azt hittem, hogy te márna vagy.

- Én a vizek tündére vagyok - felelte a leány -, s az Úristen rendeletére bújtam bele a te hálódba, a te javadra s más emberek javára a feleségednek kell lennem.

- Köszönöm, én Uram Istenem - szólalt meg újból Alexandru. - Mióta azt látom, hogy leány vagy, elmúlt az éhségem, el a keserűségem is.

- No, Alexandru, menjünk hát haza, oda, ahol te születted!

- Jaj, én kedvesem! Nem jó nekünk odamenni. Meglehet, hogy oda sem találnék. Kicsi voltam én, mikor eljöttem onnan; de ha éppen oda is találnék, nem mennék jó szívvvel, mert hogy az az úr, akinél apám szolgált, olyan egy kegyetlen ember volt, hogy apámat, anyámat megölte, csupáncsak azért, mert úgy rémlett neki, mintha az ő erdejéből fát loptak volna el.

- Ne törődj vele, Alexandru, jöjj, menjünk. Mert úgy lesz az, ahogy az Úristen rendeli.

És el is mentek együtt abba az erdőbe, találtak is abban egy elhagyatott házikót, az a kaliba volt az, amelyben Alexandru született. Az asszony gyorsan valami vacsorafélét készített, vagyis hogy megsütötte azt a pár gombácskát, amit az erdőben leltek - megvacsorázták, s miután elmondották az estvéli imádságukat, lefeküdtek, és álomba szenderültek. Lefeküdtek, de bizony mindössze a csupasz kemence padkájára, hiszen nem volt másféle ruhabéljük, csupáncsak a rajtuk levő. Hanem - halljatok oda -, mikor reggel álmukból felserkentek, még pompásabb kastélyban találták magukat, mint az urasági udvarház volt, telisded-teli volt az mindenfélével, ami a megélhetéshez szükséges - volt bőjtös étel, nem bőjtös is -, s ez a kastély éppen ott állott az erdőben, a kaliba helyén. Megköszönték az Úristennek, s elkezdtek szertelenézni a kastélyban, s mikor elemózsiát találtak, ebédhez is telepedtek.

Az uraság béresei minden áldott nap tízszer is kiszekereztek fáért ebbe az erdőbe, s mivelhogy az erdő a faluhoz közel volt, még jó időben haza is érkeztek.

Kimentek az erdőbe ezen a napon is, mikor áthajtottak azon a tisztáson, ahol a kalibának kellett lennie, látva maradt a szájuk a szépséges kastély láttán, amelyik tegnaptól mára keletkezett. S a béresek csak körbémészkodtak a kastély mellett mindaddig, amíg késő délután nem lett. Úgy elbémészkodtak, hogy csak akkor jutott eszükbe, hogy milyen gazdájuk van nekik, megrakták erre gyorsan a szekereket, ostorral hajtották az ökröket, hogy gyorsan hazaérjenek. Hanem bizony mégis későn érkeztek haza, már jó vacsoraidőben. Az uraság egy somfabottal várta őket a kapuban, s mikor melyik elhaladt mellette, olyat húzott annak a hátára, mintha zsákot püfölt volna. Mikor a legutolsó béres is a kapuhoz érkezett, megszólalt:

- Ne üss, uram, minket hiába, nem mi vagyunk a hibásak érte, hogy így megkéstünk. Mert halljad csak, az erdőben, ahol még tegnap - nem régebben - még csak az erdőőr lakatlan kalibája állott, ma csodálatosabb kastélyt leltünk, mint a nagyságos úré. S mi bizony úgy elbámultunk, úgy elcsodálkoztunk rajta, hogy nemcsak a nagyságos úr parancsát felejtettük el, hanem még az evés sem jutott eszünkbe. Pusztítson el bennünket az Isten, ha egy falatot is ettünk.

- Ugye - mondotta az úr, visszafojtva a haragját. - No jó. Holnap reggel menj el, s hívd ide azt a bitangot, aki az én tudtom nélkül házat merészelt építeni az én erdőmben. Idehívd hozzám. Megérttetted?

- Meg, nagyságos úr!

És másnap a béres elment az erdőbeli kastélyhoz, és meg is mondta a benne lakó embernek, hogy a faluba hívják, a bojári udvarba.

- Hát most mit tegyek, feleségem? - kérdezte Alexandru az asszonytól.

- Mit tehetnél? Bizony el fogsz menni, mert én tudom, hogy a nagyságos úr nem fog megenni téged.

És Alexandru elment az urasághoz a faluba.

- Jó napot adjon Isten, nagyságos uram.

- Neked is. Mit keresel te itt? Miért jöttél?

- Azért jöttem, nagyságos úr, mivel egy bérese azt mondta, hogy nagyságos úr ideparancsolt engem.

- Jól van! Vagyis hogy te vagy az a gazember, aki az én erdőmben házat épített? Hogy merészeltél te ilyesmit elkövetni?

- Bizony azt éppen a nagyságos úr parancsolta volt nekem. Emlékezzék csak rá, mikor apámat, anyámat megölte, mikor azt mondta nekem, menjek amerre látok, s majd ha megnövök, jöjjenek vissza a nagyságos úr szolgálatába az apám helyére. No hát, én ehhez tartottam magamat, abba a kalibába költöztem vissza tegnapelőtt a feleségemmel, ahol születtem volt. Nem én vagyok a hibás benne, hanem az Úristen rendelte úgy, hogy éjszaka az a kaliba egy pompás urasági házzá változzék.

- Menj, s holnap reggelig a házadtól lefelé terjedő egész erdő legyen levágva. A tuskók mind kiszedve, a helyük felszántva. Vesd be apró szemű kukoricával, a kukorica reggelre éri meg, s abból hozzá nekem apró szemű kukoricalisztet, hogy puliszkát főzzenek belőle nekem ebédre. Megértetted?

- Ugyan, hogy volna lehetséges ilyesmit véghezvinni, uram?

- Hallgass, lódulj. S ha holnap reggel nem jössz ide úgy, ahogy megparancsoltam, nem ott fog ülni a fejed, ahol most, hanem a lábaid elé tétetem.

Elindult Alexandru haza nagy keservesen. Az asszonya várta a kiskapuban.

- No, ugyan biz a, miért hívatott?

- Jaj, Uram Istenem, meg akar ez gyilkolni bennünket is éppen úgy, ahogy apámat s anyámat is megölte.

- Hogy, ugyan biz a?

- Hát csak úgy, kedvesem, hogy megparancsolta nekem, hogy holnap reggelig az egész erdőt, ami a házunktól lennebb terül el, vágjam ki, szedjem ki a tuskókat, a helyét szántsam fel, vessem be apró szemű kukoricával, a kukorica reggelig nőjön is meg, érjen is meg, s én abból vigyek neki puliszkalisztet, hogy holnap abból ebédeljen.

- Ne gyötörd azért magadat, lelkem párom, úgy lesz az, ahogy az Úristen rendeli.

Mikor eljött az este, megvacsoráztak, az Úristenhez fohászkodtak, és lefeküdtek. Reggel aztán az asszony felköltötte az embert, és azt mondta neki:

- No, láss hozzá, s vidd el az uraságnak az ebédrevaló puliszkalisztet.

Alexandru fel is kelt, s ameddig a szem a hegyoldalon lefelé a ház alatt elláthatott, ott, ahol tegnap az az óriási erdő terült el, most csupán csak szépséges, apró szemű, megérett kukoricás feküdt. Az átalvető egyik felébe szemeskukoricát, a másikba apró szemű kukoricalisztet tett az asszony. Álmélkodott Alexandru, megköszönte az Úristennek, s elment a faluba az urasághoz.

- Jó reggelt adjon az Isten, nagyságos úr.

- Neked is, Alexandru. No hát elhoztad az apró szemű kukoricalisztet?

- Hoztam, uram. Egy átalvető lisztet, s egy átalvetőnyi szemet.

- És milyen a vetés, ahol az erdő terült el?

- Szép, nagyságos úr. Az Úristen megengedte, hogy éppen úgy teremjen, ahogy maga parancsolta.

- Jól van, Alexandru, jól van. Most aztán holnap reggelig a házad felett levő erdőt mind irtsd ki. A földet műveld meg, rajta a szőlőt kétszer kapáld meg, s aztán reggelre onnan nekem érett szőlőt hozzál.

- Jaj, nagyságos uram, hogy lehetne ilyesmit egy éjszaka művelni? Csak magával az irtással sem végeznék egy esztendő alatt. Még akkor se, ha mellettem legalább száz munkás volna. Aztán a szőlőskert, hiszen tudja azt a nagyságos úr, hogy azzal három-négy év alatt is alig lehet annyira jutni, hogy teremjen!

- Hordd el magad, bitang gazember! Ha holnap reggelig véghez nem viszed, amit neked megparancsoltam, kitöröllek az élők sorából!

Megint igen elkeseredetten bandukolt haza Alexandru, elmondta az asszonynak a földesúr újabb parancsát.

- Egyet se búsulj, Alexandru, mert az fog történni, amit az Úristen rendel.

S hát mikor másnap reggel felkelt, a házától felfelé elterülő helyen egy olyan szépséges szőlőskert keletkezett, hogy ember olyat a két látó szemével még sohasem látott. Minden sorban érett szőlőfürtök, akkora szemekkel, mint egy-egy malac. Alexandru újból megköszönte az Úristennek, leszedett egy kosárára valót, hogy a bojárnak vigye.

- No látod, hogy végbe tudtad vinni! Csakhogy kutya disznó vagy, s a munkát kerülni akarod - mondta a bojár, mikor meglátta, amint a szőlővel belépett.

- Nem én bűnös ember tettem ezt, hanem az Úristen az ő felséges erejével - felelte Alexandru.

Az úr pedig így szólott:

- Bánom is én, hogy kivel dolgoztál, kivel nem, elég, hogy a parancsomat teljesítetted. Most aztán lódulj az istállóba. Vigyed a két bivalyt onnan a bikához, holnap reggelre megelljen az a két bivalytehén. Ott legyen a borjú alattuk, fejd is meg őket, hozz nekem kávéba való tejet a bivalyoktól. Érted?

- Érteni értem, uram. De hogy lehetne ilyesmit művelni? Hiszen jól tudja azt a nagyságos úr, hogy a bivaly tehén egy esztendeig vemhes.

- Fogd be a szájadat, te bitang - mondta az úr -, s takarodj, de hamar, mert nincs vesztegetni való időm. Ha nem jelentkezel reggelre, hogy megborjazztak a bivalyok, tudod, hogy mi vár rád.

Nagy szomorúan mendegélt haza Alexandru. Hajtotta maga előtt a bivalyteheneket. Az asszony elébe sietett:

- Ejnye, tán csak nem ajándékozott meg bennünket a bojár uraság ezekkel a bivalytehenekkel, te Alexandru?

- Ó, én Istenem, ez a bojár mégiscsak a fejünket veszi, te asszony.

- Ejnye, na! Hát miért vagy ismét így nekikeseredve?

- Hogyan lennék. Hallgass ide: vigyem el ezeket a meddő bivaly teheneket a bikákhoz. De reggelig ezek meg is elljenek, s tejet is vigyek tőlük, bivalytejet a kávéjának. Tiszta lehetlenség ez!

- Ne szólj így, kedves párom, mert úgy lesz az, ahogy az Úristen rendeli. Jöjj, ebédelj meg, pihenj le egy kicsit, aztán majd elviszed a teheneket a bikához. Aztán meg mindent a fölséges Úristen akaratára bízunk.

Szegény Alexandru megebédelt, elemózsiát tarisznyált, s elhajtotta a teheneket a bikához éppen a harmadik faluba, mert közelebb nem volt bika, s vacsoraidő tájban érkezett haza. Falt valamit estebédre, s amilyen fáradt volt, úgy aludt virradatig, mint a zsák. Akkor az asszony felébresztette:

- Kelj fel, Alexandru, menj a bivalytehenekkel az udvarra, mert a nagyságos úr felkel, s a kávéjához kell a tej neki.

Alexandru felkelt, s kiment az istállóba. S hát, a bivalytehenek megellettek, két szép kicsi borjú volt alattuk, feketék, mint két ördögfióka, az anyjuk tőgye meg tele tejjel. Megköszönte Alexandru az Úristennek, behajtotta a teheneket a faluba, a bojár udvarára. Nagy hosszú pipájával a tornácon ült éppen az úr.

- Itt vagy, Alexandru?

- Én itt, nagyságos úr.

- Na látod, hogy nem is volt olyan nehéz az a parancsolat, amit néked adtam. Tudtam én, hogy félelmedben készségesen teljesíted te az én parancsaimat. No, most még csak egy parancsot adok neked. Ha ezt is teljesíted, békében hagylak. De ha nem, úgy kitekerem a nyakadat, mint egy csirkének.

- Hát mit kell még megtennem, nagyságos uram?

- Hozd el az Úristent ide ebédre hozzám, hallod? Ebédre hozd el nekem. Tovább ne is tétovázz, hordd el magadat. Addig a híredet se halljam, míg ide nem hoztad az Úristent.

- Hogy gondolhatnék én, szegény bűnös ember, ilyesmire?

- Hallgass, pusztulj!

Soha még így el nem szomorodott Alexandru, s ment hazafelé. A felesége éppen egy szépséges kicsi fiúcskát szült neki, de olyan szépet, hogy a császár gyermeke sem volt annál különb. Mikor meglátta nagy búbanatosan Alexandrut, megkérdezte tőle:

- Ismét el vagy keseredve, Alexandru?

- Jaj, hogy is ne volnék. Hallgass csak ide, feleség: mikor már azt hittem, hogy azokat az emberfeletti követeléseit abbahagyja, mikor már megköszöntem az Úristennek, hogy megsegített, s a bojár minden parancsát teljesíthettem, még kegyetlenebb paranccsal állott elé.

- Miféle paranccsal?

- Jaj, Uramisten, jaj, lelkem feleségem! Még attól is reszketek, hogy csak rágondoljak ennek a pogány uraságnak örült parancsolatjára: azt mondta, hogy az Úristent hozzá, ahhoz a pogányhoz vigyem el ebédre!

- Hát bizony szíinigaz, hogy ez nagy dolog, Alexandru. De azért ne emésszed magad szerfelett. Jó gondviselő az Úristen, majd eligazítja. Te csak láss neki, faljál valamit. Végy elemózsiát magadhoz, keljél útra, s mindaddig menj, míg valahol az Úristennel nem találkozol. Mondjad el neki, hogy mit parancsolt a bojár. A mennyeknek ura sokkal könnyörületesebb, mint ezek a földi uraságok.

Így is tett Alexandru: evett, amit evett, elemózsiát vett magához, kapta a vándorbotot, s neki az útnak. Addig ment, mendegélt, míg egy nagy folyóhoz nem érkezett. Át is kelt volna rajta készséggel, de nem volt azon sem híd, sem csónak - nem mert átúszni rajta, mivelhogy a víz igen széles vala. Gondolkodóba esett, hogy ugyan mit tegyen. Ekkor a víz megkérdezte tőle:

- Miért állsz itt, te ember?

- Én azért - felelte -, mivel a túloldalra kéne mennem, s nincs itt se híd, se csónak, s úszva félek nekivágni.

- S ugyan hová mégy, te ember?

- Én oda, s addig, amíg rá nem találok a fölséges Úristenre. Mert nagy dolgot kell neki mondanom.

- Na, akkor én átalviszlek. De kérdezzed meg az Istent, miért nincsen bennem se hal, se béka, se semmiféle élőlény.

- Na, én meg is fogom kérdezni.

Akkor a folyó egybe kétfelé nyílt, s Alexandru a víz közepén úgy átalment, mintha egy kukoricás ösvényen menne.

Átért a túlsó partra, s ment folyton s mindaddig, míg egy nagy mezőre talált, ahol a fű derékig ért. Volt ott egy nagy, hatalmas marhacorda. De olyan soványak voltak azok, hogy a bőr lötyögött a csontjukon, csak úgy támolyogtak a gyengeségtől. Elámult Alexandru igen erősen ezek láttán, hogy lehessen az, hogy ezek a nagy ökrök ilyen jó nagy legelőn a soványságtól majd leesnek a lábukról.

Hanem azért csak ment tovább, míg csak egy nagy, homokos mezőhöz nem ért. Azon a mezőn csak itt-ott volt egy-egy fűszál, s ott aprócska ökrökből álló csordát látott. Hanem azok az ökrök szépek, kövérek voltak, olyanok, hogy azt hitte volna az ember, majd szétrepednek a kövérségtől.

No, ezen a látványon még jobban elcsodálkozott Alexandru, de azért tovább ment, míg csak egy nagy erdőbe nem érkezett. Rengeteg gyümölcs s vetés volt ott, s a fákon hatalmas madarak rikoltoztak, ahogy a torkukon kifért:

- Jaj nekünk, jaj nekünk! Rosszat értünk, rosszat érünk, rosszat fogunk érni! - Mivelhogy ezek a madarak éhségükben rikoltoztak.

Alexandru továbbment, és egy bozótos részre érkezett, ahol csak legfennebb itt-ott termett egy-egy mogyoró. Ott bezzeg ezer és ezer madár csiripelte, énekelte: - Jó dolgunk volt, most is jó van, még jobb sorsot érünk ezután. Mert jóllaktunk!

Elcsodálkozott Alexandru ezen a látnivalón is, de csak ment tovább mindaddig, míg a fölséges Úristen udvarához nem érkezett. Nagy alázattal lépett be oda, s köszönt becsülettel, ahogy tisztességes emberekhez illik.

Az Úristen jóindulattal s jóságos szavakkal fogadta, mint egy valóságos édesatya, s aztán megkérdezte, hogy ugyan bizony, miért jár-keel annyit a világban.

- Ó, Uram Isten, borzalom azt még csak kimondani is.

- Mondd meg, gyermekem, hiszen előlem úgysem rejtheti el a gondolatát senki sem.

- Hát, hogy megmondjam, Uram, engem az az úr küldött el, akinek a földjén a házam áll, azt mondta: jöjtek, s hívjalak meg hozzá ebédre.

- Jól van, gyermekem. Mikor hazaérsz, mond meg neki, hogy akkor megyek el én hozzá, mikor végbeviszi azokat, amiket te tettél meg.

- De ha ezt megmondom, nem fog engem megölni, Uram?

- Ne félj, hanem mond meg nekem, mit is láttál, míg elindultál hazulról, végig az utadon.

- Sokat láttam, Uram: először egy nagy víz mellé érkeztem, nem volt se hídja, se csónakja, nem tudtam, hogy keljek át rajta, de a víz, mikor megmondottam, hogy az utam hová vezet, utat nyitott nekem, és úgy mehettem rajta keresztül, mint a szárazon. Megkért azonban engemet rá, hogy kérdezzek meg tégedet, miért nincsen benne sem hal, sem béka, de még csak egy fia élőlény sem.

- Megmondom én azt neked, fiam, hanem te addig ne mondd meg neki, míg téged ismét által nem viszen. Ott azért nincsen hal, sem béka, sem más élőlény, mert egyetlenegy ember sem fulladott beléje. No, hanem még mit láttál?

- Láttam, Uram, egy mezőt, derékig érő selymes füvel, egy nagy ökörcsorda legelt azon, de a soványságtól csak úgy támoltyogtak a lábukon, s én erősen csodálkoztam, hogy lehet az, hogy azon a jó legelőn olyan soványak legyenek.

- Azok, fiam, azok a gazdag bojárok, akik hébe-hóba adakoznak is, és vendégeskednek is, de csak egymást becsülik és vendégelik meg, s aztán mikor a vendégek szétoszlanak, megbánják, hogy mennyit költöttek. No, hanem azután mit láttál még?

- Láttam, Uram, egy homokos mezőt. Merő homok meg kavics volt. Csak itt-ott nőtt rajta egy fűszál, volt azon egy apró ökörcsorda, de olyan kövérek és szépek voltak, hogy alig tudtam otthagyni őket.

- No látod, gyermekem, ezek azok a szegény emberek, nyomorult jobbágyok, akiknek nincs egyebük, csak amit elvetemült gazdáik vetnek nekik. De azok, mikor halotti tort ülnek vagy vendégséget csapnak, az asztalukhoz gyűjtenek minden szűkölködőt és szegényt, s ebben nekem örömem telik. Ezért aztán gyönyörűségben van részük itt a másvilágon. No de gondolkozz csak, mit is láttál még azután?

- Mikor még errébb jöttem, Uram, láttam sok nagy gyümölcsfát, szép gyümölcsökkel, közöttük mindenféle fajta veteményt. De a fákon rusnya, felborzolt tollú madarak gubbasztottak, s azt rikoltoztak, ahogy a torkukon kifért: „Rosszat értünk, rosszat érünk, rosszat fogunk érni, éhen fogunk halni!”

- No lásd, gyermekem, ezek azok a zslugoriak, akiknek mindenük megvan, ami csak kell nekik, de nemcsak hogy semmit sem vetnek a szűkölködőknek, hanem még ők sem esznek annyit, hogy jóllakjanak, s a munkások bérét elvonják. Ezért ezen a világon az éhség miatt fognak jajveszékelné. Hát láttál-e még valamit az utazásod alatt?

- Láttam, Uramisten, még egy cserjést is. Abban csak itt-ott ha volt egy-egy mogyoró, de ezer és ezer madár tartózkodott benne, s azok azt csiripelték, azt dalolták: „Jól éltünk, jól élünk, jól is fogunk élni, mert semmink sem hiányzik!”

- No lásd, gyermekem, ti vagytok ezek a madarak, munkásemberek. Akik dolgoztok reggeltől estig, sokszor étlen-szomjan, csakhogy a munkátokból tudjatok valamit szerezni. Most pedig menj, gyermekem, haza. Vár téged otthon az asszonyod és a gyerek.

S hálát adván az Úristennek, megindult Alexandru hazafelé.

Mikor ahhoz a nagy vízhez ért, a folyó megkérdezte tőle:

- No, megmondotta-e hát neked az Isten, mi az oka annak, hogy nincs bennem se hal, se békafi?

- Meg.

- Nos, hát mit mondott, mi az oka?

- Vigyél át, majd akkor megmondom neked.

És a víz ismét átvitte a túlsó partra, vagyis hogy kétfelé vált mindaddig, míg csak a túloldalra át nem kelhetett, jöllehet onnanfelől errefelé soha még embert nem engedett át, mivel senki sem kérte rá, hogy arrafele vigye. Mikor Alexandru már a túlsó oldalra érkezett, azt mondotta neki:

- Azt mondotta az Úristen, hogy tebenned azért nincsen sem hal, sem béka, sem semmiféle élőlény, mert vizedbe nem fullasztottál még egyetlen embert se.

Akkor a víz megduzzadt, kicsapott a partokra, s már-már megfullasztotta Alexandrut. De Alexandru megfutamodott előle, és így szólt hozzá:

- Hát nem szégyelled magadat, hogy éppen engem akarsz megfullasztani? Mivel én mondtam meg neked, hogy a felséges Úristen mit felelt?

Elszégyellte erre a folyó magát, visszahúzódott a medrébe, s mondta:

- Ha ezt hamarabb tudtam volna, bizony nem szabadultál volna meg a hullámaimtól.

Most aztán Alexandru egyenesen a bojár házába ment. Mire odaért, éppen alkonyodott.

- No, meghívtad-e? - kérdezte a bojár.

- Meg - felelte Alexandru.

- S eljön?

- El, egészen bizonyosan eljön, ha a nagyságos úr végbeviszi azokat a dolgokat, amiket én megtettem. Addig azonban nem.

Mikor az uraság meghallotta Alexandru merész szavait, olyan erős méregre lobbant, hogy megparancsolta szolgálainak, hogy nyakától talpáig vasba verjék, vaspántba szorítsák, dugják be egy pincébe, zárják be, hogy el ne menekülhessen, mert ezért a hallatlan vakmerő szavaiért reggel felakasztatja.

Ott töltötte Alexandru az egész éjszakát az Istenhez szóló fohászkodásban.

Mikor már úgy reggel felé járt az idő, az Úristen megjelent a pince ajtajában, és kiáltott:

- Alexandru, itt vagy-e?

- Itt, Uram.

- Jöjj hát ki!

- De nem tudok, mert nyakig vasban, örvben vagyok.

- Rázd meg magad egy kicsit.

És ahogy megmoccant Alexandru, egyszerre úgy lehullottak róla a vasak, mintha elrothadtak volna, és az ajtó magamagától kinyílt, és ő kiment rajta, és megköszönte az Úristennek, hogy megszabadította.

- No, Alexandru - mondotta az Úristen -, hát a bojárhoz menjünk-e ebédre, vagy inkább hozzád?

- Menjünk bizony előbb énhozzám, lesz még időnk rá, hogy elmenjünk hozzája azután is.

És elmentek Alexandru házába, örvendezett az asszony meg a kicsi gyerek, hogy újra láthatják egymást, de örvendett bizony Alexandru is, hogy békességben hazatérhetett az övéihez. S meghagyta az asszonynak, hogy ebédet készítsen, mert íme, ma maga az Úristen lesz náluk ebédre.

És az asszony neki is fogott, hogy elkészítse azt az ennivalót, amit a legjobban tudott készíteni.

Ebéd után azt mondta az Úristen nekik:

- Tudjátok meg, hogy a bojár ebben a pillanatban pukkadt meg mérgében, mivelhogy nem talált téged a pincében, hogy felakaszthasson. Mától kezdve többé nem vagy jobbágy, hanem úr vagy a házában. S rövid időn belül egyetlen jobbágy sem lesz többé a földön.

És így is történt: a jobbágyság megszűnt, de a legeslegelső, aki a jobbágyságból felszabadult, Alexandru volt és felesége, a vizek tündére. S ők ma is élnek, ha meg nem haltak.

Fordította: Ignác Rózsa